D. ANTONII
GOMEZII,
VARIARUM RESOLUTIONUM
TOMUS SECUNDUS.

7750003553

D. D.

ANT. GOMEZ,

J. C. ERUDITISSIMI,

COMMENTARIORUM,

VARIARUMQUE RESOLUTIONUM

Juris Civilis, Communis, Regii.

TOMUS SECUNDUS.

DE CONTRACTIBUS.

PROOEMIUM.

ABSOLUTIS iis, quæ pertinent ad ultimas teſtantium Voluntates, ordinis ratio poſtulat, ut ad ſecundam Juris Civilis partem, quam de Contractibus eſſe voluimus, accingamur. Cujus tractatio eo mihi jucundior fuit, clariorique luce, & compoſitiori ordine indigere viſa eſt, quòd apud omnes fermè gentes, & populos circa Contractus, moleſtas, odiosa atque paſſim lites exoriri viderem. Potiſſimam verò operam dedi, quò facilior & clarior noſtra de Contractibus procederet oratio, ut quod multorum opinionibus eſſet involutum, explicarem: quod varietate obſcurum, clarum redderem: quod multis Juriſconſultorum reſponſis exuberans, varièque diffuſum, ordine tractarem: quod multorum hominum tumultuoſis diſputationibus, & moleſtis clamoribus obturbatum, ſedarem: totam denique hanc materiam ſic temperarem, ut etiam Juvenes per immenſos ſpinoſoſque Juris Civilis campos ſpatiari nunc tandem ſumma cum voluptate, & fructu, poſſint. Hac enim tempeſtate eò venit multorum, qui de jure Civili ſcripſerunt, cùm temeritas, tum impudentia; ut verè nunc demum dicere poſſimus, quod eſt apud Euripidem, in Hippolito.

Νῦν δ᾽ εὐρίθμοις πιστώμασι τ᾽ ἀληθέστατα
Κλεπθοῖσιν ὥστε μὴ δοκεῖν ἀχρὴ δοκεῖν.

Adde etiam, quod hujuſmodi indigeſta ſcriptorum moles, paſſimque Doctorum opiniones, per varios anfractus & titulos diſperſæ, ſtudioſam legum juventutem ab honeſto inſtituto avertunt, atque etiam conſtanter in abdita juriſprudentiæ greſſam in obſcuras præcipitant tenebras, in contrarias ſententias trahunt, in turbulentos errores conjiciunt: denique in deſperationem plerumque adducunt. Nos igitur hanc totam de Contractibus tractationem quindecim Capitibus breviſſimis & facillimis abſolvimus: ita, ut quis titulum *ff. de verb. oblig.* tutus accedere, totamque eam materiam facillimâ methodo intelligere poſſit. Cùm autem hominum cauſa (ut præclarè docet Hermogeniâ methodo intelligere poſſit. Cùm autem hominum cauſa (ut præclarè docet Hermogenianus *in l. 2. ff. de ſtat. hom.*) Jus omne ſit conſtitutum, primò de perſonis, quæ poſſunt contrahere; vel non: ac poſt cæteris, his proximos atque conjunctos applicantes titulos, ut res patitur, dicemus.

CAPUT PRIMUM.

De perſonis quæ poſſunt contrahere vel non.

SUMMARIA.

1 *Princeps an poſſit contrahere cum ſubditis.*
2 *An filiusfamilias poſſit contrahere.*
3 *An ſervus poſſit contrahere.*

ISta eſt ſubtilis, & quotidiana materia omnium contractuum, quam reſolutivè pono *in l.1. ff. de verbor. obligation.* Pro cujus perfecta introductione, & declaratione, eam divido in quatuor partes, in quarum prima tractabo, quæ perſonæ poſſint contrahere vel non: quia in quolibet actu, vel negotio, inprimis quærendum eſt de perſona, ut *in l. quæramus, ff. de teſtament.* In ſecunda, quæ ſint genera contractuum. In tertia, quæ ſint qualitates earum. In quarta, quibus modis tollatur, & extinguatur contractus, virtus, & effectus ejus. Quoad primam igitur, dico quòd regulariter omnis perſona poteſt contrahere, niſi lege reperiatur prohibita: text. eſt formalis & expreſſus *in l. ſicut ab initio, C. de act. oblig.* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores.

1 Ex qua regulariter infertur, quod Princeps, Imperator, Dux, Comes, vel quilibet alius dominus temporalis poteſt contrahere cum ſubditis ſuis, & inter eos oritur efficax actio, & obligatio
a ex omni contractu, text. eſt *in l. a Cæſar, ff. de Public. & vectigal.* Et in tantùm hoc eſt verum, ut procedat, & habeat locum, etiam ſi princeps
b vel Imperator vendat rem penitus alienam, *b* quia poteſt præjudicare domino, & non habet actionem contra poſſeſſorem, ſed contra Principem, & fiſcum ejus, intra quadriennum: text. eſt *in l. bene à Zenone, Cod. de quadrien. præſc.* text. *in §. fin. Inſtitut. de uſucap.* & utrobique communiter Doctores. Item etiam licèt actus vel contractus cum alio non valeat, cum eo tamen fit, quia videtur diſpenſare: textus eſt capitalis & expreſſus *in l. fin. C. de don. int. virum & uxor.* ubi habetur, quod licèt donatio inter maritum & uxorem non valeat: tamen illud eſt verum inter privatas perſonas: ſecus autem inter regias perſonas, text. *in l. cum multa, C. de bonis quæ liber.* ubi diſponitur, quòd quando Rex, vel Princeps donat aliqua bona filiofamilias alicujus privatæ perſonæ, non quæritur patri uſusfructus ejus. Ex quibus infert Bald. *in l. Princeps, ff. de legib.* 2. *lect.* quòd talis Rex, vel Princeps poteſt inſtituere filium ſpurium: & videtur cum eo diſpenſare. Sed pulchrum & ſubtile dubium eſt, an talis Rex vel Princeps obligetur ex tali contractu naturaliter & civiliter, vel naturaliter tantùm? & breviter & reſolutivè magis communis opinio eſt, quòd obligetur tantùm naturaliter, non autem civiliter, & quòd illa naturalis obligatio ſola ſit efficax ad agendum, ita probat text. *in c. 1. extra de prob.* & ibi tenet Ant. Abb. Imol. & alii DD. & iſtam dicit magis commun. Philipp. Dec. ibi. Confirmatur ratione: quia cùm obligatio civilis immediatè perveniat, & oriatur à mero jure civili, ut *in §. 1. Inſtitut. de oblig.* & Rex vel Princeps non ſubjiciatur legib. ut *in l. Princeps, ff. de legib.* ergo non obligetur civiliter: ſed tantùm naturaliter, & illa ſola naturalis obligatio erit efficax ad agendum. Sed, his non obſtantib. ego teneo contrariam ſententiam. Imò, quòd Rex, Princeps, vel Imperator obligetur in contractu, tam civiliter, quàm naturaliter, vera & invincibili ratione, quia licèt ſit ſolutus legibus, tamen in dubio contrahendo cum ſubditis, videtur ſe ſubmittere legum diſpoſitionibus, ut *in l. princeps ff. de legib.* text. *in l. eſt receptum, ff. de juriſd. omnium jud.* text. *in §. fin. Inſt. quib. mod. teſt. infir.* text. *in l. bene à Zenone, §. 1. C. de quadrien. præſcr.* textus notabilis & expreſſus *in l. 1. §. fin. de offic. procur. Cæſ.* ubi habet, quòd per aditionem hæreditatis Princeps efficaciter obligatur, & in terminis iſtam ſententiam & concluſionem contra communem tenet Bald. *in l. Princeps, ff. de legib.* Abba. *in d. c. 1. de probat.* c & ante eos tenet Alb. *in l. prima, ff. de offic. procur. Cæſ.* c

Item etiam proſequendo materiam, dico, quòd in tantùm eſt verum quòd quilibet poteſt contrahere, ut procedat, & habeat locum in quolibet 2
filiofamilias, licèt ſit in poteſtate paterna: text. eſt *in l. tam ex contractib. ff. de judic.* text. *in l. filiusfamilias, la 2. ff. de actio. & oblig.* text. *in l. quotiens, ff. de noxal.* text. per argumentum à ſpeciali *in l. 1. per tot. ff. de Macedon.* Sed pro perfecta declaratione quærenda eſt ratio, per quam filiusfamilias poteſt contrahere, & tamen non poteſt teſtari, ut *in leg. qui in poteſtate, ff. de teſtament.* textus *in leg. tam his, §. 1. ff. donation. cauſ. mort.* text. *in l. 3. C. qui teſtam. fac. poſſ.* text. *in §. 1. Inſtit. quib. non eſt permiſ. fac. teſtam.* Sed *d* noviter & ſubtiliter, reſpondeo, quòd vera & concludens ratio eſt, quòd contrahere poteſt: quia d
licèt actualiter nulla bona habeat, tamen potentialiter bene poteſt habere: cùm vivus remaneat poſt contractum, & acquirere poſſit, & emancipari, vel ſui juris effici per mortem patris: vel ex alia cauſa ſpes acquiſitionis eſt valde probabilis, ut *in l. ſi defunctus, C. arbitrium tutelæ*, & ibi communis opinio. Et dato, quòd nulla bona poſt contractum acquirat, ſaltem habet perſonam, quæ poteſt incarcerari, ut *in l. 1. & pen. C. qui bonis cedere poſſ.* & hodie in noſtro regno cogitur perſonaliter ſervire, ut *in l. 4. & 5. tit. 12. lib. 5. ordi. & in Pragmatica 78. cum duabus ſequentibus, libro pragmaticarum.* Teſtari tamen talis filiusfamilias non poteſt, quia actualiter, & potentialiter non habet, nec habere poteſt aliqua bona, de quibus teſtetur, cùm omnia quærantur patri, & ſic actus eſſet inanis, & fruſtratorius, argumento text. notabilis *in Auth. ingreſſi, C. de ſacroſancta Eccleſ.* Cujus verba ſunt: *Ingreſſi monaſterium, & ſe & ſua dedicant Deo, nec de his teſtari poſſunt, utpote nec domini rerum.* Ille tantùm, qui nulla bona actualiter habet de præſenti, ſed potentialiter poteſt habere in futurum: bene poteſt contrahere, & ſimiliter teſtari, ut probat text. ſingularis & ſubtilis *in l. hæreditas etiam, ff. de pet. hæred.* Cujus pulchra verba ſunt: *Hæreditas etiam ſine ullo corpore juris intellectum habet* Hodie tamen talis filiusfamilias bene poteſt teſtari de jure Regio, ita diſponit text. *in l. 5. in ll. Tauri.* Et ſi quæras, in quibus bonis poterit teſtari & diſponere? vide omnino, intellige, & declara, ut magiſtraliter dixi *in d. l. 6. in ll. Tauri.*

Item etiam ſervus poteſt contrahere, & ſe obligare, & alter ſibi, quod declaro ſic. Nam de Jure 3
Civili non tenetur; quia de illo jure ſtatus ejus eſt penitus annihilatus: textus eſt, quia ſic debet intelligi,

telligi, in regula *quod attinet*, *ff. de reg. jur.* & ibi Gloſſ. ordin. & communiter DD. De jure tamen naturali bene tenetur, & obligatur, & illa obligatio operatur effectum retentionis: quia ſi ſervus effectus ſui juris, ſolvat, creditor juſtè & licitè poteſt habere & retinere, & non poteſt ſervus repetere per conditionem indebiti. Item etiam ſi antè, vel poſt dederit fidejuſſorem, tenetur efficaciter, cùm poſſit accedere cuilibet obligationi * Et licèt non poſſit contrahere ſibi, tamen reſpectu domini, & ex perſona ejus bene poteſt. Et vera reſolutio hujus articuli eſt, quod ſi ſtipuletur ſimpliciter vel ſibi vel domino, indiſtinctè quæritur domino, text. *eſt in l. 1. ff. de ſtipul. ſer.* & ibi gl. & com. Doct. text. *in l. ſtipulatio iſta §. ſi quis ita de verb. obli.* Et idem eſt ſi ſtipuletur alteri ſecundo: text. *in l. ſive mihi, ff. de diſpuſer.* Item ſi ſervus communis plurium dominorum ſtipuletur, utrique quæritur ex parte dominica: text. *in l. ſervus communis, la 2. eo tit. cum ſimilibus.* Item ſi uni ſtipuletur, ei quæritur pro parte dominica, & non alteri: text. *ibi verſic. 1. cum ſimi.* Item ſi ſervus habet plures dominos, & ſimpliciter ſtipuletur, vel dominis, utrique quæritur pro parte dominica. Si verò nominavit, & præceſſit nomen proprium æqualiter quæritur: ſi præceſſit appellativum pro parte dominica quæritur.

Item etiam operatur omnes alios effectus, quos obligatio naturalis operatur: text. eſt expreſſus *in l. naturaliter*, *ff. de cond. indeb.* text. *in l. ſi id quod*, *eod. tit.* & utrobique communiter Doct. textus *in l. quod dicitur*, *ff. de fidejuſſor.* textus *in l. ſi dejuſſor, §. eod 2. tit.* text. *in l. fidejuſſor, obligari §. fidejuſſor accipi, eod. tit.* textus *in §. omnibus*, *Inſtit. de fidejuſſor.* Quæ autem perſonæ reperiantur prohibitæ, infra dicemus. Item etiam proſequendo materiam, dico, quod aliud eſt præparatio contractus, aliud eſt ipſemet contractus. Præparatio contractus ſunt illa verba producta in ipſo fieri antequam perficiatur, & abſolvatur contractus, text. eſt ſingularis & unicus *in voluntate*, *C. de reſcind. vendit.* quem ad hoc ſummè notat & commendat Bald. ibi dicens meliorem de jure, & Salic. dicens quod non eſt ei ſimilis. Ex quo deducitur & infertur, quod licèt teſtis dicat quod interfuit tractatui, & non concluſioni actus vel contractus, non probat; ita terminat Bald. *in c. fin. de jur. cal.* & probat text. juncta Gloſſa ordinaria *in l. eleganter*, *ff. de condit. indeb.* & ibi notat & commendat Jaſ. poſt alios Doctor. contactus verò eſt ultima & perfecta conventio partium, interveniente ſolemnitate à jure requiſita pro forma & ſubſtantia ejus, ita probat text. formalis & expreſſus *in l. verſ. fin. ff. de pact.* Cujus verba ſunt. *Eſt autem pactio duorum pluriumve in idem placitum & conſenſus* text. *in l. ff. de act. & oblig.* text. *in l. 1. ff. de verb. obli.* text. *in l. 5. §. ſtipulatio*, *eod. tit.* text. *in l. contract. C. de fide inſtr.* ibi, & poſtremo partibus abſoluta, text. *in §. 1. Inſtit. de emptione & vendit.* ſimul atque de pretio convenerit: & utrobique communiter DD. Et iſte contractus perfectus: & conſummatus, aut fit, & celebratur ſolo conſenſu, aut re, aut interventu rei, aut verbis: & iſtam diſtinctionem & reſolutionem ponit textus *in de l. 1. ff. de act. oblig.*

ANNOTATIONES.

a 1 TExtus eſt in l. Cæſar. ff. de publ. & vect.*) Non ſolùm textus hic probat Principem poſſe contrahere, ſed etiam quod notabilius, ac diſceptatione dignius eſt illius contractus vim legis habere, quemadmodum ex eo collegerunt ſcribentes *in l. civitas*, *ff. ſi certum petat.* Aret. *in l. continuus*, *§. cum quis*, *num. 24. ff. de V. O.* Bart. Bald. & reliqui *in l. penult. C. de donat. inter vir. & uxor.* Dec. *conſ. 689.* Math. de Afflict. *deciſ. 299.* Sed enim ſi rem ſuis ex principiis verius libremus, & falſum id prorſus eſt, longè alio modo textus hic exaudiri debet, falſum id futileque eſt, quia certius & receptius eſt ex principum contractu abſque traditione dominium non transferri, cum ex legis diſpoſitione abſque dubio transferatur, ut colligitur ex Bald. *in cap. 2. de nov. form. fidel.* ubi idem obſervat Matth. de Afflict. *n. 5.* aſſerunt Jaſ. *in l. quoties*, *col. 1. C. de rei vendit.* Deci. *in l. traditionibus, n. 4. de pact.* Quinimo etiam nec eorundem principum donatio, ſeu beneficium aliquod ei, in quem confertur, ante agnitionem, ac receptionem abſenti quæritur, ut diligenter oſtendit Andr. Alciat. *in c. cum contingat, n. 235. de jurejur.* cùm quæ à jure comparantur abſens ignoránſque ſine ulla prorſus agnitione nanciſcatur, ut receptum prodidere Chaſſan. *in conſuetud. Burg. in rubr. 4. §. 14. ad fin.* & vir ſummo ingenio ac doctrina, Arius Pinel. *in l. 1. part. 1. num. 36. verſic. 7. ampliatur*, *Cod. de bon. mater.* Nec text. hic quidquam contrarium probat, quia verius, ac magis & verbis J. C & rerum tractationi conſentaneum profectò eſt, ut poſt locationem factam Cæſar dixerit, hoc eſt tulerit ac promulgaverit legem, ne quis præter redemptorem, &c.

b 1 *Quia poteſt præjudicare.*) videto hac de re quæ memoriæ tradiderunt Jaſ. *in Aut. quas actiones*, *n. 5. C. de SS. Eccleſ.* Felin. *in c. quæ in Eccleſiarum n. 35. de conſtit.* Pet. Duen. *reg. 228.*

c 1 *Et ante eos tenet Alb.*) Adde pro eadem ſententia. quæ mihi veriſſima videtur, non pœnitendam Conſtantini Harmenopuli auctoritatem, *lib. 1. tit. 1. pag. 5.* ſic inquientis: ϗ κατὰ βασιλέως οἱ γενικοὶ οἱ καθολικοὶ κρατείτωσαν νόμοι, ϗ πᾶσα παράνομος ἐκβαλλέσθω παραγραφή. Hoc eſt, & contra regem generales ſeu univerſales valeant leges, & omnis à legibus abhorrens rejiciatur exceptio; intelligit verè leges, contrarium innuentes procedere, quoad crimina, ne ſcilicet principes pœnis criminalibus regulariter fiant obnoxii, ait ſiquidem, *eodem tit pag. 7.* ὁ βασιλεὺς νόμοις οὐχ ὑπόκειται, ἡ δὲ αὐγοῦστα ὑπόκειται, δίδωσι δὲ αὐτῇ ὁ βασιλεὺς τὰ ἑαυτοῦ, ἁμαρτήσας οὐ κολάζεται ἢ περινόμοια. Hoc eſt, Rex legibus haud ſubjacet, id eſt delinquens non punitur, Auguſta verò obnoxia eſt, ſed illi, ex ſuas indulſit prærogativas, atquè hac etiam in criminum ſpecie ſeſe Principes legibus ſubjeciſſe merito intelligemus, *juxta l. digna uxor*, *C. de legibus.*

d 2 *Sed noviter, vel ſubtiliter.*) Rationes hæ noſtri Gomezii haud mihi probabiles videntur, ſi quidem quod ad contractus attinet, ut valeant, neque, nulla unquam ratio initur, utrum contrahens bona habeat, an habere poſſit, ſed ſolùm, utrum ejus jure aliquo improbetur, ſeu impediatur, perſona: quamobrem cum generaliter ac regulariter contractibus gerendi, filiusfamilias non interdicatur abſque ullo bonorum cenſu generaliter & efficaciter illos omnes inibit. Quod verò ad teſtamenta pertinet, certum exploratumque eſt, hæreditatis jura abſque corpore ullo conſiſtere; *l. hæreditas etiam*, *ff. de petit. hæred.* Itaque falſa, ſubtilis, & abſurda omnino ratio eſt, quæ à bonorum inopia reperitur, & filiosfamilias teſtandi jure privatos ait, quam ob cauſam quod mihi tamdiu viſum eſt, *& libro juriſ. obſervationum primo*, *cap. 17.* jam pridem litteris publicis conſignavi, breviter hic recenſebo. Exiſtimavi veriſſimam eorum eſſe ſententiam, qui diſpenſatione legis duodecim tabularum effectum cenſent, ut de noſtris fortunis in id tempus, quo jam amplius noſtræ non erunt, pro animi ſententia jubeamus, veremus, ac diſponamus. In quam ſententiam, præter magnum interpretum applauſum, idem frequentiùs arbitrantium, me adegerunt juris rigor, aliud efflagitans, & *l. lege obvenire*, 128. *ff. de verb. ſign.* ait, illa lege obvenire hæreditatem non impropriè quis dixerit, etiam eam quæ ex teſtamento defertur, quia legis 12. tabularum teſtamentariæ hæreditates confirmantur: porrò legem 12. tabularum quæ nos legum rigore ſolvit, ſic fuiſſe conceptam liquido conſtat, paterfamilias uti ſuper familia, pecuniave ſua legaſſet, ita jure eſto, ut aſſidui, ac locupletes teſtes, Cicero *lib. 2. de invent.* & auctor. *ad Herennium lib. 1.* teſtificantur, quamvis illius legis verba aliter atque aliter à Jure conſultis, & Juſtiniano in rem modo, de qua agunt, attentis receptantur. Quamobrem cùm lex illa in patresfamilias teſtandi veniam contulerit, filiisfamilias eam perſpicuè negavit, ſic enim in pari cauſa ratiocinationem collegit Imperator, ut alia & juris bonorum auctorum loca, ſilentio prætereeam *in l. 1. C. ad leg. Jul. de adult.*

ADDITIONES.

SUMMARIUM.

1 *Doctores materiam explicantes referuntur.*
2 *Princeps cum ſubditis an poſſit contrahere.*
An princeps obligetur civiliter?
Princeps an poſſit tollere contractus:
3 *Filiusfamilias an poſſit contrahere?*
An filiusfamilias poſſit exiſtere in judicio?
Ratio differentiæ inter contractum, & teſtamentum filiifamilias.
4 *Servus an poſſit contrahere poſſit?*
5 *An Religioſus contrahere poſſit?*
6 *Advocatus an poſſit contrahere cum cliente.*
7 *Judices an poſſint contrahere?*
8 *De Minorum contractibus.*
De muto.
De prodigo & phrenetico.
9 *De muliere conjugata.*
De confeſſione conjugatæ.
Quid facto divortio?
Quid ſoluto matrimonio, an valeat contractus antea factus?
Quid ſi nondum receperunt benedictiones nuptiales?
10 *Prohibitus contrahere an ſit prohibitus pignus accipere?*
11 *Deportatus an poſſit contrahere?*
Damnatus ad mortem an poſſit contrahere?
12 *Inhabilis ad contrahendum an obligetur ex cauſa dotis?*
13 *Excommunicatus an poſſit contrahere?*
14 *Cœcus an poſſit, & quomodo contrahere?*

1 DE materia contractuum agunt latiſſimè in genere Mozius & Conradus *in ſuis tractatibus*, Cardinalis Dominicus Tuſchus, *littera C. concluſ.* 979. *& ſeqq. uſque ad* 1004. Mantica *de Tacitis conventionibus, tom.* 1. *lib.* 1. 2. *&* 3. ubi de contractibus in genere: Donellus *libr.* 12. *commentar. cap.* 6. *& ſeqq.* ubi Oſualdus explicat, quomodo accipiatur hoc verbum, *Contractus*, & latius eſſe verbum *conventio* dicit, cum Gregorio Lopez *animadverſionum*, *cap.* 8. *n.* 11. Petrus Gregorius, *Syntagm. lib.* 21. *cap.* 1. *& ſeq.* Cujacius, *Syntagm. lib.* 21. *cap.* 1. *& ſeq.* Cujacius *in l.* 1. *§.* 3. *de pactis*, *& libr.* 2. *obſervation.* latiſſimè Thomas Sanchez *de Matrimonio tom.* 1. *per totum*, ubi generaliter materiam contractuum pertractat, ſive purè, ſive ſub conditione, ſive per vim ſint celebrati. Scaccia *de commerciis*, *maximè §.* 1. *quæſt.* 7. *part.* 3. *limitatione* 17. *ex n.* 1. *& ampliatione* 19. *part.* 2. Reginaldus *in praxi*, *lib.* 25. *cap.* 9. latè, Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *quaſi per totum*, Laſſius item *de juſtitia*, *cap.* 17. Bonacina *de contractibus & reſtitutione*, *diſput.* 3. *per totam*, Filliucius *in ſumma*, *tom.* 2. *tractatu* 33. *cap.* 3. *per totum.* Pinellus *de bonis maternis*, *l.* 1. *part.* 1. *ex num.* 17. Pichardus *Inſtit. de obligationibus*, *in §. ſequens*, *& in §. hi qui*, *Inſtit. de obligationibus ex delicto.*

Ad numerum 1. ibi: *Quod Princeps*, *Imperator*, *Dux*, *Comes*, *&c.*

Principem, Imperatorem, vel quemlibet Ducem, & Comitem poſſe contrahere cum ſubditis ſuis, ut hîc reſolvitur, probant Petrus Gregorius *de Republica lib.* 8. *cap.* 8. Farinacius *in fragmentis verb. metus*, *num.* 82. *& ſeqq.* ubi de metu reverentiali in hoc caſu, Gratianus *diſceptation. cap.* 310. *n.* 9. Paulus Pariſius *conſilio* 2. *tom.* 4. *ex num.* 128. Souſa *in repetitione §. actionum. cap. ultimo*, *num.* 3. *&* 4. *& in repetitione*, *titul. ff. de pactis*, *quæſt.* 3. ubi latè, & ibi quod ſucceſſor in regno tenetur ad contractus Regis mortui, quia Regnum (inquit) defertur tanquam hæreditas: de quo videndi ſunt Molina *de juſtitia*, *diſputat.* 541. *&* 542. *tom.* 2. Petrus Gregorius *ſuprà*, *lib.* 7. *cap.* 20. *ex num.* 38. Guttierrez *Canonicarum lib.* 1. *cap.* 36. *ex num.* 3. Bobadilla *in politica*, *lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 193. quem videas & alii relati à Narbona *in* 3. *partem novæ Recopilation. lib.* 7. *titul.* 5. *l.* 11. *gloſſ.* 3. ubi ita explicat, nempe quod ſi Princeps non proprio ſuo nomine ſed dignitatis prætextu contraxit pro bono publico, & in totius Reipublicæ utilitatem, ex tali contractu præcisè ſucceſſores obligantur, aliàs ſecus; Barboſa *in Collectanea ad caput.* 1. *de ſolutionibus*, *num.* 9. *ubi per totum caput* agit quid in ſucceſſore majoratus, beneficii, vel Epiſcopatus? Garcia *de expenſis*, *cap.* 16. ubi de ſucceſſore in Regno, vel majoratu, & noviſſimè Amaya *in l.* 23. *C. de Decurionibus*, *lib.* 10. *ex num.* 12. ubi alios plures refert, Carlevalius *de judiciis*, *tom.* 2. *diſputatione* 1. *ex num.* 22. ubi de hypotheca quæ competit in bonis contrahentis cum fiſco, Cancerius *variar.* 3. *part. cap.* 1. *ex num.* 142. latè Caldas *in l. ſi curatorem*, *§. læſis*, *ex num.* 106. ubi de donatione Principis: iterum Barboſa *in Collectan. cap.* 1. *de probationibus*, *per totum*, ubi etiam *num.* 9. agit quando princeps poſſit revocare privilegia, ſeu conceſſiones, quæ tranſierunt in naturam contractus, & an ſucceſſor teneatur ſtare contractui prædeceſſoris? Matienzo *in l.* 7. *tit.* 7. *gloſſa* 7. *num.* 3. *&* 5. *lib.* 5. *Recopil. & in l.* 6. *tit.* 10. *& gloſſa* 2. *num.* 10. *& ibi num.* 28. quando poſſit privilegium revocare, Noguerol. *allegat.* 18. *ex num.* 83. ubi quod contractus cum ſubdito eſt miraculoſus: *& allegat.* 14. *ex num.* 3. ubi quod ex contractu Principis ſine apprehenſione transfertur dominium, *& allegat.* 5. *quaſi per totam*, ubi alia, Bonacina *de contractibus*, *& reſtitutione*, *diſputatione* 3. *punct.* 5. *num.* 4. & Salgado *in labyrintho* 1. *parte*, *cap.* 38. *num.* 17.

Ibi: *Sed pulchrum*, *& ſubtile dubium*, *&c.*

Tam civiliter quam naturaliter obligari Principem ex contractu (ut docet Gomezius) probant Menchaca *controverſiarum illuſtrium*, *cap.* 3. ubi id eleganter concludit: Surdus *deciſ.* 1. *n.* 5. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſput.* 261. *num. finali*, Tuſchus *littera R. concluſione* 335. ubi de Rege carcerato contrahente, Barboſa *in Collectan. dict. cap.* 1. *de probationibus*, *num.* 6. quia Princeps in contrahendo intelligitur velle uti jure communi, ut ex Pichardo *in §. actionum*, *Inſtitut. de actionibus*, *quæſt.* 3. *num.* 6. *&* 7. docet eruditè D. Franciſcus de Amaya *in l.* 2. *C. ne fiſcus rem quam vendidit*, *& lib.* 10. *num.* 13. *&* 14. *& in l. finali*, *C. annonis & tributis*, *num.* 2. *&* 3. quinimò firmiùs arctiuſque eum obligari convenit qui mutuæ fidei vindex eſt; ut cum aliis tradit Oſualdus ad Donell. *lib.* 12. *cap.* 22. *littera Z.* & noviſſimè Salgado *in labyrintho*, 1. *part. cap.* 38. *ubi num.* 17. cum aliis pluribus, & cum Barboſa *in tractatu de clauſulis*, *clauſula* 31. *ex num.* 26. docet non poſſe Principem revocare contractum initum cum ſubdito etiam de plenitudine poteſtatis, & D. Larrea *allegat. Fiſcali*, 3. *&* 4. *per totam*, quem omnino videas, quia optimè explicat obligationem Principis in contractibus

ſuis; *& in allegat.* 23. *ex num.* 3. *& allegat.* 31. *ex num.* 3. *& allegat.* 31. *ex num.* 18. ubi quod ex cauſa publica poteſt contractus innovare: *& allegat.* 40. *num.* 34. *& allegat.* 116. *num.* 8. ubi quod nec de plenitudine poteſtatis poteſt ſuum contractum revocare.

Et adde quod Princeps non poteſt ſine juſta cauſa tollere contractus, ut ex Matienzo *in l.* 7. *tit.* 7. *gloſſ.* 7. *num.* 3. *&* 5. *lib.* 5. *Recopilationis*, & aliis docet Gratianus *in regul.* 378. *num.* 7. & noviſſimè Salgado *in labyrintho part.* 1. *cap.* 38. *ex num.* 16. omnino videndus.

Ad numerum 2. ibi: *Ut procedat, & habeat*
3 *locum, &c.*

Quod filiusfamilias poſſit contrahere, ut *hîc* docet noſter Gomezius, comprobant Donellus *commentar. lib.*12.*cap.*24. ubi Oſualdus, Cujacius *lib.* 21. *obſervation. cap.* 22. Petrus Faber. *lib.* 1. *ſemeſtrium, cap.* 12. *&* 13. Pichardus *in* §. 12. *num.* 13. *Inſtit. de obligationibus quæ ex delicto*, *& in* §. 8. *Inſtit. de inutilibus ſtipulation.* Cancerius *variarum* 2. *part. cap.* 1. *num.*4.37.58. 69. *& ſeqq. &* 1. *part. cap.*10. *num.*19. eum vide ibi, & maximè *dict. cap.* 1. *quaſi per totum*, ubi omnia reſolvit: *& num.* 204. quid in foro conſcientiæ? *& cap.*6. *part.*2. *num.* 38. ubi quod ei rectè ſolvitur, Bolanus *in Curia*, 2. *part.* §. *pago*, *num.* 5. & Scaccia *de commerciis*, §. 2. *gloſſ.* 5. *num.* 31. & alios refert D. Franciſcus de Amaya *lib.*2. *obſervationum, cap.*17. *num.*11. *ubi num.*12. concludit, quod ſi cum filio poſtea facto ſui juris contraxerunt aliqui, horum ratio habenda eſt, non antiquorum, atque ita ſeparationem faciendam inter creditores Caſtrenſes, & Paganos: de quo etiam Oſualdus ad Donellum *lib.*27. *cap.*9. *littera L.* Caldas Pereira *in l. ſi curatorem*, §. *læſis*, *num.* 89. Gregor. de Paz *in l.* 7. *tit.* 2. *part.*3. *gloſ.*1. *in praxi*, 1. *tom.*1. *part.*2. *tempore*, *num.* 16. *& ſeqq.* Mendez de Caſtro *in l. cum oportet*, *Cod. de bonis quæ liberis*, 2. *part. num.* 133. *& ſeqq.* Guttierrez *de juramento confirmatorio*, 1. *part. cap.* 5. *ex num.*6. Covar. *lib.*2. *variarum cap.* 1. *num.* 2. Suarez *in l. poſt rem judicatam*, *in declaratione leg. Regni*, *verſ. quæro an filiusfamilias*, & *ibi* Valdeſius: Salgado *de protectione*, 4. *part. cap.*8. *ex num.*234. iterum ipſe Salgado *in labyrintho*, 1. *part. cap.*27. *ex num.*84. ubi quod rectè fit ſolutio filiofamilias de eo quod debetur ex contractu cum illo celebrato, & *ibi* latè de auctoritate patris, tam ad contractus filii, quàm ad judicia: Carleval. *tom.* 2. *diſput.* 20. *num.*6. Reginaldus *in praxi, lib.* 25. *ex num.* 153. Cevallos *quæſt.*163. ubi an inter patrem & filium cadat civilis obligatio? iterum Pichardus *in* §. *ſi filiusfamilias*, *num.* 11. *Inſtit. de obligationibus quæ quaſi ex maleficio* 3. Oſualdus ad Donellum *l.* 17. *c.* 26. *litter. I. & ſeqq.* Vantius *de nullitate ex inhabilitate ſeu defectu mandati*, *ex num.* 39. Tuſchus *lit. F. concluſ.* 363. Menochius *de recuper. remedio* 15. *num.* 298. *& ſeqq.* Caſtillo *de uſufructu, cap.* 3. *ex num.* 13. Gregorium *in l.* 2. *titul.* 5. *partita* 3. Barboſa *in l.* 2. §. *quod ſi in patris*, *num.* 19. *& ſeq. ff. ſoluto matrimonio*, *& in l.*3. *ibid. ex num.*3. Gratianus *diſceptat. tom.* 4. *cap.* 799. *per totum*, qui omnes latiſſimè agunt de contractibus filiifamilias; & quando in judicio eſſe poſſit, de quo etiam *infrà*, *cap.* 15. *num.* 12. Cancerius *ſuprà*, *num.*91. Bonacina *de contractibus diſput.* 3. *qu.* 1. *puncto* 5. *num.* 13. Thomas Sanchez *in conſiliis Moralibus, lib.* 1. *cap.*7. *dub.* 1. ubi de filiofamilias emente ad creditum, Molina *de juſtitia*, *tom.*2. *diſput.*261. *ex num.*3. Baëca *de non meliorand. dotis ratione filiabus*, *cap.* 12. *num.* 8. *&* 9. Farinacius *in fragmentis*, *verb. Metus*, *num.* 118. *& ſeq.* ubi de contractu inter patrem & filium, utrum in eo metus reverentialis præſumatur? Hermoſilla *in l.* 2. *titul.* 5. *part.* 5. Salgado *in labyrintho*, 1. *part. cap.* 33. *num.* 10. ubi quod quando in contractu filii requiritur quod interveniat ſimul conſenſus patris, non ſufficit ſi interveniat poſt mortem filii: *&* 2. *p. cap.* 9. *num.* 40. ubi quod ſi filiusfamilias reputabatur paterfamilias, valent ab eo geſta, quamvis ab alio quàm à patrefamilias fieri non poſſint; vide etiam Narbon. *de ætate*: *anno* 25. *quæſt.* 10. ubi de conductore vectigalium filiofamilias.

Ibi: *Sed pro perfecta declaratione quærenda eſt ratio, &c.*

Improbat hic Suarez rationem differentiæ noſtri Gomezii, cur filiusfamilias de jure communi poterat contrahere, non verò teſtari, eam tamen laudat Oſualdus ad Donel. *lib.*12. *cap.* 24. *notatis littera A.* vide etiam Spinum *in ſpeculo, gloſſ. rubr.* 4. *part.* & Cevallos *quæſt.* 794. & Pichardus *in principio*, *Inſtitut. quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum*, *ex num.* 61.

Ad numerum 3. ibi: *Item etiam ſervus poteſt* 4
contrahere, &c.

Servum obligari naturaliter contrahendo, non verò civiliter, ut docet noſter Gomezius, probant Donel. *lib.* 12. *commentar. cap.* 22. ubi Oſualdus *littera A. in notatis* plura cumulat Pichardus *in* §. 8. *Inſtitut. de inutilibus ſtipulat. num.* 19. *& in rubr. Inſtit. de obligationibus*, *num.*17. Barboſa *in l. ſi cum dotem*, §. *tranſgrediamur*, *ff. ſoluto matrimonio*, *num.*1. *& pluribus ſequentibus*, Molina *de juſtitia*, *tom.* 1. *diſput.* 38. *in fine*, *& tom.* 2. *diſput.* 26. *num.* 6. ubi de pactis, quæ fiunt inter ſervos, & Dominos ſuper libertate, & manumiſſione, quod valeant, Petrus Gregorius *in Syntagm. lib.* 21. *cap.* 5. *num.* 10. Thomas Sanchez *tom.* 1. *conſil. cap.* 1. *lib.* 1. *dubio* 2. *& ibi*, *dub.* 1. latè congerit caſus in quibus ſervus poteſt habere proprium, Gregorius *in l.* 5. *titul.* 12. *partita* 5. Diana *reſolution. Moral. tom.* 7. *tractatu* 7. *reſolut.* 24. ubi poſtquam conſtituit Regulam Generalem quod ſervus ex contractu non obligatur civiliter, excipit niſi ſervus promiſit pecuniam pro libertate, *ex leg. promiſſæ*, *C. an ſervus pro ſuo facto, &c.* vel ſi fuit pactum inter ſervum, & dominum, ut eum manumitteret data pecunia, tunc enim pecunia ſoluta habet actionem contra Dominum ut eum manumittat, ex text. *in l.* 1. §. *ſervus*, *ff. de officio Præfecti urbis*, *l. vix*, *ff. de judiciis*: & denique addit, quod ſervus de jure naturali activam, & paſſivam obligationem contrahere poteſt, & per *totum tractatum* plura de ſervis cumulat: eum vide, & Scacciam *de commerciis*, §. 1. *quæſt.* 1. *num.* 533. *& quæſt.* 7. *part.* 2. *ampliatione* 19. *num.* 95. Reginaldus *in praxi*, *lib.* 25. *ex num.* 151. Cancerius *variarum* 2. *part.* 6. *num.* 38. ubi quod ſervo rectè ſolvitur ex contractu cum eo celebrato, Scaccia *ſupra*, §.2. *gloſſa* 5. *num.*31. Tuſchus *littera S. concluſ.* 233. ubi quod ſervus eſt capax legati alimentorum, & alia de quo etiam Surdus *in tractatu de Alimentis*, *titul.* 9. *quæſt.* 33. *num.*10. Salgado *in labyrintho creditor.* 1. *part. cap.* 27. *ex num.* 84. ubi etiam quod rectè ſolvitur ſervo, quod debetur ex contractu cum eo celebrato.

Item adde an Religioſus poſſit contrahere? in 5
quo Hoſtienſis, Abbas, Felinus, Jaſon, Cagnolus,

lus, Faber, & alii relati à Cevallos *quæſt.* 446. *num.* 13. tenent, quod nec civiliter nec naturaliter obligari poteſt, quia nec habet velle, nec nolle, Antonius Cucchus *lib.* 3. *Inſtitut. maj. tit.* 3. *num.* 37. ubi ait, hoc procedere, quamvis contractus jurejurando firmatus ſit, Monaldus *conſ.* 30. *volum.* 2. *ex num.* 1. *qui num.* 14. aſſerit non ſatis eſſe ut Prælatus non contradicat, ut obligatio ex contractu Monachi oriatur, ſed opus eſſe ut contractum Monachi approbet, & Molina *de juſtitia*, *tom.* 1. *diſput.* 140. ſed probabilius eſt, etiam Monachum naturaliter obligari; ut cum aliis optimè probat Thomas Sanchez *in Summa*, 3. *part. lib.* 7. *cap.* 31. *num.* 37. *ubi & numeris ſequentibus* declarat & limitat, & *num.* 35. bene explicat effectus obligationis civilis & naturalis; & addit quod ſi lex contractui reſiſtit, nec naturalis obligatio oritur; eum videas, & Salgadum *ſuprà* ubi quod rectè ſolvitur Monacho, quod debetur ex contractu cum eo celebrato: vide etiam Scacciam *de commerciis*, §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 3. *limitat.* 17. *num.* 23. & *part.* 2. *ampliatione* 19. *num.* 96. ubi an promittens Monacho incapaci acceptionis, teneatur promiſſionem implere? & §. 2. *gloſſ.* 5. *n.* 32. & 35. Reginaldus *in praxi*, *lib.* 25. *num.* 195. Cancerium, 2. *part. cap.* 6. *num.* 38. ubi etiam quod rectè ſolvitur Monacho.

Advertendum tamen eſt, quod ſi contractus Religioſi tendat in utilitatem Monaſterii, tunc validus, & non irritus erit, ita ut Monaſterium poſſit illum ratum habere, vel reprobare, ut contingit in Eccleſia, pupillo, aut minori, ut ex Molina *tomo* 1. *de juſtitia*, *diſput.* 140. & *tomo* 2. *diſp.* 165. Alciato, Innocentio, Abbate, Silveſtro Navarro, & aliis, concludit idem Thomas Sanchez *dict. cap.* 31. *num.* 28. *ubi per totum caput* latè, & optimè, proſequitur materiam, & quid dicendum ſit de contractibus ante profeſſionem juris: & *in lib.* 6. *antecedenti* jam dixerat *in cap.* 14. an Religioſus pro depoſito poſſit conveniri, vel ut fidejuſſor obligari? quod etiam latè exornat Barboſa *in Collect. cap.* 4. *de fidejuſſoribus*, & vide Noguerol. *allegat.* 6. *ex num.* 25. ubi de contractu Monaſterii.

Et generaliter quod contrahere prohibiti poſſint illud facere in ſibi utilibus, comprobat latè Stephanus Gratianus *diſceptationum lib.... c.* 27.

6 Item an Advocatus cum cliente, pendente lite, poſſit contrahere? videndi ſunt Oſualdus ad Donel. *lib.* 18. *cap.* 3. *littera CCC.* & Doctores *in l. quiſquis*, *C. de poſtulando*, ubi etiam de Medico cum infirmo, de quo etiam *cap.* 14. *infra*, *num.* 34. *verſ. denique de prohibitione*: Guttierrez *de jurament. confirm. cap.* 57. Villadiego *in politica*, *cap.* 5. §. 35. *n.* 27. Farinacius *in praxi*, *tom.* 3. *quæſt.* 106. Paz *in praxi in annotation. de Advocato*: Carraſco *ad leg. Recopil. cap.* 10. Sccacia *de commerciis*, §. 2. *quæſt.* 1. 557. & *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampliatione* 19. *num.* 24.

7 De judice etiam quod non liceat ei emere intra territorium ſuæ juriſdictionis, vide Gregorium *in l.* 5. *tit.* 5. *partita* 5. & Regnicolas *in l.* 2. *tit.* 6. *lib.* 3. *Recopil.* & Doctores *in l. unica*, *C. de contractibus Judicum*, Fachinæum *lib.* 2. *controverſ. cap.* 78. & 79. & 88. & hæc prohibitio ad omnes contractus extenditur, Avendannus *in cap.* 2. *de exequendis mandatis*, *num.* 22. Aviles item *in c.* 2. *Prætor*, *verſ. Mercaderia*, *num.* 1. & 6. Azevedus *in dict. l.* 2. *num.* 12. Matienzo *in Dialogo*, 3. *part. cap.* 27. *num.* 1. ita ut nec per viam negotiationis, vel mercantiæ, vel alio modo poſſint contrahere, nec emere, præterquam ad victum neceſſaria, ut probatur ex text. *in d. l.* 5. *part.* 5. *tit.* 5. & circa hanc materiam contractuum Judicum, videndi ſunt Menochus *de arbitrariis*, *caſu* 459. Oſualdus ad Donellum *lib.* 12. *cap.* 23. *littera D.* Caldas *in l. ſi curatorem*, §. *ſua facilitate*, *num.* 4. & *ſeq.* Fachinæus *lib.* 12. *controverſ. cap.* 79. & 80. Souſa *in repetitione tit. ff. de pact. quæſt.* 1. *num.* 5. Barboſa *in Collect. ad dictam l. unicam*, *C. de contractibus Judicum*, Amaya *in l.* 1. *C. ut nemini liceat ab emptione*, &c. *lib.* 10. *num.* 53. Bobadilla *in politica*, *lib.* 2. *cap.* 12. latè, & omnium latiſſimè Hermoſilla *in d. l.* 5. *titul.* 5. *parte* 5. quem omnino videas, & Molinam *de juſtitia*, *tomo* 2. *diſputat.* 343. & vide etiam Scacciam *de commerciis*, §. 1. *quæſtion.* 7. *parte* 3. *limitatione* 17. *ex num.* 16. Cancerius 3. *parte cap.* 1. *ex num.* 97. & vide *infra*, *cap.* 14. *num.* 34. & Matienzo *in Dialogo*, *tertia parte*, *capite* 31. *numero* 4. ubi quod donatio numeratoris poteſt fieri Judici, Aviles *cap.* 1. *verb. Donatio*, *numero* 3.

De minorum etiam contractibus, videndi 8
ſunt Caldas *in dict. leg. ſi curatorem*, *per totum*: Antonius Sola *in commentariis ad novas deciſiones Ducal. titul. de alienatione minorum*: Ancharan. Regienſ. *quæſt. familiar. lib.* 2. *quæſt.* 6. *ex num.* 22. Farinacius, *in praxi*, *tit.* 2. *quæſt.* 15. *ex num.* 9. Guttierrez *in authentic. Sacramenta Puberum*, *per tot.* Cancerius *variarum tom.* 2. *cap.* 1. *ex num.* 263. Scaccia *de commerciis*, §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 3. *limitatione* 17. *ex num.* 4. & *quæſt.* 1. *ibidem. num.* 508. & 520. & *ſequentibus*, & *part.* 2. *ampliatione* 10. *ex num.* 68. *d. quæſt.* 7. Antonius Faber. *lib.* 8. *conject. cap.* 5. Pichad. *in* §. 10. *Inſtit. de inutilibus ſtipulation. ex num.* 21. & *per totum*, ubi etiam de furioſo, Oſualdus ad Donellum *lib.* 12. *cap.* 22. Matienzo Junior *in repetitione l.* 1. *ff. de minoribus*, optimè Thomas Sanchez *de Matrimonio*, *libr.* 6. *diſputat.* 38. Reginaldus *in praxi*, *lib.* 25. *num.* 144. & *ſequentib.* Hermoſilla *in l.* 4. *titul. part.* 5. ubi latiſſimè de alienatione bonorum minoris, & *in l.* 1. *titul.* 4. ubi de donatione facta per minorem, & *in l.* 3. *tit.* 1. *eadem partita*, ubi de mutuo facto minori, Mantica *de Tacitis convention. lib.* 14. *tit.* 14. ubi de minore, infante, ſervo, filiofamilias, muto, & aliis impeditis contrahere: Tuſchus *littera M. concluſ.* 247. & *ſequentibus*, *uſque ad* 264. Bonacina *de contractibus*, *diſputatione* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 5. *num.* 5. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſput.* 261. *num.* 2. ubi etiam de prodigo, ebrio, dormiente, phrenetico, & aliis, Leſſius *de juſtitia*, *lib.* 2. *cap.* 17. *dub.* 8. *per totum*, Guttierrez *in tractatu de tutelis*, *ſecunda parte cap.* 4. *numero* 23. Morla *in emporio*, *titul.* 9. *numero* 69. ubi de furioſo; iterum Reginaldus *in praxi*, *libro* 25. *numer.* 160. Narbona *de ætate*, *anno* 10. *quæſtione* 11. *numer.* 8. & *anno* 14. *quæſtione* 8. & *anno* 25. *quæſt.* 8. ubi de ſocietate, & *quæſtione* 54. & *quæſtionibus ſequent.* ubi de omni contractu per minorem celebrato latiſſimè diſputat, eum omnino videas, cum caſus occurrat; & *anno* 7. *quæſtion.* 24. ubi qua ætate minor poſſit exiſtere in judicio, Thomas Sanchez iterum *in conſiliis Morali. libro* 1. *cap.* 7. *dub.* 1. ubi de minori emente ad creditum, ad interpretationem text. *in l.* 22. *titul.* 11. *libro* 5. *Recopilationis*, vide etiam *infrà*, *cap. decimo quarto*, *numero* 2.

Item de contractibus mulieris conjugatæ, videas 9
Anaſtaſium Germon. *de immunitate Eccleſ. cap.* 7. §. 2. *pag. mihi* 71. *in parvis*, Stephanum

Gratianum

Gratianum *diſcept. tom.* 1. *cap.* 961. *&* *cap.* 962. ubi de meretrice; Scacciam *de judiciis*, *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 502. *&* 504. ubi de muliere tutrice contrahente ut tali, *& de commerciis*, *§.* 2. *quæſt.* 7. *part.* 3. *limitatione* 17. *ex numer.* 7. Menchaca *uſu frequent. cap.* 10. *& ſeqq. & cap.* 12. *nu.* 16. Suares *in l. poſt rem judicatam*, *in declaratione l. Regni*, *limitatione* 6. ubi quod confeſſio facta in contractu nullo, facto ſine licentia mariti valida eſt; de quo Tiraquel. *in l.* 16. *connubiali*, *gloſſa* 3. *ubi ex gloſſa* 2. de contractibus conjugatæ latiſſimè ad ſaturitatem agit; Cancer. *variar.* 1. *part. cap.* 13. *ex num.* 98. Farinacius *deciſ.* 771. *&* 46. *lib.* 1. *dec.* & Gratian. *diſcept. cap.* 669. Matienzo *in l.* 2. *tit.* 3. *lib.* 5. *Recopil. gloſſ.* 1. *num.* 4. Fachinæus *lib.* 5. *controverſ. cap.* 60. ubi de donatione cauſa mortis, Guttierrez *lib.* 2. *pract. quæſt.* 23. *per totam*, ubi cum aliis probat, quod maritus poſt mortem uxoris non poterit ratificare contractum ab ea factum abſque ipſius licentia (docent Carleval. *de judiciis*, *tom.* 2. *tit.* 3. *diſ.* 23. *num.* 18. Salgado *in labyrinth.* 1. *p. c.* 13. *n.* 9.) idem Carleval. *diſp.* 19. *tom.* 2. Reginald. *in prax. lib.* 25. *ex num.* 158. iterum Suar. *tit. de las deudas*, latè, ubi etiam agit an ad cauſas pias poſſit contrahere ſine licentia mariti? ubi *Valdeſ.* & an in paraphernalibus? Barboſa *in l. part.* 1. *ff. ſoluto matrim. ex n.* 28. & quod non valeat contractus licet juret ſe eſſe ſolutam, vel reputetur talis, docet ex Azeved. *ſuprà*, idem Salgado *in labyr. part.* 2. *cap.* 9. *num.* 110. Sanch. *in conſil. moral. lib.* 2. *c.* 6. *dub.* 3. & an in contractu, vel donatione facta favore filii proprii? & alia, Alvar. *de conject. ment. defuncti*, *lib.* 2. *cap.* 2. *ex n.* 27. & an facto divortio requiratur licentia viri? Guttierrez *de juram. confir.* 1. *p. cap.* 1. *num.* 54. Azeved. *in d. l.* 2. *tit.* 3. *lib.* 5. *recop. num.* 8. & quid ſi contrahat cum marito? Avendan. *in diction. verb. Otorgamiento*, & an mulier quando recipit mutuum juvetur exceptione *d. l.* 2. vide Gratianum *diſcept. tom.* 5. *cap.* 876. *num.* 9. *&* 11. & an contractus factus ab uxore ſine licentia viri, teneat ſoluto matrimonio? vide Matienzo *in dict. l.* 2. *tit.* 3. *lib.* 5. *gloſſ.* 1. *num.* 11. Barboſam *in leg.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 4. *parte*, *num.* 95. & alium Barboſam *in collect. authent. qui res*, *C. de Sacroſanctis Eccleſ. num.* 9. & quod non requiratur prædicta licentia, ſi non receperunt benedictiones nuptiales, Guttierrez *de juramento confirmat.* 1. *part. cap.* 1. *nu.* 58. *&* 71. *ubi num.* 42. agit quid in foro conſcientiæ, de quo etiam Scaccia, *ſuprà*, *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampliat.* 19. *n.* 69. Cancerius *variarum* 3. *part. cap.* 1. *num.* 83. ubi de tacita licentia, *& num.* 156. ubi quod favore piæ cauſæ, Azeved. *dict. l.* 2. *tit.* 3. *lib.* 5. *Recop. num.* 3. *& ſeqq.* apud quos, & omnes *in leg.* 55. *Tauri*, *& in dict. l.* 2. *titul.* 2. *lib.* 5. *Recopil. & in l.* 3. *ejuſd. titul.* materiam fuſiſſimè tractatam invenies, & vide Baëz. *de inope debit. cap.* 3. *n.* 18. ubi quod mulier ſe obligat ſine marito pro ejus redemptione.

10 Item adde quod prohibitus contrahere, non cenſetur prohibitus pignus accipere, Tiraquellus *de leg. connub. gloſſa* 3. poſt dictas leges, *verbo*, *contract. numero centeſimo undecimo.*

11 Item an deportatus poſſit contrahere? vide quod ſic, Peregrinus *de jure fiſci*, *libr.* 3. *tit.* 5. *num.* 10. & alios relatos à Farinacio *in praxi*, 3. *part. quæſt.* 102. *num.* 163.

12 Item an damnatus ad mortem poſſit contrahere? vide noſtrum Gomezium *in leg.* 4. *Tauri*, *num. fin.* Matienzo *in l.* 3. *titul.* 4. *lib.* 5. *Recopil. gloſſ.* 9. *num.* 1.

Item an perſonæ inhabiles ad contrahendum, 13
obligentur in cauſa dotis? vide Barboſam *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 1. *parte*, *num.* 24. *& ſequentibus.*

Item an excommunicatus poſſit contrahere? 14
magna eſt controverſia, ut videri poteſt per Villalobos *in ſuis communibus opinionibus*, *verbo*, *Excommunicatus*, *num.* 122. Ugol. *in tract. de cenſuris*, *tab.* 2. *cap.* 20. *§.* 1. Sayrum *eod. tract. l.* 2. *c.* 9. *n.* 10. *&* 11. ubi probat peccare excommunicatum denuntiatum, vel notorium percuſſorem Clerici, ſi contrahat, contractum tamen valere, tam in favorem ipſius excommunicati, quam contrahentis cum eo; idem docet Suar. *in eod. tract. diſp.* 15. *ſect.* 8. *ex num.* 7. *ubi num.* 9. explicat, quod ex triplici capite poteſt eſſe nullus contractus excommunicati, eum vide.

Item cœcus quomodo contrahere poſſit, vide Burgos de Paz *in l.* 3. *Tauri*, *num.* 1323.

CAPUT II.

De emptione & venditione.

SUMMARIUM.

1 *Quid requiratur pro forma in iſto contractu emptionis & venditionis.*
2 *An inter patrem & filium poſſit contrahi venditio.*
3 *An inter maritum & uxorem poſſit contrahi venditio.*
4 *An poſſit quis vendere omnia bona ſua, tam præſentia, quàm futura.*
5 *Hæreditas univerſalis an poſſit vendi.*
6 *An poſſit quis vendere actionem, quam contra alium habet.*
7 *An res, quæ non ſit in rerum natura, poſſit vendi.*
8 *Res aliena an poſſit vendi.*
9 *Si pretium non ſit determinatum, an venditio valeat.*
10 *Si intervenit pretium, & aliqua res ex parte emptoris, an ſit contractus emptionis & venditionis, vel ſit contractus permutationis.*
11 *Fructus rei venditæ, an competant venditori, vel emptori.*
12 *Si quis ſimpliciter vendit rem, an videatur vendere totam rem, vel partem quam in ea habet.*
13 *Si quis vendit domum vel fundum, an videatur vendere fundum ſibi acceſſorium, & ei adhærentem.*
14 *Si quis vendit ancillam, utrum videatur etiam venditus ejus partus.*
15 *Si quis vendit equum, vel mulum, an videatur vendere ſellam, & habenas.*
16 *Si quis vendidit fundum admodùm, vel menſuram, & non inveniantur poſtea tot modi, an venditor teneatur ſupplere, vel pretium minuere.*
17 *An requiratur ſcriptura in iſto contractu, vel in quolibet alio.*
18 *An requiratur arra in iſto contractu, & quem operetur effectum.*
19 *Contractus emptionis & venditionis, vel aliqua pars ejus, an poſſit conferri in voluntatem unius.*
20 *Si quis vendit duobus unam rem, quis præferatur.*

21 *Quibus modis reſcindatur iſte contractus.*
22 *Quando reſcindatur iſte contractus per læſionem ultra dimidiam juſti pretii.*
23 *An remedium legis ſecundæ* C. de reſcind. vendit. *habeat locum, quando res venditur in publica ſubhaſtatione.*
24 *Quando reſcinditur contractus remedio legis ſecundæ, an debeant reſtitui fructus.*
25 *Si quis jurat non intentare iſtud remedium legis ſecundæ, an poſſit poſtea illud intentare.*
26 *An detentus poſſit agere iſto remedio, quando dixit, quod donabat illud, quod plures pro re dabat.*
27 *Contractus reſcinditur per pactum de retrovendendo.*
28 *Si in pacto de retrovendendo non ſit poſitum tempus intra quod debeat venditor offerre pretium, uſque ad quod tempus poſſit uti iſto pacto de retrovendendo.*
29 *Si pactum de retrovendendo eſt poſitum, & ille qui emit rem vendit alteri, ille tertius an teneatur ex illo pacto.*
30 *Per pactum legis commiſſariæ reſcinditur iſte contractus, emptionis & venditionis.*
31 *Quando contractus reſcinditur per pactum de retrovendendo, vel per pactum commiſſoriæ, an debeatur gabella.*
32 *Res vendita, cujus periculo pereat.*
33 *Quando debeatur evictio.*
34 *An in diviſione hæreditatis habeat locũ evictio.*
35 *In contractibus lucrativis, an habeat locum evictio.*
36 *In legatis, an habeat locum evictio.*
37 *In dote, an habeat locum evictio.*
38 *In contractu tranſactionis, an habeat locum evictio.*
39 *In contractibus oneroſis, quo tempore habeat locum evictio.*
40 *Si emptor vel poſſeſſor compromiſit litem motam, vel movendam in arbitrum, & condemnatur, an poſſit agere de evictione.*
41 *Si emptori, vel poſſeſſori evincitur res de jure ſpeciali, an habeat locum evictio.*
42 *Quando quis emit rem ſciens eſſe alienam, an habeat locum evictio.*
43 *Si emptor expellitur de re violenter, an habeat locum emptio.*
44 *Si quis emit hæreditatem, & vincatur, an poſſit emptor agere de emptione.*
45 *An poſſit quis agere de emptione circa jus ſervitutis.*
46 *An actio de emptione tranſeat in particularem ſucceſſorem contra primum venditorem.*
47 *Si contra emptorem rei mota fuit lis, & emptor obtinuit, an venditor teneatur ſolvere ei expenſas, quas in lite fecit.*
48 *Si animal, vel ſervus venditus ſit, & eſt morboſus, an poſſit reſcindi contractus.*
49 *An venditor debeat expreſsè vitium ſervi, vel animalis venditi, exprimere.*
50 *Quæ res prohibeantur vendi.*
51 *An, & quando compellatur quis vendere ſuam propriam rem.*

1 Contractus, qui perficitur, & celebratur conſenſu, eſt ille, ad cujus validitatem non requiritur ſtipulatio, neque alia formalis ſolemnitas, niſi ſolus conſenſus ultimarum partium, ut emptio, venditio, locatio, conductio, ſocietas, donatio, mandatum, hypotheca, & ſimiles contractus: quos omnes per ordinem magiſtraliter proſequendo, in primis ſe offert contractus emptionis & venditionis, qui frequens & quotidianus eſt, & à quolibet fieri poteſt, dum tamen habeat ſenſum & intellectum, niſi lege prohibeatur. In quo requiruntur pro forma res ex parte venditoris, & primum ex parte emptoris, & ſimul conſenſus partium: textus *in l.* 1. *& per tot. ff. de contrahen. empt.* textus *in l.* 1. *& per totum, C. eod. tit.* textus *in* §. *inſtit. eod. tit.* textus *in* §. 1. *& per totum, Inſtitut. quib. alien. lib. vel non,* textus *in l. nec emero C. de jure lib.* textus *in l. fin. cod. de reb. alien.* textus *in l. pen. ff. de pact.* textus *in l.* 2. *ff. ſi quis à paren. fuer. manumiſſ. cum ſimilibus.*

Et in tantùm hoc eſt verum, ut talis contra- 2
ctus emptionis, & venditionis valeat, & teneat, etiam inter patrem & filium. Quod tamen intelligo iſto modo: quod de jure antiquo non valebat ſuper rebus profectitiis, & adventitiis, quia pleno jure quærebantur patri, *ut in leg. placet, ff. de contrah. hæredit. cum ſimilibus,* & tanquam in re propria non conſiſtebat emptio, ut *in leg. ſuæ rei, ff. de contrahend. matrim.* Item etiam, quia inter patrem & filium non oritur obligatio civilis & naturalis, ut *in leg. frater à fratre, ff. de condict. indebit.* Item etiam inter eos non datur judicium, vel lis, mediante qua fiat exactio, ut *in leg. lis nulla, ff. de judic.* in rebus tamen caſtrenſibus, vel quaſi, bene valebat: quia in eis non attenditur patria poteſtas, ſed filius habetur tanquam paterfamilias: ut *in l.* 1. §. *fin. cum l. ſeq. ff. ad Macedon.* textus eſt, quia ſic debet intelligi *in l.* 2. *ff. de contrahend. empt.* Cujus verba ſunt: *Inter patrem & filium contrahi emptio non poteſt, ſed rebus caſtrenſibus poteſt*: & ibi notat, & declarat Gloſſa ordinaria Odofred. Bald. Alberic. & communiter Doctores, & idem diſponit *lex* 2. *tit.* 5. 5. *part.* Hodie verò nihil eſt immutatum in rebus profectitiis, caſtrenſibus, vel quaſi: ſed in adventitiis valebit emptio & venditio in caſibus, in quibus uſusfructus non pertinet patri: in caſibus verò, in quibus patri quæritur uſusfructus, non valebit, quia eſt legitimus adminiſtrator filii, *l.* 1. *Cod. de bon. mater.* unde eo authore non poſſet inter eos fieri contractus, argumento text. *in l.* 1. *ff. de author. tut. & in* §. *fin. Inſtit. eod. tit.* Quod tamen eſt verum, & procedit, præterquam ſi palam, & bona fide fieret contractus in præſentia judicis, vel propinquorum: quia tunc ceſſat omnis præſumptio fraudis, argumento text. *in l. cùm ipſe, cod. de contrahend. emption. & in l. tranſactionem, cod. de tranſact.* ita tenet, & declarat Bart. *in l. frater à fratre, ff. de condit. indeb.* 13. *col.* 3. *q.* & ibi communiter Doct. idem Bart. *in l. ſi quis pro eo,* §. 1. *ff. de fidejuſſ.* & ibi alii Doctor. Bald. & communiter Doctor. *in l. jubemus,* §. 1. *cod. ad Trebell.* Et adde, quod hodie de jure Regio videtur, quod talis contractus inter patrem & filium nullo modo valeat, etiamſi fiat palam, & bona fide: quando pater eſt legitimus adminiſtrator, ita probat expreſsè text. *in l.* 1. *tit.* 5. *l.* 5. *ord. & in l.* 14. *tit. fin. l.* 8. *ord.*

Item etiam valet iſte contractus inter maritum 3
& uxorem: quia licèt contractus donationis non valeat inter eos, ut *in leg.* 2. *& per totum, ff. de donat. int. vir. & uxor. & in l.* 1. *& per totum, cod. eod. tit.* tamen contractus emptionis & venditionis, & quilibet alius contractus oneroſus, bene valet inter eos, neque amor ille maximus, & intenſus, qui inter eos habetur & quo ad invicem

ſe

ſe diligunt, impedit talem contractum vinculum, & obligationem ejus, niſi in fraudem donationis causâ ſit facta venditio: ita probat text. notabilis *in l. ſi ſponſus*, §. *circa*, *ff. de donat. inter vir. & uxor.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctor. text. *in l. ſed & ſi vir.* §. *ſi duo, eodem tit.* & ibi etiam communiter DD. text. *in l. ſi quis donationis*, *ff. de contrahend. emp.* text. *in l. vir uxor. ff. ad Velleian.* text. *in l. cùm maritus*, *ff. de pact. dotal.* Nec obſtat, quod hodie non valet contractus uxoris ſine licentia viri: quia intelligo quando contrahit cum aliquo tertio, ſecus ſi cum marito, quia videtur licentiam præſtare.

4 Item etiam poteſt quis vendere omnia bona ſua, tam præſentia, quàm futura: quia nulla eſt ratio, vel cauſa, quæ impediat; ita probat textus à ratione ceſſante, *in l. ſtipulatio hoc modo concepta*, *ff. de verb. oblig.* & ibi tenet Bart. 2. *col. n. 6.* & communiter DD. idem Bart. *in leg. fin. C. de pact. pen. col. num.* 15. & ibi etiam communiter Doctores: probat etiam text. *in leg. 2. univerſa*, *ff. de uſucap. pro dote*, text. *in l. mulier*, *ff. de jure dot.* text. *in l. fin. C. quæ res pignor. obligar. poſſunt.* Neque obſtat, quod donatio omnium bonorum, præſentium & futurorum, non valeat, ut *dict. leg. ſtipulatio hoc modo concepta*, *ff. de verb. oblig.* & ibi plenè traditur, & notatur, quia illud eſt verum, & procedit in donatione gratuita, per quam tollitur libera facultas teſtandi, cùm non poſſet ampliùs habere bona de præſenti, neque in futurum: ſecus tamen eſt in venditione, in qua pretium ſuccedit loco rerum, & de eo poterit teſtari, & expreſsè ita tenetur & reſpondent prædicti Doctor. *ubi ſuprà.* Quod tamen ſingulariter intellige, quando expreſsè actum eſſet, quod vendebat omnia bona ſua, tam præſentia, quàm futura: ſecus verò ſi ſimpliciter dixit, quod vendebat omnia bona ſua: quia tunc tantùm intelligitur vendere præſentia, argumento text. *in l. ſi ita legatum ff. de aur. & arg. leg.* ubi habetur, quo legatum factum de auro, argento, vel alia re, intelligitur de illo quod teſtator haberet de præſenti, tempore teſtamenti, & ibi notat Bartol. & communiter Doctor. text. *in l. ſi ſtipulatus fuerim*, §. 1. *ff. de verb. oblig.* text. *in l. ſi à colono*, *eod. tit.* text. *in leg. ſi mandavero tibi*, §. *is cujus bona*, *ff. mandati*: & utrobique communiter DD. Neque obſtat text. cum materia, *in leg. fin. C. quæ res pignor. oblig. poſſ.* ubi diſponitur, quod in obligatione & hypotheca bonorum, ſimpliciter, & generaliter facta comprehenduntur bona tam præſentia, quàm futura: quia ibi tractatur de nullo, aut parvo præjudicio, cùm ſoluto debito liberentur omnia bona, & ita ſolvit, & declarat ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doct. ſolvit etiam & declarat Bart. *in d. l. ſi ita legatum*, *ff. aur. & arg. leg. 2. col. n. 3.* & ibi alii Doctores.

Item etiam poteſt quis vendere totam rem, vel partem ejus integram, & diverſam, vel partem quantitativam pro indiviſo, vel etiam quodlibet jus ſervitutis realis, perſonalis, vel mixtæ, ita probat textus *in l. ſi in emptione* §. *omnium*, *ff. de contrah. empt.* text. *in leg. quotiens*, *la 2. ff. de ſervitut. cum ſimilibus.* Item etiam poteſt quis vendere tam rem propriam, quàm alienam, ſine præjudicio tamen domini: quia poterit ab emptore, vel quolibet tertio poſſeſſore vendicare: text. eſt *in leg. rem alienam*, *ff. de contrahen. empt.* text. *in l. ſi emptione*, §. *item ſi emptor*, *eod. tit.* text. *in leg. exempto*, §. 1. *ff. de act. empt.* text. *in leg. & per totum Codic. eod. tit.* Cujus ratio eſt: quia per venditionem non conſtituitur jus in re, ſed tantùm perſona obligatur rem tradere, quando eſt aliena, ut in dictis juribus.

5 Item etiam poteſt quis vendere hæreditatem univerſalem, ſibi delatam ex teſtamento, vel ab inteſtato, text. eſt *in leg. 1. & per totum. ff. de hæred. vel act. vend.* text. *in leg. 1. & per totum Cod. eod. tit.* Quo caſu in emptorem tranſeunt utiles actiones activæ, & omnia jura, & commoda, quæ pertinebunt ad hæredem, etiam abſque aliqua ceſſione. Facta verò ceſſione tranſeunt directæ: text. *in l. emptor hæreditatis C. de hæred. vel act. vend.* Cujus verba ſunt: *Emptor hæreditatis, actionibus mandatis, eo jure uti debet, quo is cujus perſona fungitur, quamvis utiles etiam adverſus debitores actiones emptori tribui placuit*: & ibi Gloſſ. ordinaria Odofred. Pet. Cyn. Bar. Alb. Bald. Salyc. & communiter DD. Actiones verò paſſivæ, quibus tenebatur defunctus, & per conſeq. hæres ejus, non tranſeunt contra emptorem. Imò poſſunt, & tenentur creditores agere, & petere debita ſua, contra hæredem venditorem, licèt ipſe, poſtquam ſolvit, poſſit recuperare ab emptore, actione neg. geſtorum: text. eſt notabilis *in leg. 2. C. de hæred. vel action. vendit.* Cujus ratio eſt: quia actiones activas benè potuit hæres, & quilibet creditor, in alium transferre: ſed actiones paſſivas, quibus tenetur, non poteſt à ſe excutere invitis creditoribus, text. eſt *in l. ſi mandato meo*, *verſic. 1. ff. mandati*: & ibi notat & commendat Bart. Alb. & communiter DD. Neque obſtat text. *in l. 1. verſic. placuit, cum ſimil. ff. ad Treb.* ubi facta reſtitutione hæreditatis, tranſeunt actiones viles, tam activæ, quàm paſſivæ, in fideicommiſſarium: quia alia jura loquuntur, & procedunt in reſtitutione, & alienatione hæreditatis, facta ex ultima voluntate. In noſtro verò caſu loquimur in diſpoſitione facta ex contractu inter vivos in quo ita faciliter non tranſeunt jura ſine ceſſione, vel traditione, argumento text. *in l. cum hæred. ff. de acquir. poſſeſſ. juncta l. traditionib. C. de pact.* ita tenet & declarat ſubtiliter Bald. Paul. Salyc. & communiter DD. *in l. 2. C. de pact.* facit etiam text. *in l. mulier bona*, *ff. de jur. dot.* & ibi expreſsè notat & commendat Bart. & communiter DD. Nec obſtat etiam text. *in l. 2. C. ad l. Jul. de vi pub.* quia loquitur & procedit in ſucceſſione univerſali: & confiſcatione, & legis diſpoſitione, quo caſu tranſeunt actiones paſſivæ per tota, ſicut in hæredem, & ad hoc notat, & commendat ibi Gloſſ. ordinaria Pet. Cyn. Odof. Bart. Alb. Bald. Salyc. & communiter DD. facit etiam text. *in l. ſi conſtante*, §. *fin. ff. ſolut. mat.* & ibi communiter Doctores.

Item adde, quod ad hoc, ut valeat venditio hæreditatis, debet eſſe hæreditas alicujus defuncti, ſecus autem ſi vendatur hæreditas alicujus viventis: quia venditio erit nullius momenti, & contra bonos mores: text. eſt *in l. 1. ff. de hæred. vel act. vend.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter DD. adeò, quod etiamſi talis venditor ſit ſubſtitutus pupillaris, non poteſt vendere jus, vel ſpem ſubſtitutionis pupillaris nondum delatæ: text. eſt notabilis, & expreſſus *in l. 2.* §. *illud*, *ff. de hæred. vel act. vend.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter DD. imò, quòd magis eſt, ille qui vendit hæreditatem viventis, privatur poſtea ejus ſucceſſione, ſi ad eum perveniat, text. eſt notabilis & expreſſus *in l. 2. verſic. in fin. ff. de his quib. ut indig.* & ad hoc notant & commendant ibi Doctores,

ctores, text. *in l. quidam in jure*, §. *fin. cum leg. ſeq. ff. de bon.* Neque obſtat textus *in leg.* 3. §. *cum ſpecialiter*, §. *illo*, *ff. pro ſocio*, & *in l. ſocietatem univerſalem*, *eod. titul.* ubi habetur, quod bene poſſunt ſocii contrahere ſocietatem, ut dividantur hæreditates ſibi obvenientes, modo & forma contenta in contractu: quia debet intelligi, quando contrahitur ſocietas ſuper hæreditatibus incertis ſibi obvenientibus, non autem in hæreditatibus certis alicujus viventis, & determinatæ perſonnæ, ſecundùm Doctores, ibi.

Item adde quod etiam vendita hæreditate, & omnibus bonis in ea contentis, non tranſit dominium ſine traditione, ſicut ſi venderetur res particularis: textus eſt ſingularis *in l. qui tibi*, *Cod. de hæred. vel act. vend.* & ibi communiter DD. Nec obſtat text. *in l. cùm hæredes*, *ff. de acquir. poſſ.* quia ibi eſt ſucceſſio univerſalis perſonæ, & rerum, quam quis conſequitur mediante ſola aditione, ut *in leg. hæredit. de reg. jur. in leg. nihil eſt aliud*, *de verb. ſign.* Nec obſtat etiam text. *in* 1. & 2. *ff. pro ſocio*: ubi habetur, quod ex contractu univerſali, pro ſocio tranſit dominium & poſſeſſio pro parte, quia ibi intervenit ficta traditio, per quam quilibet ſocius videtur bona ſua tenere, & poſſidere pro ſe, & pro ſocio: & ex hoc datur maxima & ſingularis extentio ad text. & ejus regulam *in l. traditionib. Cod. de pact. cum ſimil.* ubi habetur, quod ex ſolo titulo nunquam tranſit dominium, niſi ſecuta traditione, ut extendatur, etiamſi ſit titulus generalis & univerſalis omnium rerum. Imò quod magis eſt, hoc ego noviter extendo, etiamſi ſit titulus univerſalis & favorabilis dotis: ut ſi aliqua mulier promittat omnia ſua bona in dotem, vel licet alter pro ea, quia non tranſit in maritum dominium ſine traditione, iſta eſt Gloſſ. ſingularis & unica *in l.* 1. *ff. de uſu. cap. pro dote*, quam ibi ſummè notat & commendat Bart. Alb. & communiter DD. & reputat ſingularem & unicam Bald. *in leg. nulla*, *C. de jur. pet.* 1. *col.*

6 Item quæro, an poſſit quis vendere actionem, quam habet contra alium? Et breviter dico, quod ſic. Et virtus & effectus eſt, quod ipſo jure tranſit in emptorum actio directa nomine cedentis, & actio utilis ex ipſo contractu, mediante qua poſſit exigere debitum: text. eſt *in l. empt. nominis. ff. de hæred. vel act. vend.* text. *in l. nomina eorum*, *eod. tit.* text. *in l. nominis venditio. Cod. eod. tit.* text. *in leg. nominis*, *Cod. de action. & oblig.* quod habet locum, & procedit, modo debitum ſit purum, modo in diem, vel ſub conditione. Item modo debitor, contra quem ceditur actio, ſit ſciens, modò ignorans: ita probant prædicta jura. Item etiam tranſit utilis actio pignoris, vel hypotecæ. Item etiam tranſit utilis actio contra fidejuſſorem, ut dictis juribus probatur. Item extendendo prædicta dico, quod ſi quis poteſt vendere actionem, ita poteſt eam donare: text. eſt *in l.* 2. *Cod. de donat.* Item in dotem dare: text. *eſt in l. nominibus*, *Cod. de act. & oblig.* Item dare in ſolutum: text. eſt *in l. ſi in ſolutum*, *eod. tit.* Item poteſt dare in pignus text. *in l. poſtquam*, *Cod. de act. & oblig.* text. *in l. grege*, §. *cum pignori*, *ff. de pignorib.* text. *in leg. ſi convenerit*, *la* 2. *ff. de pign. act.* text. *in l. nomen*, *C. quæ res pign. oblig.* Item poteſt legare: text. *in l. ex legato nominis. C. de legatis.* Item poteſt quis vendere actionem realem, quam habet contra poſſeſſorem rei ſuæ: quo caſu tranſit utilis actio ſine ceſſione, text. eſt ſingularis *in l. fin. C. de hæred. vel act. vend.* & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria, Odof. Cyn. Alber. Bald. Salyc. & communiter Doct. Ex quo collige, quòd licèt dominium rei non tranſeat in emptorem ſine traditione, vera vel ficta, ut *in l. traditionibus*, *Cod. de pact. cum ſimilibus*: tamen actio realis competens pro tali re & dominio ejus, bene tranſit ipſo jure ſine ceſſione. Cujus verba ſunt, quia fundatur & cauſatur à dominio venditoris, ſecundùm Doctores *in d. l. fin.* Et idem eſt quando conventus re, vendicatione vel actione reali, ſolvit litis æſtimationem: quia ſimiliter tranſit prædicta actio, quia cenſerat facta venditio, & ceſſio actionis, ut *in l. ſi culpa*, *ff. de rei vendicat.* Ex quibus ſimiliter collige, quod licèt, in juribus temporibus ſolo titulo non tranſeat dominium, neque aliquod jus reale ſine traditione, vel quaſi: tamen ex ſolo titulo in actionibus bene tranſit utilis actio ſine ceſſione. Quod tamen limita & intellige, præterquam ſi venditio vel donatio actionis fiat in potentiorem, ratione officii: quia tunc non valet, imò amittit debitum: textus eſt *in l.* 2. *C. ne liceat potent.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doct.

7 Item quæro, an res, quæ nondum eſt in rerum natura, poſſit vendi? In quo articulo reſolutive dico, quòd ſi res ſperatur eſſe, vel naſci, bene poteſt vendi, alias non. Ex quo infertur quod bene poteſt quis vendere fructus nondum natos, ſed naſcituros ex aliquo fundo vel re. Item partus ancillæ, fœtus pecorum, & ſimilia; text. eſt *in l. nec emptio*, *ff. de contrah. empt.* text. *in leg. interdum*, *ff. de verb. oblig.* text. *in l. & quæ nondum*, *ff. de pignor.* text. *in l.* 1. *ff. de cond. & demonſtrat.* text. *in* §. *ea quoque res*, *Inſtitut. de leg.* text. *in l.* 11. *titul.* 5. *part.* 5. Et talis contractus habet in ſe tacitam conditionem, ſi fructus naſcantur: unde eis non natis, nulla eſt venditio, ita probat text. *in d. l. nec emptio*, *ff. de contrahen. empt.* & ibi notant Gloſſ. ordinaria & commendant & probant prædicta jura & ibi communiter notant Doctores. Ex quo etiam infertur, quod poteſt quis vendere aleam, ut captum piſcium, avium, vel ſimilium rerum: textus eſt *in d. leg. nec emptio*, *verſicul. aliquando*, *ff. de contrah. empt.* text. *in l. ſi jactum*, *de action. empt.* text. *in d. l.* 11. *titul.* 5. *part.*

In hoc tamen eſt differentia: quia quando venduntur fructus, contractus habet tacitam conditionem, ſi naſcantur; unde eis non natis, contractus eſt nullus. Quando verò venditur alea, vel captus, ſtatim valet contractus, & nullum habet tacitam conditionem: unde etiam ſi nihil naſcatur, vel capiatur, valet venditio, & debetur pretium. Cujus ratio eſt: quoniam in fructibus veriſimiliter partes cogitant, quod naſcantur, à communiter accidentibus, ideò eis non natis nihil debetur: quia ſub illa conditione videntur partes contraxiſſe: in alea verò, vel captu non eſt illa veriſimilitudo, quia actus habet ſe ad eſſe & non eſſe, & ideò ſola ſpes videtur empta, & iſtam rationem licèt non ſic declaratam voluit apertè text. *in d. l. nec emptio*, *verſic. aliquando.* Et tamen aliquando ſine re venditio intelligitur, veluti, cum quaſi alea emitur, quod fit, cum captus piſcium, vel avium vel miſſilium emitur: emptio enim contrahitur etiamſi nihil inciderit, quia ſpei emptio eſt; & iſta eſt vera, & propria ratio, licèt aliter dicat & declaret Bart. *in leg. cotem ferro*, §. *qui maximos*, *ff. de public. & vectig.* 2. *colum.* & Salic. & alii *in*

l.

l. empti fides, *Cod. de contrah. empt.*

Item quæro, an poſſit quis vendere rem alienam? in quo articulo breviter dico, quod ſic: textus eſt *in leg. rem alienam*, *ff. de contrah. emption.* Cujus verba ſunt: *rem alienam diſtrahere quem poſſe nulla dubitatio eſt*; *nam emptio eſt venditio*, *ſed res emptori auferri poteſt*, & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartol. & textus *in leg. empto ff. de act. empt.* text. *in leg. nemo*, *Cod. de rebus alien. non alien.* Quo caſu ſi emptor fuerit ignorans, & res evincatur, poteſt agere ad totale intereſſ.

a 8 Si verò fuerit *a* ſciens, tantùm agit ad pretium, niſi fuerit ſtipulatus de evictione, quia tunc indiſtinctè poteſt agere ad totale intereſſe, textus eſt *in l. ſi fundum. Cod. de evict.* ibi communiter opinio: textus *in leg. ſi emptorem*, *§. 1. ff. de act.* & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartol. & communiter Doctores, & dixi ſuo loco. Adde tamen quod ſi talis res ſit mobilis, & venditor vendidit eam ſcienter, & tradidit, nedum tenetur de evictione, ſed adhuc tenetur furti, quia vere rem contractavit, text. eſt *in l. alienum*, *C. de furt.* text. *in leg. ſi ſervum*, *eod. tit.* textus *in §. furtivæ quoque res*, *verſic. final. Inſtit. de uſu cap.* Cujvs verba ſunt: *Nam quis ſciens alienam rem vendiderit*, *furtum ejus committit.* Quod intellige, quando eſt facta traditio rei: ſecus verò, ſi nulla eſt facta traditio, ſed tantum vendidit, & eam exiſtentem in abſentia promiſit accipere, quia tunc non intervenit contrectatio, & per conſequens non committit furtum, argumento text. *in l. ſi quis uxori*, *§. nec verò*, *ff. de furt.* & in terminis iſtam ſententiam & concluſionem tenet Gloſſ. ſingularis *in l. item ſi res*, *Cod. de alien. jud. mutan. cauſ. fac.* quam ibi ad hoc ſummè notat, & commendat Bart. & communiter Doctor. ſi verò res ſit immobilis, non tenetur furti: quia non cadit in rebus immobilibus, ſed tantùm tenetur de evictione ad totale intereſſe, *per totum*, *ff. & C. de evict.* Et in tantùm eſt verum, quod requiritur traditio, ut committatur furtum, quòd requiritur traditio vera & non ſufficit ficta: puta quod res ſit penes emptorem & venditor permittat habere, vel aliàs: quia per talem fictam traditionem non committit furtum iſta eſt Gloſſ. formalis & expreſſa *in dict. l. item ſi res*, *in gloſſ. magna*, *in medio*, quam ibi reputat mirabilem Bart. & alii Doctor. notat etiam & commendat Bald. & alii Doctor. *in l alienam*, *C. de furt.* Aret. & aliqui Doctor. *in l 3. §. ſi rem*, *ff. de acquir. poſſeſſ.* Sed his non obſtantibus, contrarium videtur de jure verius. Imò quod ſufficiat ſola traditio ficta, ut committatur furtum, argumento text. notabilis *in l. falſus*, *§. ſed & ſi his*, *ff. de furt.* per quam ita tenet Gloſſ. expreſſa & ordinaria *in l. ſi ſervus*, *Cod. de furt.* & ibi Salyc. & alii Doct. *in alienam*, *eod. tit.*

9 Et adde, quod licet pretium non ſit certum & determinatum, ſufficit, quod referatur ad aliquod ex quo poſſit certificari, ut ſi quis dicat, quod vendit rem, quanti ipſe emit, vel quanti in tali arca, vel loco ſit, textus eſt *in leg. hæc venditio*, *§. hujuſmodi*, *ff. de contrah. emptio.* Cujus verba ſunt: *Hujuſmodi emptio*, *quanti tu eum emiſti*, *vel quanti pretii in arca habeo*, *valeat*: nec enim incertum eſt pretium in tam evidenti venditione: magis enim ignoratur, quanti emptus ſit, quàm in rei veritate, incertum eſt, textus *in leg. ſi quis fundum*, *eod. titul.* text. *in leg. ſi pater. §. finali*, *ff de pact. dotal.* & ibi Bartolus & communiter Doctor. text. *in leg. certum eſt*, *ff. ſi cert. pet.* text. *in l. à ſe toto*, *ff. de hær. inſt.* text. *in leg. ſi ita ſcripſero*, *ff. de condit. & demonſtrat.* Ex quo infertur, quod poteſt fieri venditio tritici, vini, olei vel alterius ſimilis rei pro pretio quo communiter talis res vendatur in foro publico tali die, vel tempore. *b* Item etiam b
deducitur & infertur, quod non valet venditio genericè facta pro juſto pretio, niſi certum pretium inter partes conſtituatur, ut in ſpecie probat textus juncta Gloſſ. & communi opinione *in l. ſi fundus*, *§. final. ff. de pignor.* ubi habetur, quod ſpecialiter in pignore valet conventio, quo non ſoluto debito intra incertum tempus, res ſit vendita creditori pro juſto pretio; quia aliàs fortè non inveniret quis pecuniam mutuatam. Secundò facit textus cum materia, *in leg. final. Cod. de contrahen. emption.* ubi habetur, quod pretium poteſt conferri in arbitrium certæ perſonæ ſed non in apertè certæ; ergo probabitur, quod venditio ſimpliciter, genericè facta pro juſto pretio, non poteſt valere, & in terminis, per iſta fundamenta, ita tenet Roman. *in leg. ſciendum*, *ff. de verbor. obligat. 9. col. n. 32.* Quo caſu, ſi de facto fiat venditio, vel locatio prædicto modo, & ſequatur traditio, & emptor vel conductor perceperit fructus, dato, quod talis contractus non valeat, nec teneat, tamen venditor, vel locator aget ad rem, & fructus, actione præſcriptis verbis, vel actione in factû, ex æquitate, argumento text. *in l. quotiens*, *ff. de præſcript. verb.* & per illum textum ita tenet Azo *in Summa Inſtit. locati*: quod dictum reputat unicum & ſingulare Bald. *in l. contractus Cod. de fid. inſtrum. 3. col. verſ. modo quæro.* Imò, quod magis eſt, dicebat Roman. *in d. l. ſciendum*, *de verbor. oblig. n. 33.* velle Azo. in dicto loco, quod etiam ipſemet contractus valeat, ſaltem ut contractus innominatus: ſcilicet, do tibi, vel trado hanc rem, ut pretium juſtum mihi reſtituas: & cogitur recipiens pretium juſtum ſolvere, actione præſcriptis verbis. Sed certè falſum eſt, nec Azo hoc dixit, nec voluit, ſed tantùm, quod ſuprà dixi, quod fructus, vel penſionem reſtituat: quia aliàs venditor, vel locator remanet in damno. Nec prædictis obſtat text. ſingul. & unicus *in l. excepto*, *C. locati*, ubi probatur, quod contractus locationis valet, nullo pretio determinato: quia videtur appoſitum pretium, quod ſecundum communem conſuetudinem ſolet pro illa dari, & hoc notat & commendat Gloſſ. ordinaria & communiter Doct. & reputat unicum Bald. ibi: quia ille textus debet intelligi, quando res locata communiter erat conſueta locari pro certo pretio, & penſione: quia tunc poſteà ſimpliciter eam locando, videtur locari pro eodem pretio. Ex quo ſingulariter infero, quòd in noſtro regno in locis, quibus taxatur pretium domorum, & habitationis earum, de conſuetudine valet & tenet locatio & conductio ſimpliciter facta ſine pretio, cùm ad aliud partes videantur ſe referre. c

Quæro *c* tamen circa prædicta, ſi interveniat 10
pretium & aliqua res ex parte emptoris, an ſit contractus emptionis & venditionis, an permutationis? Et breviter, & reſolutivè dico, quòd ſi partes expreſſe dicunt, quod ſit contractus venditionis, erit venditio: ſi verò dicunt, quod ſit permutatio, erit permutatio, argument. text. *in l. tenetur*, *§. 1. ff. de act. empt.* text. *in l. ſi ſterilis*, *§. ſi tibi*, *eod. titul.* text. *in l. fundi partem*, *in fin. ff. de contrahen. empt.* text. *in l. ſi prædio*, *§. fin. ff. de in diem adject. cum ſimilibus.* Quibus probatur quod ille contractus erit judicandus, quem verba partium demonſtrant, & pactum appoſitum juxta illum cenſetur pars pretii, vel pars acceſ-

ſoria ejus. Si verò partes nihil dixerunt, ſed ſumus in dubio: tunc debet attendi illud, quod plus valet. Nam ſi pretium excedat valorem rei, erit venditio, ſi vero ipſa res excedat valorem pretii, erit permutatio, ita probat textus notabilis *in l. quidquid*, *§. fin. ff. de acquirend. rerum domin.* text. *in c. ad quæſtiones*, *ext. de rerum permut.* & in terminis iſtam ſententiam & concluſionem tenet Bartol. *in leg. Ariſto*, *ff. de donat.* & ibi Paul. de Caſtr. Imol Rom. Cuman. & communiter Doctor. tenet etiam Alber. & alii Doct. *in leg. quæritur*, *ff. de ſtatu hom.* Joan. And. Abbas, & Canoniſtæ, *in d. cap. ad quæſtiones*, *ext. de rerum permut.* Adde tamen, quod ſi res, quæ datur ſimul cum pretio ex parte emptoris, ſit longè majoris valoris quàm pretium, ſemper erit permutatio: dato, quòd partes dicant quòd ſit venditio; & è contra, ſi pretium ſit majoris valoris, quàm res, quæ ſimul datur cum eo, erit venditio: dato, quod partes dicant, quòd ſit permutatio: quia quando verba partium ponuntur in aliquo contractu, vel diſpoſitione, ex quibus reſultet aliquod dubium; tunc potius debet judicari & declarari ſecundùm propriam formam, & naturam ejus, quàm ſecundùm verba à partibus prolata: ita probat textus *in c. conſt. de relig. domib.* & ibi notat & commendat Abb. & commun. Doct. & in terminis in noſtro caſu ita tenet & declarat Paulus de Caſtr. *in l. Ariſto*, *ff. de donat.* & ante cum voluit Bartol. & alii Doctores, & antiqui, *in leg. ſi emptione*, *ff. de contrah. empt.* Unum tamen eſt, quod ſi res & pretium, quod ſimul pro alia reddatur, ſint ejuſdem valoris, & partes nihil dixerunt, erit permutatio, argumento text. *in l. 1.* ff. de æſtimat. *action.* per quem ita tenet Bart. *in leg. 1. ff. de rer pen. permut. pen. quæſtion.* Imol. & Roman. *in dict. leg. Ariſto*, *ff. de donat.* Jaſ. *in l. 2. ff. cert. pet. penult. colum. in fin.* licèt contrarium velit. Bald. *in præludiis Feudorum*, *6. colum.*

11 Item etiam principaliter quæro, an fructus rei venditæ cedant, & pertineant emptori, vel venditori? & breviter, & reſolutivè dico, quod ſi inter contrahentes aliquid ſit dictum, & diſpoſitum, illud eſt ſervandum, ut *in l. qui fundum*, *§. fundi*, *ff. de contrah. empt.* Si verò nihil eſt dictum, vel diſpoſitum, tunc aut fructus erant jam collecti & percepti, & cedunt, & pertinent venditori, ut *in leg. ſi ſtipulatus*, *ff. de uſur.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores. Aut non erant collecti, nec percepti, ſed pendentes in re, & cedunt, & petinent emptori tanquam pars rei: argumento textus *in l. fructus pendentes*, *ff. de rei vend.* & in terminis probat text. *in leg. Julianus*, *§. ſi fructibus*, *ff. de action. empt.* text. *in leg. fin. §. fructus*, *ff. de his quæ in fraud. credit.* Aut tempore venditionis non erant pedentes, re, ſed poſtea fuerunt nati, & per venditorem percepti, & cedunt, & pertinent venditori, ſi mora ejus non intervenit, nec præceſſit: aliàs verò poſt moram pertinent emptori, argumento text. juncta communi opinione *in leg. curabit*, *C. de action. empti.* Et prædicta procedunt, quando fructus ſunt naturales, vel induſtriales: ſi verò fructus conſiſtunt in penſionibus rei locatæ, dico, quod aut jam erant debiti tempore contractûs, & venerat dies ſolutionis, & cedunt & debentur venditori, non verò emptori, quia perſonalis actio non ſequitur fundi poſſeſſorem, ut *in leg. 1. §. ſi hæres*, *ff. ad Trebell.* aut verò tempore venditionis non ceſſerunt, nec erant debiti, & pertinent ad emptorem, & venditorem pro rata, & portione ipſius temporis lapſi penſionis debitæ, ita probant jura ſuperiora, & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores.

Item principaliter quæro, quando quis ſimpliciter vendit rem, an videatur totam rem vendere, vel tantùm jus, vel partem, quam habet in ea? Et breviter, & reſolutivè dico, quod tantùm videtur vendere jus, vel partem, quam habet, & non totam, text. eſt notabilis *in leg. qui tabernas*, *ff. de contrahen. empt.* Cujus verba ſunt: *Qui tabernas argentarias, vel cæteras, quæ in ſolo publico ſunt, vendidit: non ſolum partem, ſed jus vendidit, cùm iſtæ tabernæ publicæ ſunt, quarum uſus ad privatos pertinet.* Quod tamen intellige, quando emptor ſciret totam rem non eſſe venditoris, ſed tantùm illud jus, vel partem, ſecus autem ſi emptor ignoraret, quod ſemper præſumitur: quia tunc totam rem videtur vendere liberam, & jure proprio, & aliqua parte evicta teneretur de evictione, ita probat textus *in leg. cum venderes*, *ff. de contrah. empt.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter DD. text. *in l. 1. §. 1. ff. de act. empt.* text. *in leg. ex empto*, *eod. tit.* text. *in l. 3. eod. tit.* text. *in leg. tenetur*, *§. fin. ff. eod. tit.* text. *in l. ſi ſterilis*, *§. quamvis*, *eod. tit.* & *in leg. quæro*, *eod. tit.* text. *in l. in venditione*, *eod. tit.* text. *in l. 1. & quaſi per totum ff. de evict.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctor. & in expreſſo per iſta jura ita tenet, & declarat Bald. *in dict. l. qui tabernas*, *ff. de contrah. empt.* & ibi alii Doct. idem Bald. ubi valde commendat, *in rub. C. de contrahen. empt. 2. col. 6. quæſt.* idem Baldus *in l. ex his*, *prædiis*, *Cod. de evict.* & ibi alii Doct. idem Bald. *in l. in teſtamento*, *Cod. ad legem Falcid.* idem Bald. *in l. 1. Cod. qui teſtam. fac. poſſ. 2. colum. n. 5.* & ibi Paul. & alii Doctor. Paul. de Caſtr. notabiliter *in l. ſi quis domum*, *§. 1. ff. locat. 1. colum. num. 5.* Roman. *in l. uſusfructus*, *ff. ſolut. matrim. penult. colum. n. 19.* Fabian. de Monte *in tractat. empt. & vendit. 6. quæſt. princip. verſic. circa ſeptimum membrum*, *2. colum.* Adde tamen, quod ex quantitate pretii, vel ex aliis circumſtantiis poteſt præſumi, an videtur tota res vendita, vel tantùm pars: ita Doctores ubi ſupra, & tenet Bartol. *in leg. cum tabernas ff. de pignor.* Quod extende, ut habeat locum & procedat in quolibet alio contractu oneroſo, permutatione, dote, & ſimilibus, ita tenent Doctores, ubi ſupra: ſecus tamen eſt in titulo lucrativo, ut in donatione, legato, & ſimilibus: quia ſi quis ſimpliciter donat, vel legat rem, videtur tantùm donare, vel legare jus vel partem quam habet in ea, etiamſi illud jus ſit morte vel tempore periturum, & etiamſi donatarius, vel legatarius ignoret: text. eſt *in l. ſi domus*, *§. fi. ff. de legat. 1.* text. *in leg. quod in rerum*, *§. 1. eod. titul.* text. *in leg. uxor patrui*, *Cod. de leg.* text. *in c. paſtoralis*, *de donat.* & utrobique communiter Doctores. 12

Item juxta prædicta quæro, ſi quis vendidit domum, vel fundum, an videatur vendere domum, vel fundum ſibi acceſſorium, & ei adhærentem? Et breviter dico, quod ſi tota domus, vel fundus tam principalis, quàm acceſſorius, uno & eodem nomine nuncupetur à domino venditore, & in actibus ejus habitando, locando, vel aliàs, ſemper eo acceſſoriè utebatur, tota domus, vel fundus, tam principalis quàm acceſſorius venit in vendicatione, licèt unus ab alio diſtinctus ſit, aliàs verò non; ita probat text. ſingularis *in l. Seiæ*, *§. Tyrannæ*, *ff.* 13

de

de fund. inſtruct. & inſtrum. legat. ubi habetur, quod ſi teſtator legat fundum, videtur etiam legare pratum, vel alium fundum, qui eſt ei conjunctus, & una, eademque appellatione nuncupabatur, & ad hoc notat & communiter Doctor. antiqui, text. expreſſus, & melior de jure, *in l. prædiis*, §. *fin. ff. de legat.3.* & ibi notat Bart. Alber. & alii Doctor.

14 Item etiam juxta prædicta quæro, ſi quis ſimpliciter vendit ancillam, vaccam, equam, vel ovem, an videatur vendere vitulum, pullum, vel agnum, & ſic partus earum? In quo articulo reſolutivè dico, quod ſi talis partus eſt in utero, vel eſt jam natus, & lactatur ab ipſa matre, videtur etiam venditus cum ea, quia judicatur una & eadem res, & acceſſoriè adhæret matri. Si verò ipſe partus non lactatur à matre, ſed jam paſcit herbam, & alitur per ſe, tunc non cenſetur venditus cum matre, ſed remanet penes venditorem: quia judicatur res indiſtincta, & per ſe; & acceſſoriè non adhæret matri:. ita probat text. valde ſingularis in jure, *in l. ſed adeſt*, §. *ſi quis mulierem*, *ff. loc.* ubi dicit text. quod ſi quis conduxit mulierem vehendam, non debet habere pretium, vel penſionem pro infante exiſtente in utero, nec jam nato: quia vectura ejus cenſetur modica. Item quia, quouſque lactatur puer, cenſetur unum corpus cum matre, & nondum exiiſſe de utero, cum eodem liquore alimentetur, quo excluſus vivebat, ſecundùm Paul. & Doctores, ibi, text. *in leg. in rem actio*, §. *item quæcumque*, *ff. de rei vend.* ubi probatur, quod quando aliqua res alteri accedit, & cohæret, judicatur una & eadem res, & non debet ab ea ſeparari, text. *in l. plerumque*, *ff. de ædil. edict.* text. *in l. ſi ut certo*, §. *uſque adeo*, *ff. commod.* ubi commodata equa, videtur etiam commodatus pullus editus, & tenetur in utroque cuſtodiam præſtare: text. *in l. quamvis*, *ff. de precar.* ubi ſi per contractum precarii conceditur ancilla, videtur etiam conceſſus partus ejus, text. *in l. cum aurum ff. de aur. & argent. legat.* facit etiam notabilis text. *in l. poſſeſſionem*, *Cod. commun. utriuſque judic.* ubi habetur, quod ſeparatio inter parentes & filios & valde conjunctas perſonas, non eſt permittenda: text. *in l. nec filium*, *C. de patria poteſtat.* & ſecundùm illam diſtinctionem intellige text. *in l. legatis ſervis*, §. *fin. verſic. quib. ff. de legat.* 3. qui habet, quod legatis ovibus non veniunt agni: quia debet intelligi, quando jam paſcebant herbam, & erant de per ſe, ſecus verò ſi lactabantur, & acceſſoriè adhærebant matribus, iſtam ſententiam tenet Guil. de Cuman. *in l. ſi ut certo.* §. *uſque adeo*, *ff. commodati*, & ibi Alber. de Roſ. Fulgoſ. & alii Doctor. Angel. & alii Doctor. *in l. cum qui*, §. *non ſolum*, *ff. de furt.* Bald. *in cap. tranſlatio*, *de conſtit.* 2. *col. n.*5. Pauli, Clem. Mart. *in l.* 1. §. *divus Adrianus ff. de quæſt. num.* 2.

15 Item quæro, ſi quis ſimpliciter vendidit equum vel mulum, an videatur vendere ſellam, & frænum? In quo articulo reſolutivè dico, quod ſi tempore venditionis oſtenditur emptori cum ſella, vel fræno vel alio ornamento, omnia illa videntur vendita, & debent tradi emptori: quia tacitè videtur actum, quod veniant in venditione, & acceſſoriè accedunt, & cohærent rei venditæ. Si verò oſtendatur nudus, & ſine ſella, vel fræno, ita videtur venditus, & non debetur aliquod ornamentum: & idem eſt quando venditur in abſentia: quia ſi nihil actum eſt, non debetur ſella, nec frænum: ita probat text. notabilis & expreſſus *in l. ædiles*, *la* 2. *verſ.* 1. *ff. de ædil. edict.* Cujus verba ſunt: *Utique ſi optimè ornata vendendi cauſa fuerint, ita emptoribus tradantur*; & ibi notat Odofred. Bald. Ang. Salyc. Fulg. & communiter Doctor. text. *in* §. *vendendi ejuſdem l.* text. *in l. eum qui*, §. *non ſolum*, *ff. de furt.* & ibi notat Bart. & alii Doct. per quæ jura ita tenet Guilliel. Alber. Paul. & communiter Doct. *in l. ſi ut certo*, §. *ſi uſque adeo*, *ff. commendat.* Bald. Salyc. & alii Doct. *in l.*2. *C. de ædilit. action.* Quod intellige, niſi aliud ſit conſuetudine loci, ſecundùm prædictos Doct. ut ſupra.

Item quæro, ſi quis vendidit prædium, vel 16
fundum, ad modum, vel jugera, & poſtéa non inveniantur in eo tot modi, vel jugera, an venditor teneatur ſupplere, vel pretium minuere? in quo articulo notabili & quotidiano reſolutivè dico ſic: quod ſi talis venditor ſimpliciter vendidit prædium, vel fundum uno & eodem pretio, dicendo, quod habebat tot jugera, licèt tot non inveniantur, non tenetur ſupplere, nec pretium minuere, ſed totum pretium conventum habebit: quia intentio partium fuit, ſe referre ad certam ſpeciem, vel corpus, non ad illam menſuram, & quidquid intra illud continetur, & reperitur concluſum, videtur venditum, argumento text. *in l. æde ſacra*, *verſ.* 1. *ff. de contrah. empt.* Item etiam, quia talis aſſertio, vel demonſtratio falſa non cenſetur finalis inter contrahentes, ut vitiet diſpoſitionem, argumento text. cum materia, *in leg. demonſtratio falſa*, *de condit. & demonſtrat.* Si verò talis venditor vendit prædium, vel fundum non ſimpliciter, ſed ad modum, vel numerum, dicendo, quòd habebat tot jugera pro certo & determinato pretio, pro quolibet jugerum, tunc, ſi tot non inveniantur, tenetur ſupplere jugera, vel pretium minuere: quia intentio partium fuit ſe referre ad numerum, non verò ad ipſam ſpeciem vel corpus. Unde ſecundum numerum debet fieri ſolutio; & aſſignatio rei non minuit, neque auget contractum, vel diſpoſitionem, argumento text. *in l. quidam teſtamento*, *ff. de legat.*1. & *in l. ſi fundum ſub conditione*, §. *ſi libertus*, *eodem tit.* & in expreſſo iſtam ſententiam & concluſionem probat textus *in l. qui fundum*, §. *qui agrum*, *ff. de contrahen. empt.* Cujus verba ſunt: *Qui agrum vendebat, dixit fundi jugerà decem & octo eſſe, & quod ejus ad menſuram erit, ad ſingula jugera certum pretium ſtipulatus erat, viginti inventa ſunt, pro viginti deberi pecuniam reſpondi*; & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria Bartol. Alberic. Bald. Paul. Fulgoſ. Salyc. & communiter Doctor. text. *in l. Rutilia Pola*, *eod. tit.* & ibi etiam Doctor. text. *in l.* 4. §. *ſi modus*, *ff. de act. empt.* & ibi communiter Doctores, & in expreſſo per prædicta jura iſtam ſententiam & concluſionem tenet Oldrad. *in conſiliis ſuis*, *conſ.* 197. Specul. & ibi Joan. Andr. *in addition. ejus*, *in tit. de empt. & vend.* §. 1. *fin. col. verſ. ſuper quo*, notat Alber. *in l. comprehenſum*, *ff. de contrah. empt.* Bart. *in l. Julianus*, §. *ſi Titius ff. de empt.* Salyc. *in l. qui fundum*, §. *qui agrum*, *ff. de contrah. empt.* Bald. *in rubric. Cod. de contrah. emption. pen. columm.* 22. *quæſt.* Salyc. *in l.* 2. *Cod. eod. tit. pen. quæſt.* Abbas *in cap. per tuas de donat.* 2. *columm. num.* 9. & ibi Imol.

fin.

fin. col. & ibi communiter alii Doctor. Paul. de Eleazar. *in c. fin. de empt. & vend.* Cyn. *in l. demonſtratio falſa, ff. de condit. & demonſtrat.* 3. *colum.* Jaſ. *in l.* 1. *C. de ſumma Trin. & fid. Catholic.* 1. *lect.* 2. *col. num.* 4. idem Jaſ. *in l. ſi fundum ſub conditione, §. ſi libertus, ff. de legat.* 1. *fin. col.* Alexand. *in conſ.* 133. 1. *volum.* 8. *col. & conſ.* 120. 2. *volum.* in quibus locis prædicti
17 Doctores reputant ſingulare & quotidiana in practica.

Item quæro, an in contractu emptionis & venditionis, vel quolibet alio requiratur ſcriptura? in quo articulo reſolutivè dico quod non: niſi in caſibus in jure expreſſe, & determinatis: text. eſt formalis & expreſſus, *in l. pactum quod bona fide, Cod. de pact.* text. *in l. in exercendis, C. de fid. inſtrum. cum pluribus aliis*, niſi in caſibus ſpecialibus, de quibus ibi per Doctores, & latiùs per Gloſſ. ſingularem & magiſtralem *in c. de caſibus lib.* 6. Quod intellige, præterquam ſi partes dicant, quod fiat ſcriptura: quia tunc nec emptio & venditio, nec alius contractus valebit, ante perfectionem & abſolutionem ejus: text. eſt capitalis & expreſſus *in l. contractus, Cod. de fid. inſtrum.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores, textus *in §.* 1. *Inſtit. de empt. & vend.* & idem diſponit text. *in l.* 6. *tit.* 5. 5. *part.* Et adde quod hoc debent dicere partes in ipſo
c contractu, vel ante: ſecus verò *c* ſi poſtea, contractu jam perfecto & abſoluto: quia tunc tantùm requiritur ad affectum probationis: ita tenet & declarat Gloſſ. ordinaria *in d. l. contractus*, & ibi communiter Doctor. Imò poſtea licèt partes nihil dicant, poteſt una alteram compellere, ut inter eas fiat ſcriptura pro faciliore probatione: quia quod ſibi non nocet, & alteri prodeſt, cogitur quis facere, *leg.* 1. *& denique el* 1. *ff. de aqua pluvia arcend.* & ibi Gloſſ. ordinaria quæ plura alia jura allegat, & communiter Doctores, & in terminis ita tenet Gloſſ. ordinaria *in l.* 2. *ff. ſolut. matrim. in verbo ſuſceptum*, & ibi communiter Doctores. Gloſſ. etiam *in l. Chirographis, ff. de admin. tutor.* Gloſſ. etiam *in l. pupillus, ff. de novat.* tenet etiam Bart. & communiter Doctores *in leg. ſi finita, §. eleganter,*
d *ff. de dam. infect.* Quo caſu adde, & nota *d* quod non tenetur ſe obligare cum clauſula guarentigia: ita ſingulariter tenet Angel. *in l. omnibus, ff. de judic.* quem ſequuntur communiter alii Doctores. Ex quibus infertur, quod eo caſu, quo partes dicunt in ipſo contractu, vel ante, quod fiat ſcriptura, poſſunt licitè recedere, antequam fiat & abſolvatur talis ſcriptura, quia ante nullum jus, actio, vel obligatio fuit alicui parti quæſitum. Secundò infertur, quod poſtquam facta eſt ſcriptura, non agetur ex illo contractu, ex tempore conventionis, ſed ex tempore perfectæ ſcripturæ. Tertiò infertur, quod ſi tempore conventionis erat unus conductor gabellæ, tempore verò ſcripturæ factæ alius, gabella talis contractus pertinebit ſecundo conductori, & non primo. Quartò infertur, quod ſi res vendita ſit patrimonii, novem dies, qui dantur ad retrahendum, currunt à tempore factæ ſcripturæ, quando fuit à partibus requiſita, de quo te remitto ad materiam retractus, quam poſui *in legibus Tauri*, & prædicta probantur *in d. l. contractus*, & in ſpecie tenet & declarat ibi Paul. de Caſtr. 3. *colum. numer.* 4. idem Paul. *in l. cùm res, Cod. de probat. colum. n.* 4. idem Paul. *in l. quivis, ff. de verbor. oblig.* 2. *col. num.* 2.

Item quæro, an in contractu emptionis & ven- 18
ditionis requiratur arra: vel ſi interveniat, quem effectum habeat? in quo articulo reſolutivè dico, quod pro forma, & ſubſtantia contractus non requiritur, ſed rectè & juridicè ſine ea poteſt celebrari, text. eſt *in leg. quòd ſæpè ff. de contrah. empt.* Cujus verba ſunt: *Quod ſæpè arræ nomine pro emptione datur, non eò pertinet, quaſi ſine arra conv. nihil. proficiat, ſed ut evidentius probari poſſit conveniſſe de pretio*, & ibi notat Gloſſ. ord. Bart. Alber. Bald. Fulgoſ. & commun. Doct. Si verò interveniat arra, ſimiliter valet & tenet contractus, & habet virtutem & effectum, quod in dubio inducit & operatur præſumptionem contractus celebrati, ut probatur *in d. l. quod ſæpe*, & ibi tenet communis opinio. Dubium tamen maximum eſt, an eo caſu, quo intervenit arra, poſſit aliqua pars recedere à contractu? Et breviter, & reſolutivè dico, quod ſi contractus non fuit perfectus, & abſolutus: ſed tantùm intervenerunt verba præparativa contractus, vel dictum & conventum fuit, quòd fieret ſcriptura, tunc quælibet pars poteſt recedere à contractu, & perdit arram, quam dedit. Et ſi partem quæ recepit, pœniteat, perdit etiam duplicatam, quia tenetur reddere arram, quam recepit, & tantundem ex ſuo patrimonio, textus eſt expreſſus *in d. l. contractus, §. illud, Cod. de fid. inſtrum.* & ibi Gloſſ. ordinaria, Odofred. Pet. Cyn. Jacob. Bart. Alber. Bart. Bald. Paul. Salyc. & communiter Doctor. text. *in §.* 1. *verſ. fin. inſtitut. de empt. & vend.* Si verò contractus fuit perfectus & conſummatus: & ultra hoc intervenit etiam arra, ſunt dubiæ & diverſæ opiniones. Prima, quòd ſi aliqua pars vult recedere, amittit arram, & tenetur ad totale intereſſe, ita tenet Cyn. *in d. §. illud.* 2. *col.* 7. *quæſt.* & ibi Alber. & alii plures Doctores quos ipſe refert. Secunda principalis opinio eſt, quod pars quæ contradicit, & vult decedere à contractu, perdat arram, & teneatur ad intereſſe, ſed arra debet in eo computari, & iſtam tenet Azo & alii quos refert Gloſſ. ordinaria *in d. §. illud*, & ſequitur ibi Odofred. Jacob. Butrig. Bart. Bald. & Paul. de Caſtr. tenet etiam & ſequitur Bart. Imol. Cuman. poſt Cyn. & alios antiquos *in l.* 1. *§. unde quæritur, ff. de Publician.* Ang. *in §. Inſtitut. de emption. & vendit.* & ibi Jaſ. *in additionibus ad Chriſtoph.* qui dicit, eſſe communem opinionem. Tertia opinio eſt, quòd, imò indiſtinctè quælibet pars poſſit licitè reddere, & tantum perdat arram quam dedit, vel teneatur reddere arram quam recepit, & tantundem de ſuo patrimonio, per text. *in d. l. illud.* & ibi tenet Salic. dicens, quod illa opinio ſervatur in practica, & alii Doctor. quos ipſe refert, & iſtam etiam opinionem tenet Azo ſibi contrarius, *in Summa, C. de contrahend. empt. pen. colum. num.* 11. pro qua eſt hodie *l.* 7. *tit.* 3. 5. *part.* Quod eſt verum, & procedit niſi pro parte pretii, & ſolutione ejus detur prædicta arra: quia tunc valebit contractus: & nulla pars poterit ab eo recedere, ſecundum prædictos Doctores, ubi ſuprà, & expreſsè ita diſponit prædicta *l. partit. in fine.*

Item principaliter quæro, an ipſe contractus 19
emptionis & venditionis, vel aliqua pars ſubſtantialis ejus poſſit conferri in voluntatem unius ex contrahentibus? & reſolutivè dico, quod non. Imò ſi conferatur, totus contractus eſt nullus: quia obligatio unius non debet pendere ex voluntate alterius contrahentis, text. eſt *in l. vendentis, C. de contrah. emption.* Cujus verba

verba ſunt: *Illud conſtat, imperfectum eſſe negotium, cùm emere volenti ſic venditor dicit, quanti velis, quanti æquum putaveris, quanti æſtimaveris, habebis emptum*, & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doct. Quod tamen intellige, quando contractus eſt oneroſus, & ab utraque parte obligatorius, ut venditio, locatio, & ſimilis: Secus verò ſi lucrativus, ut donatio, quia ſi quis donat alteri rem, ſi voluerit, valet talis donatio, argumento text. *in l. Si ita legatum, §. illi, ſi volet, ff. de legat.* 1. ubi legatum poteſt conferri in meram & abſolutam voluntatem legatarii, & ibi tenet Bald. Imol. Paul. & communiter Doctores. Bartol. *in l. centeſimis, §. fin.* 1. *ff. de verbor. oblig.* & ibi communiter Doctor. Paul. de Caſtr. *in l. Stipulatio non valet, eod. titul.* idem Paul. *in l. Senatus, §. Legatum, d. leg.* 1. Faber, *in §. Pretium, inſtit. de empt. & vendit.* 2. *col.* & ibi alii Doctor. quod limita, quando confertur in voluntatem donatarii, vel ejus cui debet donatio acquiri: ſecus ſi conferatur in voluntatem ipſius promittentis, & obligantis: quia indiſtinctè non valet, modo ſit contractus lucrativus, modo oneroſus, quia lex præſumit, quod non velit obligari; text. eſt *in l. cum ſub hac, ff. de action. & oblig.* text. *in l. Stipulatio non valet, ff. de verbor. obligat.* text. *in l. actio, §. eod. tit.* facit text. cum ratione *in leg Si ita ſtipulatus fuero,* 10. *aut.* 15. *eod. tit.* & tenet Bart. & Doctor. *in d. l. Centeſim. §. fin. eod. titul.* * Confirmatur, quia in alternativis ſummarum ſemper minor pars intelligitur promiſſa, & idem eſt in alternativa temporis, ut *in l. ſi ita ſtipulatus fuero,* 10. *aut.* 5. *ff. de verb. oblig.* item adde quod in voluntatem tertii eſt maximum dubium an poſſit poni contractus, & videtur quod non, quia eſt captatoria voluntas, ſed certe tenendum eſt quod valet: ita Pan. *in l. ſtipulatio non valet, ff. de verbo. oblig.* & facit text. *in l. ſi quis arbitratus, eodem titu.* 1. *& in l. fin. de contrah. empt.* *

Item intellige, quando contractus ponitur, in voluntatem unius tantùm: ſecus verò, ſi in voluntatem utriuſque: Ut ſi quis dicat: Vendo tibi rem pro decem, ſi vis, & alter reſpondeat: Emo pro decem, ſi vis, tunc enim valet, quia in dependentibus à mera voluntate verbum *Volo*, hinc inde prolatum, rem præſentem & perfectam in illo inſtanti, ſignificat, & in expreſſo ita tenet Gloſſ. ordinaria *in d. l. in vendentis, C. de contrah. emption. in fin.* & ibi Odofr. Pet. Cyn. Jacob. Butrig. Alber. Bald. Paul. Salyc. & communiter Doctor. Item etiam intellige, quando ipſe contractus, vel ſubſtantia ejus committitur in voluntatem contrahentis: ſecus verò ſi qualitas rei, ut bonitas, color, vel quid ſimile, & ſic placentia, vel diſplicentia rei, ut ſi quis dicat: Vendo tibi rem pro mille, ſi intra menſem, vel aliud tempus tibi placuerit: quia tunc bene valet & tenet, & poteſt committi in voluntate contrahentis: text. eſt qui ſic debet intelligi, *in §. Inſt. de emp. & vend.* quem ſic intelligit ibi Gloſ. ordinaria & communiter DD. omiſſis aliis ſolutionibus antiquorum Gloſ. etiam ordinaria *in d. l. vendentis, in* 1. *oppoſitione*, & ibi communiter Doct. Adde tamen, quod ſi tempus non ponatur à contrahentibus, tenetur emptor eam reddere infra 60. dies, niſi expreſſe dictum ſit quod perpetuo poſſit reddere: quia tunc valet conventio, & perpetuò poterit ea reddere: textus eſt ſingularis *in l. quod ſi nolit. §. Si quid. ita, ff. de ædil. edict.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctor. & illum text. ad hoc reputat ſingularem Soc. *in l. Si quis arbitratu, ff. de verb. obl.* 24. *col. num.* 11. ibi Jaſ. *num.* 2. Vel aliter dic, quod licet contractus, vel pars ſubſtantialis ejus non poſſit committi in voluntatem unius contrahentis, reſolutio tamen contractus bene poteſt committi in voluntatem ejus, ita intelligatur text. *in d. l. Quod ſi nolit, §. Si quid ita, ff. de ædil. edict.* text. *in l.* 2. *C. de pact. inter empt. & vend.* & iſta jura ſic intelligunt, & declarant Abbas, & Panor. *in c. illo vos de pignor.* 1. *col. n.* 2.

Item quæro, ſi aliqua res vendatur duobus, vel pluribus diverſis temporibus, quis eorum præferatur? In quo notabili, & utili articulo reſolutivè dico, quod ille præferetur, cui prius res fuerit tradita, textus eſt capitalis & expreſſus: *in l. Quotiens*, cujus verba ſunt: *Quotiens duobus inſolidum prædium jure diſtrahitur, manifeſti juris eſt, eum cui priori traditum eſt, in detinendo dominio eſſe potiorem*, & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria Odofred. Pet. Cyn. Jacob. But. Alber. Bald. Paul. Salic. Jaſ. & communiter Doct. text. *in l. Qui tibi, C. de hæred. vel action. vend.* text. *in l. Si ancilla, Cod. de act. empt.* text. *in leg. qui tibi, Cod. de his qui à dom. man.* text. *in l. multum intereſt, verſ. fin. Cod. ſi quis alteri, vel ſibi*, & idem diſponit *lex* 50. *tit.* 5. 5. *par.* Cujus deciſionis prima ratio poteſt eſſe, quia actio, vel obligatio perſonalis, etiam contracta, & emanans ratione fundi, vel rei non ſequitur ejus poſſeſſorem, textus eſt ſingularis *in l. fin. ff. de contrah. empt.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctor. text. *in l. adhuc, §. ſi operas, verſ. Quamvis, ff. de uſufruct.* text. *in l.* 1. *§. ſi hæres, ff. ad Treb.* text. *in l. fluminum, §. Adjicitur ff. de damn. infect.* text. *in l. Fideicommiſſum, §. Tractum, ff. de judic.* textus *in leg. ipſi quoque, ff. de rei vend.* textus *in leg. emptorem, Codic. loc.* textus *in leg. eum, Cod. de action. & oblig.* text. optimus *in l.* 1. *& per totum, ff. quæ in fraud. credit.* Ergo in noſtro caſu, & quæſtione, quod primus emptor, cui res non fuit tradita, non poſſit agere ſua actione, vel obligatione perſonali contra ſecundum emptorem, cui res fuit tradita, certè eſt nova, & concludens ratio mea. Secunda ratio vera, & fundamentalis ſit, quia in emptorem, cui eſt facta traditio, tranſlatum eſt dominium, & plenum jus rei mediante titulo, & traditione. Unde merito præfertur alteri, qui ſolum titulum, & actionem perſonalem habet contra dominum venditorem. Et iſtam rationem apertè volunt, & probant prædicta jura, & in terminis eam tenet Gloſſ. ordinaria *in d. l. quotiens*, & ibi Pet. Cyn. Jacob. But. Alb. Bald. Paul. Salyc. & Jaſ. Quam ſententiam & concluſionem primò extendo, modò quis alienet rem titulo oneroſo, modò lucrativo, donatione vel alio ſimili, quia ſemper ille præfertur, cui prius fuerit tradita, text. *in l. Quotiens, verſ. fin.* ibi, cùm & ſic ex cauſa donationis utique dominium rei vendicentis, eum, cui priori poſſeſſio tradita eſt habere potiorem conveniat: & ibi communiter DD. * Circa iſtam *l. quotiens* dico quod procedit quando conſtat, quod uni eſt prius tradita res, ſi verò non eſſet tradita, vel non conſtaret, ſed ambo concurrant ad petendam rem coram judice: teneo abſque dubio quod primus ſit præferendus, argumento eorum quæ dico in ſequenti verſiculo * Secundò principaliter extende, ut procedat, & habeat locum in contractu locationis, Nam ſi quis locavit rem ſuam

duobus vel pluribus, præfertur ille cui res prius fuerit tradita. Quod ſubtiliter probo tali fundamento: quia aut ipſe locator agit contra conductorem, & nullo modo poteſt, cum teneatur actione locati ad obſervantiam contractus. Ergo à fortiori competeret exceptio ad retentionem ejus, argumento text. *in l. §. Quod autem ait Prætor. ff. de ſuperficieb.* text. *in l. 1. Papinianus, §. ſi filius, de inoff. teſtam.* text. *in leg. invitus, verſ. 1. ff. de regul. jur.* Aut verò primus conductor agit contra ſecundum, & nulla poteſt ei competere actio, per rationem primam ſuprà aſſignatam, quod actio rei vel obligatio perſonalis non ſequitur fundi poſſeſſorem, vel detentorem: Ergo apertè ſequitur, quod actio vel obligatio ſua profecta, vel cauſata ex contractu locationis, non poteſt dirigi contra prædictum ſecundum conductorem, detentorem rei, ſed tantùm contra locatorem, perſonaliter obligatum; neque huic ſententiæ, & concluſioni obſtat textus ille notabilis *in l. in operis, ff. locati*, ubi probatur, & diſponitur, quod ſi quis locavit rem duobus, tenetur ſolvere primo, & ille præfertur ſecundo conductori. Per quam iſtam ſententiam & concluſionem in terminis tenet ſolus Jaſ. *in d. l. Quotiens, 8. col. verſ. 13.* dicens, quod ſit frequens, quotidianus, & novus caſus, ab alio non poſitus. Sed ſalva ejus pace, ego teneo contrarium, per prædictum fundamentum. Nec obſtat text. *in d. l. in operis*: quia loquitur & procedit, quando locator nulli ex conductoribus tradiderat rem: ſed uterque concurrebat: quo caſu primus eſt præferendus, & iſte eſt verus & realis intellectus illius legis. Et ſic eum intelligit ibi Gloſ. ordinaria Bart. Alb. & communiter Doctores. Neque iterum obſtat text. notabilis & ſubtilis, *in l. Privilegia, ff. de pecul. credit.* ubi diſponitur, quod quando plures creditores perſonales concurrunt, nullus præfertur ex anterioritate temporis. Quia procedit in debito merè perſonali ad pecuniam, vel intereſſe: ſecùs verò ſi ſint creditores perſonales, ad factum ſibi præſtandum, quia tunc ſi concurrant in petendo, primus præfertur. Cujus ratio vera & ſubtilis eſt: quia factum eſt merè individuum, ut *in l. 2. §. Item ſi in facto, & in l. 3. & in l. 4. & in l. Stipulationes non dividuntur, ff. de verb. obl.* Ideo tale factum prius in totum debet præſtari primo conductori. Et iſte eſt verus ſenſus illius textus *in d. l. in operis*, & in expreſſo in noſtra quæſtione propoſita, quod in contractu locationis præferatur ſecundus conductor, cui prius res fuerit tradita, iſtam ſententiam & concluſionem tenent Domini de Rota, *in decisionibus ſuis deciſione 879. in Antiquis*, Alex. de Imol. *in conſiliis ſuis, 5. volum. conſ. 112.* Socin. *in conſ. ſuis, volum. 4. conſil. 29.* quam ego ſequor.

Tertio principaliter extende, ut procedat, & habeat locum in quaſi dominio, & Publiciana: nam ſi quis bonæ fidei poſſeſſor rem alienam vendiderit, vel donaverit duobus vel pluribus, diverſis temporibus, ille præfertur in quaſi dominio, & Publiciana, cui prius res fuerit tradita, textus eſt notabilis, & expreſſus *in l. ſive autem, §. ſi duobus, ff. de Publiciana*, & ibi notat & commendat Gloſ. ordinaria. Odofred. Bartol. Alber. Angel. & communiter Doctores & reputat ſingularem Baldus, textus *in l. ſi ea res, §. fin. ff. de action. empt.* & idem diſponit *lex. 50. tit. quinto* f *5. partit.* f

Quarto, principaliter extende, etiamſi primo ſit facta traditio per actum fictum: alteri verò per actum verum. Adhuc enim præfertur primus: quia jus, poſſeſſio, traditio, vel effectus, qui reſultat ex actu ficto, dicitur eſſe verus & perfectus, ſicut ille, qui reſultat ex actu vero & naturali, ita probat textus ſingularis *in l. certe, §. 1. ff. de precar.* quem ad hoc notat & commendat ibi Bart. & communiter Doctores, & reputat unicum Bal. *in l. Unica, §. Ne autem, C. de caduc. tollend.* Probat etiam textus *in l. quod meo, §. Si venditorem, ff. de acquirend. poſſeſſ.* & in expreſſo ita tenet Guido de Suza *in dict. l. quotiens, C. de rei vendic.* Joan. And. *in addit. ad Specul. in tit. de emption. & vendit. §. ſciendum. verſ.* Nota, *quod ſi res vendita.* Bald. *in rubric. de contrahend. empt. 4 columm. 16. quæſt.* idem Bald. *in præludiis Feud. 6. columm. num. 29.* Butr. *in cap. cùm veniſſent de reſtit. ſpol.* Abbas *in c. 2. de conſuetud.* Oldrad. *in conſ. 114.* Alex. optimè & ſingulariter *in conſil. 14. fin. colum.* Jaſ. *in d. l. Quotiens, C. de rei vendicat. 4. colum.* Dec. *in Regul. Contractus, de regul. jur. in ſexto.*

Quintò principaliter extende, ut primus emptor, vel donatarius, cui non eſt tradita res, non poſſit ſe opponere pro ſuo intereſſe, & impedire aliquo remedio juris, ne alius emptor, vel donatarius mittatur in poſſeſſionem, vel detentionem rei: ſed liberè poterit venditor tradere, cui volet, ut præferatur, licèt teneatur ad intereſſe. Cujus ratio vera, & concludens eſt: quia licèt expreſſe quis obliget, & promittat rem propriam non alienare, tamen benè poteſt liberè alienare, & dominium transferre, licèt teneatur ad intereſſe, ut *in l. Si ita quis, §. lege, de verbor. obligat. & in l. penultim. ff. de pact. & in l. Ea leg. Cod. de condict. ob cauſ.* & utrobique communiter Doctores. Ergo eodem modo quando quis vendidit alicui aliquam rem, licèt tacitè ex natura contractus teneatur alteri non vendere, nec alienare, ſed eam emptori tradere, ut *in l. 1. & per totum, ff. & Cod. de action. empt. & in l. qui fundum, ff. de contrah. emption. & in l. Venditor hominis, ff. de eviction. & in l. Qui duobus, ff. ad l. Cornel. de falſ.* tamen poteſt liberè eam vendere, & tradere, & in eum dominium transferre, ex quo venit præferendus primo venditori. Nec obſtat, ſi ſubtiliter dicas, quòd ſaltem res efficitur litigioſa, ſi primus emptor eam petat à venditore, ut *in leg. 2. & per totum C. de litigioſis.* Ergo alteri non potuit dare nec tradere: quia illud eſt verum & procedit, quando venditor alienaſſet poſt litem conteſtatam, quia aliàs non efficitur litigioſa in actione perſonali, ut ibi tenent, & declarant communiter Doctores. Unde ante bene potuit venditor alienare, & tradere, & dominium, vel quaſi transferre. Et in terminis ita tenet ſingulariter Baldus, licèt ſic non declaret, *in cap. 1. 2. colum. nu. 3. in tit. Quid ſit inveſtitura, in uſibus Feudor.* & ibi notat & commendat Jaſon. *in d. l. Quotiens, Cod. de rei vendicat. 1. colum. poſt medium.*

Sextò, & principaliter extende, ut procedat, & habeat locum in clericis, & perſonis Eccleſiaſticis ut ſemper præferatur emptor cui prius res ſit tradita: ita tenet Abbas, & magis communiter Doct. *in cap. continebatur, de his quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu capituli*, & tenet & fundat latè Jaſ. qui bene loquitur in hoc puncto, *in d. l. Quotiens, C. de rei vend. 5. col. n, 19.* ad quem te remitto.

Septimò, principaliter extende, ut procedat, & habeat locum: etiam ſi prima venditio, vel donatio fiat cum juramento. Nam ſi poſtea alteri vendatur.

datur, vel donetur, & ei fiat traditio, debet præferri non obſtante juramento: quia licèt juramentum interpoſitum in contractu, præcisè obliget jurantem ad factum, ut eſt Gloſſ. ſingularis juncto textu *in l. Si pecuniam, in verbo, ne neceſſe habeas, ff. de condict. ob cauſ.* quam ibi ad hoc notat & commendat Bald. & communiter Doctores, & reputat ſingularem Imol. *in l. 2. §. Sed & ſi quis, fin. col. ff. de donat.* idem Imol. *in cap. 1. de judic.* idem Imol. *in cap. per tuas, de arbitr.* idem Imola, & ibi alii Canoniſtæ, *in cap. veniens de jurejur.* Tamen illud eſt verum, & procedit, quando ipſe habeat, & poſſidet facultatem: ſecus verò, ſi rem alienavit, & tradidit, quia ille, cui eſt facta traditio, debeat præferri, quia non impeditur venditor, vel donator per juramentum rem alienare, & dominium transferre, & in terminis, ita tenet Imol. *in cap. cùm contingat, antepenul. col. fol. 2. num. 85.* Tenet etiam Jaſ. nimis commendando, *in d. l. Quotiens, 9. col. num. 36.* Et ex ſuperioribus poteſt reddi vera ratio dicendi ad textum notabilem & ſubtilem *in l. ſi à Titio, ff. de rei vend.* ubi habetur, quòd ſi quis fundum emat, vel rem alienet à Titio, & ei ſit facta traditio, & poſtea Titius extiterit hæres vero domino, & illum fundum, vel rem alteri vendat & tradat, debet præferri primus emptor. Nam vera ratio poteſt eſſe: quia primo emptori res prius fuit tradita: unde meritò debet præferri, quia confirmatus fuit primus titulus, & traditio, & jus ejus ex ſuperveniente jure hæreditario, ipſius venditoris: & ad hoc notat & commendat Gloſſ. ordinaria Odofred. Bartol. Alberic. Bald. Angel. & communiter Doctores. Probat etiam textus *in l. Apud Celſum, §. à Titio, ff. de doli except.* textus *in l. à Litio, ff. de rei vend.* & tradit & idem diſponit *l. 51. titul. 5. 5. part.* Nunc verò limita, & intellige prædictam ſententiam, & concluſionem, quæ habet, quod ſi res vendatur, vel donetur duobus, vel pluribus, ille præfertur in domino, vel quaſi dominio, cui res prius fuit tradita, primò ut procedat quando ex ſolo titulo non cauſatur, nec transfertur dominium, vel aliquod jus reale, ſed ſequitur traditio: ſecus tamen eſt, quando ex ſolo titulo cauſatur, & transfertur dominium, & jus reale, ſine aliqua traditione vera, vel ficta: quia tunc ille, qui prius habuit titulum, præfertur alteri, licet ei facta ſit traditio, & hoc apertè fundatur ex juribus ſuperioribus, juncta communi ratione, & in expreſſo ita tenet Pet. Cyn. Jacob. Butrig. Alber. Bald. Salyc. Paul. communiter Doctores *in d. leg. quotiens, C. de rei vendicat.* Ex quo primò deducitur, & infertur, quod ſi prædictus contractus, vel titulus fiat diverſis temporibus cum Eccleſia & cum alio tertio, ſemper præferatur Eccleſia, licèt alteri ſit facta traditio, cum ſolo titulo tranſeat dominium in eam, & jus reale, ut *in l. fin. cum materia, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* & in terminis ita tenet Gloſſ. ordinaria *in l. ſive autem, §. ſi duobus, in verbo potentis, ff. de Publician.* & ibi communiter Doctores, tenet etiam Pet. Jacob. Butrig. Bald. Paul. Salyc. Jaſ. & communiter Doctores *in d. l. quotiens, C. de rei vend.* Abbas & Canoniſtæ *in cap. continebatur, de his quæ fiunt à prælat. ſine cauſ. cap.* unum tamen eſt, quod hoc caſu requiritur, quod Eccleſia probet venditorem, vel illum à quo habuit cauſam, eſſe dominium, ita Angel. *in d. §. ſi duobus, in fin.* quem ſequuntur alii Doctores. Secundò deducitur, & infertur, quod ſi quis obligavit, vel hypothecavit rem ſuam duobus, vel pluribus, diverſis temporibus, ille præfertur, cui prius ſit facta traditio: quia ſolo titulo, & conventione transfertur jus hypothecæ ſine aliqua traditione, textus eſt *in l. 1. ff. de pignor. action.* textus *in l. contrahitur, ff. de pignor.* textus *in l. ſi tibi decem, §. de pignore, ff. de pact.* textus *in leg. 4. ff. de fid. inſtrument.* textus *in l. juſto, §. non mutat, ff. de uſucap.* textus *in l. 2. Cod. quæ res pignor. obligar. poſſ.* idem diſponit *l. 13. tit. 13. 5. part.* Cujus ratio ſubtilis eſt, quia aliàs nihil operaretur contractus, vel obligatio pignoris, ſecundùm Baldum *in leg. traditionibus, Cod. de pact. penult. col.* Ergo bene ſequitur, quod in re, pluribus obligata, præferatur ſemper primus, abſque traditione: & in terminis ita probat textus *in l. credit. §. fin. verſicul. fin. ff. qui potior in pignor. habend.* Cujus verba ſunt: *Nam & in pignore placet, ſi prior convenerit de pignore, licet poſteriori res tradatur, adhuc potiorem eſſe priorem,* & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria Bart. Angel. Salyc. & communiter Doctores, & per illum textum ita tenet Cyn. Jacob. Butrig. Alber. Bald. Paul. Salyc. & communiter Doctor. *in d. l. quotiens,* & ibi Jaſ. *3. col. num. 11.*

Secundò principaliter limita, & intellige, ut procedat, quando ſecunda venditio alteri facta fuit celebrata bona fide, ſine dolo malo, & fraude, ſecus tamen eſt quando fieret in fraudem primi emptoris, ut non habeat rem, & ſecundus emptor participavit de fraude: quia tunc licèt ſecundo emptori ſit facta traditio, mediante qua in eum ſit tranſlatum dominium, primus emptor poterit, rem, & traditionem revocare actione in factum revocatoria, quæ competit ad revocanda ea quæ ſunt alienata in fraudem creditorum, argumento textus *in l. 1. & per totum, ff. his quæ in fraud. & cred. in l. 1. C. de revoc. his quæ in fraud. cred.* & in terminis iſto fundamento, & ratione iſtam ſententiam, & concluſionem tenet ſingulariter Bald. *in rub. C. de revoc. his quæ in fraud. cred. alienata ſunt 1. col. n. 2.* Salyc. *in fin. eod. tit.* & ſen. tit. Gloſſ. ordinaria *in d. l. quotiens, C. de rei vendit. in gl. 2.* dum dicit, id eſt, bona fide, & ibi Alb. & Salyc. & tenet ibi expreſsè Jaſ. & reputat ſingulare *6. colum. 9. limit.* tenet etiam Ang. de Aret. *in §. item ſi quis in fraudem, Inſtit. de action. pen. col.* & ibi Jaſ. *13. col. num. 76.* ubi reputat illud dictum Baldi unicum, & non alibi, idem Jaſ. *in l. fin. C. de Sacroſ. Eccleſ. penult. colum.* Advertendum tamen, quòd licèt iſta ſit communis opinio, & ſatis æqua, & ab ea non recedendum in judicando & conſulendo: tamen in puncto juris non videtur vera. Imò quod etiam iſto caſu ſecundus emptor, cui prius res fuit tradita, præferatur: & hoc inconvincibili ratione: quia etiam fraude utriuſque probata, non eſt agendum revocatoria contra poſſeſſorem, niſi prius facta excuſſione in bonis principalis debitoris, ut *in l. 1. C. de revoc. his quæ in fraud. credit. alienat. ſunt,* ibi, bonis ejus excuſſis, & ibi communiter, tenet etiam Gloſſ. & communis opinio *in d. §. Si quis in fraudem, Inſtit. de action.* Sed in noſtro caſu venditor tenetur primo emptori ad intereſſe, res ubi non tradita eſt, ut *in l. 1. ff. de action. empt.* Ergo eo ſolvente, mediante prædicta excuſſione, non tenetur ſecundus emptor & poſſeſſor. Confirmatur: quia cùm ex natura contractus venditor teneatur ad tradendum, & ſic ad factum, ſequitur, quod ad hoc debet conveniri. Unde cùm non habeat facultatem tradendi, ſuccedit obligatio ad intereſſe. Er-

go eo ſoluto, non agitur revocatoria contra ſecundum emptorem cui res fuit tradita: argumento textus *in l. Stipulationes non dividuntur, verſic.ſecundum quem,* Celſus *de verb.oblig.* & eorum, quæ ibi notat Bart. maximè 5.*col.n.*39. Et ex iſta conſideratione iſtam ſententiam, & concluſionem tenet notabiliter Salyc. ſibi contrarius, *in l.penul. C. de revoc. his quæ in fraud. creditor. alienat. ſunt*: 2. *colum.*2. *quæſt. num.*6. Sed ſuſtinendo primam communem opinionem, poteſt huic difficultati reſponderi, quod prædicta excuſſio requiratur, quando debitum erat in quantitate, & ita procedant, & intelligantur jura in contrarium adducta: ſecus tamen eſt, ſi debitum conſiſtat in ſpecie certa & determinata, ut in noſtro caſu: quia tunc fraude utriuſque probata, poteſt agi revocatoria, nulla ſucceſſione facta, quia aliàs non planè conſulitur ipſi creditori, hoc eſt, emptori primo. Et confirmatur ſubtili ratione, quia ex contractu emptionis & venditionis præcisè tenetur venditor dare, ſi habet facultatem tradendi, ut tenet Gloſſ. & communis opinio *in l.*1.*ff.de action. empt.* & dixi ſuo loco. Unde in noſtro caſu, ut rem ſibi debitam primus emptor conſequatur, meritò poterit agere revocatoria, & iſte fuit ſenſus Baldi, & Doctorum, ubi ſupra.

Ex quo deducitur, & infertur ſatis ſubtiliter, & ſingulariter, quod ſi venditor primò vendidit rem uni, vel alio titulo oneroſo conceſſit, & poſtea titulo donationis, vel lucrativo, alteri conceſſit, & tradidit, etiam iſto caſu primus emptor poterit agere revocatoria contra poſſeſſorem, cùm venditor videatur alienaſſe in fraudem, licèt poſſeſſor non participavit de ea, ex eo quod primus emptor habet, & prætēdat cauſam oneroſam & poſſeſſor lucrativam, quo caſu ſufficit, fraudem eſſe in ſolo alienante, ut *in l.* 1. *princ. ff. de his quæ in fraud. credit. & in l. qui autem, §. hoc edictum, junct. §. ſimilique modo, & in l. ait Prætor, §. quod ait, & in l.ſi fraudator, eod. tit. & in l.penult.C. de revoc. his quæ in fraud. credit. alienat. ſunt, & in l.* 7. *titul.fin.* 5. *part.* Ergo ſicut eo caſu, quo uterque prætendit titulum oneroſum, primus debet præferri, quando in fraudem ſit traditio ſecundo, & uterque participavit de fundo, ut dixi in caſu præcedenti: ita in noſtro caſu, quando ſecundus, cui facta fuit traditio in fraudem, habet, & prætendit titulum lucrativum, emptor, vel ille qui habet titulum oneroſum, debet præferri, & poterit revocare traditionem, factam in fraudem, licèt donatarius, vel ille qui prætendit titulum lucrativum, non participavit de fraude. Et utroque caſu militat doctrina & concluſio Baldi: & Doctorum, in locis ſuprà proximè allegatis. Et ſi bene advertatur iſte videtur ſenſus textus *in d.l. quotiens, Cod. de rei vendication.* ubi dicit de duobus prætendentibus cauſam lucrativam, & omittit iſtum tertium caſum, quando unus prætendit caſum oneroſum, alius verò cauſam lucrativam, & in ex-
g preſſo *g* ita tenet ſolus Jaſ. *in dict. l. quotiens,* 6. *colum.* 10. *limit.* quod reputo novum, & ſubtile.

Tertiò principaliter limita, & intellige, ut procedat, quando clarè conſtaret, cui eorum prius ſit facta traditio: quia ille præfertur, ſecus tamen eſſet in caſu dubio, quando uterque eorum probaret traditionem ſibi factam, & non conſtaret de prioritate, vel poſterioritate, quia tunc primo emptori cenſetur, & præſumitur prius tradita tanquam habenti juſtiorem titulum: unde meritò debet illo præferri.

Et confirmari poteſt ex textu juncta communi ſententia *in c. licet de probat.* ubi habetur, quod interdicto *uti poſſidetis*, ſi partes æqualiter probant de poſſeſſione, debet obtinere, & præfertur, qui probat titulum, & tenet magiſtraliter Bart. *in l. ſi duo,* 2. *col. ff. uti poſſid.* Bald. & Doct. *in l. unica, C. eod. tit.* Ergo ita in noſtro caſu, ſi uterque probat traditionem, & inſuper titulum, præferatur qui habet antiquiorem titulum.

Et in expreſſo, licèt non ita bene fundet, iſtam ſententiam & concluſionem tenet Jacob. de Aret. *in d. l. quotiens, Cod. de re vendicat.* & ibi Cyn. *fin. col. & quæſt.* Bald. ubi reputat hoc eſſe notabile, *in c.* 1. *§. ſi facta, ſi de feud. fuer. controverſ. inter domin. & agnat. vaſal.* 1. *col. num.*3. *in uſib. feud.* idem Bald. *in l.ſive autem, §. ſi duobus,* 2. *lect. ff. de publicia.in rem act.* & ibi Angel. 2. *col.* 2. idem Bald. *in l.poſt ſententiam, Cod. de ſentent. & interlocut. omn. judic.*2. *colum.* idem Bald. *in cap. cæterum, de reſcript.* 2. *col.* Alexand. *in l.* 1. *Cod. de edict. Divi Adrian. tollend.* 1. *colum.* Jaſon. *in dict. l. quotiens, Cod. de rei vendicat.* 9. *col.* 37. idem Jaſ. *in l.fin.de ſacroſ.Eccleſ.penult. col.n.*20.

Quartò principaliter limita, & intellige, ut non procedat, quando venditor dominus primo vendidit rem uni, & ſolemniter promiſit rem alteri non vendere nec alienare, & pro obſervatione prædictorum bona ſua obligavit, & ſpecialiter illam rem: quia tunc, ſi poſtea vendat eam alteri, & traderet, non deberet præferri, ſed venditio eſſet ipſo jure nulla, & primus emptor præfertur argumento text. qui eſt ſingularis & unicus *in l. ſi creditor, §. final. ff. de diſtract. pignor.* ubi habetur, quod ſi creditor, qui habet jus in re debitoris, fecit pactum de non alienando, non poteſt res illa alienari, ſecundùm Doctores ibi, & in terminis per illum textum iſtam ſententiam & concluſionem tenet ſolus Jaſ. *in d. l. quotiens, C. de rei vendicat.* 7. *colum. num.* 28. quod eſt novum & ſingulare.

Item principaliter quæro, quibus modis reſcin- 21
ditur contractus emptionis & venditionis jam perfectus & celebratus? In quo articulo reſolutivè dico, quod ſequentibus modis. Primò, contrario conſenſu partium ante traditionem. Cujus ratio eſt, quia ſicut contractus fuit perfectus, & conſummatus ſolo conſenſu & voluntate partium, ita ejus diſtractus; text. eſt cum ratione *in l.*1. *&* 2. *C. quando liceat ab emptione diſcedere*, & ibi Gloſſa ordinaria Odofred. Pet. Cyn. Alber. Bart. Bald. Salyc. Paul. & communiter Doctor. text. *in l. juris gentium, §. adeo ff. de pact.* Quod extende, etiamſi fiat diſtractus per pactum nudum: Item extende, modo fiat in continenti, modo ex intervallo, ut dictis juribus probatur. Neque obſtat, quod pactum nudum non ſufficit ad tollendam utramque obligationem, ut *in l.ſi unicus, §. pactus, ne peteret, ff. de pact.* & ibi communis opinio: quia illud eſt verum, & procedit in contractu verborum: ſecus tamen eſt in contractibus, qui celebrantur conſenſu, ut dixi, cum quæ ſolo conſenſu celebrantur, eadem conſenſu contrario diſſolvantur, ſecundùm Bart. *in d. §. pactus ne peteret,* 4.*col.* & ibi Doctor. & ſecundum Paul. & alios *in l. ab emptione, ff. eod. tit.* Quod iterum limita, & ſubintellige, quando ex tali contractu non fuit ſecuta traditio: ſecus verò, ſi ſequatur traditio: quia tunc non poteſt revocari ſolo conſenſu, niſi ſequatur reſtitutio rei traditæ: & in terminis ita probat textus *in d.l.ab emptione ff. de pact.* & ibi communiter Doctores, probat

bat etiam textus *in l. cum emptor, ff. de reſciend. vendit.* & ibi etiam Doctor. Adde tamen pro maxima declaratione, quod hoc caſu eſt neceſſarium, & ſubtile dubium, ſi dato, quod in tali contractu interveniat traditio, operetur illud pactum reſolutivum contrahentium, ut ſaltem naturaliter teneantur, & obligentur poſtea revocare, & tradere? In quo breviter dico, quod ſi pactum ſimpliciter intervenit, tunc non valet, nec inducit obligationem naturalem ad revocandum, modo fiat incontinenti, modo ex intervallo. Hujus ratio eſt: quia intentio partium fuit revocare, & non contrahere, nec inducere obligationem, ita probat textus & videtur ejus proprius ſenſus, *in d. leg. ab emptione, §. fin. ff. de pact.* & ibi tenet Bartol. Paul. & communiter Doct. Si verò pactum fiat obligatorium, dicendo, nos diſcedimus à contractu, & venditor promittit reſtituere rem: tunc ſi talis conventio ſit facta juxta contractum, veſtitur cohærentia contractus, & oritur obligatio efficax reciproca inter eos ad reſolvendum. Et idem eſt, quando tale pactum revocatorium fiat per ſtipulationem modo in continenti, modo ex intervallo, ſecundum Doctores, ibi. Si verò fiat pactum nudum de revocando ex intervallo, & ſic non veſtitur cohærentia contractus, tantùm oritur obligatio naturalis ad revocandum, & operabitur exceptionem, vel retentionem ex parte ejus, ſecundum prædictos Doctores. Sed advertendum, quod eſt ſingulare dubium, ſi hodie in noſtro regno fiat inter partes conventio prædicta, & revocatio contractus, ſolo pacto nudo, an erit revocatus, vel non, attenta lege noſtra Regia, qua cavetur, quod quandocunque appareat, quem velle ſe obligare; etiam abſque ſtipulatione, efficaciter ſit obligatus? Et videtur, quod non mutetur aliquid de jure communi, nec oriatur actio vel obligatio. Sed ego teneo expreſsè contrarium, quia ſaltem in hoc intelligitur voluntas recedendi à contractu. Unde videtur, quod ad hoc partes teneantur, & ſint obligatæ: quia prædicta lex Regia ſolùm requirit voluntatem obligandi, quod reputo novum & ſingulare. Secundus caſus, quando in tali contractu intervenerit dolus alicujus partis: quia tunc aut contractus eſt nullus, aut venit reſcindendus. Pro cujus declaratione dico, quod ſi dolus dedit cauſam contractui, contractus eſt ipſo jure nullus: ſi verò incidit in contractu, reſcinditur: textus eſt *in l. & eleganter, de dol. mal.* & ibi Gloſ. & Doctores: textus *in l. ſi dolo, C. de reſcind. vend.* & ibi Gloſ. & communiter Doctor. tradit latè & magiſtraliter Gloſſ. ordinaria *in §. actionem, Inſtit. de act.* & ibi communiter Doctor. Gloſſ. ordinaria & communiter Doctor. *in c. cum dilecti, de empt. & vendit.* Adde tamen, quod talis dolus debet eſſe talis, qui cadat in conſtantem virum, & quemlibet ſagaciſſimum falleret, ſicut dicimus de metu, ita Innocent. *in cap. cum dilectus, extra quod metus cauſa,* & ibi Doct. Jaſ. ubi valde commendat, *in l. interpoſitas, C. de tranſact.* idem Jaſ. *in l. ſi quis cum aliter, de verb. obligat. num. 9. & h in §. actionem, 7. colum. num.* 10. Adde tamen, quod ſi ille, qui paſſus dolum, velit ſtare contractui, valet & tenet, quia ſui favore inductum eſt, quod ſit nullus vel reſcindatur. Ita tenet & declarat Gloſ. ordinaria *in d. l. eleganter, ff. de dolo,* & ibi Bart. & communiter Doct. Item adde, quod hoc caſu poteſt ille, qui committit dolum, agere contra decretum, ut declaret, an velit ſtare contractui, vel illum reprobare, textus eſt ſingularis & unicus, *in l. Julianus, ff. de action. empt.* quem ad hoc notat, & commendat ibi Bart. & communiter DD. & illum text. ad hoc reputat ſingularem & unicum Bald. *in leg. dolum, C. de peric. & commod. rei vend.* Ex quo infertur, quod in caſibus, in quibus contractus reſcinditur, vel annihilatur favore alicujus, eo volente, poteſt confirmari, & validus effici contractus. Ex quo primò deducitur & infertur, quod licèt in contractu emptionis, & venditionis ponatur pactum legis commiſſoriæ, vel adjectionis in diem, ſi pars, in cujus favorem apponitur, nolit eo uti, valet & tenet contractus. Secundo infertur quod licèt contractus minoris ſuper re immobili non valet ſine decreto: tamen poſt perfectam ætatem *i* poteſt validari, & approbari. *i*

Tertius modus eſt per læſionem ultra dimidiam 22
juſti pretii: quia ſi quis vendat alteri rem, & emptor, vel venditor fuerit deceptus ultra dimidiam juſti pretii, poteſt deceptus petere, quod reſcindatur contractus. vel ſuppleatur juſtum pretium, textus eſt capitalis & expreſſus *in l. 2. C. de reſcind. vend.* Cujus verba ſunt: *Rem majoris pretii ſi tu, vel pater tuus minoris pretii diſtraxerit, humanum eſt, ut, vel pretium te reſtituente emptoribus, fundum venundatum recipias, vel ſi emptor elegerit, quod deeſt juſto pretio, recipias. Minus autem pretium eſſe videtur, ſi nec dimidia pars veri pretii ſoluta ſit*; & ibi Gloſ. ordinaria, Odofred. Pet. Cyn. Jacob. Butrig. Alber. Bart. Bald. Paul. Salyc. & communiter Doctores, & idem diſponit *l. 56. tit. 5. 5. part.* Et adde, quod verum, & proprium exemplum eſt, ſi res valeat decem, & emptor emat pro decem & ſex, vel ultra, vel venditor vendat pro quatuor, vel minus, ita tenet Gloſſ. magna *in verſ. ſed quæ eſt hæc dimidia,* & ibi Azo *in ſumma* 1. *col. nu.* 2. Odofred. Bal. Paul. & communiter Doct. Tenet etiam Gloſſ. ordinaria *in c. cum cauſa, de empt. & vend.* & ibi Doct. tenet etiam Fabian. de Mont. *in tract. de empt. & vend. 8. quæſt.* Contrarium tamen tenet Petrus *in d. l.* 2. Imo quod pretium duplicetur, & hoc ſaltem in tempore, non verò in venditore: quia non poſſet in eo dari caſus deceptionis, oportet enim quod res daretur pro nihilo, & contractus non valeret tanquam ſine pretio, & idem tenet ibi Cyn. 3. *col.* Rofred. *in rubric. de actione civili, quanto minoris,* 6. *col. num.* 10. Specul. *in tit. de reſcind. vend.* 3. *col.* Abbas *in cap. cum dilecti, de emption. & vendit.* 1. *col. num.* 2. & ibi alii Canoniſtæ. Et iſtam opinionem tenet & approbat *l. 16. in fin. tit. 11. 4. part. & l. 5. tit. 10. lib. 3. fol.* 6. ſed prima opinio eſt vera, & magis communis: pro qua hodie prædicta *lex partit. 56. tit. 5. 5. part.* & idem diſponit *lex nova hujus Regni quarta, tit. 7.* Unde videtur dicendum, quod prima *lex partit. 16. tit. 11. 4. part.* fuit facta à conditoribus, qui tenebant opinionem contrariam, vel forte littera ejus eſt corrupta in exemplo. Item adde, quod ſufficit, quod expreſſus ſit in uno nummo, ad hoc, ut reſcindatur contractus, ita Bald. *in d. l. 2. num.* 16. & ibi Salyc. 1. *col. num.* 1. cum quibus tranſeunt communiter Doctores. Et adde quod non ſufficit, quod adverſarius reſtituat tantum pretium læſionis, ut ſi venditor rem valentem 10. vendat pro 16. non ſufficit quod reddat unum nummum, per quem excludatur læſio ultra dimidiam: ſed requiritur, quod totum pretium, in quo eſt deceptus, reſtituat, & ſic ſex nummos: ita probant prædictæ jura, in quantum loquuntur de vero & juſto pretio, & in terminis ita tenet Cyn. *in d. l. 2. q.* 8.

Bald. 7. *colum.* 12. *quæſt.* Paul. de Caſtr. 2. *colum. num.* 2. & magis communiter alii Doct. & talis valor rei debet attendi & conſiderari tempore contractus, non verò poſtea: ita probat text. *in l. ſi voluntate, C. de reſcind. vend.* ibi, niſi minus dimidia juſti pretii quod fuerat tempore venditionis, datum eſt, &c. Per quem ita tenet Bald. *in d.l.pen.colum.* & communiter Doct. Item adde, quod principalis obligatio competat decepto ad reſciſionem contractus licèt in facultate conventum ſit, juſtum pretium ſupplere, ita probat textus *in d.l.2.* ibi, fundum venundatum recipias, vel ſi emptor elegerit, quod deeſt juſto pretio recipias, & ibi tenet Gloſſ. ordinaria Bart. *penult. col. n.* 6. Bald. 3. *columu.* poſt antiquos, & tenet Azo *in ſumma illius titult.* 1. *col. n.* 3. Rofred. *in libellis ſuis, in rub. de actione civili quanto minoris, n.* 14. tenent etiam communiter Doctor. *in leg. miles, §. decem ff. de reg. jur.* vel clariùs, poterit deceptus agere alternativè, ut reſcindatur venditio, vel ſuppleatur juſtum pretium, & iſto modo firmatur ſententia, ut probant prædicta jura, & ibi communiter Doctores. Item adde, quod ſi res ab emptore alienata ſit, poterit venditor deceptus agere contra emptorem: cùm ſit perſonaliter obligatus, & non contra novum poſſeſſorem rei: quia actio, vel obligatio perſonalis, non ſequitur fundi poſſeſſorem, ut *in leg. fin. §. de contrahend. emption.* & ibi communiter Doctores, & tenet Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores l *in d.l.2, C. de reſcind. vend. l.* Si vero ipſe emptor eſſet deceptus, & rem alienavit, non poſſet agere contra venditorem, cùm non poſſit jam rem tradere, & ſuo facto, & culpa ſit privatus facultate tradendi ſecundùm Doctores *in eadem l.2.* Item adde, quod ſi prædicta res empta pereat caſu fortuito, non poteſt emptor, neque venditor agere remedio prædictæ legis ſecundæ; quia ſi venditor eſt deceptus, emptor liberatur, cùm non poſſit illam tradere, unde ea perempta, liberatur, argumento text. *in leg. ſi ex legati cauſa, de verbor. oblig.* Item etiam quia actio, vel obligatio emanata reſpectu rei tollitur, & extinguitur perempta re, ut *in leg. Titiæ textores, §. fin. ff. de legat.* 1. *& in leg. in navi Saupheî, ff. locati.* Si verò emptor eſt deceptus, non poterit agere: quia non poteſt rem dare, neque reſtituere ipſi venditori, & in effectu ita tenet Gloſſ. ordinaria, *in d.l.2. verſicul.* unde ea perempta; & ibi Bart. 3. *columm. n.* 13. Odofr. 2. *colum. in fin. penult. & fin. colum.* Cyn. 3. *col.* 10. *quæſt.* Bald. 6. *colum.* 11. *q.* Salyc. 6. *colum.* 12. *quæſt.* Paul. *fin. colum. n.* 16. & communiter alii Doctores. Item adde, quod remedium prædictæ legis ſecundæ, de jure communi durabat per 30. annos, cùm eſſet obligatio & actio perſonalis, quæ tanto tempore tollitur, ut *in leg. ſicut in rem, & in leg. omnes, Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40. *ann* & tenet Gloſſ. ordinaria, *in dict. leg.* 21. & ibi Odofred. *tertia columna,* Bald. *ſecunda columna, num.* 3. Angel. 1. *columm. num.* 4. & ibi communiter Doctores. Imò etiam ſi hoc caſu competeret officium judicis, duraret per eoſdem triginta annos, ut eſt Gloſſ. ſingularis, & unica, *in l. ſicut in rem, Cod. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* quam ibi reputat ſingularem, & unicam Baldus, & communiter Doctores ibi. Sed hodie in noſtro regno remedium prædictæ legis ſecundæ tantùm durat per quatuor annos, ita diſponit notabilis *lex* 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *ord.*

23 Item adde, proſequendo materiam, quod prædictum remedium legis ſecundæ nedum habet locum in contractu emptionis & venditionis, ſed etiam in aliis contractibus bonæ fidei, ut permutatione, locatione, diviſione & ſimilibus: ita probat textus *in l. in contractibus, C. ex quib. cauſa major.* Et ibi tenet Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctor. text. *in l. in majoribus, C. commun. utriuſque jud.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores. Tenet etiam Gloſſ. *in dict. l.2. Cod. de reſcind. vendit.* & ibi communiter Doctores, & idem diſponit prædicta lex ordinaria.

Item adde, quod remedium prædictæ legis ſecundæ habet locum, etiamſi res ſit vendita in publica ſubhaſtatione, ita probat text. notabilis, & expreſſus, *in l. ſi quos, C. de reſcind. vend.* & ibi notat Gloſſ. ordinaria & communis opinio, Roman. *in l. ſi quis cum aliter, de verb. oblig.* 3. *colum. nu.* 8. & ibi ſingulariter Alex. 4. *col nu.* 16. Abb. *in cap. cum cauſa, de empt. & vend.* 2. *col. n.* 6. & ibi communiter Doct. Et iſta eſt vera & communis opinio. Neque obſtat text. *in l.1. C. de prædiis Decurionum*: ubi probatur quod quando venditio ſit in publica ſubhaſtatione, non præſumitur aliqua læſio, & ibi notat Platea, & Pererius tenet Angel. *in leg. ſciendum ff. de verbor. oblig.* 3. *col. & in l. pretia rerum, ff. ad leg. Falcid. & in l.1. C. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annorum, & lex* 220. *in legibus Stili.* Quia licèt in dubio non præſumatur dolus, vel deceptio facta venditione in publica ſubhaſtatione, tamen ſi verè & realiter probetur interveniſſe, reſcinditur venditio. Confirmatur pulchra ratione: quia licèt in alienatione rei immobilis minoris requiratur decretum, & ſolemniter interveniat: tamen ſi ſit læſus, poteſt reſtitui, ut *in l. ſi quidem, C. de prædiis minor.* ergo idem erit, ſi major ſit læſus ultra dimidium juſti pretii, & pro hac ſententia eſt hodie *lex* 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *ordin.*

Item adde, quod eo caſu, quo reſcinditur 24
contractus remedio prædictæ legis ſecundæ, *C. de reſcind. vend.* non debet fieri reſtitutio rei cum fructibus. Primò, quia poſſidet rem cum titulo, & bona fide. Secundò, quia non poteſt poſſeſſor dici in mora. Tertiò, quia, ſi unus ex contrahentibus habet rem, alter habet pretium. Quartò, quia ſi in eo contractu emptionis ponatur pactum de retrovendendo, non debetur fructus niſi à tempore moræ, ut *in l.2.* & ibi Doct. *C. de pact. inter empt. & vendit.* & iſta opinio eſt veriſſima, & tenenda, licèt Rofr. *in libellis ſuis in tit. de act. civil. quanto minoris,* 5. *colum.* teneat contrarium, quem ſequitur Alb. *in d. l.2. C. de reſcind. vend.*

Item adde, ſi quis juravit non petere reſciſſio- 25
nem contractus, non poteſt agere remedio prædictæ ſecundæ legis. Quod intellige, quando eſt major, ſecus ſi minor: quia tunc videtur jurare non petere reſciſſionem contractus, jure minoris ætatis, non verò jure communi, niſi ſpecialiter, & particulariter juraret omni reſpectu, & jure non petere, neque agere, ita Gloſſ. ordinaria *in d.l.2.* ibi Odofred. 2. *col.* Bart. 3. *col.* Bald. 5. *col.* 9. *q.* Salyc. 5. *col.* 11. *q.* & ibi commun. DD. Item adde, quod pretium, & valor rei venditæ debet probari taliter, quod concludatur, rem illam communi æſtimatione tantum valere tempore contractus, articulando, quod illa res erat talis qualitatis, & tali loco poſita, ex quo ſolent tot fructus, vel reditus colligi, & quod res erat talis qualitatis communiter juſta, & communi æſtimatione valet tantum, ſolet vendi pro tanto: & in effectu ita tenet, & declarat Bartol. *in d. l. in fin. &* communiter Doctor. Joan. de Imol. *in l. pretia rerum, ff. ad leg. Falcid.* 2. *colum. verſ.*

verſ.5.modo, & ibi Alex. pen. col. num. 12. Ant. in c. cum cauſa, de empt. & vend. 2. col. num. 9. & ibi Imol. & alii Doct. Abb. in cap. cum cauſam, de teſtib. 2. col. n. 3. & ibi etiam alii Doct. tamen licèt iſte ſit verus & clarus modus bene etiam ſufficeret, ſi teſtes dicant, rem tantum valere: quia videntur, ſe referre ad communem valorem, & in terminis ita tenet Bald. in d. l. 2. pen. col. n. 25. & ibi Salyc. 8. col. n. 30. Angel. pen. col. n. 7. Cyn. in l. unica, C. de ſent. quæ pro eo quòd intereſt, profert, fin. col. & ibi Alber. penul. col. & communiter alii Doct.

26 Item adde, quod talis deceptus poterit agere remedio prædictæ legis ſecundæ, etiamſi dixerit, quod donat illud, quod plus valeret, & inſuper renunciavit remedio prædictæ legis ſecundæ: quia illa verba non debent referri ad magnum pretium, ſed ad modicum, argumento text. in leg. hæc adjectio, ff. de verb. ſignificat. text. in l. cum furti, ff. de in litem jurando. Item etiam, quia eadem facilitate qua inducitur ad vendendum, inducitur etiam ad ponendum illam clauſulam, vel aliam ſimilem, argumento l. ſimiliter, la 2. Cod. ad. Velleian. l. fin. §. idem quæſivit, ff. de condict. indeb. leg. doli, verſic. diverſum, ff. de novation.

27 Quartus modus eſt, per pactum de retrovendendo: Nam ſi quis vendat rem hoc pacto & conditione, ut ſi intra certum tempus pretium reddat emptori, teneatur emptor & poſſeſſor ſibi tradere & reſtituere rem; & poſtea venditor reddat pretium, tenetur emptor rem ſibi tradere, & reſcinditur venditio, non tamen tenetur fructus medio tempore perceptos reſtituere, niſi à tempore pretii ſoluti, vel oblati, text. eſt capitalis & expreſſus in l. 2. Cod. de pact. inter empt. & vendit. & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores, & idem expreſsè diſponit lex 42. titul. parte 5. Et adde, quod iſtud pactum eſt licitum, etiam de jure Canonico, & in foro conſcientiæ. Et licèt emptor medio tempore lucratur fructus, cùm habeat titulum, & juſtam cauſam, niſi concurrat aliqua alia conjectura cum pacto de retrovendendo, per quam præſumatur m contractus uſurarius, ut m modicitas pretii, vel quod emptor ſit homo ſolitus fœnerari, vel quod inter eos expreſsè actum ſit, quod emptor lucretur fructus: nam ex his & ſimilibus conjecturis præſumitur contractus uſurarius: ita probat text. in cap. ad noſtram, de empt. & vendition. & ibi Anton. Abb. Imol. & communiter Doctores text. in cap. illo vos, de pignor. notant etiam Doctores in cap. conqueſtus, de uſur. gloſſ. & ibi Alber. & alii Doctores in l. emptione, Cod. plus val. quod agitur, & Alber. Fab. Paul. de Caſtr. & alii Doctores in dict. l. 2. de pact. inter empt. & vendit. Archid. in cap. Plerique 14. quæſtion. 3. Cæpol. in tract. de ſimulatione contract. quaſi per totum pro qua ſententia & concluſione facit hodie l. 1. tit. 2. lib. 8. ordin.

Quæro tamen pro perfecta declaratione hujus articuli, infra quod tempus poſſit venditor pecuniam offerre, & rem recuperare & reſolutivè dico, quod ſi inter partes tempus certum fuit poſitum & determinatum, infra illud debet peti, poſteà verò non. Et an hoc caſu poſſit incontinenti moram purgare; vide textum in l. ſi ita quis, §. Seia, ff. de verbor. obligat. & ibi Docto. text. in l. adjectitiæ, §. de illo, ff. de act. & obligat. & Bart. in l. ſi inſulam, 4. oppoſit. de verbor. obligat. & ibi. Doct. Et in tantum hoc eſt verum, ut procedat, etiamſi talis venditor decedat relicto hærede minore, quia prædictum tempus currit contra eum, & non poteſt reſtitui. Ita probat text. notabilis in l. Æmilius, ff. de minor. Nec obſtat text. cum materia in l. fin. C. ex quib. cauſ. reſtit. in integ. non eſt neceſſaria, ubi habetur, quod præſcriptio ipſo jure non currit minori: quia loquitur in præſcriptione legali: ſecus autem eſt in præſcriptione conventionali, ſicut in noſtro caſu, quia ſi illa incipit à defuncto, & nihil actum eſt cum minore, ſemper currit ſine ſpe reſtitutionis. Ita tenet & declarat Bart. in d. l. Æmilius, ff. de minor. 2. colum. 2. oppoſ. & ibi communiter Doctor. idem Bart. in l. cum filiusfamilias, c. in hac ff. de verbor. oblig. 2. colum. n. 4. & ibi Joan. de Imol. Paul. de Caſtr. & alii Doct. in d. l. fin. C. ex quib. cauſis reſt. in integr. non eſt neceſſ. Franc. Bald. in tract. præſcript. in 1. part. princip. verſic. 23. caſus. Quod tamen procedit, & eſt verum, præterquam ſi talis hæres ignoravit tale pactum, & conditionem poſitam in contractu defuncti: quia tunc modò talis hæres ſit major, modò minor poteſt ſe reſtituere ex clauſula generali, ſi qua mihi juſta cauſa videbitur, argumento text. in l. 1. ff. ex quib. cauſ. major. & in expreſſo ita tenet, & declarat idem Bartol. in locis ſupra allegatis. Confirmatur per text. notabilem in l. 1. §. ſi quis propter, de itin. actuque privat. ubi habetur, quod ſi quis impeditur impedimento facti uti jure ſuo, competit ei reſtitutio virtute dictæ clauſulæ. Ex quo ſingulariter ibi Bart. quod ſi contra dominum ignorantem præſcribitur aliqua res, competit ei reſtitutio virtute dictæ clauſulæ, Bald. Paul. & alii Doct. in l. fin. C. de præſcript. long. tempor. Salyc. in l. fin. §. fin. C. de annal. excep. Paul. & Doctor. in l. Atilicinus, ff. de ſervit. ruſtic. præd. Idem Paul. in l. ſi ſic ff. quemadmod. ſervit. amittit. Abb. in c. vigilanti, 2. col. de præſcript. & ibi latè Felin. Angel. & Moderni in §. rurſus, inſtit. de act. Franc. Bald. latiùs & meliùs quàm alii in tractat. præſcript. in 4. part. in princip. 29. quæſt. Confirmatur etiam per textum ſingularem unicum, in l. Pantonius, ff. de acquirend. hæred. ubi habetur, quod quando hæres decedit hæreditate non adita, ignorans hæreditatem eſſe ſibi delatam, poteſt ejus hæres, & ſucceſſor petere reſtitutionem, & conſequi hæreditatem, & ad hoc reputat ſingularem & unicum Paul. & communiter Doctores, ibi, & tenet notabiliter Bart, in l. qui duos, ff. de reb. dub. 2. col. & ibi meliùs quam alibi, Socin. 11. column.

Si verò inter partes nullum tempus fuit poſi- 28
tum, nec determinatum: ſed ſimpliciter fuit dictum, quod venditor poſſit rem retrahere ſoluto pretio, ut dictum eſt, quandocunque pretium venditor reddat, habeat rem, tunc eſt pulchrum, & ſubtile dubium: infra quod tempus debeat offerre, & ſolvere pretium, vel an poſſit offerre, & ſolvere perpetuò? Et videtur, quod debeat ſolvere, & offerre intra triginta annos: quia de hoc pacto reſultat actio perſonalis ex vendito, vel præſcriptis verbis: ut in dict. l. 2. C. de pact. inter emptor. & venditor. quæ regula tollitur, ſpatio 30. vel 40. annor. ut in l. ſicut, C. de præſcription. 30. vel 40. annorum, & in l. omnes, eodem titul. & in l. 2. C. de conſtitut. pecun. & in §. 1. Inſtitut. de perpet. & tempor. action. Confirmatur quia quando ex facultate vel jure quæritur aliquod jus, vel actio, illud eſt præſcriptibile, ut in l. licet cum materia, C. de jur. deliber. & tenet & declarat Bart. in l. 1. ff. de condict. ex leg. 2. colum. num. 4. & ibi communiter Doctores.

Idem

Idem Bart. *in l. is poteſt, & in l. gerit, ff. de acquirend. hæred.*& in expreſſo ita tenet Angel.de Peruſ. *in conſil.* 55. 2. *colum. nu.* 3. Jaſ. *in l. petens, C. ac pactis*, 4. *colum.* 10. & ibi Philipp. Dec.3. *colum.* idem Jaſ. *in l. ſi mater, C. de Inſtit. & ſubſtitut. fin. colum.* & ante eos tenet Faber.*in leg.cùm notiſſimi, C.de præſcript.30.vel 40.annor.* Alber. *in d. l.* 2. *C. de pact. inter empt. & vend.* Felin. *in rubr. de præſcript.* 6. *colum. num.* 15. Franc. Bald. *in tract. præſcript.* 4. *par.* 5. *part. princip.quæſt.*3.ubi dicit hanc eſſe veram,& communem opinionem, & ab ea non eſſe recedendum in judicando, & conſulendo. Secundò & principaliter in hac quæſtione videtur, quod venditor tantùm poſſit hodie de jure regio retrahere prædictam rem venditam, cum illo pacto infra decem annos, quia tantum durat actio perſonalis, ut *in l.* 1. *titul.* 13. *lib.* 3. *ordin.* Et ſi contineatur in ſcriptura publica contenta in inſtrumento guarentigio, durat per 20. annos & cum hypotheca durat per 30. ut in *l.* 63. *in legib. Tauri.* Sed his non obſtantibus, ego teneo novam, & tertiam ſententiam: Imò quod talis venditor, vel ejus hæres, poſſit perpetuò prædictam rem venditam retrahere virtute prædicti pacti. Primò, quia ex conventione partium obligatio, & actio poteſt extendi in infinitum, textus eſt *in l. ſi ita ſtipulatus, ff. de fide inſtrument.* & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria & communiter Doct. text. *in l.* 4. *ff. de damn. infect.* in *l. ſi finita, eod. titul. & in l. qui bona fid. §. fin. eodem titul.* & ibi communiter Doct. Secundò per textum ſingularem *in l. quod ſi nolit.§.ſi quid ita, ff. de ædil. edict.* ubi habetur, quod ſi inter emptorem, & venditorem fiat pactum, quod quandocumque res diſpliceat, redhibeatur, poteſt perpetuò redhiberi, & reſtitui. Cujus verba ſunt: *Si verò convenerit, ut in perpetuum redhibitio fiat, puto hanc conventionem valere.* Tertiò, quia in contractibus conditio poſita poteſt quandocumque, & perpetuò impleri, ita probat text. *in l. hæc conditio, l.* 2. *ff. de condit. & demonſtrat.* & ibi latè, & magiſtraliter Bartol. & communiter alii Doctores,& iſtam meam ſententiam, & concluſionem reperio, quod tenet Fabianus de Monte Advocatus Conſiſtorialis *in tract. de emption. & vendit.* 3. *q.* 7. *quæſtionis principalis.*

29 Item quæro, ſi talis emptor, qui emit rem cum pacto de retrovendo, vendidit eam alteri, an venditor poſſit virtute pacti eam repetere ab illo tertio poſſeſſore, & breviter dico, quod non: quia actio perſonalis activè, vel paſſivè, reſpectu rei non tranſit ad particularem ſucceſſorem, text. eſt *in l. fin. ff. de contrah. emption.* text. *in l. adhuc, §. ſi operas, verſic. quamvis, ff. de uſufruct.* text. *in l.* 1. *§. ſi hæres, ff. ad Treb.* text. *in l.æris alieni, C. de donat.* tex. ſingularis & unicus, in ſuo caſu, *in l. ſi quam, ff. de evict.* ubi vide Doctores.Et in expreſſo iſta ratione, & fundamento ita tenet Paul. de Caſtr. *in l.* 1. *in fin. de donat.* Franc. de Ripa, ubi valdè commendat, *in l. filius familias, §. Divi, ff. de legat.* 1. 18. *col. nu.* 85. Alexand. *in conſil.* 10. 1. *vol.* Confirmatur, quia ſi verè, & realiter quis vendidit rem uni, & poſtea vendat alteri, & tradat, ille præfertur: & primus emptor non poteſt agere ſua actione perſonali adverſus ſecundum emptorem, *ut in l. quotiens, cum materia, C. de rei vendit.& in l. ſive autem, §. ſi duobus, ff. de public.* Ergo eodem modo in noſtro caſu, ſi quis fecit pactum de retrovendendo, tantum agat contra emptorem obligatum, ſi habeat & poſſideat rem, non verò contra alium emptorem, vel particularem poſſeſſorem. Confirmatur & ſecundò, per textum cum materia, *in l. emptorem, C.locat.*ubi ſi quis locavit rem uni, & poſtea vendat alteri, non tenetur ille emptor particularis ſucceſſor ſtare contractui locationis, nec activè compellere contractorem. Confirmatur & tertiò per textum cum materia *in l. pro parte, ff. de ſervit.* ubi ſi dominus promiſit ſervitutem in fundo, & poſtea eum alteri alienavit, illa obligatio, & actio ad ſervitutem Conſtituendam non tranſit ad illum particularem ſucceſſorem, & idem è converſo ſi dominus fundi ſervientis, in quo eſt promiſſa, eum alienavit non tenetur emptor illam pati, & conſtituere. Quod intellige, niſi actione activè cedantur, quia tunc bene tranſeunt in particularem, textus eſt *in l.res quam, ff. de evict.* & ideò Tabelliones ſolent ponere in inſtrumentis illam clauſulam: *Ceſſit omne jus ſibi competens in re, vel occaſione ejus.* Ex quo ſubducitur, & infertur, quod ex tali pacto non inducitur præciſa prohibitio alienationis: ſed tamen cauſativa: quia alienans, & veniens contra pactum, tenetur ad intereſſe: quia non eſt poſita clauſula reſolutiva contractus, vel tranſlativa dominii, vel poſſeſſionis, juxta textum cum materia, *in l. ſi ita quis, §. ea lege, ff. de verbor. obligat. & in leg. ea lege, C. de condic. ob cauſ. & in leg. filius familias, §. Divi, ff. de legat.* 1. Ex quo etiam ſubdeducitur, quod talis emptor, qui poſuit pactum de retrovendendo, nedum tenetur, & obligatur, quando habet, & poſſidet rem, verùm etiam, quando vendidit, vel alienavit. In hoc tamen erit differentia, quòd habet, & poſſidet, præciſè tenebitur reſtituere, ſicut in contractu venditionis tenetur venditor, argumento *l.* 1. *ff. de action. empt.* Si verò alienavit, & ſic non habet, nec poſſidet, tantùm teneretur ad intereſſe, argumento prædictorum jurium, & probat expreſsè *l.*42. *in fin. tit.* 5. 5. *part.* Unum tamen eſt, quod ſi ultra pactum de retrovendendo ſit appoſitum inter contrahentes pactum prohibitivum venditionis, venditor habebit actionem contrà particularem ſucceſſorem, ita ſingulariter. Roder. Suar. dicens eſſe ſuam novam, & mirabilem practicam *in repet. l. poſt rem fol.*129. 2. *colum. cum ſequenti.* Item quæro, ſi venditor vendidit cum tali pacto de retrovendendo, poſtea velit ſolvere partem pretii, an poſſit retrahere rem pro parte pretii, & idem eſt, ſi decedat pluribus hæredibus relictis, an poſſit unus ſine alio redimere & retrahere pro ſua parte, idem eſt, quando ſunt plures venditores qui ſimul vendiderunt rem, an poſſit unus ſine alio redimere ſuam partem: & an iſto caſu habet locum jus accreſcendi? Vide omnino in materia individuorum in obligatione facti in finali illatione.

Quintus modus eſt per pactum legis commiſſoriæ, quando quis vendidit rem alteri hoc pacto & conditione, ut ſi emptor infra certum tempus pecuniam non ſolvat, res ſit inempta. Quo caſu, ſi prædicto tempore non ſolvatur, ſtatim ipſo jure reſcinditur venditio, & dominium rei transfertur in venditorem, ac ſi nunquam venditio eſſet celebrata textus *in l.* 2. *& per totum, ff. de leg. commiſſor.* text. *in l. commiſſoria, C. de pact. inter emptor.& vend.*utrobique communiter Doctores, & idem diſponit *lex* 38. *titul.* 5. 5. *part.* Ex quo ſingulariter infertur, quod venditor poteſt apponere pactum in contractu venditionis, 30

quod

quod non transferatur dominium in emptorem, donec pretium ſolvatur. Neque obſtat textus *in leg. cum manu ſata, verſ. fin. ff. de contrah. empt.* ubi diſponitur, quod in contractu venditionis non poteſt poni pactum, per quod impeditur dominii tranſlatio, ſed aut pactum eſt nullum, aut contractus judicabitur locatio, vel ſimilis contractus, & facit textus *in leg. cum precario, ff. de precar. & in l. ubi ita ponatur, ff. de donat. cauſ. mort.* & utrobique communiter Doctores. Quia eſt verum, ſoluto pretio: ſecus autem alias: quia tunc bene valet pactum impeditivum dominii: vel extinctivum, quando ſemel eſſet quæſitum. Ita tenet & declarat Joan. And. *in addition. ad Specul. in tit. de emption. & vend. 3. col. n. 8. verſ. verum tamen, in additione* 2. Alber. *in l. 2. C. de pact. inter emptor. & vend. verſ. item quæro.* Bald. *in rubr. C. de contrah. empt. 3. col. 13. q.* Confirmatur etiam: quia dominium, & poſſeſſio poteſt transferri ſub conditione, text. eſt *in l. qui abſenti, §. 1. ff. de acquir. poſſeſſ.* & ubi communiter Doctores.

n Item etiam *n* infertur, quod licèt venditor non præferatur in re vendita aliis creditoribus, ut dixi ſuo loco: tamen illud procedit, quando purè & ſimpliciter vendit eam: ſecus verò ſi pacto, & conditione poſita, ut non transferatur dominium, donec pretium ſibi ſolvatur; quia tunc præfertur omnibus aliis creditoribus, tanquam in re propria. Item etiam infertur, quod in contractibus non transferatur dominium ſolo titulo ſine traditione vera, vel ficta, nec in reſolutione contractus retransferatur dominium ſine traditione, ut *in leg. ab empt. ff. de pact. & in leg. 1. & 2. cod. quando liceat ab empt. diſced. cum ſimilib.* Tamen fallit in pacto legis Commiſſoriæ, propter maximam bonam fidem, requiſitam in iſto contractu emptionis & venditionis, & propter maximam frequentiam ejus, nec alias venditor remaneat in maximo damno; & in terminis ita tenet Gloſſa ordinaria *in leg. tradit. Cod. de pact. in gloſſ. fin.* & ibi Bald. *penult. col. num.* 12. & communiter alii Doctores. Finaliter etiam infertur, quod venditor recuperabit fructus quos medio tempore percepit emptor, text. eſt *in leg. fundo vendito, ff. de leg. commiſſ.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores, & idem expreſsè diſponit prædicta *lex.* 38. *tit.* 55. 5. *part.* Item adde, proſequendo materiam, quod ſicut pactum legis Commiſſoriæ dicitur & habet locum, quando fit pactum quod emptore non ſolvente pretium infra certum tempus, res ſit empta: eodem modo, quando fit pactum, quod ſi venditor reddat, & reſtituat pretium emptori infra certum tempus res ſit inempta, valet pactum, & ſoluto pretio, & conditione verificata, retro transfertur dominium in venditorem, ita probat textus ſingularis *juncta gloſſ. 1. expoſitiva, in leg. ſi à te, Cod. de pact. inter empt. & vend.* & ad hoc ſummè notat & commendat ibi Paul. de Caſtr. Salyc. & communiter Doctores, tenet etiam Bald. *in leg. ea lege, Cod. de condict. ob cauſ. 3. colum.* & ibi Salyc. *2. & 5. colum.* tenet etiam Paul. Alexand. & alii Doctores *in leg. qui abſenti, §. 1. ff. de acqui. poſſeſſ.* & ante eos tenet Jac. Butr. *in leg. traditionibus, Cod. de pact.* Sed his non obſtantibus contrarium ſubtiliter poteſt attentari. Ideò quod hoc caſu nullo modo transferatur dominium in venditorem: quia nulla lege cavetur. Item, quia ſolum pactum legis commiſſoriæ, virtus, & effectus ejus dicitur, & habet locum in caſu prædicto, emptore non ſolvente pretium, ex rationibus prædictis: ſecus verò ex parte venditoris in caſu prædicto. Confirmatur etiam, quia apertè jure communi regulariter & genericè diſponitur, quod ex titulo nullo modo tranſeat dominium niſi ſequuta traditione vera, vel ficta, quæ pro forma requiritur, à qua partes non poſſunt recedere, neque ei reſiſtere. Ergo in noſtro caſu, poſtquam jam venditor vendidit, & alienavit ſuam rem pretium recipiendo & traditionem faciendo: dominium totaliter fuit tranſlatum in emptorem, & pacto & voluntate eorum non poteſt poſtea dominium reverti, & transferri in ipſum venditorem, argumento textus formalis *in leg. traditionibus, Cod. de pact.* Cujus verba ſunt: *Traditionibus & uſucapionibus dominia rerum acquiruntur non nudis pactis*, textus *in leg. traditio, ff. de acq. rer. dom.* textus *in leg. nunquam nuda, eodem titul.* textus *in §. per traditionem, Inſtit. de rer. diviſ.* textus *in leg. quod meo, ff. de acquir. poſſeſſ.* textus *in leg. de clavibus ff. de contr. empt.* textus *in l. 1. C. de donat. cum ſimilibus.* Et iſtud teneo pro firma veritate, ſalva pace prædictorum Doctorum.

Item adde, quod ad hoc, ut illud pactum legis Commiſſoriæ & ejus virtus, & effectus habeat locum, oportet quod verba ponantur in eo directa, ut res ſit inempta, contractus non valeat, & ſimilia. Secus verò ſi obliqua, ut, res reddatur, reſtituatur, vel ſimilia; quia tunc erit pactum de retrovendendo, & non transfertur ipſo jure dominium, ſed agitur tantum actione perſonali ad obſervantiam pacti; iſta eſt Gloſſ. ſingularis & ordinaria *in l. 1. ff. de donat.* quam ibi reputat ſingularem Bartol. Paul. Imol. & communiter Doct. Bald. Salicet. & alii Doctores, *in leg. traditionibus. C. de pactis.* Idem Bald. *in l. 2. Cod. commun. de legat.* & ibi alii Doctores, ſimilis etiam Gloſſ. eſt *in leg. Cod. de pact. inter empt. & vendit.* juncto text. Gloſſ. etiam *in l. 3. eodem titul.* Pro quibus videtur eſſe *lex.* 30. *juncta leg.* 42. *tit.* 5. 5. *part.*

Item adde, quod ad hoc ut iſtud pactum legis Commiſſoriæ etiam per verba directa valeat, & teneat, & habeat prædictos effectus: oportet, & requiritur quod fiat, & interponatur à partibus tempore ipſius contractus: ſecus autem ſi fiat, & interponatur poſtea ex intervallo. Ita aperte probat per dicta jura, & in terminis tenet Gloſſ. ſingularis & unica *in leg. ab emptione, ff. de pact. in gloſſ. penul. in fin.* quam ad hoc reputat ibi ſingularem, & unicam Paul. de Caſt. 3. *colum. n.* 16. & notant, & commendant ibi alii Doctores: notat etiam, & commendat Bald. *in leg. 2. Cod. commun. de legat.* Salycet. & alii Doctores *in leg. traditionibus Cod. de pactis*, & ibi eam reputat unicam Jaſon, *penult. colum.* Confirmatur per text. notabilem *in leg. illud, in fine, Cod. de collat. & in leg. Labeo, verſicul. ſed purè, ff. famil. erciſ. & in leg. 1. in fine, ff. de ſolut. & in leg. licet, Cod. qui potior. in pign. hab.* Advertendum tamen pro maxima intelligentia hujus articuli, quod ſi talis venditor nolit uti pacto legis commiſſoriæ, poſtquam conditio ejus extiterit, ſed ſtare contractui, & ad obſervantiam ejus agere contra emptorem, poteſt, & admittitur, text. eſt *in l. 2. cum leg. ſequenti, ff. de leg. Commiſſoriæ,* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores, & idem diſponit prædicta *lex* 38. *titul.* 5. 5. *part.*

Sextus modus eſt pactum adjectionis in diem.

Nam ſi quis vendat alteri rem hoc pacto, & conditione, ut ſi infra certum tempus alius afferat majus pretium, vel meliorem conditionem, res ſit inempta: tunc pretio ab illo illato, & ſoluto, reſcinditur, & annullatur primus contractus, text. eſt *in leg. I. & per totum ff. de in diem adjectione*, & ibi notat & commendat Bartol. Bald. Alberic. & communiter Doctores, & idem diſponit *lex 4. titul. 5. 5. part.*

31 Item etiam circa prædicta neceſſariò, & utiliter quæro an his caſibus, quando reſcinditur, & annullatur contractus ex pacto de retrovendendo, vel legis Commiſſoriæ, vel adjectionis in diem, debeatur gabella vel non? In quo magiſtraliter & reſolutivè propono ſequentes concluſiones. Prima concluſio, quod ſi fiat contractus ſimpliciter, & abſolutè, & poſtea reſolvatur mutuo conſenſu partium, benè debetur gabella: quia jus ſemel quæſitum in fiſco, non poterunt partes tollêre, argumento text. *in leg. ſi poſt mortem, §. fin. ff. de bonor. poſſeſſ. contra tab.* text. *in leg. in inſulam, §. fin. ff. ſoluto matrim.* text. *in leg. fin. ff. de pact.* text. *in leg. ſi conſtanter, verſ. exceptis, C. de donat. ante nupt.* & in expreſſo ita tenet Paul. *in leg. juriſgentium, §. adeo de pact. eod. tit. col. 2. n. 9. & 10.* & ibi alii Doct. Idem Paul. *in l. I. C. quando liceat ab empt. diſced. 2. col. in fin.* Ex reſolutione verò non debetur gabella, quia non eſt contractus, ſed diſtractus, ſecundum Paul. & DD. ubi ſuprà. Quod tamen intellige quando contractus reſolvitur ex intervallo: ſecus tamen eſt ſi reſolvatur incontinenti, quia tunc non debetur gabella ex contractu, nec diſtractu: quia eſt perinde, ac ſi à partibus non eſſet celebratus, argumento text. *in leg. contractus, C. de fid. inſtrum.* text. *in leg. lecta, ff. ſi cert. pet.* text. *in leg. ſi ita ſit ſcript. ff. de leg.* & utrobique communiter Doctores; & in terminis tenet & declarat Paul. & communiter Doctores *in locis* ubi ſuprà, *ſecunda columna.* Quod ſi fiat contractus venditionis cum pacto de retrovendendo: debetur gabella, licèt poſtea reſolvatur, & reſcindatur virtute pacti. De ipſa verò reſolutione non debetur, argumento prædictorum jurium & ibi etiam tenet Paul. & communiter Doctores: & in terminis ita tenet Angel. Imol. & Roman. per textus ibi *in leg. ſi hominem, ff. de uſucap.* Aret. *in leg. Pomponius, §. cum quid, ff. de acquirend. poſſeſſ.* Alexand. *in §. præterea, ejuſdem leg. tertia columna.* Quod ſi contractus venditionis fiat cum pacto directo legis Commiſſoriæ, vel adjectionis in diem, & poſtea reſolvatur contractus virtute pacti, an debeatur, gabella, vel non? eſt notabilior, & difficilior articulus cæteris: & videtur quod non debeatur gabella ex contractu, neque ex reſolutione ejus, quia illud pactum, ſi poſtea verificetur, reſolvit ipſo jure contractum, ac ſi nunquam præceſſiſſet, & per conſequens omnes effectus ejus, argumento text. *id leg. prima, & per totum, ff. de leg. commiſſ. in l. 2. & per totum. ff. de in diem adject.* probat etiam textus *in leg. potior. verſicul. videamus, ff. qui potior. in pign. hab.* ergo non debetur gabella, & in expreſſo ita tenet Petrus de Bella Pert. *in leg. fin. §. ſed quia, C. commun. de leg. 3. colum.* & ibi Paul. de Caſt. 2. *colum.* & alii Doctores, tenet etiam Paul. *in leg. ab emptione. ff. de pact. I. colum. num. 9.* idem Paul. *in l. I. Cod. quando licet ab emptione diſced. fin. colum.* Bald. *in leg. traditionibus, Cod. de pact. penult. colum.* Et ſi forìè gabella fuit ſoluta facto contractu, poſtea eo reſoluto poteſt repeti, tanquam indebitè ſoluta, ſecundùm eoſdem. Sed his non obſtantibus, ego teneo contrariam ſententiam: imò quod debeatur gabella ex primo contractu, & non poſſit repeti à fiſco, licèt poſtea contractus reſolvatur. Primò, quia ipſe contractus fuit purè, & ſimpliciter celebratus: & ſemel valuit, & fuit perſecutus, & per conſequens, fuit jus quæſitum fiſco. Ergo ſtatim ei debetur gabella, licèt poſtea reſolvatur contractus, neque obſtat, quod talis reſolutio retrotrahitur: quia intelligitur reſpectu contrahentium, non verò reſpectu fiſci, vel alterius tertii. Vel aliter reſpondeo, quod ipſemet contractus non eſt celebratus ſub conditione, ſed tantùm diſtractus, & reſolutio ejus. Ita ſingulariter, & ſubtiliter probat text. *in l. 3. ff. de contrahen. empt.* text. etiam bene ponderatus *in leg. I. ff. de leg. Commiſſ. & in leg. ſecunda, ff de in diem adject.* & in terminis ita tenet Bart. *in leg. final. §. ſin autem Cod. commun. de legat.* ubi dicit, quod ſi gravatus reſtitueret rem ſub conditione, eam vendat interim, valet alternatio, & debetur gabella, licèt poſtea adveniente conditione reſolvatur contractus, & alienatio, & ibi ſequuntur communiter Doctores, tenet etiam Platea, *in leg. ſancimus, la I. Codic. de conſulib. lib. 22. prima columna in medio.*

Item principaliter quæro, ſi quis vendat rem 32
& poſt contractum pereat, vel deterioretur, cujus periculo perit? In quo articulo magiſtraliter, & reſolutivè dico quòd ſi talis res pereat, vel deterioretur culpa vel negligentia venditoris, tenetur damnum, vel æſtimationem ſolvere. Et hoc habet locum nedum quando commiſit culpam in faciendo, verùm etiam in omittendo: ut ſi res minus culta ſit, vel cautio damni infecti non ſit petita, vel ſua negligentia furto, vel rapina ſubtracta, vel igne conſumpta, vel aliud damnum patiatur, vel denique non adhibuit in re conſervanda illam cuſtodiam, & diligentiam, quam bonus pater familias ſuis propriis rebus adhiberet. Cujus ratio vera, & mentalis eſt: quia venditor antequam tradat rem, cenſetur tanquam procurator ejus, qui à lege habet mandatum. Ita probat textus ſingularis *in leg. & ſæpè §. ſi res ff. de contrahen. empt.* text. *in leg. venditor domus, ff. de action. empt.* text. *in l. 3. ff. de peric. & commod. rei vend.* text. *in leg. Julianus, §. idem Celſus, ff. de action. empt.* & utrobique communiter Doctores. Si verò talis res non pereat, vel deterioretur culpa, vel negligentia venditoris, ſed naturaliter, vel accidentaliter: tunc ſi erat tradita verè vel fictè: notiſſimum eſt, quod periculum & damnum eſt emptoris, & non venditoris, cùm in eum ſit translatum dominium, vel venditor ex ſua parte ſolvit, & totaliter adimplevit contractum, & in expreſſo ita diſponit textus *in leg. lectos, & in leg. quod ſi neque, ff. de peric. & commod. rei vend.* Si verò res non ſit tradita verè nec fictè, ſimiliter etiam periculum, & damnum eſt emptoris, quia iſta eſt regula, & doctrina generica, quod ſi contractus eſt perfectus, quoad obligationem, & habet omnia ſubſtantialia, periculum & damnum eſt emptoris, & venditor tanquam debitor in ſpecie, perempta iſta ſpecie, liberatur. Ex quo infertur quod mortua, vel perempta re, vel deteriorata, emptor tenetur ad periculum, licèt res ſibi non traditur, textus eſt formalis, & expreſſus *in l. fin. C. de peric. & commod. rei vendit.* & ibi notat & commendat Gloſſa ordinaria & communiter Doctores, textus *in l. ſi in emptione §. ſi empt.*

empt. ff. de contrahend. empt. textus *in leg. Lucius, ff. de evict.* textus *in leg. cùm emptor, ff. de recind. vendit.* textus *in leg. neceſſario, ff. de pericul. & commod. rei vendit.* textus *in leg. ſi vendita, eod. titul.* textus *in §. cùm autem, Inſtit. de empt. & vend.* & idem diſponit *lex* 23. *titul.* 5. 5. *part.* Confirmatur etiam: quia debitor in ſpecie, perempta ſpecie liberatur, textus eſt capitalis, & expreſſus, *in leg. quod te mihi, ff. ſi cert. pet.* textus *in leg. ſi legati cauſa, ff. de verb. oblig. cum ſimilibus.* Et in terminis in noſtro caſu, & materia, iſta eſt particularis, & ſpecifica ratio: quia cùm in poteſtate emptoris fuit agere ad rem, & eam conſequi & poſt traditionem periculum rei ad eum pertinet: ita eodem modo ante eum nulla culpa poſſit venditori imputari, & iſtam rationem ponit Bald. *in rubric. Cod. de peric. & commod. rei vendit.* 2. *col. in medio.* Sed advertendum, quod contra prædicta facit regula, & doctrina juris, quæ habet, quod in contractu emptionis & venditionis, & quolibet alio contractu oneroſo reſpectivo, facta reſolutione ex una parte reſolvitur ipſo jure ex alia, textus eſt *in leg. bona fides, de action. empt.* Cujus verba ſunt: *Bona fides non patitur, ut cùm emptor alicujus legis beneficio pecuniam rei venditæ debere deſiiſſet, antequam rei ei tradatur, venditor tradere compellatur, & re ſua carere*; & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Paul. Salyc. Fulgoſ. & communiter Doctores. Sed notabiliter reſpondeo, quod prædicta jura prima debent intelligi, quando reſolvitur contractus ex una parte poſt mortem, & interitum rei, & caſum fortuitum: qui tunc non reſolvitur ex alia, ſed emptor tenetur ſolvere pretium: textus verò *in dict. leg. bona fides,* loquitur, & procedit, quando re extante reſolvitur contractus ex una parte per diſpoſitionem legis, vel Principis, vel ſententiam judicis, & iſte eſt verus ſenſus, & intellectus illius textus & omnium Doctorum, ibid. Et in terminis ita tenet, & declarat Bald. *in leg. fin. Cod. de peric. & commod. rei vend.* Quid autem, ſi talis reſolutio contractus fiat ſola voluntate, & conventione partium ex una parte, an reſolvatur ex alia? Dico, quod ſi res vendita nondum erat tradita à venditore, nec pretium ab emptore, tali cauſa, facta reſolutione ex una parte, reſolvitur contractus: quia venditor non ſolùm liberavit emptorem à pretio, verùm etiam ipſe venditor liberatus eſt à traditione rei; vel ſi emptor liberavit venditorem à re, videtur emptor liberatus à pretio. Si verò jam erat res tradita, & unus eorum liberavit alium, videtur ei donare, & tantum reſolvitur contractus ab una parte. Ita probat textus notabilis *in leg. cùm emptor, ff. de reſcind. vendit.* textus *in leg. fin. ff. de acceptilat.* textus *in leg. convenerit, ff. de pact.* textus *in leg.* 5. *ff. locat.* & utrobique tenet Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Prædicta tamen intellige in rebus immobilibus, vel in rebus mobilibus, conſiſtentibus in ſpecie, ſecus verò eſt in rebus conſiſtentibus in pondere, vel menſura, ut vino, oleo, frumento, vel ſimilibus rebus: quia ante traditionem periculum non pertinet ad emptorem, ſed ad venditorem. In quo articulo verè, & reſolutivè dico, quod ſi quis vendat certas amphoras vini, vel olei, in genere, & ſimpliciter, non deſignato, vel determinato loco, ex quo debeat extrahi, & fieri ſolutio, damnum & periculum erit venditoris, licèt illud, quod haberet in ſuo patrimonio, petat: quia genus perire non poteſt, argumento textus *in leg. in ratione, la* 2. *§. incertæ, ff. ad legem Falcid.* textus *in leg. incendium, Cod. ſi cert. petat. cum ſimilibus.* Quia non tenebatur venditor ſolvere magis ex uno, quàm ex alio. Unde etiam ſi illud, quo alibi eſſet, per ret, non eſſet liberatus per prædicta jura cum ratione. Si verò vendat certas amphoras vini, vel olei, vel certos modios frumenti, ex aliquo loco determinato, nullaque intervenit traditio, deguſtatio, menſuratio, periculum pertinet ad venditorem, & non ad emptorem, quia non ut in ſpecie videtur facta venditio, ſed magis in genere: poſt deguſtationem verò, vel menſurationem, peridulum pertinet ad emptorem, textus eſt *in l.* 1. *& per totum, ff. de peric. & commod. rei vendit.* text. *in l.* 2. *C. eod. tit. in leg. quod ſæpè §. in his, ff. de contrahend. empt.* cujus ratio poteſt eſſe duplex. Prima, quia illa deguſtatio, menſuratio, vel ponderatio videtur habere vim traditionis. Secunda, quia in iſtis rebus contractus videtur factus ſub tacita conditione, ſi ponderentur, vel menſurentur: ita probat textus formalis, & expreſſus *in d. l. quod ſæpè, §. in his.* Quod tamen limita & intellige, niſi per emptorem ſteterit, quò minus ponderarentur, vel menſurarentur, text. eſt *in l. per emptorem, ff. de peric. & commod. rei vendit. & in l.* 2. *eod. tit.* Item limita, niſi venditio fiat pacto & conventione, ut emptor ſubeat periculum, ut *in l. ſi quis vina, §. ſi in adverſione, ff. de peric. & commod. rei vend.* Si verò tales res vendantur tanquam ſpecies, vel certum corpus, ut ſi quis vendat vinum, oleum, vel frumentum, quod ſit in tali dolio, vaſe, loco: tunc periculum pertinet ad emptorem, & non ad venditorem, quia venditio videtur facta in ſpecie, & non in genere, text. eſt *l.* 1. *verſ. ſed ſi non ſunt, ff. de peric. & comm. rei vend.* text. *in l.* 2. *verb. cum autem, C. eod. tit.* Quod primò limita, niſi venditor ſuſcepit in ſe periculum, ut *in l.* 1. *verſ.* 1. *ff. de pericul. & commod. rei vendit.* Secundò limita, niſi per venditorem ſteterit, quo minus ponderarentur aut menſurarentur, textus eſt *in l. ſi quis vina, ff. de peric. & commod. rei vend.* Tertiò limita, niſi venditor aſſeruit, & affirmavit bonitatem rei venditæ duraturam, vel licèt non aſſerit, tamen ſciebat bonitatem non eſſe duraturam, & non certioravit emptorem text. eſt notabilis *in l. ſi vina quæ in doliis ff. de peric. & comm. rei vend.* & ibi DD. idem diſponit *l.* 39. *tit.* 5. 5. *part.* & idem videtur eſſe, quando venditor ſciebat ordinationem factam, vel de proximo faciendam in illo loco, vel civitate, de vino vel frumento minus vendendo, & viliori pretio, & non certioravit emptorem, quia tunc tenetur venditor, arguendo de mutatione qualitatis intrinſecæ ad qualitatem intrinſecam, quæ eſt pretium rei. Et in effectu iſtam doctrinam, & reſolutionem ponit Bald. poſt antiquos, *in l.* 1. *ff. de peric. & commod. rei vend.* idem Bald. poſt Cyn. & antiquos *in l.* 2. *C. eod. tit.* pro qua eſt hodie *l. notabilis part. l.* 24. *&* 25. *tit.* 5. 5. *part.*

Item prædicta intellige in contractu venditionis: quia tunc ſi pendente conditione res pereat periculum eſt venditoris: quia ſive dicamus, quod contractus valeat ex tunc, non reperitur res, quæ vendatur: ſive dicamus, quod retrotrahatur, non reperitur extremum habile, à quo, ſcilicet res ut inducatur fictio. Unde ſequitur, quod non valet, & per conſequens periculum

lum eſt venditori, text. *in l. neceſſario*, *§. quod ſi pendente*, *ff. de peric. & comm. rei vendit.* & ibi communiter Doctores, & idem diſponit *l.* 26. *tit.* 5. 5. *part.*

33 Item principaliter quæro, an, & quando debeatur evictio, ſi res evincatur ab emptore? In quo articulo utili, & quotidiano, reſolutivè dico, quod in omnibus contractibus oneroſis debetur evictio text. *in l. libera, C. de ſent. & interloc. omn. judic.* Ex quo primò infertur, quod in contractu emptionis & venditionis debetur evictio, ſi res evincatur ab emptore: text. eſt *in l.* 1. *& in quaſi per totum*, *ff. de evict.* text. *in l. emptor fundi*, *& quaſi per totum, C. eod. tit.* text. *in* 5. *fin. extra de empt. & vend.* text. *in l.* 33. *tit.* 5. 5. *part.* Secundò infertur, quod in contractu permutationis debetur evictio ſi ab aliquo ex contrahentibus res evincatur: text. eſt *in l. permutationes, C. de evict.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctor. text. *in l.* 1. *C. de rer. permut.* & ibi etiam commun. Doctor. Tertiò infertur, quod in contractu donationis ſolùm habet locum evictio, text. eſt *in d. l. lib. C. de ſent. & inter. omn. judic.* & ibi notat Bald. & commun. Doct. Quintò infertur, quod ſi poſſeſſor bonæ fidei tradit ſervum pro noxa, & poſtea ſit evictus à vero domino, tradens tenetur de evictione, cùm videatur tradere ex cauſa oneroſa, argumento prædictorum jurium & in expreſſo ita tenet Azo *in Summa, C. de evict.* 2. *colum. num.* 6. Sed iſta opinio apertè eſt falſa. Imò teneo, quod non habetur evictio: quia eadem ratione, qua liberatur dominus dando ſervum pro noxa, ne malignitas ſervi poſſit domino præjudicare: ita eadem etiam liberatur bonæ fidei poſſeſſor tradendo ſervum, & jus, quod habeat in eo, & inſuper poteſt ille tertius poſſeſſor, cui ſervus fuit traditus, quando dominus vindicet, ſe defendere pretextu exceptionis; niſi ſolvatur ſibi pretium damni, text. eſt bene notandus *in l. ſi noxale, §. fin. ff. de noxal.* & ibi communiter Doct. licèt ſic non declaret, & per eum ita tenet Pet. *in l.* 2. *Cod. de evict.* 2. *colum.* Sextò infertur, quod in diviſione hæreditatis habet locum evictio. Nam ſi hæredes inter ſe dividunt hæreditatem ſua voluntate, vel judicis auctoritate, & adjudicetur cuilibet ſua pars, & portio & poſtea aliqua res evincatur ab aliquo hærede, ille poterit agere contra cohæredes de evictione pro portionibus ſuis, text. eſt notabilis & expreſſus *in l. ſi familiæ, C. fam. verſ.* & ibi notat & commendat Gloſſa ordinaria, Odofr. Pet. Jacob. Butr. Cyn. Bart. Alb. & communiter Doct. text. *in l. ſi fratres, Cod. comm. utriuſq; jud.* textus *in l. hær. §. fin. ff. fami. erciſ.* textus *in l. ſi cum venditor, §. fin. ff. de evict.* & idem diſponit *l. pen. tit.* 15. 6. *part.* Cujus ratio eſt: quia diviſio hæreditatis cenſetur quædam permutatio, ut *in l. cum pater, §. hæreditatem, el* 2. *ff. de leg.* 2. *& l. ſi filia, §. ſi plures, famil. erciſ.* Item etiam habet vim emptionis & venditionis, ut *in l.* 2. *C. comm. utriuſque jud.* Nam cùm quælibet res hæreditaria ante diviſionem ſit communis pro indiviſo inter hæredes pro portionibus ſuis, ſequitur, quod facta poſtea diviſione, quilibet hæres habet ſuam partem jure proprio, & ex ſua perſona in re ſibi adjudicata, & alias partes habet ex perſona cohæredum. Unde meritò ille, à quo res eſt evicta, poteſt agere de evictione contra alios pro ſuis partibus, non verò pro ſua propria, & iſtam rationem voluit Gloſſ. ordinaria *in d. l. ſi familiæ, C. fam. erciſ.* & ibi ſubtiliter Bald. 1. *colum. num.* 2. & communiter alii Doctor. Quod tamen intellige, ut debeatur evictio, quoad pretium, & æſtimationem rei evictæ, non verò quoad intereſſe, cùm hæres ſit in culpa, ſecundum Doct. ibi. Et idem eſt in diviſione rei particularis, quæ ſit inter ſocios, habentes rem communem ex quocumque titulo, vel contractu, vel ex legato, vel fideicommiſſo, duobus vel pluribus relicto, textus eſt expreſſus, & ſingularis *in l. item quamvis, §. fin. ff. comm. divid.*

Unum tamen eſt, quod licèt in aliis contracti- 34
bus, in quibus debetur evictio, tenetur venditor, vel alienator ſaltem ad pretium, & æſtimationem rei, etiam ſi expreſſe dictum ſit, quod non teneatur de evictione, ut infrà ſuo loco dicam, tamen in diviſione hæreditatis non debetur evictio, nec pretium rei, ſi inter hæredes actum eſt, quod non teneatur de evictione: quia tali caſu conſideratur inter eos ratio mutui periculi, & ſic nemo remanet læſus ex tali conventione, ita probat textus *in d. l. ſi familia, C. famil. eriſc.* ubi dicit text. quod ita demum agitur de evictione inter cohæredes ſi nihil contrarium eſt conventum, & in terminis ita tenet Gloſſ. ſingularis & unica *in Gloſſ. fin. in medio,* quam ibi ad hoc dicit ſingularem Bartol. Angel. Paul. & communiter Doct. & reputat unicam Bald. & Angel. *in l. non dubitatur, C. de evictíon.* Confirmatur etiam per textum ſingularem & unicum *in l. de fideicommiſſo, C. de tranſact.* ubi habetur, quod ſi duo vel plures hæredes adinvicem remittunt ſibi fideicommiſſum reciprocum injunctum à teſtatore, ut ille, qui decedat ſine liberis, reſtituat ſuam partem, valet, & tenet, nec competit reſtitutio, & licèt aliquis eorum ſit minor, & in eo ſit verificata conditio, ut ad hoc ſummè notant, & commendant ibi communiter Doctor. & reputat ſingularem & unicam Bald. *in l. cùm Archimedoram*, *C. ut in poſſ. legat.* 1. *colum. num.* 3. & in expreſſo tenet. Bart. *in l. qui Romæ, §. duo fratres ff. de verb. oblig. pen. col. quæſt.* & ibi Imol. 5. *col. n.* 5. Aret. 7. *col.* & communiter Doct. Advertendum tamen, quod prædicta concluſio, quæ habet, quod in diviſione hæreditatis debeatur evictio, debet intelligi, quando talis diviſio fit de voluntate ipſorum hæredum, vel auctoritate judicis. Secus tamen, ſi fiat voluntate, & diſpoſitione teſtatoris, quia in teſtamento diviſit inter eos ſua bona: quia tunc, ſi poſtea ab aliquo eorum aliqua res fuerit per tertium evicta, non debetur evictio, petendo jure actionis: ſecus verò retinendo jure exceptionis, quia fortè pluribus ſunt facta prælegata, & ab uno ſit res evicta, & alii hæredes agant contra poſſeſſorem. Nam poteſt ſe tueri, donec conſervetur indemnis à ſua parte evicta: text. eſt ſingularis & unicus *in l. cum parte, §. evictis, ff. de legat.* 2. quem ad hoc notat & commendat ibi Gloſſ. ordinaria. Bart. Alber. & communiter Doctor. & reputat ſingularem & unicam Bald. Paul. Imol. & per illum text. tenet Gloſſ. ordinaria *in d. l. familiæ C. fam. erciſc.* & ibi communiter Doctores, & *in leg. ſi cogitatione, cod. titul.* Bart. *in l. qui Romæ, §. duo fratres ff. de verb. oblig. pen. colum.* 23. *q.* Rod. Suar. qui benè loquitur *in rep. l. quoniam. in priorib. C. de inoff. teſt. fol.* 89. 2. *colum. verſic. tertio quæro*, & idem expreſsè diſponit *l. pen. tit.* 15. 6. *part.* Quod tamen ſingulariter intellige, niſi quoad legitimam, quia pro ea poterit agere filius contra alios fratres cohæredes, re evicta, licèt fuerit ſibi aſſignata per patrem. Et idem eſt, quando pater in vita per viam donationis donavit

vit filio aliquam rem, quæ veniet imputanda in ſua legitima: quia ſi fuerit evicta poterit filius agere de evictione contra alios fratres, vel cohæredes. Ita probat text. ſingularis & expreſſus *in leg. ſcimus, C. de inoff. teſtam.* & ibi ad hanc expreſsè notat & commendat Bald. 1. *col.* Salyc. 1. *col.* Jaſ. 2. *col.* 4. notabiliter per illum textum ita tenet Petrus *in l. ſi familiæ, C. famil. erciſc.* Alber. *in l. hæredes, §. fin. ff. fam. erciſc.* Roman. ubi reputat ſingularem *in l. Ariſto, §. fin. ff. de donat.* Item adde, quod in prædictis contractibus oneroſis nedum debetur evictio, quando evincitur tota res: ſed etiam quando evincitur aliqua pars ejus, pro diviſo, vel indiviſo. Quo caſu ſi evincatur pars pro diviſo, fit æſtimatio loci, & bonitatis ejus: ſi verò evincitur pars pro indiviſo: tantùm fit æſtimatio quotæ, text. eſt *in l. 1. ff. de evict.* Et ibi tenet Gloſſ. ordinaria, Odofred. Bart. Bald. Salycet. & communiter Doctores, in contractibus verò lucrativis, non debetur evictio.

o Ex quo o primò infertur, quod in contractu
35 donationis non habeat locum evictio. Unde ſi quis donet alteri aliquam rem, & ab aliquo tertio evincatur, non tenetur donator de evictione: imò nec tenetur ad ſumptus factos in ipſa re evicta, nec ad expenſas factas in lite prædefendenda, niſi dolo fecerit donator, ut quia ſcienter donavit rem alienam: quia tunc tenebitur actione de dolo: textus eſt *in l. Ariſto, §. fin. ff. de donat.* cujus verba ſunt: *Labeo ait, ſi quis mihi rem alienam donaverit, inque rem ſumptus magnos fecero: ſi ea mihi evincatur, nullam mihi actionem contra donatorem competere: planè de dolo poſſe me adverſus eum habere actionem, ſi dolo fecit*: & ibi Gloſſa ordinaria Bart. & communiter Doctores: textus *in legat. ad res donatas, ff. de ædil. edict.* ubi in re donata licèt appareat vitioſa, non habet locum actio redhibitoria, vel quanto minoris, facit textus *in leg. quotiens, §. planè, juncto verſicul. ſequenti, ff. ſi famil. furt. fec. dicat.* Cujus ratio eſt: quia donatarius non videtur eſſe in damno, cùm prætendat cauſam lucrativam. Item etiam quia liberalitas donatoris non debet eſſe ſibi nociva, ut dicit Juriſconſultus *in d. leg. ad res donatas, ff. de ædil. edict.* Quod tamen intellige, quando donatio incipit à traditione, quia donator per viam donationis tradidit alteri aliquam rem: quia tunc nulla reſultat obligatio, ex qua oriatur actio de evictione. Secus verò, ſi donatio incipit à promiſſione, quia per viam contractus quis promiſit alteri rem, & poſtea ei tradita fuit, & ab eo ſit evicta: quia tunc benè tenetur donator de evictione. Ita probat textus *in dict. leg. Ariſto, §. fin.* & ibi tenet Gloſſ. ordinaria & finalis, Alberic. Imol. Paul. & communiter Doctores, textus *in leg. 1. Cod. de jur. dot.* & ibi Doctores, & iſtam doctrinam, & concluſionem tenet Azor. *in ſumma. Cod. de evict. 3. colum. num. 4. gloſſ. in l. 2. Cod. de evict.* & ibi Cyn. 1. *col.* Alberic. Bald. Salic. & communiter Doctores, Bart. *in leg. Julianus, §. iſto titul. de verb. oblig.* Odofred. *in rub. ff. de evictión.* Abbas *in cap. fin. de empt. & vendit. fin. colum. num.* 10. & ibi Anchar. 3. *colum.* 4. *quæſtion.* Anton. *fin. colum. num.* 22. & communiter Doctores. Advertendum tamen quod iſta concluſio non videtur vera: imò videtur dicendum, quòd etiamſi donatio incipiat à promiſſione, non tenetur donator de evictione. Primò, quia jura ſuperius allegata ſimpliciter & indiſtinctè dicunt, donatorem non teneri de evictione. Secundò, quia in dubio non videtur quis donare, niſi jus quod habet in re, argumento textus *in leg. ſervi electione, §. fin. de legat.* 1. & *in leg. ſi domus, §. fin. eodem titul.* & *in leg. quod rerum, §. 1. eod. titul.* & *in leg. uxor patrui, Cod. de legat.* & latiùs ideo infra iſta repetitione in contractu donationis: Tertiò quia idem eſt in legato: quia ſi teſtator legat rem alienam ignoranter, non tenetur hæres de evictione, nec ſolvere pretium ejus, ut *in leg. cùm rem alienam, Cod. de legat. cum ſimilibus*, & in expreſſo, licèt non ex his fundamentis, iſtam ſententiam & concluſionem tenet Fulgoſ. *leg. ad res donatas, ff. de ædil. edict.* & ante ipſum reperio, quod iſtam ſententiam & concluſionem tenet Petrus de Bellapert *in leg. 1. Cod. de evict. ſecunda columna, in princip.* Jacob. de Raph. ibi quem refert. Cyn. Unde pro concordia poſſet dupliciter dici: Primo modo, quòd etiam diſtinctio, quæ fit in legatis, fiat in donatione: quia ſi donator donavit rem alienam ſcienter, teneatur ad æſtimationem ejus, & de evictione, modò incipiat à traditione, modo à promiſſione: ſi verò ignoranter, non tenetur de evictione, nec ad æſtimationem: & iſtam concordiam tentavit Pet. *in dict. leg. ſecunda, Cod. de evict. ſecunda columna.* Sed ipſe eam reprehendit: quia in legatis plenior fit interpretatio. Vel aliter, & ſecundò pro concordia poſſet dici, quòd ſi donator promiſit rem certam, & determinatam ignoranter, nullo modo teneatur de evictione: quia videtur illam donare talem, qualem eſſe reperitur. Si verò promiſit rem in genere, & poſtea ſolvit illam ſpeciem alienam pro adimplemento obligationis, & ſit evicta, teneatur de evictione quia ſic reperimus eſſe in legatis, ut *in leg. à ſubſtituto, §. de legat.* & in terminis ita tenet Alexand. *in dict. leg. ſi à ſubſtituto, §. 1. de legat.* 1. Sed his non obſtantibus, teneo communem opinionem. Imò quod quando donatio incipit à traditione, non tenetur donator de evictione, nec ad æſtimationem rei, modo ſcienter donavit, modo ignoranter, ut dixi. Nec obſtat, quod tunc videtur eſſe in dolo, ſcienter donando rem alienam: quia reſpondeo, quod tenetur actione de dolo ad ſumptus factos in re, non verò tenetur ad Valorem, vel æſtimationem rei evictæ; textus eſt, qui ſic debet intelligi, *in dict. leg. Ariſto, §. fin. ff. de donat.* & ibi Doctores, & in ſpecie ita tenet & declarat ibi Paul. de Caſtr. & alii Doctores. Nec obſtat, quod in ultimis voluntatibus, ſi teſtator legat ſcienter rem alienam, debetur æſtimatio ut *in l. cum rem alienam, C. de legat. cum ſimilibus.* Quia favorabiliores ſunt ultimæ voluntates, quàm contractus, & in eis fit latior interpretatio. Si verò incipit à promiſſione, indiſtinctè teneatur de evictione, modò ſcienter donavit rem alienam, modò ignoranter, modò in genere, modò in ſpecie, per jura ſuperiùs allegata. Confirmatur tali ratione, quia in iſto caſu videtur donator ſe obligare, transferre dominium, & rem facere donatarii, argumento textus *in l. ubi autem non oportet, §. fin. ff. de verb. oblig.* textus cum materia, *in §. ſic ita, Inſtit. de action.* Nec obſtat, ſi dicas, quòd in ultimis voluntatibus, ſi teſtator legat rem alienam ignoranter, non debetur æſtimatio, ut *dict. leg. cùm res aliena, Cod. de legat. cum ſimilibus.* Quia ibi nullus præceſſit contractus, ratione cujus teneatur de evictione, vel remaneat obligatus in aliquo. Advertendum eſt tamen, quod circa hoc ſe offert mihi ſubtilis, neceſſa-

neceſſaria difficultas, quæ talis eſt: In contractu donationis, ſimpliciter donando rem, non videtur quis donare, niſi tantùm jus quod habet in re, modo donatio incipiat à traditione, modò à promiſſione: argumento textus *in leg. ad res donatas*, *ff. ædil.edict.* textus *in leg. ſervi evictione*, *§.fin. de legat.*1. textus *in leg.ſi domus*, *§.fin. eodem titul.* textus *in leg. ſi domus*, *§. eodem titul.* textus *in l. quod in rerum §.*1. *eod. titul.* textus *in leg. uxor patrui*, *Cod. de legat.* & magis in ſpecie probat textus *in cap. paſtoral. extra de donat.* & ibi notat Abbas & alii Doctores, & latiùs dicam infra iſta repetitione in contractu donationis. Ergo ſequitur, quod nunquam tenetur de evictione. Vel quæro, in quo differat una regula ab alia, & quis ſit effectus? Cui difficultati reſpondeo notabiliter, quòd utraque regula habet locum, & procedit in ſuo caſu, & longè differt una ab alia. Nam ſi quis donat rem quæ penitus eſt aliena, donator videtur donare totam ipſam rem, nec coarctatur donatio in parte. Et in tali caſu procedit, & eſt neceſſaria regula evictionis: quia ſi incipiat à traditione, non tenetur donator de evictione, per jura & rationes ſuperiores. Si verò incipiat à promiſſione, tenetur ad pretium, & æſtimationem, ſi non tradat; ſi verò tradat, & ſit evicta, tenetur de evictione. Sed ſi res donata non erat penitus aliena, ſed in ea donator habeat aliquod jus, vel partem quantumcumque minimam, tunc modò contractus donationis incipiat à traditione, modo à promiſſione, non videtur donare totam rem, ſed tantum jus vel partem, quam habebat. Et hoc caſu verificatur ſecunda regula, & ejus effectus. Cujus ratio ſubtilis eſt: quia primo caſu, quando res eſt penitus aliena, contractus valet in tota re, quia non poteſt magis reſtringi ad unam partem, quàm ad aliam. Sed eo caſu, quo donator habet jus, vel partem in re ſimpliciter eam donat, jus præſumitur, quòd voluit donator reſtringere animum ſuum tantùm ad illum jus vel partem quam hebebat, & ideò in ea tantùm valet. Confirmatur: quia idem eſt in ultima voluntate. Nam, ſi teſtator legat rem penitus alienam, tenetur hæres ad ejus æſtimationem, ſi verò in ea teſtator habet aliquod jus, vel partem, ad eam videtur ſe referre, & in ea tantùm valet legatum, ut *leg. ſi domus*: *§. fin. de legat.*1. *cum ſimilibus*, & dixi latiùs in materia legatorum; & iſtam rationem in terminis ponit Paul. & Caſtr. *in leg.ſervi electione,§.fin.de legat. in princip.* Secunda differentia, & utilitas poteſt eſſe: quia primo caſu quando quis donat totam rem alienam, incipiendo à traditione, vel à promiſſione, niſi contingat quòd poteſtate efficiatur dominus, corfirmatur illa donatio in tota re, & valebit irrevocabiliter, quia confirmato jure dantis, confirmatur jus accipientis, ut *in leg. cum vir,ff.de uſu cap.* & ibi commnniter Doctores, *ff.* de *rei vend.* & *in leg. apud Celſum*, *§. ſi à Titio ff. de dol. except.* & *in leg. ſi quis alienam*, *de action. empt.* & *in leg. rem alienam*, *ff. de pignor. action.* Secundo verò caſu, & quando quis donaret rem, in qua haberet aliquod jus vel partem, licèt poſtea efficiatur dominus totius rei, non confirmatur contractus in aliis partibus quæ non erant donatoris tempore donationis: quia ad eas non extendebantur contractus, vec voluntas contrahentis unde remanebunt penes eum. Nec obſtat quod hoc caſu ſecus ſit in legatis: quia ſi quis legat rem, in qua habet aliquod jus vel partem, & ante mortem efficiatur dominus totius rei, valebit legatum in tota re, ut *in leg. ſervi electione*, *§. fin. ff.de legat.* 1. & ibi communiter Doctores. Quia procedit in ultimis voluntatibus quæ morte confirmatur, & per conſequens, ex tunc debent valere, ſecùs tamen eſt in contractibus, quia tempus eorum debet inſpici, & attendi, ut *in leg. ſi filius, ff. de verb. oblig.* & *in leg. inter ſtipulantem*, *§. ſacram*, *eodem titul.* & *in leg.nemo rem ſuam*, *eodem titul.* & *in leg. qui decem*, *§. Stichum*, *ff. de ſolut.* & utrobique Bart. Secundò limita, & intellige ſuperiorem concluſionem quæ habet, quod donator non tenetur de evictione, ut procedat, niſi expreſsè promiſerit: quia tunc indiſtinctè tenetur, modo incipiat à traditione, modo à promiſſione, textus eſt formalis & expreſſus *in leg.* 2. *Cod. de evíction.* & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria Cyn. Alber. Bald. Salyc. & per eum ita tenet Azor. *in Summa illius tituli*, 2. *colum. num.* 3. Bart. & alii Doctores *in l. Ariſto*, *§n.ff. de donat.*

Secundò principaliter infertur, quod in legatis non habet locum evictio, nàm ſi teſtator legaverit alicui rem mobilem, vel immobilem, & ei fuerit evicta, non poterit agere de evictione contra hæredes ipſius teſtatoris, text. *in leg. ſi is qui, ff. de evict.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores, textus *in leg. ſi à ſubſtituto*, *§.* 1. *ff. de legat.*1. & ibi communiter Doctores, textus *in leg. ſi legati ſervi nomine*, *eod.titul.*& ibi etiam communiter Doctores. Quod tamen intellige, quando res fuit legata in ſpecie, ſecus verò ſi in genere, ut ſi teſtator, legavit alicui ſervum, equum, domum, fundum, vel aliquam aliam rem nobilem, vel immobilem, & poſtea hæres ſolvat & tradat aliquam rem, quæ poſtea fuerit evicta, nam tunc bene debetur evictio, textus eſt formalis *in l. hæres ſervum,ff. de evict.* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communis opinio, textus *in leg. ſi à ſubſtituto §.* 1. *ff. de legat.* 1. textus *in leg. ſi hæres generaliter eod.titul.* textus *in l. qui concubinam §. ſi hæres,ff.de legat.*3.Cujus ratio eſt: quia quando legatur res in ſpecie, ſi eſt propria teſtatoris, non poteſt evinci, cùm pleno jure efficiatur legatarii, & in eum ſit ranſlatum dominium. Si verò erat aliena & teſtator ignoravit, ſimiliter non debetur evictio, quia præſumit jus, quod ſi ſciret alienam, non legaret: ut *in l. cum alienam*, *C. de legat.* cum materia, aut ſcivit alienam, vel conjunctæ perſonæ legavit, & tunc, tenetur hæres ad æſtimationem, quo caſu non debetur propria evictio, ſed reſolvitur ipſo jure legatum in valorem, & æſtimationem rei, ut *in dict. leg. cùm rem alienam*, *cum materia*, *Cod. de legat.* & tenet & declarat Gloſſ.notabilis ordinaria *in leg. hæres ſervum*, *ff.* & *de eviction.* & ibi communiter Doctores. Gloſſ. etiam *in leg. ſi domus*, *§. de evictione*, *ff. de legat.* 1. Quando verò legatur in genere, & res ſoluta fuerit evicta, meritò indiſtinctè tenetur hæres de evictione: quia non eſt auſus teſtator ſe referre magis ad rem ſolutam, quàm alienam. Unde debet dari talis, quæ efficiatur pleno jure legatarii, & ab eo non evincatur, & iſtam rationem ponit Baldus & communiter Doctores *in l. ſi à ſubſtituto*, *§. de legat.*1. Quando verò teſtator legavit rem quæ non totaliter propria, nec penitus aliena, ſed in ea haberet aliquod jus, vel partem, indiſtinctè non debetur evictio pro partibus evictis, medò legavit ſcienter, modò ignoranter, quando tantùm illud jus, 36

vel

vel partem, quam teſtator habebat, viſus eſt legare, & ad eam ſe referre, text. eſt *in leg. ſi domus, §. fin. ff. de leg.* 1. text. *in leg. ſervi electione eod. tit. cum ſimilibus.*

37 Tertiò principaliter infertur, quod in dote non habet locum evictio. Unde ſi qui, dederit aliquam rem in dotem alicui mulieri, vel marito, & poſtea ab aliquo tertio evincatur, quia ſit aliena, non tenetur dotans de evictione. Quod intellige, quando dos incepit à traditione, ſecùs ſi à promiſſione, vel obligatione: quia tunc tenetur de evictione ſicut donator. Quod ſubintellige, niſi talis res detur æſtimata ex æſtimatione, quæ faciat emptionem, ut pretium teneatur reſtituere recipiens, quia ſimiliter tenetur dotans de evictione. Quod iterum ſubintellige, niſi dolus intervenerit ex parte dantis, quia tunc tenetur actione de dolo ad æſtimationem, & intereſſe rei evictæ, & ad ſumptus & expenſas facta in ea, & reſolutivè iſtam doctrinam & concluſionem probat textus capitalis & expreſſus *in leg.* 1. *Cod. de jur. dot.* & ibi Gloſſ. ordinaria & finalis, Odofred. Petr. Cynus Jacob. Butr. Alberic. Bart. Bald. Salycet. & communiter Doctores, Gloſſa etiam, & communiter Canoniſtæ *in cap. fin. de empt. & vendit.* Bald. Novel. *in tract. de dote*, 7. *part.* 42. *privilegio*: & idem diſponit *l.* 22. *tit.* 11. 4. *part.* Nec obſtat ſi ſubtiliter dicas, quod iſta concluſio & doctrina benè procedit ex parte mulieris, quando ei tenetur dos ab aliquo, quia prætendit cauſam lucrativam: unde meritò non agit de evictione. Sed dubium maximum videtur in marito ſi ei ſit res in dotem data. Nam cùm prætendat titulum, & cauſam oneroſam, ut *in l. fin. §. ſi à ſocero, ff. de his quæ in fraud. cred. in leg. ex promiſſione, ff. de act. & oblig.* textus *in leg. Julianus ait, ff. mandat.* text. *in leg. ſi quis pro uxore, verſ. fin. de donat. inter vir. & uxor.* text. *in leg. ſi donaturus*, §. *fin. ff. de condict. ob cauſ.* text. *in leg.* 1. *verſ. ſi vero vel ſocer*, *C. de imponen. lucrat. deſcript. lib.* 10. text. *in leg. pro oneribus, C. de jur. dot.* videtur, quod poſſit agere de evictione. Sed reſpondeo quod eo caſu, quo res ſibi datur non æſtimata in dotem, periculum, & interitus rei non ſpectat ad ipſum, & non eſt aſtrictus reddere rem ab alio evictam. Unde merito non agit de evictione, licèt adhuc re evicta debeat ſuſtinere onera matrimonii. Iſtam rationem expreſsè ponit Petrus *in dict. l.* 1. *Cod. de jur. dot.* 1. *colum. in fin.* & ibi Cyn. *in fine.* Secunda ratio poteſt eſſe: quia contractus dotis, etiam ex parte mariti non eſt ita oneroſus, ſicut contractus emptionis & venditionis, vel ſimilis contractus, cùm interveniat pretium loco rei. Unde ſi evicta emptor careret re & pretio, eſſet valdè iniquum, unde meritò agit de evictione. Et ſi replices quod ſimiliter maritus eſt in damno: quia evicta res ſuſtinebit onera matrimonii ſine dote, poteſt reſponderi, quod non evincitur principale, hoc eſt, perſona uxoris, qua fruitur maritus, & matrimonium benè poteſt eſſe ſine dote, & tenetur maritus ad onera matrimonii. Unde non mirum, ſi in iſto caſu re evicta teneatur, cùm ſibi imputandum ſit quod non fecit, caveri ſibi de evictione, & iſtam tentationem poſuit originaliter Odofred. *in d. l.* 1. *C. de jur. dot.* & ibi Alberic. iſtam rationem apertè vult Bald. ibi 2. *colum. in n.* 7. licèt non alleget alios.

38 Item adde, quod ex contractu tranſactionis non debetur evictio. Nam ſi quis moveat litem, vel controverſiam alteri ſuper aliqua re, & per viam tranſactionis diſcedat à lite, & dimittat illam rem penes reum conventum, & poſtea evincatur ab aliquo tertio, ratione dominii vel alterius juris, non tenetur talis actor de evictione, textus eſt ſingularis & unicus in jure, *in leg. ſi pro fundo, verſicul. fin. C. de tranſact.* cujus verba ſunt: *Si tamen ipſas res apud te conſtitutas, ob quarum quæſtionem litis interceſſit deciſio, fiſcus, vel alius arte vendicavit, nihil petere poteſt*, & ad hoc illum textum ſummè notat ibi Bart. 3. *not.* Bald. *in ultima not.* & dicit eum ſingularem Anton. *in princ.* Paul. 2. *colum. num.* 7. & dicit ibi unicum Alexand. 2. *colum. ult. not.* eum etiam dicit ubi unicum Jaſ. *penult. col.* 6. *not.* & Jacob. de Sancto Georgio *ult. not.* & ad hoc illum text. reputat ſingularem & unicum Bald. *in c.* 1. *in fin. de controverſ. inter vaſſallum & alium de beneficio, in verſicul. feud.* & dicit unicum Jaſon, *in leg. fin. Cod. de jur. emphiteut. num.* 122. Et ratio vera, & ſubtilis eſt, quia ille, qui ex cauſa tranſactionis dimittit rem penes alium, non videtur de novo aliquem titulum ſibi concedere, nec aliquod jus transfert: ſed intentio ſua eſt tantùm à lite diſcedere, ut *in leg. fratres, Cod. de tranſact.* & poſſeſſor, penes quem res dimittitur, retinet eam ut propriam, non ut rem actoris, nec dicitur ab eo cauſam habere, argumento textus *in l.* 3. *§. ſubtilius, ff. de condict. ob cauſ.* & iſtam rationem voluit Bald. *in d. leg. ſi pro fundo, in fin. C. de tranſact.* & ibi Paul. *fin. col.* dicens eſſe ſubtile, & ſingulare; facit bonus textus *in leg. ſive apud acta, C. de tranſact. verſ.* 1. juncta Gloſſa & communi opinione. Secus tamen eſt quando aliquis ex tranſigentibus traderet alteri rem virtute tranſactionis: quia tunc, ſi evicta fuerit, tenetur tradens de evictione, quia videtur concedere titulum ipſi recipienti, & in eum velle transferre plenum dominium, & jus rei. Undè meritò tenetur de evictione. Ita probat textus expreſſus *in d. l. ſi pro fundo, C. de tranſact.* & ibi communiter Doctores, probat etiam text. *in leg. penult. Cod. de uſucap. pro empt.* & ibi communis opinio: ubi ſi ex cauſa tranſactionis alicui ſit tradita aliqua res, ſtatim efficitur dominus, ſi tradens erat dominus. Si verò non erat dominus, acquirit quaſi dominium, & uſucapiendi vel præſcribendi conditionem, & ibi notat & commendat Gloſſa ordinaria, Petr. Cynus, Jacob. Alberic. Bart. Baldus, Angel. Paul. Salycet. Gloſſa etiam ordinaria *in l.* 1. *ff. de uſucap. pro empt.* & ibi Bart. Alberic. Bald. & Paulus.

Item adde, quod in contractu emptionis & 39
venditionis, & aliis contractibus oneroſis, in quibus debetur evictio, non poteſt agi de evictione, antequam res evincatur per ſententiam definitivam, text. eſt expreſſus *in leg.* 3. *cod. de evict.* & ibi notat & commendat Gloſſa ordinaria, Petrus, Cynus, Jacob. Butr. Bart. Bald. Alber. & communiter Doctores, text. *in leg. ſi cum quæſtio, eod. tit.* text. *in leg. ſi plures, verſ. mota, ff. de evict.* text. *in leg. habere licere, eodem titul.* text. *in leg. illud, eodem titul.* textus *in leg. utrique, ff. de rei vindicat.* utrobique communiter Doctores. Imò, quòd magis eſt, non ſufficit quod emptor ſit condemnatus, ſed requiritur quòd verè, & realiter ſolverit & rem tradiderit, & in ea ſit facta executio, text. eſt ſingularis *in leg. habere licere, ff. de evict.* quem ibi ad hoc ſummè notat, & commendat Odofred. Bart. Bald. Angel. Salycet. Fulgoſ. Item etiam extende, quod lite mota adhuc non poſſit emptor petere fidejuſſores ſibi præſtari à venditore pro evictione, etiamſi velit probare rem eſſe alienam, ut probant prædicta

prædicta jura. Quod limita, & intellige notabiliter, præterquam in caſibus ſequentibus. Primò niſi in limine contractus immineat evictio, & appareat aliena, ut quia facta, & perfecta venditione, ante pretium ſolutum ab emptore fuerit mota lis & quæſtio ſuper illa re vendita: quia tunc, licet prorſus non agat emptor de evictione, quia adhuc res non eſt evicta: tamen poterit pretium retinere, donec ſibi idoneè caveatur & ſatis detur pro evictione rei, textus eſt formalis & expreſſus *in leg. ſi poſt factam, Cod. de evict.* & ibi Gloſſ. ordinaria Odofred. Pet. Cynus, Jacob. Alberic. Bart. Bald. Salycet. textus *in leg. penult. §. fin. ff. de peric. & commod. rei vendit.* cujus verba ſunt: *Ante pretium ſolutum domini, quæſtio eſt, an pretium emptor ſolvere cogatur, niſi fidejuſſores idonei à venditore ejus evictionis nomine offerantur*, & ibi Gloſſa ordinaria, & per iſta jura ita tenet, & declarat Azo *in ſumma, Cod. evict. ſecunda col. num.* 8. & Bal. *in leg. non idcirco, C. contrahend. empt.* Imola. *in cap. fin. de empt. & vendit. ante penult. colum. num.* 23. & communiter Doctores. Unum eſt, quod hoc caſu, ſi poſſet conſtare de fraude, quod ad inſtantiam emptoris eſt ſibi mota lis, non poterit retinere pretium. Unde ut talis fraus evitetur, conſilium optimum eſt, quod emptor, & ille tertius, qui litem movet, jurent quod nulla fraus eſt commiſſa argumento text. *in l.* 2. *C. de poſ. & in l.* 1. *C. de bon. mater. & in leg. eos, C. de uſur.* & utrobique Doctores, & in terminis ita tenet & declarat Bart. *in d. l. ſi poſt perfectum, C. de evict.* & ibi Salycet. & Bald. & alii Doctores *in leg. idcirco, Cod. de contrahend. empt.* Secundò limita & intellige, præterquam ſi venditor ſcienter vendidit rem alienam: quia tunc quocumque tempore poteſt emptor agere de evictione, antequam res ab eo evincatur, vel moveatur ſibi lis, text. eſt ſingularis & unicus *in leg. ſervus, §. ſciens, ff. de action. empt.* & ibi ad hoc notat & commendat Bartol. & communiter Doctores, & reputat ibi ſingularem & unicum Paul. de Caſtr. & illum text. ad hoc reputat etiam ſingularem & unicum Bald. *in leg. libera. Cod. de ſent. & inter loc. omn. judic. fin. colum. n.* 13. Salycet. *in l.* 1. *de evict.* Paul. de Caſtr. *in leg. Ariſto, §. fin. ff. de donat.* Roman. *in leg. non ſolum, l. morte, ff. de novi oper. n.* 1. *columm. in fin.* illud etiam ad hoc notat & commendat Bart. *in leg. atque natura, §. cum me abſente, in fin. ff. de neg. geſt.* & ante omnes Azo. *in ſumma illius tit.* 3. *colum.* & illum etiam text. ad hoc reputat ſingularem & unicum Gloſſa *in leg.* 17. *tit.* 10. *lib.* 3. *for. ll. in gloſſ. mag.* 2. *columm. in medio.* Advertendum tamen quòd hoc caſu propriè non agitur de evictione, ſed tantùm emptor, à quo res eſt evicta, poterit agere ad intereſſe, ratione doli venditoris: quia fortè volebat emptor rem vendere, vel obligare, & non reperiebat, qui ſecum vellet contrahere, quia res erat aliena: & ita tenent, & declarant Doctores, ubi ſuprà. Item adde, quod ad hoc, ut emptor, vel ille à quo eſt res evicta, poſſit agere de evictione venditori, vel auctori ſuo, oportet litem eſſe motam ut aſſiſtat liti, & veniat defendendum, textus eſt *in leg. emptor. Cod. de eviction.* & ibi Gloſſa ordinaria, text. *in leg. ſi controverſia, eodem tit.* text. *in leg. empti actio eodem titul.* text. *in leg.* 1. *C. de peric. & commod. rei vendit.* textus *in l.* 1. *Cod. ubi in rem actio*, textus *in leg. ſi libera, C. de ſentent. & interloc. omn. judic.* textus *in leg. ſi rem quam, verſ. fin. ff. de eviction.* textus *in leg. ſi ab emptore eodem titul.* textus *in cap. fin. de empt. & vendit.* & idem diſponit *l.* 33. *titul.* 5. 5. *part. & l.* 7. *tit.* 10. *for. ll. lib.* 3. Et adde, quod requiritur, quod mittatur copia libelli in publica forma ut venditor, vel auctor reddatur bene certus de lite mota, argumento prædictorum jurium, & in terminis ita tenet Bart. *in leg. non ſolum §. morte. ff. de nov. oper. nunc.* 11. *columm. n.* 48. & ibi Joan. de Imol. 4. *colum. verſ. Item circa.* Alex. 32. *col. num.* 41. Jaſ. 20. *colum. n.* 38. idem Bart. *in d. l. empti actio, Cod. de evict.* Anton. Imol. *in l. in executione, §. in ſolidum, ff. de verb. obligat.* idem Ant. & alii Doctores *in l. cum ex cauſa, eod. titul.* tenet etiam Gloſ. *in leg.* 7. *titul.* 10. *lib.* 2. *for. ll.* Pro qua ſententia & concluſione facit textus notabilis & ejus regula *in leg. nomen, C. quæ res pign. oblig.* ubi probatur, quod quando quis agit contra debitorem alterius, virtute ceſſionis, delegationis, hypothecæ, vel alterius juris, vel ei vult denunciare, vel proteſtari, ne ſolvat ſuo creditori, debet ei oſtendere, legere, vel dimittere copiam inſtrumenti ceſſionis, delegationis, vel juris ſui: quem ad hoc ponderat Bart. *in dict. leg. non ſolum. §. morte, ff. de novi. oper. nunc.* 8. *colum. n.* 35. & ſuper eo communiter Moderni, idem Bart. *in leg. ſi quis inficiatus, ff de poſ.* Idem Bart. *in leg. fin. ff. de leg. commiſſ.* Idem Bart. *in leg. quod te mihi, penult. colum. ff. ſi cert. pet.* Idem Bart. *in leg. ſi ex legati cauſa, in fin. infrà iſto titul. de verb. obligat.* Advertendum, quod licèt in totum ſervarem prædictam opinionem Bart. & communem, in prædicta tamen non videtur de jure neceſſaria, quia nullo jure probatur. Quia jura prædicta tantum requirunt, quod fiat denunciatio litis motæ, undè ego crederem quod in puncto juris ſufficeret, quod fiat denunciatio, licèt aliud omittatur, non admitteret denuntiator jus evictionis, & in terminis ita tenet Roman. *in d. §. morte colum.* 3. *in med.* ponderando Gloſſ. quam dicit ſingularem *in Clem. cauſam, de elect. in gloſſ. fin.* Angel. de Peruſ. *in leg. emptor, Cod. de evict.* dicens, quod ita ſervatur de conſuetudine. Sed pro concordia, dic, quod prima opinio communis procedat, quando denuntiatio fieret apertè ſine judicis auctoritate. Secunda verò opinio Angel. procedat, quando fieret cum judicis auctoritate, ita Alexand. *in leg. executione, §. in ſolidum, ff. de verb. obligat.* Et adde, quod mortuo venditore, vel auctore, talis denunciatio debet fieri omnibus hæredibus ejus. Nec ſufficeret quod uni fiat denuntiatio, quia alii non tenerentur, & re evicta, unuſquiſque tenetur de evictione pro parte hæreditaria, text. *in leg. executione. §. in ſolidum, ff. de verb. oblig.* & ibi Bart. & communis opinio, textus *in leg. ſi rem. ff. de evict.* Item adde, quod talis denunciatio debet fieri in præſentia venditoris, vel auctoris, ſi poteſt haberi: aliàs autem, ſi non inveniatur, oportet quod emptor vadat ad domum ejus, & inquirat, ubi eſt, & coram vicinis & eo non reperto, faciat hoc ſcribi in actis, & habetur pro denunciato, quod ſi poſſit conſtare quod ipſe venditor vel auctor procuravit, ne ſibi denuncietur, non requiratur aliqua denunciatio, vel diligentia. Ita probat text. notabilis *in leg. ſi dictum fuerit, §. fin. verſ. ſimili modo.* Item quæro quo tempore debeat fieri iſta denuntiatio? In quo dico, quod debet fieri ante ipſam ſententiam, & antequam lis ſit propè ſententiam ferendam, textus eſt expreſſus, & notabilis *in leg. ſi rem quam verſ. fin. ff. de evict.* Cujus verba ſunt, *Quolibet tempore venditori denuntiari poteſt, ut de ea re agenda adſit, quia non præfinitur certum tempus in ea ſtipulatione, dum tamen ne propè ipſam condemnatio-*

nationem id fiat. Sed per hoc benè appareat de veritate hujus articuli & quòd tempus dicatur propè ſententiam. Unde pro perfecta declaratione dico quòd denunciatio debet fieri ante publicationem teſtium, & ante concluſionem in cauſa, & ſimiliter antequam tranſeat tempus exceptionis proponendæ, & probationis faciendæ, quia ſi poſtea fiet nunciatio, non poſſet venditor, vel auctor, rem defendere, nec jus ſuum in judicio proponere & probare, cùm debeat aſſumere litem in ſtatu quo erat. Ita tenet Gloſſa ordinaria valdè notabilis quæ ſic debet intelligi, & non aliter *in d. l. ſi rem quam, verſ. fin.* Gloſſa finalis & ibi Odofred. Bald. Angel. Salic. Fulgoſ. & ita tenet & declarat notabiliter Salicet. *in leg. emptor, C. de evic.* 2. *col. nu.* 1. & ibi Faber. Idem etiam tenet, & declarat Salyc. *in l.* 1. *C. de peric. & commod. rei vendit. fin. col. n.* 9. Bald. *in leg. libero, C. de ſent. & interloc. omn. judic. fin. col. n.* 11. Bart. *in l. aut qui aliter, ff. quod vi, aut clam.* Angel. *in §. actionum de action* 9. *col. verſ. quæro,* venditur res; tenet etiam notabiliter Cardin. *in cap. fin. de empt. & vend.* 2. *col.* 2. *quæſt.* 4. *oppoſ.* & ibi Anchar. 2. *colum.* 3. *oppoſ.* & ante eos Ant. de Butr. 1. *colum.* Pro qua ſententia, & concluſione conſidero notabilem *leg. part.* 36. *tit.* 5. 5. *part.* Ex quo infertur, quòd ſi in prima inſtantia non eſt facta denunciatio, poterit fieri in cauſa appellationis, dummodo omnia ſint integra & ſalva venditori vel auctori: quia poſſunt admitti exceptiones, & probationes ſuper articulis in prima cauſa deductis: ſecus aliàs ſecundùm prædictam Gloſſam & Doctores, ubi ſupra: Et confirmari poteſt ex textu & communi Doctrina, *in l. ita demum C. de procurat.* Item adde, quod in tantū requiritur iſta denuntiatio ut probat etiam ſi venditor vel auctor fuerit ſciens, quod lis eſt mota: quia quando denunciatio non ſit ad ſimplicem ſcientiam, ſed ut venditor aſſiſtat cauſæ, & veniat ad defendendum. Ita probat textus *in leg. qui uxori, juncta leg. denuntiaſſe ff. de adult.* per quam ita tenet ibi Bartol. idem Bart. *in leg. non ſolum, §. morte, ff. de nov. oper. nunciat.* 1. *colum. num.* 52. & ibi Alexand. 12. *colum. nu.* 45. & ibi alii Moderni. Idem Bart. *in leg.* 2. *§. voluntatem, in fin. ff. ſolut. matr.* & ibi communiter Doctor. Idem Bart. *in l. qui abſentem, ff. de procurat.* Idem Bart. *in leg. emptor, Cod. de evict.* ibi Angel. Salycet. communiter Doctores. Aret. *in §. actionum. Inſtit. de action.* 10. *colum. num.* 19. tenet etiam Joan. Anton. But. Abbas, Imola, Cardin. Anchar. & communiter Canoniſtæ *in cap. fin. de empt. & vendit.* Item adde, quod iſta neceſſitas denunciandi poteſt remitti per venditorem, vel auctorem, & poterit emptor, vel ille à quo res eſt evicta, agere de evictione, licèt non denunciet litem ibi motam, textus eſt notabilis *in l. Herennius, ff. de eviction.* Cujus verba ſunt: *Herennius Modeſtinus reſpondit. non obeſſe ēptori agēti, quod denuntiatio pro evictione interpoſita non eſſet, ſi pacto ei remiſſa eſſet denunciandi neceſſitas,* & ibi ad hoc notant, & cōmendant Gloſſa ordinaria Odofr. Bart. Ang. Salyc. Fulgoſ. & communiter Doctores, notat etiam, & commendat Bald. *in l.* 1. *Cod. de peric. & commod. rei vendit. fin. col.* & ibi Salyc. 2. *colum.* 6. *oppoſ.* idem Salyc. *in l. empt. C. de evic.* 2. *col.* & antè eos Azo *in ſumma illius tituli, fin. col.* Hoſt. Joan. Andr. & communiter Doctor. *in cap. fin. de empt. & vendit.* Montalvus *in l.* 7. *tit.* 10. *l.* 3. *for. ll. in gloſſ. mag.* 1. *col.* facit etiam text. notabilis ejus regulæ *in l. quæritur, verſ. ſi venditor, ff. de ædil. edict.* ubi habetur, quod in contractu emptionis & venditionis poteſt fieri remiſſio inter partes etiam ejus, quod venit ex natura contractûs, textus *in leg.* 1. *§. ſi conveniat, ff. poſiti,* textus *in l. ſi ut certo, §. interdum ff. commod.* text. expreſſus, & generalis, *in l. contractus quidam, ff. de regul. jur.* & ita hodie componitur per Tabelliones, & Notarios publicos inſtrumentum hujus contractûs emptionis & venditionis, & certè eſt optimum conſilium & valdè utile, quòd ita fiat & ponatur. Item etiam adde, quòd quando eſſet notorium, quod ſive emptor denunciaret ſive non, emptor cauſam amiſiſſet, habet regreſſum de evictione, licèt non denunciavit, quia nihil prodeſſet talis denuntiatio, argumento text. *in l.* 2. *§. occiſorum, ff. ad Syllanian.* ubi habetur, quod toties puniendi ſunt ſervi qui auxilium domino non præſtiterunt, quoties potuerunt ei adverſus vim opem ferre, text. *in leg. fin. §.* 1. *ff. ad leg. Rod. de jac.* ubi non tenetur quis de caſu, etiamſi culpa ſua præceſſit, quando talis caſus eveniſſet, etiam culpâ non interveniente, text. *in leg. Si alius, §. eſt & alia, ff. quod vi aut clam:* ubi ſi quis deſtruat domum vicini ne ignis ulterius pertranſeat, non tenetur de damno, ſi talis domus ita eſſet peritura, licèt non deſtrueretur, textus *in leg. Item ſi verberatur, §. fin. de rei vend.* ubi ſi res à domino petita pereat caſu fortuito in poteſtate rei conventi, liberatur, ſi eodem modo eſſet peritura penes dominum actorem. De quo vide Gloſſ. Bart. & communiter Doctores *in leg. quod te mihi. ff. ſi cert. petat.* Gravatur tamen emptor hoc caſu: quia tenetur probare rem eſſe alienam, & quod etiamſi denunciaret, ſuccubuiſſet, aliàs autem facta denunciatione, ſufficit oſtendere ſententiam, in qua fuit condemnatus, & in expreſſo ita tenet Roman. *in leg. non ſolum, §. morte, ff. de nov. oper. nunciat.* 2. *colum.* ibi Alexand. qui reputat hoc eſſe valdè notabile, 12. *colum. num.* 46. Sed contrarium apertè tenet Bartol. *in lege Ariſto, §. fin. ff. de donat.* Idem Bartol. *in leg. qui natura, §. cum me abſente,* 2. *colum. nu.* 4. *ff. de negot. geſt.* Sed pro concordia dico quòd ſi jus evincentis ſit adeo notorium, ut non poſſit aliqua probatione vel defenſione enervari, non requiratur denunciatio, aliàs ſecus. Imò, quòd magis eſt, teneo quòd ſi eſt notorium, rem eſſe alienam, taliter quòd nulla defenſio competeret venditori vel auctori, poſſet emptor conventus antequam ſit condemnatus per ſententiam, rem reſtituere petitori. Ita probat textus *in leg. emptorem, ff. de empt.* dum tamen probet manifeſtè rem eſſe ejus, cui eſt reſtituta, & in terminis ita Gloſſ. ordinaria *in leg. ſi cum quæſtio, Cod. de eviction.* & ibi Petrus de Bellaper. Cyn. Alberic. Bald. Angel. & communiter alii Doct. Paul. de Caſtr. *in leg. Et qui natura, §. cùm me abſente ff. de negot. geſt.* & ibi Angel. & communiter Doct. Joan. de Imol. *in cap. fin. de empt. & vendit. pen. col. n.* 24. & ibi Anton. de But. 2. *colum.* Item, quòd venditor, vel auctor, cui eſt facta prædicta denunciatio, non tenetur principaliter in ſe aſſumere litem motam, & expenſas miniſtrare, ſed iſta incumbunt emptori, vel ei à quo res evincitur, niſi venditor, vel auctor ea expreſsè promiſit: quia tunc præcisè cogitur, aliàs tenetur ad expenſas litis, & totale intereſſe. Licèt aliàs ſit dubium, ſi ad eas teneatur, ut infra proximè dicetur, ideò iſta clauſula quotidie ponitur in inſtrumentis. Ita probat text. *in leg. empti actio, C. de evict.* ibi: ut ibi aſſiſtant cauſamque inſtruant, & in expreſſo ita tenet Jacob. de Aret. *in leg. damni infect. l. ult. ff. de*

damn. infect. Guillielm. *in leg.* 1. *Cod.ubi in rem actio* Angel. de Peruſ. notabiliter *in leg. qui abſentem*, *ff. de procurat.* 2. *columm. num.* 5. Paul. ibi, 2. *colum. in princip. num.* 4. & apertè vult Bald. ibi *in finalibus verbis*. Paul. *in leg. in execution. ff. de verb. obligat.* 2. *colum. numero* 8. Bald. *in l.* 2. *Cod. de hæred. vel action. vend.* 1. *colum. num.* 2. Salycet. 2. *colum. num.* 6. ponderando ibi Gloſſ. finalem ad hoc, quam ipſe reputat ſingularem Roman. ubi valdè commendat *in leg. hæreditatem*, *in fin. ff. de donat.* Item adde, quod venditor vel auctor (modò ſit facta denuntiatio, modo non: item modò in contractu promiſit defendere, & in ſe aſſumere litem, modo non,) poteſt, ſi vult comparere poſt litem motam emptori, eo caſu quo tenetur de evictione, & aſſumere in ſe cauſam, & litem pro emptore, vel eo, à quo res evincitur abſque aliquo mandato, pro ſuo proprio intereſſe. Ita probat text. notabilis in *l. ſi parentes*, *C. de eviction. in princip.* Cujus verba ſunt: *Si parentes veſtri mancipia venundederunt, & quæſtio dominii mota eſt, emptoribus adeſſe, ac defendere cauſam, non prohibemini*, ibi notat Pet. Bald. Angel. Salycet. & Alexand. *in addit. ad Bald.* tenet etiam idem Bald. *in l.* 1. *C. de peric. & commod. rei vendic. fin. columm. num.* 10. Quod tamen intellige, quando compareret ante judicium cœptum, cum emptore invito non poſſet. Ita probat text. notabilis *in leg. ſed ſi lege*, *§. item ſi rem diſtraxit*: text. *in leg. ſi mandato meo*, *§.* 1. *ff. de manumiſ.* text. *in leg. Procurator ad exhibendum*, *§.* 1. *ff. rem rat. hab.* text. *in leg. planè*, *in princ. ff. famil. erciſc.* & in expreſſo ita tenet, & declarat Ang. *in leg. venditor ff. de jud.* 1. *colum. n.* 3. Paul. ibi Cyn. & communiter DD. *in leg.* 1. *C. ubi in rem actio*, & *in d. leg. ſolutionem*, *ff. de ſolut.* & *in dict. §. item ſi rem diſtraxit.* Pro qua ſententia & concluſione eſt hodie expreſſa *lex partit.* 33. *tit.* 5. 5. *part.* Confirmatur per text. notabilem *in auth. nunc ſi hæres*, *C. de litigioſis*, ubi probatur, quod ubicumque intereſt alicujus, ex lite, vel cauſa contra alium mota comparere in judicio & aſſiſtere in cauſa pro ſuo intereſſe, ibi notat Jacob. Butr. Bald. Ang. & communiter Doctores. Secundò per textum *in l.* 2. *Cod. de accuſat.* ubi dominus pro ſuo intereſsè poteſt defendere ſervum criminaliter accuſatum, & aſſiſtere cauſæ, & ibi notant communiter Doctores. Tertiò per textum juncta Gloſſ. *in leg. ſi ſuſpecta*, *in princip. ff. de inoffic. teſtam.* ubi ſi eſt timor colluſionis inter hæredes ſcriptos, & filium agentem querelâ inofficioſi teſtamenti, poſſunt legatarii comparere in judicio pro ſuo intereſſe, & aſſiſtere cauſæ pro defenſione teſtamenti, & ad hoc illum textum juncta Gloſ. notabili commendant Bart. Baldus, Angelus & Paulus. Adeo quod poſſunt procedere teſtes, inſtrumenta, & probationes, ut eſt ibi Gloſſ. ſingularis & unica ſecundùm Bald. Angel. Paul. & Doctores, ibi. De quo ibi per eos, ubi vide alia fundamenta. In hoc tamen eſt differentia in noſtro caſu, & ſuperioribus. In noſtro caſu venditor vel auctor, quia tenetur de evictione comparens pro ſuo intereſſe, poteſt omninò & principaliter aſſumere in ſe totam litem, & cauſam: in aliis verò caſibus non, ſed tantùm aſſiſtere liti, coadjuvare juſtitiam partis conventæ. Quod tamen intellige, ut comparens debeat incipere litem in ſtatu, quo erat inter actorem, & reum conventum, argumento text. ſingularis *cap.* 2. *verſ. fin. Ut lite prudente*, *lib.* 6, ubi expreſsè diſponitur, quod quando quis comparet in judicio pro intereſſe ſuo, tenetur ſuſcipere cauſam in ſtatu, quo erat tempore comparitionis. Cujus verba ſunt: Sanè ſi defenſione ipſius litis aliqui, quorum intererit petierint ſe admitti, eos in illo ſtatu in quo ipſam invenerint, decernimus admittendos, & ad hoc illum text. notat & commendat ibi Gloſſ. ordinaria Anchar. Dom. & communiter Doctores, notat etiam & commendat Felin. *in cap. cùm ſuper. de re jud.* 6. *col. n.* 15. Advertendum tamen, quod in caſibus, quibus poteſt comparere pro ſuo intereſſe tenetur prius docere de jure ſuo & ſuo intereſſe, & ſufficeret ſummaria probatio. Ita Imol. *in cap. veniens*, *l.* 1. *de teſtam.* 2. *col. n.* 2. & ibi communiter Doctores, Felin. *in d. cap. cùm ſuper de re jud. in princ.* Item adde, quod talis venditor, vel auctor cui eſt facta prædicta denuntiatio, ſi vult comparere, & aſſiſtere cauſæ, vel eam in ſe aſſumere, tenetur litigare, & proſequi cauſam coram illo judice coram quo lis eſt cœpta, nec poteſt juriſdictionem declinare, licèt habeat privilegium fori, text. eſt ſingularis *in leg. venditori*, *ff. de judic.* & ibi Gloſſ. ordinaria, Bart. Bald. Angel. Paul. & communiter Doctores. Et deciſio illius textûs habet locum in clerico, venditore comparente, ubi Gloſ. notabilis *in cap. clericum nullus.* 11. *quæſt.* 1. & ibi Doctores *in cap. aliam*, & vide omnino Paul. & Doctores *in dict. leg. venditor*, *de judic.* Angel. *in §. actionem*, *Inſtit. de action.* 10. *colum. n.* 19. Abbas *in cap. fin. de empt. & vendit.* 2. *colum. num.* 8. & vide meliùs quàm alibi in jure per Anton. de Butr. ibi 7. *colum. num.* 16. *penult. colum.* & vide expreſſam & abſconditam legem decidentem quæſtionem *in leg.* 57. *tit.* 6. *in* 1. *part.* Item adde quod nedum emptor, vel qui habet rem ex cauſa oneroſa, poteſt agere de evictione, quando erat poſſeſſor, & ab eo res eſt evicta per ſententiam, verùm etiam quando ipſe emptor cecidit à poſſeſſione, & petit rem à poſſeſſore, vel detentore mediante rei vendicatione, vel Publiciana, & evictus eſt, quia poſſeſſor conventus fuit abſolutus: quia tunc ſtatim poterit agere de evictione contra venditorem vel actorem ſuum: textus eſt ſingularis in jure *in leg. evictare*, *verſ.* 1. *ff. de evict.* Cujus verba ſunt: *Dupla ſtipulatio committi dicitur tunc, cum res reſtituta eſt petitori, vel damnatus eſt in litis æſtimatione vel poſſeſſor ab emptore conventus abſolutus eſt*, & ad hoc notat & commendat ibi Gloſſa ordinaria, Odofred. Bald. Angel. Salycet. Fulgoſ. Gloſſa etiam ordinaria *in leg. Ariſto*, *§. fin. in gloſſ. fin. de donat.* & communiter Doctores. Gloſſa etiam ordinaria *in leg. fin. Cod. de action. empt. in Gloſſ. fin.* & ibi communiter Doctores: probat etiam textus *in leg. qui abſentem*, *ff. de Procur.* & ibi Gloſſa ordinaria, Bart. Angel. Paul. Quod tamen notabiliter intellige, quando talis agendo ſuccubuit in utroque remedio, ſcilicet rei vendicatione & Publiciana, modò ſeparatim. Itaque ſi egit rei vendicatione, & ſuccubuit, non poterit ſtatim agere evictione, donec agat etiam Publiciana. Et ſi prius egit Publiciana, non poterit agere de evictione, donec agat etiam rei vindicatione. Et ſic oportet, quod in utroque judicio, & remedio ſuccumbat, ſimul vel ſeparatim intentando. Ita probat text. *in l. minor*, *§. ſi ſervus*, *ff. de evict.* & ibi communiter Doctores, tenet etiam & commendat Bald. *in leg. fin. C. de action. empt.* & ibi Paul. Salycet. & communiter Doctores. Secundò intellige, quando emptor agens ſuccumberet:

beret: quia reus conventus probavit rem eſſe ſuam. Secus verò, ſi ex eo quod non probavit, quia tunc poteſt agere de evictione contra venditorem vel auctorem. Ita tenet Gloſſa ordinaria *in d. l. evicta, verſ.* 1. *ff. de evict. in gloſſ. fin.* ibi tenet ſolùs Odofred. Sed ego teneo contrarium: imò, quod etiam hoc caſu poſſit agere. Primò quia ille text. ſimpliciter, & indiſtinctè loquitur. Secundò, quia iniquum eſſet quod hic emptor remaneret in damno, amittendo rem ſine culpa; in terminis iſtam meam opinionem tenet ſolus Fulgoſ. ibi *in d. leg. evicta, verſ.* 1. de quo alii Doctores nullam mentionem faciunt. Tertiò intellige, quando ipſe emptor agens denuntiavit litem quam movebat ipſi venditori: quia aliàs non poſſet de evictione, argumento ſupra dictorum jurium, & in expreſſo tenet Paul. & Doctor. *in d. l. fin. C. de action. empt.* Quartò intellige, præterquam ſi culpâ ſuâ cecidit à poſſeſſione, & de poſſeſſore fuit factus petitor: quia tunc non agit de evictione, text. eſt notabilis *in l. ſi rem quam verſ. duplæ, ff. de evict.* & ibi Gloſſa & communiter Doctores. Notandum tamen eſt, quod in aliquibus caſibus venditor non tenetur de evictione, licèt ei fuerit facta denuntiatio. Primus, quando expreſsè conventum eſt, quod non tenetur de evictione. Quod tamen intellige, & declara ut non teneatur ad intereſſe, ſed benè tenetur ad reſtitutionem pretii, ne emptor ſit in damno, & ipſe venditor locupletetur cum jactura aliena: niſi ſpecialiter dictum eſt, quod non teneatur. Quod etiam ſubintellige, quando venditor vendidit, vel alienavit rem alienam ignoranter: ſecus, ſi ſcienter, quia tenetur ad totale intereſſe ratione doli. Quod iterum ſubintellige, quando pactum eſſet generale, quod non vult teneri de evictione: ſecus ſi particulare, & ſpeciale, quod non vult teneri ex certa cauſa vel perſona, quia tunc re evicta ex illa cauſa vel perſona indiſtinctè, non tenetur ad intereſſe, ſed ad pretium rei, modò fuerit ſciens, modò ignorans, quia tali caſu videtur emptor certioratus. Unde ſibi eſt imputandum, argumento textus *in leg.* 1. *§.* 1. *de ædil. edict. & in l. ſi fundum, C. de eviction.* Et in effectu etiam ſententiam & reſolutionem probat text. valdè notabilis *in leg. emptorem, §. fin. de eviction.* & ibi valdè notabilis *in leg. emptorem, §. fin. ff. de eviction.* & ibi tenet Gloſſa ordinaria & communiter Scribentes: tenet etiam Gloſſa *in l. non dubitatur, C. de evict.* & ibi Petr. Cyn. Fab. Bald. Angel. & Salyc. Azo *in ſumma de evict.* 2. *colum. n.* 3. Bald. notabiliter *in leg.* 1. *C. de peric. & commod. rei ven. fin. col. n.* 9. tenet etiam notabiliter Salicet. *in l. ſi rem quam, §. fin. in fin. ff. de evict.* Angel. de Aret. *in §. actionum. Inſtit. de action.* 12. *colum. num.* 20. Anton. *in c. fin. de emption. & vend.* 7. *col. poſt princ. n.* 14. *gloſſ. in leg. tit.* 7. 10. *l.* 3. *fol. ll. in gloſſ. mag. poſt princ.* Secundus eſt, quando emptor vel poſſeſſor victus non appellavit à ſententia, contra eum lata: nam tunc non poteſt agere de evictione contra venditorem, licet antea denuntiaverit litem motam, ita probat text. notabilis *in l. Herennius, §. Gaia Seja, ff. de eviction.* ubi habetur, quod ſi ſententia fuerit lata præſente vẽditore, vel auctore, non tenetur emptor, vel poſſeſſor condẽnatus appellare. Ergo ſi venditor vel auctor non erat præſens in judicio, tenetur appellare, & per illum text. ita notat & tenet ibi *gloſſ.* 1. Odofred. Bart. Bald. & communiter Doctores. Quod notabiliter intellige, quando conſtat, quòd talis emptor, vel poſſeſſor victus habebat bonam & juſtam cauſam: quia tunc ſi venditor vel auctor eſt abſens, tenetur appellare. Secus verò ſi ſit præſens: quia videtur acquieviſſe ſententiæ. Ita probat textus *in dict. §. Gaja.* & ibi tenent Gloſſ. & communiter Doctores, facit textus *in l. ſi bonam cod. de admin. tut.* ubi ſi tutor vel curator non appellavit à ſententia lata contra pupillum, vel adultum, eo caſu quo habebat bonam, & juſtam cauſam, tenetur actione tutelæ ad intereſſe litis, vel cauſæ. Et adde quòd ſufficit denuntiari venditori, vel auctori, ut appellet, argumento textûs *in leg. ſi Procuratorem, §. ſi ignorantes, in fin. mandat.* ubi fidejuſſor conventus, & condemnatus, licèt teneatur appellare, ut in principio illius textûs, tamen excuſatur ſi denuntiavit principali debitori, ſententiam eſſe latam, quod appellet ab ea, ſi velit, & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Alberic. Angel. Bald. & per eum tenet Richard. Marc. *in d. §. Gaja Seja*, & ibi Bald. *in fin.* Quod ego intelligo, quando denunciavit tempore congruo, quo potuit venditor, vel auctor comparere ad appellandum. Item adde, quòd iſto caſu, quo emptor habet bonam & juſtam cauſam tenetur appellare, etiam venditore vel auctore præſente. Ita notabiliter tenet Bald. *in dict. §. Gaja Seia, in fin.* quia tunc ſententia videtur injurioſa, & non debet nocere venditori vel auctori, ut *in leg. ſi per imprudentiam, ff. de evict.* nec præſentia venditoris, auget vel inducit obligationem, & ante Baldum hoc voluit expreſsè Gloſſ. ordinaria *in dict. leg. ſi per imprudentiam, in gloſſ.* 1. Si verò emptor vel poſſeſſor victus habeat malam & injuſtam cauſam, quia conſtat quòd verè res eſt petentis: tunc non tenetur appellare modo venditor, vel auctor ſit præſens, vel abſens. Quia ſi hoc caſu ante ſententiam potuit rem reſtituere, ut ſupra concluſum eſt, ergo potuit non appellare. Ita tenet Gloſſ. ordinaria *in dict. §. Gaja Seja, in gloſſ. fin. in fin.* & ibi Odofred. Bart. & Bald. Si verò emptor vel poſſeſſor victus, & condemnatus eſt, & ſumus in dubio, quia non conſtat an habuerit juſtam cauſam, tunc non tenetur appellare: quia ſemper ſententia præſumitur juſta. Ita probat textus *in dict. §. Gaja Seja*, & ibi tenet Gloſſ. ordinaria *in gloſſ. fin.* & ibi Odofred. Bart. Bald. & Angel. Si verò emptor, vel poſſeſſor condemnatus appellavit eo caſu, quo habeat bonam & juſtam cauſam, vel in dubio, quando non conſtat an ſententia ſit juſta, vel injuſta: tenetur proſequi appellationem intra tempora fatalia. Ita probat text. *in dict. §. Gaja Seja, verſic. fin.* niſi denuntiaverit venditori, vel auctori, appellationem eſſe interpoſitam, quia tunc non tenetur proſequi: ita notat Odofred. *in d. §. Gaja Seia*, argumento text. *in leg. ſi auctor, C. de appell.* ubi ſi actor conſtitutus à tutore, vel curatore, appellavit à ſententia, non tenetur proſequi, text. *in l. in lites. C. de Procur.* ubi procurator tenetur appellare, ſed non proſequi appellationẽ. Confirmatur ratione: quia denunciatio excuſat ab onere appellandi, & proſequendi appellationem, ut dixi. Ergo poſtquam appellavit, excuſabitur à proſecutione appellationis, & in expreſſo iſtam concluſionem, licèt ſic non declaratam, tenet Odofred. *in dict. §. Gaja Seja, in fin.* tenet etiam Salyc. ubi notabiliter loquitur *in dict. leg. ſi Procuratorem, §. ſi ignorantes, ff. mandati.* Si verò habebat malam, & injuſtam cauſam, licèt appellet, non tenetur proſequi, per ſupradicta, & in terminis, ita tenet Salycet. *in dict. §. ſi ignorantes, & in dict. leg. evicta,* & ſecundùm iſtam diſtinctionem debet intelligi prædicta *lex part.* 36. titul.

*titul.*5. 5.*part.* Tertius caſus eſt, quando emptor, vel poſſeſſor injuſtè fuit condemnatus per imprudentiam judicis, quia erravit in diſpoſitione juris vel facti, quia tunc non agit de evictione, ſed tantùm ſupereſt remedium contra judicem in ſyndicatu, textus eſt formalis, & expreſſus *in leg. ſi per imprudentiam, ff. de evict.* & ad hoc notat & commendat ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, textus *in leg. ſervi venditor, eodem tit.* text. *in leg. emptor fundi,* §. 1. *Cod. eodem tit.* text. *in leg.* 1. *Cod. de rerum permut.* text. *in cap. fin. de empt. & vendit.* & idem *leg.*36. *tit.*5. 5. *part.* Cujus ratio eſt: quia tali caſu res videtur deperdita caſu fortuito, undè meritò debet eſſe emptoris, argumento textûs *in leg. neceſſario, ff. de pericul. & commod. rei ven.* ita Bart. & communiter alii Doctores, *in d. l. ſi per imprudentiam, ff. de eviction. & in leg. exceptione, ff. de fidejuſſ.*

40 Quartus caſus eſt, quando emptor vel poſſeſſor compromiſit litem motam vel movendam ſuper re in arbitrum, vel arbitros: quia ſi condemnatus fuerit, non agit de evictione, textus eſt *in leg. ſi victum,* §. *ſi compromiſero, ff. de eviction.* & ad hoc notat ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Cujus ratio eſt: quia fides judicis ordinarii eſt de publico approbata à principe, vel populo, & ad eum recurritur, ex neceſſitate: alterius verò privati, non: ſed ex voluntate partium ad eam recurritur. Confirmatur per text. *in leg. minor,* §. *minores, ff. de minor.* ubi minor dicitur læſus, ſi compromiſit vel litem, vel cauſam in aliquem, & iſtam rationem probat expreſsè text. *in dict.* §. *ſi compromiſero,* in quantum dicit: quia nulla neceſſitate cogente id fecit, & idem diſponit prædicta *lex trigeſima ſexta, tit.* 5. 5. *part.* Quod extende, etiamſi ex forma legis, vel ſtatuti, ex ſententia arbitri oriretur actio, & mandaretur executioni, ſecundum Bald. & cõmuniter Doct. *in d.* §. *ſi compromiſero.* Ex quo infertur, quod ſi ex forma legis vel ſtatuti cogeretur quis compromittere, poſſet agere de evictione, ſecundum Bart. & communiter Doctores, *in dict.* §. *ſi compromiſero.* Secundò infertur, quod ſi emptor vel poſſeſſor ſponte prorogaverit juriſdictionem, & conſenſerit in non ſuum judicem, non poterit agere de evictione, quia nulla neceſſitate cogente fecit. Ita ſingulariter tenet Gloſſ. ordinaria, & *in d.* §. *ſi compromiſero,* & ibi communiter Doctores.

Quintus caſus eſt quando emptor, vel poſſeſſor compulſus eſt per principem, rem alteri vendere, vel ex aliqua alia cauſa oneroſa tradere, quia tunc non agit de evictione: quia videtur evicta per caſum fortuitum, cui ipſe non potuit reſiſtere, text. eſt *in l. Lucius ff. de evict.* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, & idem diſponit *l.*37. *tit.* 5. 5. *p.* Ex quo textu, & communi opinione, ego noviter infero, quod hodie in noſtro regno, ſi res evincatur ab emptore, vel poſſeſſore per viam retractûs: quia ſi patrimonii vel generis, vel communis pro indiviſo, non tenetur venditor de evictione, cùm ex diſpoſitione Principis, & legis evincatur. Item etiam: quia quando evincitur res vendita, de jure ſpeciali non habet locum evictio, ut *in l. minor* 25. *annis, ff. de evict.* & ſtatim dicam. Ergò benè ſequitur, quod in caſu retractus non debetur evictio, & in terminis, poſtquam ego cogitavi, reperi quod tenet Ang. de Butr. *in d. c. fin. de empt. & vend.* 6. *col. n.* 13.

41 Sextus caſus, quando emptori vel poſſeſſori evincitur res de jure ſpeciali, ut per reſtitutionem in integrum: quia tunc non agetur de evictione pro intereſſe totali, ſed tantùm ad pretium, textus eſt *in l. minor* 25. *annis, ff. de eviction.* ubi dicit textus, quod ſi minor vendidit Titio fundum cum decreto, & Titius vendidit Seio, & poſtea minor reſtitutus eſt, & evictus fuit à Seio poſſeſſore, poteſt agere ad pretium, tantùm contra Titium venditorem, & auctorem ſuum, non verò ad totale intereſſe evictionis: & ad hoc notat & commendat ibi Gloſſ. ordinaria Odofred. Bart. Bald. Angel. Salyc. Fulgoſ. & communiter Doctores. Cujus ratio eſt, quia res non evincitur de jure communi, ſed de jure ſpeciali: ideo videbatur nullo modo poſſe agi: ſed quia injuſtum eſſet emptorem carere re & pretio, ideò ſaltem agit ad pretium; ita ſolus Salyc. Quod tamen limita, niſi in contractu expreſsè fuerit promiſſa evictio: quia tunc intelligitur etiam ſi res evincatur de jure ſpeciali, ita ſolus Ang. Ex quo textu & communi opinione collige, quod beneficium reſtitutionis in integrum, eſt in rem ſcriptam, & competit contra quemlibet tertium poſſeſſorem rei, licèt cum minore non contraxerit. Quod intellige quando iſte ultimus poſſeſſor emit à ſuo venditore vel auctore, ſciens rem fuiſſe minoris: vel quando primus emptor, qui habuit cauſam à minore, non eſt ſolvendo, textus eſt *in leg. in cauſa, l.* 1. §. *interdum, ff. de minor.* & ibi Bart. Alber. Bald. & communiter Doctores, de quo vide per eos ibi.

Septimus caſus, quando emptor ſcienter emit 42
rem alienam, vel alteri obligatam: quia tunc ſi ab eo fuerit evicta, non agit de evictione, imò nec ad pretium, niſi expreſsè ſibi cautum fuerit de evictione, textus eſt *in l. ſi fundum, Cod. de evict.* cujus verba ſunt: *Si fundum ſciens alienum comparavit Athenocles, nec quicquam de evictione convenit, quod eo nomine dedit, contra juris poſiti rationem,* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, textus *in l. ſi à matre, C. de jure dot.* text. *in l.* 1. *verſ. fin. Cod. de præſcr.* 30. *vel* 40. *ann.* & ibi Gloſſ. & communiter Doctores, text. *in l. fin. in princip. C. de litigioſis:* text. *in l. apud Celſum,* §. *item Labeo ſcribit, ff. de dol. mal. & met. except.* facit etiam bonus text. *in l.* 1. §. *ſi intelligatur, ff. de ædil. edict.* text. *in l. quæritur,* §. *fin. eodem tit.* text. *in l. ſi tamen, verſ. ſi emptor ſciret, eod. tit.* text. *in l. æque, ff. de contrah. empt.* text. *in l.* 1. *ff. de act. empt.* & idem diſponit text. *in l.* 19. *tit.* 5. 5. *part.* Cujus ratio poteſt eſſe, quia videtur donare pretium, argumento *l. hujus per errorem, de re jud. cum ſimilib.* ita ibi Cynus. Quod extende, ut procedat, etiamſi adhuc emptor non ſolverit pretium, qui non poterit retinere. Nec obſtat deceptio aliqua venditori, ita Petr. de Bellapert. ibi, Cyn. & Alexand. Secundò extende, etiamſi emptor ſolùm in genere ſciebat, rem ad venditorem non pertinere, licèt ignoret, ad quem in particulari pertineat: ita ibi Bald. pro quo facit *l. fin. Cod. unde vi.* Quod tamen ſingulariter limita & intellige quando emptor emit rem penitùs alienam: ſecus tamen, ſi ſcienter emit rem ſubjectam reſtitutioni: quia tali caſu res eſt ipſius venditoris; licèt ſit ſubjecta reſtitutioni. Unde poterit agere ſaltem ad pretium, text. eſt notabilis *in l. fin. C. commun. de legat.* quem ibi ad hoc notat & commendat Gloſſ. ordinaria, Petr. Jacob. Butr. Cyn. Faber. Bartol. Bald. Ang. & communiter Doctores *in d. l. ſi fundum, C. de evict.* Sed advertendum, quod iſte intellectus & concluſio non videtur vera quia quando venditor pignoravit, vel hypothecavit rem, ſimiliter eſt propria, licèt ſit ſubjecta pignori

gnori, vel hypothecæ, & tamen non tenetur de evictione, nec ad pretium, ut in dictis juribus. Unde Gloſſ. *in d. §. fin. in fin.* dicebat quod ibi loquitur, quando res erat ſubjecta reſtitutioni ſub conditione cujus eventus eſt dubius in noſtro verò caſu erat res ſimpliciter, & purè aliena, vel alteri obligata, unde non egit, & ita tenet & declarat *Azo in Summa C. de evict.* Sed iſta reſponſio & ſolutio eſt falſa, & communiter reprobata: quia iſte text. loquitur, & habet locum indiſtinctè etiam in re ſubjecta reſtitutioni purè, vel in diem. Unde ſecunda ſolum eſt quòd in illo caſu ſit ſpeciale in re ſubjecta reſtitutioni, & iſtam ſolutionem tenet ibi Bart. Salyc. Paul. Raph. Cum Jaſon. & Phil. Cor. Et hoc etiam caſu eſt aliud ſpeciale: quia licèt emptor fuerit ſtipulatus de evictione, non poteſt agere ad totale intereſſe, vel damnum, ſed tantùm ad pretium, ita expreſsè text. ibi. Secundò limita, & intellige, niſi pretium ſit converſum in utilitatem venditoris: quia tunc ſaltem illud poteſt repetere. Ita probat text. *in l. emptor. ff. de rer. vend.* & ibi communiter Doctores, tenet etiam Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores *in l. 1. C. de præſcrip. 30. vel 40. ann.*

43 Octavus caſus eſt, quando emptor, vel poſſeſſor, per violentiam expellitur de poſſeſſione rei: quia non poteſt agere de evictione contra venditorem, vel auctorem, text. eſt *in fin. C. de act. empt.* & ibi Gloſſ. Cyn. Bald. Salyc. & communiter Doctores. Quod notabiliter extende, etiamſi expreſsè promiſit venditor eum defendere in illa re contra omnes de jure, & de facto, non tamen ſi fuerit ſibi facta violentia de facto; ita notabiliter Bartol. *in l. ſtipulatio iſta, habere licere. fin. quæſt. ff. de verb. oblig.* & ibi latè Doctor. Bald. *in l. 1. ff. de evict.* Abb. & Canoniſtæ *C. fin. de emp. & vendit.* Ex quo infertur, quod ſi cavetur lege vel ſtatuto, quod judex procedat de facto, intelligitur, non ſervato ordine judiciorum. Nonus caſus quando emptor vel poſſeſſor potuit uſucapere vel præſcribere rem & culpâ ſuâ non fecit: quia tunc non agit de evictione, text. *in leg. ſi dictum, §. ſi cum poſſet. ff. de evict.* cujus verba ſunt: *Si cùm poſſet uſucapere emptor, non uſuceperit, culpâ ſuâ hoc feciſſe videtur, unde ſi evictus eſt ſervus, non tenetur venditor*, & ibi Gloſſ. ordinaria Decimus caſus, quando emptor, vel poſſeſſor ſuâ culpâ amittit poſſeſſionem, & de poſſeſſore eſt factus petitor: quia tunc non agit de evictione, textus eſt notabilis *in l. ſi rem quam, verſ. ſi duplæ, de evict.* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Undecimus caſus, quando emptor vel poſſeſſor contra prohibitionem poſitam in contractu, rem vendidit vel alienavit, & ex hoc eam amiſit, quia non agit de evictione, quia ſuo facto & culpâ videtur eam perdere, textus eſt *in l. ſi mancipium, in princip. ff. de evict.* & ibi communiter Doct. Confirmatur per text. *in leg. 57. ff. eod. titul.* ubi ſi emptor, poſſeſſor, habuit rem pro derelicto, non agit de evictione.

44 Duodecimus caſus notabilis eſt, quando quis emit ab aliquo hærede hæreditatem, vel quotam, nam ſi tota hæreditas, vel quota, ſit evicta; quia probatum eſt, quòd venditor non eſt hæres, vel ille, de cujus ſucceſſione tractatur, non eſſet mortuus, vel aliàs, benè tenetur venditor de evictione, textus eſt notabilis *in leg. ſi nulla, ff. de hæred. vel act. vend.* & ibi communiter Doct. Sed ſi aliqua res ſingularis, vel particularis, ſit evicta, non tenetur de evictione, text. eſt ſingularis *in leg. 1. verſ. 1. C. de evict.* cujus verba ſunt: *Evictio quoque non præſtatur in ſingulis rebus, cùm hæreditatem jure veniſſe conſtat, niſi aliud nominatim inter contrahentes convenit*, & ibi Gloſſ. ordinaria, Bart. Pet. Cyn. Jacob. Faber, Bart. Bald. Angel. Salyc. & communiter Doct. facit etiam text. *in l. 2. in princ. ff. de hæred. vel act. vend.* text. *in leg. ſervi venditor, ff. de evict.* text. *in l. nave, eod. tit.* & iſtam ſententiam & concluſionem per iſta jura tenet Azo *in ſumma illius tituli 2. col. n. 7.* tenet etiam Odofred. *in l. 1. ff. de evict. 1. col.* Bald. & communiter Doctores, ibi Imol. *in c. fin. de empt. & vend. 7. col. nu. 21.* cujus ratio eſt, quia aut res erat hæreditaria, & emptor injuſtè condemnatus eſt, & non agit evictione, argumento text. *in leg. ſi per imprudentiam, ff. de evict.* aut non erat hæreditaria, & ſimpliciter non agit, quia non videtur vendita: aut verò erat hæreditaria, ſed juſtè evicta eſt, quia evincens probavit ſe dominum, & ſimiliter non tenetur venditor: quia non videtur ampliùs vendere aliquam rem particularem, ſed tantùm jus univerſale hæreditarium ſibi competens; & cùm illud non ſit evictum, meritò non tenetur de evictione, iſtam rationem probat text. notabilis *l. 2. in princip. ff. de hæred. vel act. vend.* & per eum tenet Gloſſ. ordinario & communiter Doct. ibi *in dict. l. 1. C. de evict.*

Item quæro, ſi non evincatur tota res vendita, 45
nec pars ejus, ſed ſervitus, an venditor teneatur de evictione; & iſte paſſus eſt ſubtilis, & quotidianus. In quo reſolutive dico quod ſi vincitur uſusfructus, benè debetur evictio, text. eſt *in l. ſed ſi quid, verſic. ſi uſufruct. ff. de evict.* text. *in l. vaccæ, & in leg. ſi ab empt. eod. tit.* & utrobique communiter Doctores. Cujus ratio eſt, quia uſusfructus cenſetur pars rei, ut *in l. 4. ff. de uſufruct. & in l. qui uſumfruct. ff. de verb. oblig. & in l. ſi ita ſtipulatus fuerit: ſi Titius, §. 1. eod. tit. & in l. ſi alii, ff. de uſu & uſufructu legat. & in l. Prætoris officium, §. fin. ff. de dam. infect. & in l. fin. C. de longi temp. præſcript. cum ſimilibus.* Sed ſi pars rei evincatur, debetur evictio ut *in l. 1. ff. de evict.* & ſuprà dictum eſt. Ergo eadem ratione debeatur, ſi uſusfructus evincitur. Si verò evincatur ſervitus urbana vel ruſtica, ut altius tollendi, ſtillicidium avertendi, vel non avertendi, tigni immittendi vel prohibendi itineris, actus viæ, aquæ ductus, vel ſimilis ſervitus: tunc non tenetur venditor de evictione, textus *in l. pen. ff. de evict.* cujus verba ſunt: *Quod ad ſervitutes prædiorum attinet, ſi tacitè ſecutæ ſunt, & vendicentur ab alio, Quintus Mutius, & Sabinus exiſtimant venditorem ad evictionem teneri non poſſe*; & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria Odofr. Bart. Bald. Alber. Ang. & communiter Doct. Cujus ratio eſt quia talis ſervitus non eſt pars integralis fundi, ſed qualitas, ſeu accidens, quod ei acceſſoriè cohæret, ut *in l. qui aliud, ff. de verb. ſignif. & in l. 1. ff. de uſufruct. legat. & in l. non tantum, §. fin. de verb. ſignif. & in l. pecoris, ff. de ſervit. ruſt. prædior. & in l. via conſtituti, §. ſi fundus, eod. tit. & in l. ſi aquæ ductus, ff. de contrah. empt. & in l. alienatio, eod. tit. & in l. teſtatrix. §. fin. ſi ſervi, vendit. & in l. 3. C. de ſervitut. & aqua.* Quod tamen limita, & intellige, quando ſimpliciter fiat venditio, ſecus tamen eſt ſi expreſsè dictum fuit per venditorem, fundum non debere ſervitutem, nam tunc benè tenetur de evictione, textus eſt *in dict. l. pen. verſ. 1. ff. de evict.* ibi *niſi, ut optimus maximuſque eſſet traditus fundus*, ibi comm. DD.

Secundò limita, & intellige, niſi venditor ſciret fundum debere ſervitutem, & tacuit, & emptorem de ea non certioravit: quia tunc non tenetur actione ex exempto ad intereſſe, licèt non ad duplam, text. eſt notabilis *in leg.* 1. *§. ff.* 1. *de action. empt.* text. *in leg. Julianus, eod. titul.* text. *in l. quæro eod. tit.* ubi plus dicit, quod non ſufficit certiorare de ſervitute in genere, ſed ſpecificè. Si verò venditor ignorabat fundum debere ſervitutem, tunc non agit emptor de evictione ad totale intereſſe: ſed tantum poterit agere, quantò minoris eſſet empturus, ſi ſciret ſervitutem impoſitam, text. eſt *in l. quotiens, ff. de ædil. edict.* cujus verba ſunt: *Quotiens de ſervitute agitur, victus tantum debet præſtare, quantò minoris emiſſet emptor ſi ſciret hanc ſervitutem impoſitam*, text. *in l. ſed ſi quid, verſ. fin. ff. de evict.* & ibi communiter Doctores, & in expreſſo iſtam doctrinam, & ſolutionem tenet Azo *in Summa, C. de eviction.* tenent etiam Gloſſ. ordinaria *in l. pen. eod. tit.* & ibi communiter Doctores & melius quàm alius, & ibi Fulgoſ. Gloſſ. etiam ordinaria *in l. cum venderes, ff. de contrah.* & ibi communiter Doctores, Alexand. *in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis fortè, infra iſto tit. de verb. oblig. penultim. columm. num.* 12. & ibi Jaſon. 4. *columm. num.* 10. Et idem, quod dictum eſt in ſervitute reali, habet etiam locum in ſervitute uſus, cùm non ſit pars rei, ita tenet ſolus Fulgoſ. *in dict. leg. penultim. ff. de eviction.* Advertendum tamen, quod hodie videtur quædam nova lex partitarum hoc corrigere, imò quòd ſi venditor fuerit ſciens, poſſit emptor ratione ſervitutis evictæ reſcindere contractum venditionis, & petere pretium ſolutum, & damnum & intereſſe, quod ex hoc prætendit. Si verò fuerat ignorans ſimiliter poſſit emptor agere ad reſciſſionem contractûs, ſed non ad aliquod damnum, vel intereſſe, ita expreſsè diſponit *lex* 63. *tit.* 5. 5. *part.* quam reputo ſingularem in materia, & eam notabiliter intelligo, emptore volente agere ad reſciſionem contractûs: ſecus verò, ſi velit habere, & retinere rem, & agere tantùm ad intereſſe ſervitutis evictæ, eo caſu quod ſcienter fuit vendita, vel quantò minoris, quando ignoranter eſſet vendita: quia tunc crederem jus commune poſſe procedere, debere intelligi, & ſic iſta remedia eſſe in electione emptoris, argumento text. juncta Gloſſ. & eſt communis opinio, *in l. eleganter, ff. de dolo malo, in leg. Julianus, §. ſi quis colludente; ff. de action. empt.* & ita judicavi in cauſa mihi commiſſa.

46 Si verò emptor prætendat, fundo empto deberi ſervitutem, & victus ſit, non poterit agere de evictione, nec alio remedio contra venditorem niſi expreſsè & ſpecialiter venditor dixerit, quod ei debebatur talis ſervitus, nam tunc benè teneretur, text. eſt *in l. de pœn. in fin. ff. de eviction.* cujus verba ſunt: *Si verò emptor petat viam, vel actum, venditorem teneri non poſſe, niſi nominatim dixerit acceſſurum iter, vel actum, tunc enim teneri eum, qui ita dixerit*, & ibi Gloſſ. ordinaria.

Item etiam quæro de articulo ſubtili, & neceſſario, an actio de evictione tranſeat in particularem ſucceſſorem contra primum venditorem, vel auctorem? In quo reſolutivè dico, quod ſi emptor vendidit, vel alienavit rem titulo oneroſo (ex quo debetur evictio, & à ſecundo, vel ulteriore emptore, vel particulari ſucceſſore res evincitur) non poteſt agere immediatè evictione contra primum venditorem, vel auctorem, à quo illa res deſcendit: ſed oportet quòd quilibet particularis ſucceſſor denunciet ſuo immediato venditori, vel auctori, & agat contra eum de evictione. Cujus ratio poteſt eſſe duplex. Prima, quia cùm diverſi ſint tituli, & contractus, & ſimiliter diverſi ſint contrahentes, meritò ex quolibet oritur ſua propria, & nova actio de evictione, quæ non poteſt intentari contra primum venditorem, vel auctorem, cùm eum non habeat obligatum. Secunda ratio eſt: quia actio ex empto de evictione, quæ competit primo emptori contra primum venditorem, vel auctorem, eſt perſonalis, & de ſui natura non tranſit activè nec paſſivè ad particularem ſucceſſorem rei, ut *in l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. cum ſimilibus.* Ergo ille ſecundus, tertius, vel ulterior emptor non poterit agere contra primum venditorem, vel auctorem: & in terminis iſtam ſententiam & concluſionem tenet Gloſſ. ſingularis & ordinaria, licèt non ita declaret, *in leg. ſi pro re, §.* 1. *ff. de evict. in verbo agere*, & ad hoc reputat quotidianum Bald. *in l. cum ſucceſſores, Cod. de evict.* ibi Angel. de Peruſ. & alii Doctores, & illam Gloſſ. ad hoc reputat in jure ſingularem, Angel. de Aret. *in §. actionem. Inſtit. de act.* 9. *col.* tenet etiam & commendat Anton. de Butr. *in c. fin. de empt. & vend.* 2. *col.* Si verò emptor alienavit rem in aliquem particularem ſucceſſorem titulo lucrativo, ex quo non debetur evictio, & ab eo ſit evicta, non poteſt agere de evictione contra primum immediatum auctorem ſuum: quia ab eo habet rem ex cauſa lucrativa non poteſt agere de evictione ex perſona ſui auctoris contra primum venditorem, vel auctorem: qui ſimiliter actio ejus activa perſonalis non tranſit ad particularem ſucceſſorem, & in terminis pro hoc eſt text. ſingularis & unicus *in l. ſi res quam, ff. de evict.* cujus verba ſunt: *Si res quam à Titio emi, legata ſit à me, non poteſt legatarius conventus à domino rei venditori meo denuntiare, niſi ceſſæ ei fuerint actiones, vel quodam caſu hypothecas habeat.* quem ibi notat Bald. Angel. Sal. Fulgoſ. & communiter Doctores, & reputat unicum Bald. *in l.* 1. *C. de rer. permut.* 2. *col.* idem Bald. *in rub. extrà de procur.* 1. *col. nu.* 6. & Joan. de Imol. *in l. Julianus, §.* 1. *infr. iſto titul. de verb. oblig.* 1. *col.* & dicit ibi unicum Jaſ. *pen. col. num.* 17. Quod tamen notabiliter intellige, præter quàm, ſi talis emptor, qui alienavit rem in particularem ſucceſſorem titulo oneroſo, vel lucrativo, ceſſit ei actionem de evictione: quia tunc virtute ceſſionis ille particularis ſucceſſor poterit agere contra primum venditorem, vel auctorem de evictione, textus eſt formalis & expreſſus *in d. l. ſi res quam, ff. de evict.* & ibi communiter Doctores, & illum ad hoc notat Bart. *in l. ſi pro re, §* 1. *ff. de evict.* & ibi Doctores, item Bart. *in l. Julianus, §. l. infr. iſto tit. de verb. oblig.* & ibi communiter alii Doctores. Ex quo deducitur, & infertur quod utiliſſimum erit ſemper in inſtrumentis emptionis & venditionis donationis, vel alterius contractûs oneroſi, vel lucrativi inſerere, quod venditor, vel donator cedit omne jus, vel actionē ſibi competentem pro illa re vel occaſione ejus: quia tunc virtute ceſſionis poterit agere de evictione contra primum venditorem, vel auctorem.

Item etiam quæro, ſi particularis ſucceſſor, qui habet cauſam à me, eſt conventus, & ab eo eſt evicta res, an poſſim ego agere de evictione contra venditorem, vel auctorem meum? Et breviter dico, quod ſi ego vendidi, vel alienavi rem, & reſervavi mihi aliquod jus in ea: ut ſi conceſſi eam in dotem, vel fundum vel emphyteuſim, tunc

ſtatim

ſtatim ea evincitur ab eo, qui habet cauſam à me, poſſum agere de evictione contra venditorem, vel auctorem meum, ſi præceſſit denuntiatio neceſſaria: quia evicta re, ſtatim permittitur jus quod mihi reſervavi. Si verò ſimpliciter vendidi, donavi, vel tradidi, nullum jus mihi reſervando: tunc, licet evincatur à particulari ſucceſſore qui habet cauſam, & præcedat denuntiatio, nòn poſſum agere de evictione contra venditorem meum, donec ille particularis ſucceſſor egerit contra me de evictione, & ego ſim condemnatus, & ſibi ſolverim, ita probet text. *in l. ſi pro re, §. 1. ff. de evict.* text. *in l. ſi ſervus, §. 1. eod. tit.*

47 Advertendum tamen, quod eſt dubium notabile in materia noſtra: ſi contra emptorem, vel alium poſſeſſorem ex cauſa oneroſa mota fuit lis ab aliquo tertio, & tandem emptor, vel poſſeſſor obtinuit, an venditor, vel auctor teneatur ſolvere omnes ſumptus vel expenſas, quas emptor vel poſſeſſor fecit in lite? Et videtur quod non: Primò, quia ita demum emptor poteſt agere de evictione quando res verè, & realiter eſt evicta per ſententiam definitivam, ab eo abdicata, ut ſupra concluſum eſt, & tunc fateor, quod teneretur venditor ad ſumptus & expenſas factas in illa lite, cùm teneatur ad totale intereſſe, in quo includuntur expenſæ. Sed eo caſu quo emptor obtinuit, & res non eſt ab eo evicta, non ſupereſt actio immediatè, quia tales expenſas conſequi poteſt. Secundò, quia expenſæ debentur officio judicis mercenario, deſerviendi actioni propoſitæ: unde finita cauſa principali, jam non poteſt eſſe quæſtio de expenſis, *in l. 4. C. depoſit. in leg. Paulus, l. 2. ff. de re jud. in l. 1. & 2. Cod. de fruct. & lit. expenſ. in l. properandum, §. ſin autem alterutra, C. de jud.* & tractat plenè Bartol. & Doctores *in leg. 4. §. hoc autem judicium, de damn. infect.* Tertiò, quia aut emptor, vel poſſeſſor conventus recuperavit expenſas ab auctore, injuſtè litigante, & non poteſt eas petere à venditore, cùm jam habeat, quod petit, & nihil ſibi intereſt: Aut non recuperavit ab auctore, quia non fuit condemnatus in expenſis, & tunc, ſi judex omiſit condemnationem expenſarum ex imperitia, vel culpa ſua, illa non debet imputari venditori, ut *in l. ſi per imprudentiam, ff. de evict.* Si verò omiſit condemnationem expenſarum, quia actor habuit juſtam cauſam litigandi, illa ſemper excuſat à condemnatione expenſarum, ut *in l. eum quem temere ff. de judic.* & ibi communiter Doctores, & tunc non videtur teneri venditor, quia non videntur factæ nec cauſatæ expenſæ, facto & culpâ venditoris, ſed ex nova cauſa ſuperveniente in perſona tertii. Quartò, quia cùm actor, qui novit litem, ſuccubuerit, præſumitur egiſſe de facto, & non de jure, quia ſemper præſumitur pro ſententia, ut *in l. Herennius, §. Caja, ff. de evict.* Si egit de facto: ergo non tenetur venditor, ut *in l. ſtipulatio iſta habere licere, §. ſi quis fortè, de verb. oblig.* Et ibi Gloſſ. & communis opinio. Ergo nullo caſu poteſt teneri venditor, & iſtam concluſionem, licèt certè non ſic fundatam, tenet Gloſſ. ordinaria *in l. 4. de teſtam. manum. in gloſſ. fin. in fin.* quam ibi ſequitur, & reputat ſingularem ſolus Bald. alia Gloſſ. notabilis & magiſtralis *in l. 1. C. de evict.* & ibi Petr. de Bellapert. Jacob. Butr. & alii Doctores antiqui, alia Gloſſ. *in l. ſi ſtatus, C. de evict.* & ibi Bald. & Cuman. *in leg. venditores, infr. iſto titulo.*

Sed his non obſtantibus, ego teneo contrariam ſententiam, imò quòd teneatur ad omnes illos ſumptus & expenſas. Quod intelligo, & declaro ſic: Nam ſi in contractu venditionis, vel alio qui celebratus eſt inter partes, venditor, vel actor expreſsè promiſit ſumptus, & expenſas, & omnia damna, quæ incurrit emptor ratione litis motæ vel movendæ ſuper re: tunc indiſtinctè poterit agere contra venditorem, vel auctorem pro illis expenſis, cùm debeantur jure actionis, & in expreſſo ita probat textus formalis & expreſſus *in l. venditores, infrà iſto tit. de verbor. obligat.* ubi ſi venditores promiſerunt ſumptus litis, & poſtea unus eorum egit contra emptorem, vel ejus heredem ad pretium rei venditæ, & obtineat emptor, vel hæres conventus, non poteſt agere jure actionis vel obligationis ad ſumptus vel expenſas litis contra venditorem: quia non fuit mota lis ſuper proprietate rei, ſed ſuper pretio. Ergo ſi ſuper proprietate fuerit mota, benè tenetur venditor, ratione promiſſionis, & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Bald. & communiter Doctores. Si verò venditor, vel auctor tempore contractûs non promiſit expreſsè aliquos ſumptus, vel expenſas: tunc eſt majus dubium. Sed adhuc dico, quod teneatur venditor, vel auctor eas ſolvere: quia in contractu emptionis & venditionis, & quolibet alio contractu, in quo debetur evictio, tenetur venditor, vel auctor, poſtquam eſt facta ſibi denuntiatio, ipſum emptorem, vel poſſeſſorem in lite defendere, non tamen in ſe aſſumere litem & cauſam, ſed cauſativè, ſi non vult teneri ad intereſſe, ut in juribus ſupra allegatis, in articulo denuntiationis. Unde ſi non fecit, tenetur virtute actionis & obligationis. Et in effectu iſtam doctrinam & reſolutionem tenet Bart. *in dict. l. venditores, infrà iſto tit. de verbor. obligat.* & ibi Angel. Paul. Imol. Aret. Alex. Jaſ. & communiter alii Doctores, & ante eos originaliter Guil. de Cun. *in l. qui abſentem, ff. de procur.* & ibi Bart. Angel. Salyc. & communis opinio *in l. 1. C. de evict.* idem Bart. & communiter Doctores *in l. petitor, ff. de liber. legat.* Angel. de Aret. *in §. actionum. Inſtit. de action.* 14. *col. nu.* 16. Abbas Panorm. *in cap. fin. de empt. & vend. fin. colum. & fin. quæſt.* & ibi Imol. *antepen. colum.* 23. & communiter Doctores, & iſta eſt magis communis opinio, ſecundùm Aret. Alexand. & Jaſ. *in l. venditores, infra iſto tit. de verbor. obligat.* Quam primò limita, & intellige, ut non procedat, ſi emptor vel poſſeſſor conventus non denuntiavit venditori vel auctori. Secundò ſi talis emptor vel poſſeſſor fuit in culpa, non petendo à judice, ut actor, qui movit litem condemnaretur in expenſis, argumento text. *in l. idemque, §. 1. ff. de action. empt.* ſecundùm Paul. Aret. Alexand. Jaſon. *in dict. l. venditores.*

Nec obſtant omnia motiva, ſuprà in contrarium adducta: quia procedunt, quando expenſæ debentur acceſſoriè per officium judicis mercenarium: ſecus verò, ſi principaliter jure actionis & obligationis, ut in noſtro caſu: quia indiſtinctè poſſunt peti, etiam lite finita, & modò judex omiſerit condemnationem expenſarum ex culpa, vel imprudentiâ ſuâ, modò ex juſta cauſa litigandi, iſta eſt Gloſſ. ſingularis in jure, *in leg. non ſolum, ff. de rei vendic. in gloſſ. fin.* & ibi notat & commendat Bald. Alber. & communiter Doctores, tenet etiam & commendat Alber. *in l. 1. ff. de alien. judic. mutand. cauſ.* ſimilis Gloſſa eſt *in leg. 3. §. ſi rem, ff. de legat. 3. in verbo fortaſſis,* & communiter Doctor. alia Gloſſ. *in Authent. de judicibus,*

dicibus, §. oportet, in verbo, ſolo, collat. 6. quam ibi ad hoc notat & commendat Angel. de Peruſ. & communiter alii Doctores, & illam Gloſſ. ad hoc reputat ſingularem Bald. *in leg. properandum, §. fin. authent. ad hæc, C. de judic.* & ibi Salyc. & communiter alii Doctores. Imol. *in l. fin. ff. de re judic.* Bald. *in l. terminato, Cod. de fruct. & lit. expenſ. 2. colum. num.* 14. idem Bald. *in cap. brevi de jurejurando.*

48 Advertendum tamen, quod omnia prædicta procedunt, quando quis vendidit rem alienam ſcienter vel ignoranter, an, & quando venditor teneatur de evictione? Sed juxta prædicta neceſſariò, & opportunè quæro, ſi quis vendat ſervum, vel aliquod animal vitioſum vel morboſum, an emptor poſſit reſcindere contractum, vel aliquo remedio agere ad diminutionem pretii, propter vitium, vel morbum ipſius rei? In quo articulo magiſtraliter, & reſolutivè dico, quòd ſi quis vendat ſervum, vel aliquod animal vitioſum, vel morboſum, emptor poterit reſcindere contractum, & rem redhibere venditori infra ſex menſes, actione Prætoria, quæ vocatur redhibitoria, vel ſtare contractui, & agere ad diminutionem pretii, propter vitium, vel morbum infra annum, actione propria, quæ vocatur, *Quantò minoris*, textus eſt capitalis, & expreſſus *in l. 1. & per totum ff. de ædilit. edict.* text. *in l. ſciendum. §. tempus, eodem titul.* cujus verba ſunt: *Tempus autem redhibitionis ſex menſes utiles habet.* Sin autem mancipium non redhibeatur, ſed quantò minoris agatur, annus utilis eſt Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, textus *in leg. 2. & per totum Cod. de ædil. action.* & ibi Odofred. Cyn. Alber. Bald. Salyc. & communiter Doctores, & idem diſponit *lex 64. & 65. titul. 5. quinta parte.* Quod quidem tempus currit à tempore ſcientiæ, & non ante: ita probant prædicta jura, & in expreſſo probat textus *in leg. cùm ſex, ff. de ædilit. edict.* cujus verba ſunt: *Cum ſex menſes utiles, quibus experiundi poteſtas fuit, redhibitoria actione præſtantur: licèt non videbitur experiundi poteſtatem habuiſſe, qui vitium latens ignoravit,* & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Idem eſt ſi quis vendat pannos, libros, vel ſimiles res mobiles vitioſas. Ita Gloſſ. ordinaria *in dict. legat. 1. ff. de ædilit. edict.* & ibi communiter Doctores, & idem tenet Azo *in ſumma, Cod. de ædilit. actionibus 2. colum.* Bald. *in l. ſi præſidium, eodem titul. 1. colum.* & ibi Odofredus & alii Doctores. Specul. *in titul. de reſcind. vendit. 1. colum.* & iſta eſt communis opinio. Et denique reſolutivè dicas, quòd iſta actio redhibitoria, vel quanto minoris, habeat locum in caſu, & contractu oneroſo, pro quo ageretur de evictione, ſi res aliena eſſet vendita, ita magiſtraliter tenet Azo. *in ſumma, Cod. de ædilit. edict. actionib. 2. colum. num. 4.* Quod tamen intellige, quando emptor tempore emptionis ignorabat tale vitium vel morbum: ſecus verò, ſi ſciret: quia tunc non ageret prædictis actionibus. Et idem eſt, quando vitium, vel morbus erat patens tempore venditionis, quia tunc ſimiliter non agit: textus eſt *in leg. 1. §. ſi intelligatur, ff. de ædil. edict.* cujus verba ſunt: *Si intelligatur vitium morbuſve mancipii (ut plerumque ſignis quibuſdam demonſtrari ſolent vitia) poteſt dici edictum ceſſare: hoc enim intuendum eſt, ne emptor decipiatur;* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, textus *in leg. quæritur, §. fin. eodem tit.* cujus verba ſunt: *Si nominatim morbus exceptus non ſit, talis tamen morbus ſit, qui omnibus potuit apparere: ut puta, ſi cæcus homo veniebat, aut qui cicatricem evidentem habebat in capite vel in alia parte corporis: ejus nomine non teneri, Cæcilius ait, perinde ac ſi nominatim morbus exceptus fuiſſet,* textus eſt *in l. ſi tamen ædilitiis, in verbo, ſi emptor, eod. titul.* textus *in §. in leg. ea quæ commendandi, ff. de contrah. emptor.* textus *in leg. 1. §. venditor, ff. de action. empt.* facit etiam bonus textus cum materia, *in leg. ſi fundum, Cod. de evict.* ubi ille qui ſcienter emit rem alienam, non agit de evictione. Idem eſt, quando venditor certificavit emptorem de vitio vel morbo: quia tunc non tenetur, neque emptor poteſt agere prædictis actionibus, textus eſt, *in leg. 1. verſic. 1. ff. de ædilit. edict.* cujus verba ſunt: *Aiunt ædiles, qui mancipia vendunt, certiores faciant emptores, quid morbi vitiive cuique ſit, &c.*

49 Advertendum, quod non ſufficit, quòd venditor obſcurè, confusè, vel generaliter exprimat, & declaret vitia, vel morbos, ſed oportet, quod particulariter, certo & claro modo declaret, & exprimat prædicta vitia, vel morbos. Ex quo infertur, quòd res vendita haberet aliquod vitium vel morbum, & venditor generaliter dixiſſet, quòd eam vendebat cum omnibus vitiis, & morbis ſuis, vel illud vitium, vel morbum involutè, & genericè expreſſit cum aliis, quæ non erant vera, tenetur venditor, ac ſi nullum vitium, vel morbum expreſſiſſet. Ita probat textus ſingularis *in leg. ea quæ commendandi, §. final. ff. de contrahend. emption.* cujus verba ſunt: *Dolum malum à ſe abeſſe, præſtare venditor debet qui non tantum in eo eſt, qui fallendi causâ obſcurè loquitur, ſed etiam, qui inſidiosè, obſcurè diſſimulat;* textus eſt *in leg. 1. §. venditor, verſic. ſed & ſi proponas, ff. de action. empt.* text. *in legat. tenetur, §. final. eodem titul.* text. *in leg. Julianus, §. idem Julianus, eodem titul.* textus notabilis & expreſſus *in leg. quæro, eodem titul.* text. *in leg. 1. verſic. 1. ff. de ædilit. edict.* ibi, omnia cum ea mancipia veniunt palàm ac rectè pronunciando. Et in expreſſo iſtam ſententiam, & concluſionem tenet Specul. & ibi Joan. Andr. *in titul. de emption. & vendit. §. nunc dicendum, leg. 2. verſic. ſed quid ſi venditor.* Idem Specul. *in titul. de reſcindendis venditionibus, §. 1. 3. columna, verſic. quid ſi vendens equum.* Bald. *in leg. 1. C. ædilit. actionibus 2. columna numero 4.* Angel. de Peruſ. *in leg. paciſci, ff. de pactis*, idem Angelus, Alexand. & alii Doctores *in leg. ſi quis cum aliter, ff. de verborum obligat.* Angel. de Aret. *in §. Prætorum, Inſtit. de jur. natural. gent. & civil.* Abbas Panormitan. *in cap. cùm contingat, de jurejur. num. 24.* idem Abbas *in cap. injuſtum, de rerum permut.* Pro qua ſententia & concluſione eſt hodie expreſſa *l. part. in l. 66. titul. 5. 5. part.* Adde tamen, quòd prædicta debent intelligi, quando vitium, vel morbus erat in re, ante contractam venditionem, ſecus verò ſi poſtea ſuperveniat: quia non tenetur venditor, nec emptor poteſt agere prædictis actionibus. Unde de neceſſitate ad hoc, ut emptor obtineat, oportet, quòd aſſerat, & probet vitium, vel morbum eſſe in re, ante contractam venditionem, aliàs ſuccumberet, ita probat textus *leg. 1. §. quid autem, ff. de ædil. edict.* textus *in leg. actioni redhibitoriæ, eodem titul.* textus *in leg. quæro, §. final. eodem tit.* textus *in leg. 3. C. de ædil. edict.* cujus verba ſunt: *Si apud priorem dominum fugiſſe mancipium non docentur: fuga poſt venditionem interveniens ad dam-*

damnum emptoris pertinet & per illa jura tenet Bald. *in leg.12.penult. col. de ædil. action.* Specul. *in tit. de reſcind. vendit.*1. *columm. num.*2. Rofred. *in libel. ſuis*, *in rubr. de actionibus redhibitoria* 2. *col. verſ. item ſextum.* Dubium tamen eſt, ſi plures res uno tempore, & diſpoſitione vendantur, & una earum ſit vitioſa, vel morboſa, alia verò non, an omnes debeant redhiberi, vel illa tantùm, quæ eſt vitioſa, vel morboſa? In quo articulo reſolutivè dico quòd ſi tales res non ſunt ſibi aliqua cauſa, vel ratione conjunctæ, ſed invicem diſtinctæ, & ſeparatæ, & quælibet vendita ſuo diſtincto pretio; illa tantùm debet redhiberi, quæ eſt vitioſa, vel morboſa, alia verò non; textus eſt notabilis & expreſſus *in l. ſi plures mancipia*, *ff. de ædil. edict.* Confirmatur: quia tot ſunt contractus, quot res, ut *in leg. ſcire debemus*, *infra iſto tit. de verbor. oblig.* Si verò uno & eodem pretio ſint venditæ, tunc illa tantùm redhibetur, & pretium ejus debet æſtimari judicis arbitrio, ita probat textus *in dict. l. ſi plura mancipia, ff. de ædil. edict.* & ibi Gloſſ. ordinaria communis opinio, textus *in l. ædiles, la* 2. *§. fin. eodem titul.* textus *in l. penult. eodem titul.* Si verò res venditæ ſint aliqua
p cauſa, vel ratione *p* conjunctæ taliter quòd dura, & damnoſa eſſet earum ſeparatio, ut matre, & filio vel filia vendita, item & in pluribus ſervis unius artificii, vel pluribus animalibus unius officii: tunc modò ſint venditæ uno & eodem pretio, modò diſtincto, nulla poteſt redhiberi ſine alia, ſed propter vitioſam, vel morboſam omnes aliæ redhibentur, vel nulla, quia aliàs non eſſet quis empturus unam ſine alia, niſi partes conſentiant in redhibitione unius rei: quia tunc illa ſola poteſt redhiberi; textus eſt *in leg. cum ejuſdem, cum l. ſeq. ff. de ædil. edict.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores textus *in leg. ædiles, l.*2. *§. final, cum duabus leg. ſequentibus*, & ibi communiter Doctores *eodem tit.* & per illa jura iſtam ſententiam, & reſolutionem ponit Azo, *in ſum. C. de ædilit. action.* 4.*col.n.*24. & Bald. *in l. ſi prædium, Cod. eodem tit.*2. *col. verſ. ſed pone*, & ibi communiter Doctores.

50 Item quæro, quæ res prohibeantur vendi? In quo articulo dico, quòd regulariter quælibet res poteſt vendi, niſi lege prohibeatur: Prohibetur autem vendi res ſacra, vel religioſa, textus eſt *in leg. ſi in emptione, §. omnium, ff. de contrah. empt.* cujus verba ſunt: *Omnium rerum, quas quis habere, vel poſſidere, vel perſequi poteſt venditio rectè fit quas verò natura, vel gentium jus, vel mores civitatis commercio exuerunt, earum nulla venditio eſt*; & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, text. *in l. inter ſtipulantem, §. ſacram, infrà iſto tit. de verbor. obligat.* & ibi etiam communiter Doctores. Secundò prohibetur res publica, ut forum, baſilica, via publica & ſimilis res, ita etiam probant & diſponunt prædicta jura, & in terminis diſponunt text. *in §. fin. verſ. item publica, Inſtit. de empt. & vendit.* cujus verba ſunt. *Item publica, veluti forum, baſilicam, fruſtrà quis ſciens emit*; & ibi Fab. Angel. Nicol. Plat. & communiter Doctores. Tertiò prohibetur vendi liber homo, textus eſt *in l. ſi in emptione. §. liber. ff. de contrahen. empt.* & idem diſponit *l.*15. *tit.* 5. 5. *par.* Quod extende, ut procedat & habeat locum etiamſi talis res poſtea deſinat eſſe ſacra, vel publica, vel libera. Imò ſi fiat venditio ſub illa conditione: quia etiam hoc caſu contractus non valet, ut dicunt & probant prædicta jura. Adde tamen, quòd ſi ignoranter quis emat, & venditor fuerit ſciens, poteſt agere ad totale intereſſe, textus eſt *in l.* 4. *ff. de contrah. empt.* text. *in §. fin. Inſtit. de empt. & vendit* Si qq. verò emptor fuerit ſciens, non agit ad intereſſe, ſed tantùm ad pretium, argumento textûs *in leg. emptorem, §. fin. ff. de action. empt.* per quem ita tenet Bart. *in leg. cùm lex, ff. de fidejuſſ.*1. *colum.*3. *oppoſ.* Et iſta opinio mihi placet, etſi Angel. ibi teneat contrarium, & Fabianus de Monte *in pract. de empt. & vendit.*3. *quæſt.*4. *quæſt. princip.* Quartò prohibetur vendi res propria emptoris, textus eſt *in leg. ſuæ rei*, *ff. de contrahen. empt.* cujus verba ſunt: *Suæ rei emptio non valet*, *ſive ſciens, ſive ignorans emit. Sed ſi ignorans emit, quod ſolvero repetere potero, quia nulla obligatio fuit*. Confirmatur: quia idem eſt in contractu donationis, & quolibet alio contractu, quia ſimiliter non valet, textus eſt *in leg. ſcire debemus, gloſſ. fin. infra iſto tit. de verbor. obligat.* textus *in l. nemo rem ſuam*, *la* 1. *& l. nemo rem ſuam*, *la* 2. text. *in l. ubi autem non apparet*, *§. fin. eodem titul.* Confirmatur etiam: quia idem eſt in ultima voluntate, quia res propria non poteſt alicui legari, textus eſt *in l. proprias*, *Cod. de legat.* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, text. *in §. ſed ſi & rem*, *Inſtit. de legat.* Quod tamen intellige, quando totaliter, & pleno jure eſt ipſius emptoris, ſecus verò, ſi in ea ſibi deficiat aliqua pars, vel jus, ut uſusfructus, ſervitus, vel poſſeſſio, quia tunc benè valet, textus eſt *in leg. ſi in emptione*, *§. rei ſuæ*, *ff. de contrahen. empt.* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores: textus eſt *in l. cùm res*, *Cod. eodem tit.* & ibi communiter Doctores, & idem diſponit *lex* 18. *tit.* 5. 5. *part.* Et quæ aliæ res non poſſint vendi, vide latè per Fabianum de Monte *in tractatu emptionis*, *& venditionis*, ad quem te remitto.

Item ultimò, & finaliter quæro, an, & quando compellatur quis vendere ſuam propriam rem? 51
In quo articulo iſta eſt regula, & concluſio generica: quòd nemo invitus compellitur, textus eſt *in l. nec emere*, *Cod. de jur. deliber.* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, text. *in l. fin. eodem titul.* textus eſt *in l. invitum*, *Cod. eodem titul.* text. *in l. invitus*, *Cod. locat.* text. *in l. nec ab initio Cod. de nuptiis*, text. *in l. non enim*, *ff. rer. amot.* text. *in l. poſſeſſores*, *Cod. de fundi patrimon. lib.* 11. & utrobique communiter Doctores. Quod tamen fallit in aliquibus caſibus ſpecialibus. Primus eſt, quando vertitur favor publicæ utilitatis, vel religionis. Nam ſi deficiat via publica, vel iter, ad aliquem locum publicum, vel religioſum, cogitur dominus vicinus illud præſtare, & congruo & juſto pretio vendere, textus eſt *in l. ſi locus*, *verſ. fin. ff. quemadmodum ſervitus amittatur*, & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria, Odofred. Bartol. Paulus de Caſtr. Florianus, & communiter Doctores, text. *in l. ſi quis ſepulchrum, ff. de religioſ. & ſump. fund.* & ibi etiam communiter Doctores. Ex quo notabiliter primò infero, quòd pro Eccleſia, Monaſterio, Hoſpitali, vel alio pio loco ampliando, vel de novo erigendo, vel ædificando, cogitur vicinus vendere propriam domum, vel fundum juſto pretio ſibi ſoluto. Ita tenet Angel. *in l.* 1. *ff. ſolut. matrim. fin. colum.* & ibi Bald. 5. *colum.* Jaſ. *in l.*2. *eod. tit.*2. *colum. num.*4. Cæpol. *de ſervitut. l.*1. *c. fin.* Socin. *in tract. fallentiarum, in regula* 435. 9. *fallentia.*

Secundò infero, quòd ſi quis velit Eccleſiam, vel pium locum erigere, vel ædificare in loco communi, cogitur ſocius partem

tem ſuam vendere juſto pretio, & in terminis ita tenet Bald. *in lib. Cod. de communi ſervo manum. in fin.* argumento illius textûs ubi habetur, quòd ſi duo, vel plures habent ſervum communem, poteſt unus eorum manumittere ſervum, & cogitur ſocius partem ſuam vendere favore libertatis. Ergo idem dicendum eſt, favore religionis. Tenet etiam & commendat Jaſ. *in dict. l. ſi quis ſepulchrum.* Secundus caſus eſt ratione publicæ utilitatis: nam tempore chariſtiæ Princeps, vel dominus temporalis, vel civitas, vel Judex ordinarius poteſt compellere ſubditos vendere frumentum, vel alia victualia, pro certo & juſto pretio, ita probat textus *in l.1.§.cura carnis, ff. de offic. præfect.* Cujus verba ſunt: *Cura carnis ut juſto pretio præbeatur, ad curam præfecturæ pertinet*, & ibi notat & commendat Bartol. Alberic. Baldus, & communiter Doctores *in l. fin. ff. ad leg. Jul. de annon.* probat etiam textus *in l. pendente §. ſi quid elocari, ff. de uſufruct.* & ibi notat Bald. Angel. & alii DD. tenent etiam Cyn. Bald. Salycet. & communiter Doctores *in l. Cod. de Epiſcop. audien.* Ex quo notabiliter ſubdeducitur, & infertur, quod eadem ratione poterit Judex facere, & compellere, ne quis ultrà neceſſitatem, & indigentiam emat, ut aliis res cariùs vendantur, vel totaliter careant prædictis rebus, & in terminis ita tenet Salycet. *in dict. l.1. C. de Epiſcop. audien. fin. colum.* & ita practicatur in noſtro regno. * *Vide l.6. tit.31. part. 4. & l. ſi dominus ff. de his qui ſui vel alieni juris.* * Tertius caſus, quando dominus ſeveriter, & cum duritiâ tractat ſervum ſuum: quia ex hoc poteſt compelli eum vendere, textus eſt *in §. fin. Inſtit. de his qui ſui vel alieni jur.* Cujus pulchra verba ſunt: *Si intolerabilis videatur ſævitia dominorum, cogantur ſervos ſuos bonis conductionibus vendere, ut pretium dominis detur.* Expedit enim Reipublicæ, ne re ſua quis malè utatur, & ibi notant & commendant Faber. Angel. Nicol. Platea, & communiter Doctores.

Ex quo infertur, quòd ſi dominus temporalis, vel judex ſeveriter, & cum nimiâ aſperitate tractat ſubditos ſuos, poteſt privari eorum juriſdictione, & poteſt compelli eam vendere. Et ſi fortè eſſent bona Majoratûs, vel prohibita alienari, ſaltem privaretur per tempus vitæ ſuæ, & cogeretur pro illo tempore jus ſuum vendere, & in terminis ita tenet Guilliel. Cyn. Alber. Bald. & communiter Doctor. *in l. 2. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni jur.* facit etiam text. *in l. unica, C.* etiam *ſi quacumque præditus poteſt.* quem in ſuo caſu ſummè notant & commendant Doctores ibi, facit etiam text. ſingularis, *in c. litteras in fine, de reſtit. ſpoliat.* ubi diſponitur, quòd propter maximam ſævitiam viri, fit ſeparatio inter conjuges quoad thorum & habitationem, ſi per cautionem, vel ſatiſdationem non poteſt planè uxori eſſe cautum, quem ad hoc ſummè notant, & commendant ibi Doctores. Et reputat ſingularem, & unicum Abbas *in c.1. de divortiis*, de quo vide ibi per eos, & per Palat. Rub. *in ſua repetitione fol.43. colum.*

Quartus caſus eſt, quando quis habet aream, vel fundum in aliquo loco & vicinus vult altiùs tollere, elevare, vel ædificare aream, fundum, vel domum ſuam, quem habet juxta illum, taliter quòd impeditur aër, vel ventus, quod non poſſint colligi fructus: nam tunc poteſt dominus, & poſſeſſor talis areæ, vel fundi prohibere vicinum, ne altiùs tollat, ædificet, vel opus faciat per quod impediatur aër, vel ventus juſto pretio; imò adhuc gratis, & abſque pretio aliquo, textus eſt ſingularis & unicus *in l. fin. §. fin. Cod de ſervit. & aquâ.* Cujus verba ſunt: *Sancimus itaque nemini licere ædificare, vel alio modò verſari, ut idoneum ventum & ſufficientem ad præfatum opus infringat, & inutilem aream domino, & fructuum inutilitatem faciat*, & ad hoc notat & commendat ibi Gloſſ. ordinaria, Odofred. Cyn. Jacob. Butr. Bart. Alberic. Bald. Paul. Salycet. & communiter Doctores, & reputat ſingularem & unicum Bart. ibi & ad hoc notat etiam Gloſſ. ordinaria *in l.2. ff. de ſervit. ruſtic. præd.* & ibi communiter Doctores, Gloſſ. etiam ordinaria *in l. Imperatores, eodem tit.* & ibi Doctores. Et illum etiam textum reputat ſingularem Cæpol. *in tractat. de ſervit. c.27.* & reputat mirabilem *c. 19.* & ultra eos reputat ſingularem, & unicum, Joan. de Imol. *in l. ſi prius, ff. de novi oper. nunc fin. colum. n.4.* & Jaſ. *in l. ex hoc jure ff. de juſtit. & jur.3. colum. n.14.*

ANNOTATIONES.

SI *verò fuerit ſciens*) Confusè & non abſque mendo a
loquitur in præſenti noſter Gomezius, ſi quidem cer- 8
tum frequenter placitum eſt, quòd, qui ſcienter rem alienam emit, nec ſibi de evictione cavit, nullam actionem contra venditorem habet, nec ad pretium ipſum quod dedit recuperandum, quemadmodum rectè declarat Paul. *in l. emptorem, §. ult, ad fin. ff. de act. empt.* atteſtantur Curt. Jun. *in l. ea quæ, in fin. ff. de contrah. empt.* Didac. à Covarruv. *l. 3. reſolut. c. 17. col. 4. verſ. ad eam*, & noſtermet Gomezius diligenter, infra *iſto c. n.42.* quamvis ea in re lapſus ſit Art. *in l. aliquam rem col.7. ff. de acquir. poſſeſſ.*

Idem etiam deducitur, & infertur.] Hac de quæſtione b
videto omninò diligentiſſimum & doctiſſimum Arium
Pinellum *in rub.2. p. c. 1. cum ſequentib. C. de reſcind. vendit.* 9
ubi verè & illam explicat, & noſtrum Gomezium in ordinem redigit.

Quæro tamen circa prædicta.] Conſulito hac de quæſtione c
Tiraq. *de retract. lign. p.30. gloſſ.1. num.2.* Boër. *quæſt 144.* 11
Didac. à Covarruv. *l.2. reſol. c.4. num. 9.* & omninò ſtrenuum, ac doctiſſimum Pinellum, *in rub.2 part. c.2. n.1. cum pluribus ſequentibus, cod. de reſcind. vend.* videto etiam quæ nos in conſilio pro viro honeſtiſſimo Salomone Dardeto hac de re reſpondimus.

Et nota, quod non tenetur.] Adde Rip. *in l. 2. n. 49. ff. ſo-* d
lut. matr. facit in argum. text. *in l. minor. 25. annis cui fidei-* 17
commiſſum ff. de minor. & hæc eſt veriſſima ſententia, quam laudo *in rec. ſentent. theſ. verſ. ſcripturam*, n. 24. ubi negatio operarum vitio deeſt.

In quo notabili, & utili articulo] Ad hunc articulum, e
quæſtionem, & materiam videto Hippol. *ſing. 82.* &
Chaſſ. *conſuetudine Burg. rub. 11. §.* Matth. de Afflict. *in c.1.* 20
ex n.31. qui ſucceſſ. teneant. Didac. à Covarruv. *l. 2. var. reſol. c. 19. & de ſpons. 1. part. c. 1. n. 9.*

Quartò principaliter extende.] Adde Tiraq. latè *in* f
tract. de conſt. 1 part. pag 8. num.21. & pag. 11. num. 24. 21
ubi idem diligenter cum multis affirmat. Subtilis tamen atque utilis apprimè hac in re quæſtio eſt; nam ſi hæc ficta traditio facta ſit per conſtituti clauſulam à venditore appoſitam, cùm emptor eſſet abſens, cujus nomine notarius, rem agnoverit, ac receperit, & antequam emptor ipſe geſta rata habuerit, venditor alii rem eandem diſtraxerit, ac verè tradiderit, uter præferri debeat? & certius acceptiuſque eſt, poſteriorem, cui verè res eſt tradita, præferri omninò debere: ut rectè exiſtimaverunt Dec. *in l. contractus, n. 22. ff. de reg. jur. & conſ. 226.* Çur. Jun. *conſ. 55. num. 9.* Bertrand. *conſ. 304. l. 3.* Ant. Rub. *conſ. 132.* & qui communem ſententiam affirmat Cagn. *in l. quo tutela §. ult. ad fin. ff. de re jud* Nec quicquam obſtat & Notarium abſenti poſſe quærere &, venditori integrum, liberumque non eſſe, quod geſſit, retractandi, quia diverſi omninò ſunt termini, ut cuivis rem diligentiùs inſpiciendi conſtabit, quamvis nonnulli non proletarii juris interpretes eâ in re dormitaſſe videantur.

Ita tenet ſolus Jaſon.] Tenet eitam Socin. & qui eum g
refert Marc. Mant. *de ſolvend. argum. verſ. octavo dicimus* 20
pag. 301.

h *Et in §.actionum.6 .col.*] Adde Hoſtiens *in c. cum dilecti*,
21 *verſ. etenim* ubi etiam Henric. *extra de empt. & vendit.* &
eſt res extra omnem diſputationis aleam.

i *Poteſt validari.*] Cordatè ſatis ac prudenter loquitur
22 noſter Gomezius in præſenti. Nec enim contractus à prin-
cipio valuit, quantumvis utilis minori præponatur, ſed
tamen minore id exigente ſtatis viribus, circumſepiri, ac
ſtabiliri poteſt; at contra multos cum multis receptum
affirmo *in recept. ſent. theſ. verſ. minores*, *n.* 182.

l *Si verò ipſe emptor.*] Hanc Gomezii ſententiam carpit
23 diligentiſſimus Pinel. Poſt Didac. à Covarruv. quem ipſe
laudat *in l.* 2. *c.* 1. *num.* 39. *part.* 2. *C. de reſcin. ven.* Sed
certe, ſi terminos, alienantis à diſperdente ſecreveris,
non parùm æquitatis cum noſtro Gomezio faciet, quam
aliò rapit doctiſſimus & acutiſſimus Pinellus. Videto au-
tem ad omnes ſubſequentes quæſtiones eundem Pinellum
in illis laboratiſſimis commentariis, ubi hanc omnem
materiam ſubtiliter, doctè ac diligenter ita tractavit, ex-
plicavit, & enucleavit, ut nihil penitùs addi, diminutive
poſſit.

m *Ut modicitas pretii vel quod emptor.*] Videro hac de re
25 Matth. de Affict. *deciſ.* 40. *n.* 17. *& deciſ.* 65. & Aym. Crav.
conſ. 156. *n.* 8. & quæ ipſe breviter perſtringo *in recept.
ſent. theſaur. verſ. venditionis contractûs n.* 2.

n *Item etiam infertur, quod licèt venditor.*] Adde utrum-
que Imol. *in l. ſi cùm dotem*, *§. ultimo*, *§. ſolut. matrim.*
30 Fab. *de pign. part.* 5. *memb.* 2. *num.* 8. & videto quæ ob-
ſervo *in recept. ſent. theſ. verſ. creditor ex mercium vendi-
tione.* 324.

o *Ex quò primò infertur quod in contractu.*] Adde Cur. Jun.
conſ. 178. *n.* 27. Tiraq. *de conſ.* 2. *part. num.* 6. Vivium
35 *l.* 1. *oppoſ.* 80. & intellige vanam ſubtilemque eſſe omninò
hanc differentiam ab interpretibus commentam. Cur
enim qui promiſit ſe donaturum, graviùs, duriùſque de-
vincetur, quàm qui ſtatim rem donavit? ſed hac de re ali-
bi oportuniùs & copioſiùs.

p *Taliter quod dura, & damnoſa.*] Adde prætereà quod
49 licet venditio ſit rerum plurium diverſarum, diverſis
etiam pretiis inita, ſi tamen liquidò conſtiterit, non ali-
ter, nec aliàs contractum illum celebraturos fuiſſe con-
trahentes, quàm ſi totus ſuis omnibus partibus conſtaret
ac de rebus omnibus ſartus tectus haberetur; ſi poſtea a-
liqua ex parte aliquo caſu reſcindatur, & in alia parte om-
ninò evaneſcet, alterutro contrahentium cujus intereſt,
poſtulante, ut rationi conſentaneum apprimè cenſeo &
commune interpretum placitum affirmare auſim ex Accur.
& cæteris interpretibus per illum text. *in l. tutor* §. 1. *ff.
de minor.* Ex eodem Accur. & interpretibus per text. plu-
rimum conferentem *in l. ſi quis aliam ff. de ſol. & in l. ſi
duos ff. de contrah. empt. & in l. ejuſdem*, *ff. de ædil.
edic* ex Dec. *conſ* 421. *num.* 3. *&* 4. Aym. Cravet. *conſ.*
202. *num.* 13. *& conſil.* 446. *num.* 3. Tiraquel. plures lau-
dante *de retract. ſign* § 23. *gloſſ.* 1. *num* 13. Carol Molin.
in conſuet Pariſienſ §. 22. *quæſt.* 9. *n* 44. & ex graviſſimo,
ac doctiſſimo Pinello, *ad l.* 2. 1. *part c.* 4. *num.* 1. *C. de
reſcind. vend.* & ita nos quoque in facto pro viro honeſtiſ-
ſimo Salomone Dardetio conſuluimus.

Si verò emptor fuerit ſciens, non agit.) Vereor ne cer-
q tior, & probabilior ſit Angeli opinio, ac noſter Gomezius
50 fallatur, quippe quia non video, cur in præſenti ſpecie
diverſum jus ſtatuendum ſit atque in illa, cùm quis rem
alienam ſcienter emit, in qua proculdubio, nec ad pre-
tium actionem ullam contra venditorem habet, ut latè
ſupra cum eodem Gomezio reſolvi *annot.* 1. *iſtiuſmet c.*
nec Bartol. auctoritatem quicquam ob futuram reor, aliò
enim ſpectat.

Secundus caſus eſt, ratione publicæ utilitatis] Adde
r Didac. à Covarruv. *l.* 3. *reſol. cap.* 14. Franc. Vivium
57 *l.* 1. *op.* 433. quos laudo *in repet. ſent. theſaur verſ. ven-
dere*, *num.* 13. ubi & hunc Gomezii noſtri locum cito,
etſi ſcriptura numerorum mendo ſcateat. Et intellige eum
qui pluris conſtituto à magiſtralibus pretio vendiderit
utroque foro, tum conſcientiæ, tum judiciario, judicis
officio obeundo, teneri emptori ad id quod magiſtra-
tuum æſtimationem excurrit, ut reſolvit Didac. à Covarruv.
ubi ſuprà num. 3. Medin. *de reſtit. quæſt.* 7. *art.* pro quibus
facit, quia id quod ultra pretium à lege præſcriptum ac-
cipitur, & jure indebitum cenſetur, & idcircò tum repeti
poteſt, tum reſtitui debet, *l. ſi non ſortem ff. de condict. in
deb.* § *ult. C de uſur* Facit item: quia cùm acceptio
eſt illicita, etſi præſtatio fuerit licita, locus juſtæ & effi-
caci repetitioni patet juxtà Gloſſ. ſingular. & communi-
ter receptam teſte Abb. *ibidem ad fin. in c. dilectus in* 1.
de Simon Conferunt denique ad hanc eandem ſententiam
ſtabiliendam, quæ tradit Dec. & alii per textum *in l. invi-
tus*, §. *quod cuique ff. de reg. jur.*

ADDITIONES

SUMMARIUM.

1 *Doctores materiam explicantes referuntur.*
2 *Quid requiratur ad emptionem, & venditionem, & an habens mandatum ad vendendum poſſit pretium recipere?*
3 *Venditio an poſſit contrahi inter patrem, & filium?*
Quid ſi palam, & bona fide contrahant?
4 *Venditio valet inter virum & uxorem.*
An creditor poſſit emere bona debitoris in quibus ſit executio?
5 *Bona præſentia, & futura, an quis poſſit vendere?*
Hypotheca generalis comprehendit futura.
6 *Actiones an tranſeant in emptorem hæreditatis?*
Si creditores incipiant agere contra emptorem an poſſint regredi contra venditorem?
An hodie emptor hæreditatis poſſit conveniri?
Spes fideicommiſſi, vel majoratûs, an poſſit vendi?
7 *Actiones an poſſint vendi?*
An exceptiones quæ poterant opponi venditori, poſſint emptori opponi?
Compenſatio an poſſit illi opponi?
Quid ſi venditio, vel ceſſio fiat potentiori?
8 *An res quæ non exiſtit in rerum natura poſſit vendi; & quid de captura piſcium, & cenſu vitalitio?*
Quid de fructibus ante collectionem?
Explicatio l. 17. titul. 11. lib. 5. Recopilationis.
Gabella ex dicta venditione quando debeatur?
9 *Rem alienam an quis poſſit vendere vel emere; & de emente rem majoratûs bona fide, vel fideicommiſſo ſubjectam, vel cenſui obligatam.*
An emens ſcienter rem alienam ſi evincatur poſſit pretium recipere?
Vendens rem alienam ſcienter, tenetur furti.
10 *An valeat venditio ſine pretio determinato?*
Quæ probatio requiratur ad probandum venditionem?
Quid de venditione facta eo pretio, quo partes poſtea convenerint?
11 *Si interveniat pretium & aliqua res ex parte emptoris, an ſit venditio?*
12 *Fructus rei venditæ ad quem pertineant? &* de text. in leg. curabit, Cod. de action. empti.
Quid de penſionibus?
13 *Vendens ſimpliciter reus, quid videatur vendere?*
14 *Domum vendens an videatur vendere ei acceſſorium?*
15 *Ancillâ venditâ an videatur venditus partus?*
Quid ſi pignori detur? & alia.
Partus an ſit pars matris?
De evictione partûs?
Lupam lactantem catulos capiens unum tantum premium conſequitur.

16 *Vendens equum an videatur vendere ſellam & frænum.*
De acceſſionibus rei venditæ, & de theſauro: & an vendens fundum teneatur præſtare viam ad eum.
An redhibitoria competat, ſi ornamenta non tradantur?
17 *De venditione ad modum, ſeu menſuram.*
18 *An ſcriptura requiratur in venditione, & aliis contractibus?*
An poſſit quis compelli facere ſcripturam cum clauſula guarentigia poſt perfectum contractum ſine ſcriptis?
19 *De arra in contractu venditionis.*
Arra an in partem pretii data præſumatur.
20 *An contractus poſſit conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, & an venditor poſſit pœnitere poſt licitationem?*
De venditione, Si placuerit, *vel* Niſi diſplicuerit.
21 *Re vendita duobus quis præferatur.*
An delictum committat, & quâ pœnâ puniatur vendens rem duobus?
De gabella in prædicto caſu.
22 *Venditio reſcinditur contrario conſenſu: & an duplex gabella debeatur?*
Qui contractus unius partis conſenſu diſſolvantur?
An hodie pactum nudum pariat actionem?
Quid ſi in contractu intervenit dolus?
Dolum paſſus poteſt approbare contractum.
Idem de nullitate.
De gabella ſolvenda dicto caſu.
23 *De remedio* leg. 2. Codice de reſcindenda venditione.
Læſo intra dimidium ſuccurritur ſi dolus interveniat, vel ſciens juſtum valorem vendat, vel emat: & de venditione facta per procuratorem.
Dictum remedium an habeat locum in cæteris contractibus?
Quid in tranſactione?
24 *Quid in re vendita in publica ſubhaſtatione?*
An hoc remedium poſſit intentari à creditoribus, & an contra Tertium?
In locatione finita an locum habeat dictum remedium?
Et ibi de locatione pro pluribus annis quomodo in ea conſideretur læſio?
25 *Reſtitutio an debeat fieri cum fructibus in caſu* dictæ leg. 2. *& an pretium cum intereſſe.*
26 *Jurans non petere reſciſſionem ex* l. 2. *an poſſit illam petere.*
Valor, & pretium rei attenditur tempore contractus.
27 *Donatio exceſsûs an tollat dictum remedium?*
De renunciatione dicti remedii, & quid ſi læſus ſciebat valorem rei?
28 *Per pactum de retrovendendo reſcinditur venditio.*
De fructuum acquiſitione hoc caſu, & de periculo rei venditæ hoc pacto.
Infra quod tempus poſſit venditor retrahere?
Minori an competat reſtitutio adverſus lapſum temporis?
29 *Quid ſi nullum tempus fuit præfixum?*
30 *Si emptor vendidit alteri, an ab eo poſſit venditor rem repetere virtute pacti?*
Quid ſi unus ex pluribus velit retrahere?
An ſi emptor rem hypothecaverit, reſolvatur hypotheca?
31 *An per pactum legis commiſſoria venditio reſcindatur.*
An valeat pactum quod dominium non transferatur non ſoluto pretio?
Fructus medio tempore percepti ad quem pertineant in caſu legis commiſſoriæ?
Dominium ſine retrotraditione transfertur in caſu legis commiſſoriæ.
Quid in pacto adjectionis in diem?
Quid de fructibus dicendum in caſu adjectionis in diem?
32 *Gabella an debeatur in dictis caſibus?*
Quid in pacto de retrovendendo?
Quid in venditione cum pacto legis commiſſoriæ, vel additionis in diem.
33 *De periculo & commodo rei venditæ.*
Quid in rebus conſiſtentibus in pondere, vel menſura?
De guſtatione mercium.
Quid ſi adfuit culpæ venditoris.
Quid ſi venditor ſciebat ordinationem factam vel faciendam de diminutione pretii mercium, an teneatur.
De ſolutione facta in pecunia de proximo minuenda.
34 *Evictio habet locum in contractibus oneroſis.*
Evictio an habeat locum in diviſione hæreditatis?
35 *Quid ſi adfuit pactum ne haberet locum evictio in diviſione hæreditatis?*
Quando diviſio fuit facta per teſtatorem, quid?
36 *An in donatione habeat locum evictio?*
Quid in donatione remuneratoria?
37 *An in legato habeat locum evictio?*
Quid in prælegato ſeu melioratione?
38 *In dote an habeat locum evictio?*
39 *Quid in tranſactione?*
40 *Quo tempore habeat locum evictio?*
Fidejuſſor an ſit præſtandus à venditore de evictione?
Quid ſi quis ſciens vendidit rem alienam?
Denuntiatio debet præcedere evictionem.
An libellus in ea inſerendus?
Mortuo venditore, an omnibus hæredibus ſit facienda denuntiatio?
Abſenti quomodo fiat denuntiatio?
Quo tempore denuntiatio facienda?
Quid ſi eſſet notorius defectus juſtitiæ venditoris?
Venditor non tenetur præciſè aſſumere in ſe litem.
Venditor poteſt aſſumere in ſe cauſam in ſtatu in quo eſt.
Non auditur volens facere probationem poſt terminum.
Lis eſt proſequenda coram eodem Judice.
Caſus in quibus non habet locum evictio.
41 *Compromittens litem non agit de evictione.*
Item compulſus vendere per Principem.
42 *Item quando res evincitur jure ſpeciali.*
43 *Quid in emente rem alienam ſcienter?*
Qui ſi fiat ſtipulatio de evictione?
44 *Alii quatuor caſus, in quibus non habet locum evictio.*
45 *Hæreditate vendita an habeat locum evictio?*
An evicta una re, vel parte ejus, poſſit emptor à contractu diſcedere, & quid evicto partu ancillæ?

46 *An*

46 *An pro ſervitute competat evictio? & quid ſi res cenſui ſuppoſita, vel hypothecata vendatur?*

47 *An actio de evictione tranſeat in ſingularem ſucceſſorem?*

Actio perſonalis non datur contra Tertium.

48 *Venditor an teneatur ad ſumptus, & expenſas litis, in qua emptor victor extitit: & quid in fructibus?*

49 *Venditio rei vitioſæ, vel morboſæ an reſcindatur.*

Quid dicendum in ſervo generaliter legato?

50 *Vitium rei venditæ quomodo declarandum, & quid ſi res perierit?*

Si plures res vendantur, & una ſit vitioſa, quid?

51 *Quæ res non poſſunt vendi? & ibi de ſepultura, & officiis publicis cum juriſdictione, & alia, & quid de jure patronatûs?*

52 *Quando quis cogatur vendere vel emere?*

De venditione vaſſallorum, ſeu oppidorum.

Tempore careſtiæ omnes tenentur vendere, etiam Clerici.

Item aliquando tenetur dominus vendere ſervum.

Ancilla ſi urgeatur ad impudicitiam, conſequitur libertatem.

Vaſſalli inviti an poſſint vendi, & an Dominus ob ſævitiam cogatur eos vendere?

Frumentum civibus eſt vendendum potius quàm exteris.

Judices inferiores poſſunt prohibere frumentum extrahi, & an valeat prohibitio ne vinum aſportetur in civitatem?

Habita fides de pretio quando præſumitur, vel non?

De promiſſione de vendendo.

1 DE emptione, & venditione præter Scribentes *in locis ordinariis* agunt Connanus *lib. 7. commentar.* Duarenus *hoc titul.* Donellus *lib. 13. commentar. cap. 1. & ſeqq. & ibi* Oſualdus, Petrus Gregorius *in Syntagm. libr. 25. capit. 1. & ſeqq.* Caldas *in leg. ſi curatorem, §. venundediſti*, ubi quid comprehendat verbum; *Venditio*, Tuſchus *littera V. concluſ. 42. & pluribus ſequentibus, uſque ad* 68. Parladorius *lib. 1. quotidianarum, cap. 3. §. 2.* ubi etiam quid comprehendat, Regularum & communium opinionum Conſarcinatores, *hoc verbo*, Sarmiento *lib. 6. ſelectarum, cap. 7.* ubi an *emptionis* verbo, omnis alienatio contineatur, de quo etiam Barboſa *de nominibus appellativis, verb. Venditio*, Amaya *in leg. 1. Cod. de venditione rerum fiſcalium, lib. 10. ex numer. 38.* Matienzo, Azevedus, & reliqui Regnicolæ *in titul. 11. libr. 5. Recopilationis, per totum*: Joannes Gratianus *in regula* 482. ubi latè agit quid comprehendat verbum *Venditio*, Summiſtæ *in verbo, Emptio, & verbo, Venditio*: Cancerius *variarum 1. part. cap. 13.* Bonacina *de contractibus, diſputat. 3. quæſt. 2.* Reginaldus *in praxi, lib. 25. tractatu 3.* latè, & copioſiſſimè materiam explicans, & plurimos referens Hermoſilla *in annotationibus* ad Gregorium Lopez *titul. 5. per totum, partita 5.* Molinam *de juſtitia, tom. 2. diſputatione 336. & multis ſequentibus, uſque ad* 380. Leſſius item *de juſtitia, lib. 2. cap. 21. per totum*, Souſa *in repetition. §. actionum, cap. de empto, & vendito*: Pichardus *Inſtitut. de obligationibus ex conſenſu, & in titul. de emptione, & venditione*, Morla *in emporio, 1. part. titul. 9.* Filliucius *in ſumma, tom. 2. tract. 35. cap. 1. & ſeqq.*

Ad num. 1. ibi: *In quo requiruntur, &c.* 2

Rem, pretium, & conſenſum requiri ad exiſtentiam emptionis, & venditionis, ut hîc reſolvit noſter Gomezius, docent, & explicant Donellus *lib. 13. cap. 1. & ibi* Oſualdus *notatis, littera E.* Scaccia *de commerciis, §. 1. quæſtion. 1. num. 209. quæſt. 5. num. 20.* Petrus Gregorius *in Syntagmat. lib. 25. cap. 2. ex numer. 4* ubi explicat, quatenus attinet ad rem, ſufficere quod exiſtat, vel exiſtere ſperetur de futuro, Caſtill. *leg 24. Tauri*, ubi an debeat concurrere conſenſus utriſque partis, Pichardus *de emptione, & venditione, in principio, n. 2. & 13. & in rubrica eodem titulo.* & alii ſuperiùs allegati: Gratianus *diſceptation. cap. 500. num 15. & cap. 411. num. 15.* Morla *in emporio, 1. parte titul. 9. in principio, num. 13.* Reginaldus *in praxi, lib. 25. cap. 26.* & plures referens Hermoſilla *in annotationibus ad legem 1. titul. 5. gloſſa 1. n. 4. & 5. partita 5.* ubi ait rem, pretium, & conſenſum eſſe ſubſtantialia in venditione, Cevallos *quæſt. 136. n. 44.* & optimè D. Larrea *deciſ. Granatenſ. 11. ex numer. 9.* ubi probat traditionem rei, & pretii numerationem non ad ſubſtantiam venditionis, ſed ad executionem pertinere, & idem in rebus venditis ad pondus, vel menſuram: *& n. 52. & 53.* quod gabella debetur gabellario qui erat tempore contractûs, quod infert ex dicta concluſione, & Cancerius *1. part. cap. 13. numero. 1.*

Et adde, quod ita pretii conſtitutio requiritur ad exiſtentiam venditionis, & eſt illi annexa, quòd dubitaverint Doctores, an qui habet mandatum ad vendendum cenſeatur illud habere ad recipiendum pretium? in quo Bart. *in leg. filiæ, ff. de ſolut.* & Stracha *de mercatura, titul. de mandato, n. 23.* & cum eis Fachinæus *lib. 2. controverſ. cap. 94.* affirmativam tenent contra Roman. *conſ. 461.* cujus argumentis ſatisfacit Fachinæus *ibi*: quem videas.

Ad nu. 2. ibi: *Quòd talis contractus valeat, & teneat inter patrem & filium, &c.*

Hunc contractum inter patrem & filium poſſe celebrari in caſtrenſibus, vel quaſi, & quando patri non quæritur uſusfructus, ùt docet Gomezius, comprobant communiter Doctores; quia quando pater acquirit uſumfructum, efficitur à lege adminiſtrator bonorum filii, Tiraquell. *de legibus connub. gloſſa 5. num. 4.* Pinellus *in l. 1. Cod. de bonis maternis, 2. part. num. 63.* Mendez de Caſtro *in leg. cum oportet, Cod. de bonis, quæ liberis, 2. part. numer. 121.* noſter Gomezius *in leg. 48. Tauri, numer. 14.* & optimè Barboſa *in leg. 3. ff. ſoluto matrimonio*: itaque cùm filius non habeat adminiſtrationem, contractum ſuper eis inire non poterit; ita Molina *de juſtitia, tom. 2. diſp. 343. nu. 8.* & vide Matienzum *in dialogo, 3. part. cap. 20. num. 16.*

Ibi: *Quod tamen eſt verum, & procedit, &c.*

An prædictus contractus inter patrem, & filium, palam, & bona fide, in præſentia Judicis, vel propinquorum poſſit celebrari? videndi ſunt Dueñas *in regul. 31.* Gregorius Lopez *in l. 4. titul. 5. part. 5. gloſſa de aquel.* ubi Hermoſilla latè *in annotationibus ad gloſſ. 9.* Padilla *de leg. pœnali, parte 2. cap. 27. in fine, & vide ſuprà, cap. 1. numer. 3.* Guttierrez *in tractatu de juramento confirmatorio, 1. part. cap. 40. n. 2. & in tractatu de tutelis, 2. part. cap. 25.* quos omnino videas, & maximè Hermoſillam *in dict. gloſſ. 9. ubi n. 10.*

cum Matienzo *in dialogo relato* 3. *part. cap.* 20. *num.*16. *& in leg.*23. *tit.* 11. *lib.*5. *Recopilationis gloſſ.*2. *num.*3. *&* 4. Guttierrez *ubi ſuprà*, Spino *in ſpeculo*, *gloſſ.* 29. *numer.* 59. & aliis tenet *per dictam leg.* 23. *titul.* 11. *lib.* 5. non corrigi deciſionem *dict. l.* 4. quæ permittit adminiſtratoribus emere res, quas adminiſtrant, palam, & bona fide, contra noſtrum Gomezium; *& numero* 11. *& ſeqq.* declarat quomodo intelligatur emere palam, & bona fide, adminiſtrator?

4 Ad num. 3. ibi: *Item etiam valet iſte contractus inter virum, & uxorem, &c.*

Hunc contractum valere inter virum & uxorem niſi in fraudem donationis factus fuerit, ut hîc reſolvitur, docent omnes Scribentes *in leg. ſi ſponſus, verſ. Circa venditionem, ff. de donationibus inter virum & uxorem:* Gratianus *regul.* 101. Thomas Sanchez *de Matrimonio*, *l.* 6. *diſputat.* 1. *num.* 11. ubi advertit quod ita demùm valet venditio, ſi animo vendendi re vera facta fuit, & quòd ſi celebretur minori pretio, ejus defectus ſuppleri debet: ſi autem animo donandi venditio fuerit celebrata, tunc nullius eſt momenti. Quomodo autem probetur ſimulatio, & quod animo donandi facta fuerit? videndi ſunt, Mantica *de Tacitis conventionibus, lib.*4. *titul.* 23. *num.* 31. *& lib.* 8. *titul.* 17. *& tom.* 2. *lib.* 13. *titul.* 35. & latiſſimè Cæpolta *in tractatu de ſimulatione contractuum, ex num* 85. Menochius *de præſumptionibus*, *lib.* 3. *præſumpt.* 122. *&* 124. *n.* 3. Maſcardus *de probation. lib.*1. *concluſ.* 438. *ex numer.* 7. Tuſchus *verb. Simulatio*, *concluſ.* 260. *& concluſ.* 263. & ferè infinitos referens Farinacius *in praxi criminali*, *quæſt.* 162. *ex num.* 94.

Item adde, an creditor poſſit emere bona ſui debitoris in quibus facta fuit executio? de quibus videndi ſunt optimè explicantes, Neguſant. *de pignor.* 1. *memb.*6. *part. n.*13. Parlador. *l.*2. *quotidian. cap. fin.* §. 13. *numer.* 13. *&* §. 16. *part.* 3. Felicianus *de cenſibus*, *tom.* 1. *lib.*1. *cap.* 3. *n.* 10. *& tom.*2. *lib.* 1. *cap.*3. *n.* 5. Cevallos *quæſt.*633. *num.* 6. *& quæſt.*763. *num.*46. Eſcobar *de ratiociniis*, *computat.*14. *num.*1. Guſman, *de evictionibus*, *quæſt.*22. *ex num.* 49. Valenzuela *conſ.*189. *ex num.* 62. *& conſil.* 156. *ex numer.* 13. *&* 75. Amatis *deciſ.* 67. *numer.* 12. Hermoſilla *libr.* 52. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſ.*7. *nu.* 8. 11. *&* 16. *& quaſi per totam*, Carraſco *ad leges Recop. cap.*11. *ex n.* 84. & noviſſimè Salgado *in labyrinth. part.* 1. *cap.* 10. *numer.* 16. Carleval. *de Judiciis*, *tom.*2. *diſputat.* 1. *tit.* 1. *num.*7. ex quibus maximè Valenzuela, Salgado, & Hermoſilla, colligitur, quòd creditor rem quæ in judicio venditur per executorem poteſt per ſe vel aliam interpoſitam perſonam emere pretio juſto; ſecus ſi res pignori data creditori, vendatur per ipſum poſt terminum præfixum ſolutioni, tunc enim nec per ſe, nec per alium poterit emere, quia hoc caſu cenſetur conſtitutus Procurator ad vendendum ab ipſo debitore, ex pignore conventionali.

5 Ad numer. 4. ibi: *Poteſt quis vendere*, *&c.*

Bona præſentia, & futura poſſe vendi, docet in præſenti noſter Gomezius, & ita etiam reſolvunt Mozius *de contractib. in cap. de rebus quæ emi aut vendi poſſunt*, *n.* 1. Mantica *de Tacitis conventionibus*, *lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 21. *& ſequentib.* ubi quòd in generali bonorum venditione non veniunt ea, quæ ſunt prohibita alienari, veluti bona feudalia, nec etiam ea quæ ſpecialem exigunt conceſſionem, nec etiam ea quæ quis veriſimiliter in ſpecie non eſſet venditurus, nec etiam comprehenditur pretium ipſius venditionis, aliàs enim inteſtabilis venditor efficeretur, Molina *de juſtitia*, *tomo* 2. *diſput.* 340. *n.* 1. ubi in totum ſequitur noſtrum Gomezium, Caſtillo *in l.* 69. *Tauri*, *verbo*, *Donacion*, Suarez *titul. de los emplazamientos*, *verſiculo*: *Sed attende*, *numer.*10. ubi quòd vendere volens omnia bona poteſt prohiberi à creditoribus ſi eſt ſuſpectus de fuga, Hermoſilla *in l.* 11. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſ.* 1. *n.* 5. Guttierrez, *de juram. confirm.* 1. *part. cap.* 11. *n.* 6. ubi refert Bart. ampliantem, etiam ſi venditor eſſet deceptus ultra dimidium juſti pretii, Petr. Gregor. *in ſyntag. lib.*41. *cap.* 5. *num.* 10.

Ibi: *Nec obſtat. Text. cum materia in l. fin. C. quæ res pignori*, *&c.*

Hypotheca Generalis ſimpliciter concepta, quòd comprehendat bona futura, & quæ alia includat? vide latiſſimè diſputatum à Mantica *de Tacitis conventionibus*, *lib.* 11. *titul* 4. *per totum*, Tuſcho *litter. H. concluſ.* 112. *n.* 15. Neguſant. *in tractatu de pignorib.* 2. *membr.* 2. *partis*, *in principio*, & aliis communiter; & Petro Gregor. ſuprà; *dicto num.* 10.

Ad numer. 5. ibi: *Poteſt quis vendere*, *&c.* 6

Hæreditatem univerſalem datam ex teſtamento, vel ab inteſtato, poſſe vendi ut hîc reſolvitur, notum ex jure; & docent latiſſimè Mantica *de Tacitis convent. lib.*4. *titul.* 10. ubi benè declarat hanc venditionem, & quid in ea comprehenſum intelligatur? *& in tit.* 11. agit an jus accreſcendi tranſeat ad emptorem hæreditatis? *& in tit.*12. an jus Patronatûs Eccleſiæ in talem emptorem transferatur? eum vide, & Gratian. *diſceptat. cap.*203. *ex n.* 33. ubi quòd ſi venditor erat creditor, poteſt exigere debitum non obſtante confuſione actionum: & Tuſch. *lit. H. concluſ.*26. *& lit. P. concl.* 13. *&* 14. Moz. *de contractibus, tit. de emptione, c. de rebus quæ emi aut vendi poſſunt, n.*3. Guzman, *de evictionibus, quæſt.*45. *ex n.*1. ubi de evictione in hoc caſu, Cancer.3. *part. cap.* 1. *n.*161. *& ſeq.* Petrum Gregorium *in ſyntagmate*, *lib.* 41. *cap.*2. *&* 3. Fachinæum *lib.*10. *controverſiarum*, *cap.*69. Gregor. Lopez *in l.*64. *tit.*18. *part.*3. Barboſam *in l. ſi æſtimatis*, *ff. ſoluto matrimonio*, *n.* 10. *& ſeq.* Molinam *de juſtitia*, *tom.*2. *diſp.* 340. Parlador. *lib.* 2. *quotidian. cap.* 3. *num.*25. *verſic. illud quoque & in cap. fin.* 3. *parte*, §. 4. *ex nu.* 9. Rodriguez *in tractatu de redditibus*, *libr.* 2. *quæſt.* 21. *num.*10. optimè Salgado, plures referens *in labyrintho* 1. *part. cap.*13. §.2. *ex nu.* 22. Hermoſilla *in l.* 13. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 1. *ex numer.* 1. ubi quòd venditio hæreditatis viventis non valet, etiam ſi vendens ſit ſubſtitutus pupillaris, & vendat jus vel ſpem ſuæ ſubſtitutionis nondum delatæ, de quo omnino videndus eſt Morla *in emporio*, *tit.* 3. *n.*49. *&* 50. & etiamſi in juramento confirmetur venditio, ut ex Covarruv. Guttierr. Fachinæo, & aliis contra Seraphinum reſolvit Hermoſilla *ibidem*, Cevallos *quæſt.*536. *ex n.*37. ubi optimè declarat; iterum, & latius Hermoſilla *ſuprà gloſſa* 5. *per totam*.

Ibi: *Actiones verò paſſivæ*, *&c.*

Actiones utiles activas per venditionem hæreditatis tranſire in emptorem ſine ceſſione, non verò actiones paſſivas, reſolvit, ut vides, Gomezius: de quo videndi ſunt Parladorius, & reliqui *ſuprà*, Gratianus *diſceptationum*, *cap.* 532. *ex num.* 1. *& cap.* 49. *n.*8. Cancer. 3. *part. cap.*7. *ex numer.* 267. & Pichard. *in manuductionibus*, 2. *part. præcepto* 1. *nu.* 9. ubi quòd hæreditatis emptor exequi poteſt debitores hæreditarios, *& præcep-*

to 2.

to 2. *num.* 38. ubi aſſerit nonnullos Doctores *in l.* 2. *Cod. de hæreditate vendita, & in l.* 1. *Cod. de pactis*, docere, quòd ſi venditor hæreditatis non ſit ſolvendo, tunc emptor pro hæreditariis debitis poſſit conveniri, quod etiam tenet Parlador. *dicto cap. fin.* 2. *parte*, §. 2. *num.* 5. quod ipſe Pichardus non approbat: vide etiam Morlam *in emporio, titul.* 3. *n.* 17. & Hermoſillam *in l.*13. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 5. *num.* 10. Salgado *in labyrintho, parte* 2. *cap.* 11. *ex n.*42. ubi quomodo hæredes teneantur pro rata; *& num.* 65. ubi de hypothecaria, quòd competat in ſolidum contra quemlibet.

An autem ſi creditor agere incipiat contra emptorem hæreditatis, ſi ea lege emerit ut creditoribus ſatisfaciat, poſſit poſtea regredi contra venditorem? Mantica *de Tacitis conventionibus, lib.*1. *titul.* 5. *numer.* 12. docet quòd non, ex eo quod tunc hæres venditor poteſt defendi exceptione taciti pacti, cùm videatur creditor tacitè conveniſſe, ne poſſit convenire hæredem, conveniendo emptorem.

An etiam hodie, ſi emptor ea lege emerit ut creditoribus ſatisfaciat, poſſit directò conveniri poſt *l.*2. *titul.*16. *lib.* 5. *recopilatione*? in controverſia eſt; in quo Parlador. *lib.*2. *quotidian.cap.*3. *num.* 25. abſolutè docet poſſe conveniri; & idem tenent Azevedus *in dict. l.*2. *num.* 39. & Hermoſilla *in d. l.*13. *tit.*5. *part.*5. *gloſſ.*5. *num.* 10. *verſiculo, hodiè de jure noſtro*: ubi de jure communi idem reſolventem, (ut circuitus evitetur) refert Boërium *deciſ.* 204. *num.* 43. Circa quod videndi ſunt ad interpretationem *dictæ l.*2. *tit.* 16. *l.*5. *recopil.* Matienzo *ibi*, & Guttierrez, *tomo* 4. *quæſt.* 68. *num.* 4. Lara *de Anniverſar. cap.* 2. *ex num.* 8. ubi de emente domum, in qua venditor promiſerat non aperire feneſtram, an teneatur eadem obligatione? & reſolvit non teneri, niſi ſervitus fuerit conſtituta; cum Cæpola *de ſervitutibus, cap.* 62. *n.*8. & Thomas Sanchez *de matrimonio lib.*1. *diſputatione* 6. *ex num.* 18. *& diſputation.* 7. *ex n.* 27. ubi quamplurimos refert, quod etiam facit D. Joannes del Caſtillo, *lib.* 4. *controverſiarum cap.* 37. *ex num.* 38. ubi latiſſimè, & noviſſimè Salgado *in labyrintho p.* 2. *c.* 26. *ex num.* 55.

Item adde, quòd ſpes fideicommiſſi, vel majoratûs, etiam vivente poſſeſſore poteſt vendi, ut ex Alexandro, Fulgoſio, & Gratiano *diſceptat. cap.* 692. & Gamma *deciſ.* 246. & ibi Flores de Mena, tradit Hermoſilla *in dicta l.*13. *tit.*5. *gloſſa* 5. *n.* 12. *&* 13.

7 Ad numer. 6. ibi: *An quis poſſit vendere actionem, &c.*

Actiones poſſe vendi, ut hic reſolvitur, docent latiſſimè explicantes, Mantica *de Tacitis conventionibus, lib.*4. *tit.*13. *per totum, ubi num.* 3. probat quòd venditio actionis vim ceſſionis habet: *& num.* 5. ait, venditorem hoc caſu debere præſtare ex ſua parte, quòd debitor eſt certus, & quòd nulla exceptione tueri ſe poteſt: *& numeris ſequentibus* docet, quòd non debet præſtare eſſe locupletem niſi hoc ſpecialiter promiſerit: eum vide, quia optimè materiam explicat: Scaccia *de commerciis*, §. 2. *gloſſ.* 5. *num.* 28. Stracha *de decoctoribus parte* 3. *nu.*4. Franchis, *deciſ.* 427. *num.* 4. Surdus *deciſ.*326. *num.*41. Felicianus *de cenſibus, tomo* 2. *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 13. Cancerius *variar.* 1. *parte, cap.* 13. *ex num.* 23. *& cap.*17. *num.*41. Barboſa *in l. maritum, ff. ſoluto matrimonio, nu.* 86. ubi quòd privilegium, & exceptio perſonalis competens venditori, tranſit ad emptorem, quando ei ceſſæ ſunt actiones & jura; Faber *in Cod. lib.*4. *titul. de hæreditate vel actione vendita, definitione* 15. & alios plures referens Hermoſilla *in l.* 23. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſ.* 1. *ex numer.* 5. *ubi numer.* 10. cum aliis plurimis docet quòd ſi debitor, cujus nomen venditur, tempore venditionis non erat ſolvendo, tunc adverſus venditorem emptori competat actio: *& per totam gloſſam* benè explicat materiam periculi nominis venditi, quem videas; & Rodriguez *in tractatu de redditibus lib.* 2. *quæſt.* 21. *per totam*, ubi etiam agit de evictione, & periculo nominis venditi, & *numer.* 22. probat, quòd ſi venditor ſciebat inopiam debitoris, & vendidit, tenetur: & quòd emens nomen debitoris minus idoneum ignoranter, non ſibi præjudicat: & vide etiam Guzman *de evictionibus, quæſt.* 35. ubi latiſſimè materiam proſequitur: & Leſſium *de juſtitia, lib.*2. *cap.* 21. *dubio* 8. *&* 9. ubi an credita, & librantiæ poſſint minori pretio emi? & Salgad. *in labyrintho*, 1. *parte, cap.* 13. §.... *ex n.* 24.

An autem exceptiones quæ poterant opponi contra venditorem actionis, vel eam cedentem, poſſint opponi emptori vel ceſſionario? videas omninò Gratianum *diſceptationum tom.*2. *c.*356. Silveſtrum, *verbo Gabella, quæſt.*9. Guzman *de evictionibus, quæſt.* 5. *num.* 37. *& ſeqq.* Surdum *deciſ.* 191. *n.* 14. Leſſium *de juſtitia, lib.* 2. *c.* 3. *dubio* 10. Dianam *reſolut.*16. *tractatu* 16. 2. *part.* ubi de compenſatione, Cancerium *variar.*2. *part. cap.*6. *numer.* 81. *& ſequent.* & optimè Thomas Sanchez *in conſiliis Moral. lib.*2. *cap.*4. *dubio* 28. ubi etiam de compenſatione, Amaya *in l.*1. *C. ne fiſcus rem quam vendidit, lib.* 10. *ex num....* qui benè probant, quod † compenſatio quæ poteſt opponi Principi, vel alteri creditori, poteſt etiam opponi ejus conductori, vel ceſſionario; de quo vide optimè explicantem Salgadum *in labyrintho creditorum*, 1. *parte, cap.* 6. §. *unico, ex n.* 20 omninò.

Ibi: *Quod tamen, &c.*

Ceſſionem, vel actionis venditionem factam potentiori non valere, ut hîc reſolvitur, docent, & explicant Menochius *de arbitrat. caſu* 226. *num.* 6. *& caſu* 438. *num.* 11. Gregorius *in l.* 8. *tit.* 5. *part.* 3. *& l.* 16. *tit.... eadem partita*, Aviles *in cap.*13. *prætor.verbo, Procuradores*, Barboſa *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 7. *parte, num.*46. *& ſeqq.* Gratianus *in regula* 319. ubi etiam quòd emens rem nomine alterius, ut non ſubſit oneribus rei impoſitis, eam amittit, alter Gratianus *diſceptation. cap.*826. ubi an Clericus dicatur potentior? iterum Menochius *libr.* 3. *præſumptione* 129. Farinacius *in praxi, quæſt.* 114. *numer.* 38. *& ſeqq. & in fragmentis, verbo, Litigioſæ, ex n.* 97. latè & ferè infinitos referens Auguſtinus Barboſa *in collectanea ad titulum Cod. ne liceat potentioribus, &c. in rubrica, & per totum*, Hermoſilla *in l.*2. *tit.... part.*5. *gloſſ.... num.* 24. & noviſſimè Salgado *in labyrintho*, 1. *parte, cap.* 13. §. 2. *ex num.* 22. ubi de emente actionem animo vexandi adverſarium.

Ad numerum 7. ibi: *In quo articulo reſolutivè* 8
dico, &c.

Rem quæ non exiſtit, exiſtere tamen ſperatur, poſſe vendi, reſolvit hîc noſter Gomezius, & in hac venditione ineſſe tacitam conditionem, verbi gratiâ in fructibus, *ſi naſcantur, &c.* quod aliter contingere aſſerit, in alea, vel captu piſcium, cujus venditionem puram eſſe docet: ſic Surdus *deciſ.*73. *num.*21. Petrus Gregorius *in ſyntagm.*

lib.

*lib.*25. *cap.* 6. Cevallos *quæſt.* 536. ubi de venditione cenſûs vitalitii, ſeu *de los juros de porvida*, Gratianus *cap.* 56. *ex numer.* 45. Covarruvias *in regula peccatum*, 1. *parte*, §. 8. *n.* 12. Mozius *de contractibus, tit. de emptione, & venditione cap. de rebus quæ vendi poſſunt, numer.* 17. *&* 18. Cevallos *quæſt.* 536. *ex num.* 33. Tiraq. *in l. ſi unquam, verbo. Largitus, n.*110. Surdus *in tract. de alimentis, titul* 9. *quæſt.* 1. *ex num.*7. Souſa *in* §. *actionum, cap. de locato, nu.* 3. & Molina qui id optimè explicat *de juſtitia, tom.* 2. *diſput.* 340. *num.*14. Carlevalius *de judiciis, tomo* 2. *diſp.* 8. *ſect.* 5. *num.* 55. D. Larrea *deciſ. Granatenſi* 11. *num.*63. *& allegatione*, 1. *ex num.* 5. Scaccia *de commerciis*, §. 6. *gloſſ.*... *num.*... Rodriguez *de redditibus, lib.*... *quæſt.*12. *ex numer.* 38. ubi de fructibus naſcituris, Guzman. *in tractatu de evictionibus, quæſt.*11. *ex n.* 15. *ubi num.* 33. *probat legem* 2. *Cod. de reſcindenda vendit.* non habere locum in hujuſmodi venditionibus, dummodo pretium juſtificetur ſecundùm præſentem ſtatum, & communem æſtimationem ejus; de quo etiam Gironda *in tract. de Gabellis*, 2. *parte*, §. 1. *n.*37. *&* 51. Scaccia *de commerciis*, §.2. *gloſſ.* 5. *n.*150. *&* §. 1. *quæſt* 7. *parte* 2. *ampliatione* 10. *num.*... Hermoſilla *in lege* 12. *titul.* 5. *partita*... *gloſſ.* 1. *num.* 6. *ubi numer.* 8. reſpondet objectioni, quæ fieri poteſt, ex Text. *in leg.* 17. *tit.*... *lib.* 5. *Recopilationis*, ubi videtur probari emptionem fructuum ante eorum collectionem non eſſe licitam, explicans illum Text. intelligendum, quando fructus immaturi viliori pretio emuntur, quam tempore maturitatis valebunt, tunc enim emptio improbatur *in dicta leg.* ſecus aliàs Laſſarte *de decima venditionis, c.*5. *num.*9. *&* 20. Guttierrez *eodem tractatu de Gabellis, quæſtione* 8. *numero* 1. ubi quod gabella non debetur donec fructus nati ſint, & ſic tacita conditio impleatur: debebitur tamen illi Gabellario, qui erat tempore contractûs, non verò illi qui nunc eſt tempore collectionis fructuum, vel nativitatis eorum, præterquam ſi venditio fructuum anni ſequentis præſenti anno fiat in fraudem gabellarii, qui ſequenti anno futurus eſt: *& per totam quæſtionem* latè hanc materiam proſequitur, & iterum *in quæſtione* 106. *ubi num.* 3. limitat dictam reſolutionem præterquam ſi vendatur actus percipiendi fructus, & non fructus futuri, quia tunc non eſt venditio conditionalis, *& n.* 4. *&* 8. explicat præcipuam reſolutionem noſtri Gomezii *in præſenti* procedere, quando fructus, & partus pecorum ſunt omninò futuri, non verò ſi ſunt pendentes, vel demonſtrati, veluti ſi oves ſunt gravidæ; vel vinea jam demonſtravit fructum, & ſic de aliis, tunc enim venditio pura judicabitur, & non conditionalis, & Gabella debebitur Gabellario qui fuerit tempore contractûs, & non illi qui fuerit tempore collectionis fructuum: & de venditione fructuum antequam decima ſolvatur, vide *l. final. titul.* 20. *part.* 1.

7 Ad numerum. 8. ibi: *In quo articulo dico quod ſic, &c.*

Rem alienam poſſe quem vendere, ſed teneri de evictione modo hìc explicato per noſtrum Gomezium, tenent communiter Doctores ut videri poteſt per Tuſchum *littera V. concluſ.*53. *per totam*, Petrum Gregorium *in ſyntagmate, lib.* 25. *cap.*10. Rodericum Suarez *conſil.* 7. *ex num.* 14. *& in l. quoniam in prioribus, ampliatione* 7. ubi quid ſi dominus rei ſuccedat venditori an poſſit venire contra venditionem? Amayam *lib.* 2. *obſervationum, cap.* 13. *num.* 20. ubi quid debeat præſtare venditor? latè Donellum *& ibi* Oſualdum *lib.*12. *commen. cap.* 20. *lit. M. in notatis*: Molinam *de juſtitia, tom.*2. *diſp.* 327. *nu.* 6. ubi de venditione rei alienæ furtivæ quòd ſit nulla, ſi tam venditor quàm emptor id ſciat; & ſimiliter ſi ſolus emptor id ſciat: & iterum *in diſp.*340. *num.* 24. Souſam *in tit. de pactis, artic.*3. *quæſt.*2. *num.*7. Tiraquell. *de retractu lin.g.* §. 1. *gloſſ.* 2. *numero* 19. Scacciam *de commerciis*, §.1. *quæſt.*1. *num.* 556. *verſic. primus caſus*; *& quæſtione* 7. *ampliatione* 19. *ex num.* 82. *parte* 2. ubi etiam an emptor poſtea ſciens teneatur reſtituere vero Domino? & alia: Bonacinam *de contractibus, diſputatione* 3. *quæſtione* 2. *puncto* 2. *ex num.* 20. ubi benè explicat, & Barboſa *in lege* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 5. *parte*, *n.* 33. *& ſeqq.* ubi quid ſi ſuperveniat jus venditori? Gratianus *diſceptation. forenſ. cap.*750. *num.*27. ubi quod procedit etiam ſi contrahentes ſciant rem eſſe alienam, contra alios Reginaldus *in praxi, libr.* 25. *numer.* 254. *tractatu* 3. Guttierrez *libr.* 3. *quæſtion.* 69. ubi de emente rem majoratûs, vel ſubjectam reſtitutioni, quomodo recuperet expenſas in ea factas bona fide? Pichardus *in principio, Inſtitut. de fideicommiſſariis hæreditatibus*: *num.* 31. ubi quòd emens ignoranter rem fideicommiſſo ſubjectam, efficitur dominus irrevocabiliter: & rationem explicat, de quo etiam Caſtillo *in lege* 27. *Tauri, verbo, De reſtitution.* ubi de evictione in hoc caſu, & Hermoſilla *gloſſ.* 3. *num.* 7. *& ſequentib. leg.* 10. *titul.*5. *& gloſſ.* 1. ubi alios plures refert: & quæſtionem præcipuam explicat, declarat, & limitat, *& num.* 3. 5. *& ſeqq.* limitat præterquam ſi res ſit mobilis & emptor, & venditor ſciant eſſe alienam, tunc enim furtum committunt, & etiamſi ſolus venditor ſciat, ibi per omnes gloſſas benè proſequitur materiam, & probat quod re aliena vendita ſcienter furtum committitur, & ſi res ſit immobilis crimine falſi tenetur venditor, ut ibi docet *gloſſa* 3. *num.* 16. & ſimiliter *num.* 5. *& ſequentibus*, cum aliis limitat præterquam ſi pretium ſit verſum in utilitatem veri domini, vel emptor emiſſet rem ab hoſtibus, vel aliàs dominus eam difficilè eſſet recuperaturus: in his enim caſibus pretium emptori reſtituendum eſt, Oſualdus ad Donellum, *lib.* 4. *cap.* 15. *littera D.* ubi quòd Procurator cui omnium bonorum & negotiorum adminiſtratio commiſſa eſt, poteſt vendere res perituras, Guttierrez *in tractatu de Gabellis, quæſtione* 15. *numero* 2. ubi probat Gabellam deberi ex venditione rei alienæ, *& n.* 4. declarat quòd hoc procedat, quando venditio rei alienæ eſt valida; eum vide omnino, & Salgadum *in labyrintho parte* 2. *cap.* 9. *num.* 74. ubi de differentia in hoc inter rei alienæ venditionem & hypothecam; & D. Larream *deciſ. Granatenſ.* 12. *numer.* 18. *& deciſ.* 76. *numer.* 25. & pro foro conſcientiæ Leſſium *de juſtitia, lib.*2. *cap.*2. *dubio* 18.

Et de eo qui emit rem cenſui ſuppoſitam quòd non poſſit invito venditore à contractu diſcedere (præter quam ſi cenſus eſt perpetuus) ſed venditor tenebitur rem liberare: vide Guttierrez *l.* 2. *quæſtione* 169. Rodriguez *de redditibus libro* 2. *quæſt.* 22. *num.* 49. latè Hermoſilla *leg.* 63. *tit. parte* 5. *gloſſa* 1. omnino.

Ibi, *Si verò fuerit ſciens, &c.*

Qui ſciens rem alienam emit, ſi evincatur, quòd poſſit repetere pretium; reſolvit noſter Gomezius, ſed communiter improbatur, ut docent

Cevallos *quæſt.* 798. & plures referens Guzman *in tractatu de evictionibus*, *quæſt.* 46. quod etiam facit alios plures adducens Hermoſilla *in lege* 19. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 3. *per totam*, *& num.* 2. *& ſequentibus*, alios caſus adducit in quibus etiam pretium non repetit emptor re evicta; *& gloſ.* 1. *num.* 5. *& ſequentibus* ubi de emente ab hoſtibus vel latrunculis à quibus dominus difficilè recuperaret, vide etiam Farinacium *deciſ.* 44. *lib.* 1. *& ſuprà hoc numero*.

Ibi: *Adde tamen*, *&c.*

Vendentem rem alienam ſcienter, furti teneri docent omnes *ſuprà* relati *hoc numero* maximè Hermoſilla *dicta gloſſa* 1. *in leg.* 19. *tit.* 5. *part.* 5. eum vide & Gregorium *in leg.* 4. *tit.* 14. *part.* 7. ubi de filio vendente rem patris.

10 Ad num.9. ibi: *Et adde quod licet pretium,&c.*

Venditionem valere ſine pretio certo & determinato, ſi referatur ad aliquod, quod poſſit certificari, ut in exempla hîc adductis per Gomezium, docent Pinellus *Codic. de reſcindenda venditione*, *in rubrica* 2. *parte*, *cap.* 1. *ex num.* 3. Petrus Gregor. *in ſyntagm. lib.* 25. *cap.* 13. ubi optimè declarat certitudinem pretii, quæ conſiſtit vel in conventione contrahentium, vel auctoritate legis, vel Magiſtratûs, Mantica *de Tacitis convent. libr.* 4. *cap.* 19. *numer.* 15. Menoch. *de arbitr. caſu* 43. Oſualdus ad Donellum *libr.* 13. *cap.* 1. *littera M. & O.* Connanus *lib.* 7. *comment. cap.* 6. Tuſch. *lit. V. concluſione* 44. *ex num.* 4. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 330. *numer.* 13. ubi laudat noſter Gomezium, Pichardus *in §. pretium*, *inſtitut. de emptione*, *& venditione*, *numero* 11. Amaya *libro.* 3. *obſervation. capite* 1. *§.* 4. *num.* 29. Fachinæus *libro*, 2. *controverſiar. cap.* 1. ubi tres controverſias adducit omnino videndus, Hermoſilla *in lege* 1. *titul.* 5. *gloſſa* 1. *num.* 5. *& ſequentibus* ubi alios refert, *& num.* 18. cum multis probat, non eſſe venditionem, ſi venditor dicat quòd vendit juſto pretio, niſi certa quantitas declaretur, *& num.* 12. *& ſequent.* diſputat illam quæſtionem, an teſtes vel inſtrumentum in quo mentio fit de emptione certo pretio contracta ſine declaratione ejus probet contractum? & tandem cum aliis docet & diſtinguit quòd ſi controverſia ſit inter emptorem & venditorem cum alio Tertio probationem faciet; ſecus verò ſi inter emptorem, & venditorem; vel ejus hæredem; tunc enim non probabit niſi de certo pretio conſtet; eum vide *ibi*, *& in leg.* 9. *per totam*, *eodem titulo & in lege* 10. *gloſſa* 1. *&* 2. poſt Fachinæum *lib.* 2. *controverſiar. cap.* 34. & Pinellum *ſuprà*, *num.* 7. & Parladorium *lib.* 2. *quotidian. cap.* 2. *num.* 18.

Quid verò erit dicendum, ſi venditio contrahatur eo pretio, quo partes poſtea inter ſe convenerint? & ſanè tunc perfecta erit venditio, cum partes de certo pretio convenerint, nec fiet retrotractio ad tempus primæ conventionis, & ſic Gabella ſolvenda erit Gabellario illius temporis in quo pretium certum declaratum fuerit; ut optimè docet Mantica *de conventionibus*, *libro* 4. *titulo* 19. *numero* 20. Guttierrez *in tractatu de Gabellis*, *quæſtione* 102. & *ibi* etiam de pretio collato in arbitrium Tertii de quo etiam agit *in quæſtione* 8. & Gratianus *diſceptation. capite* 254. *numero* 54. & Morla *in emporio*, *titul.* 9. *quæſt.* 9. *num.* 15. & nos *infrà*, *in additione ad numer.* 19. Noguerol. *allegatione* 18. *num.* 65. ubi ait idem eſſe, vendere rem pretio quo Titius æſtimaverit, & concedere illi mandatum ad vendendum.

Ad num.10. ibi: *Et breviter,& reſolutivè dico*, *&c.* 11

Quando emptor ex parte ſua dat venditori rem aliam & pretium contractum eſſe quem partes dixerint: ſi verò nihil dixerint, attendendum eſſe quod prævalet, ut ab eo nominetur contractus: & ſi alterum longè excedat tunc ſemper ab eo denominationem ſumi, reſolvit noſter Gomezius, & pro ejus reſolutione, eum optimè explicans plures Doctores adducit Pinellus *in rubrica*, *Cod. de reſcindend. vendit.* 2. *parte*, *cap.* 2. *ex numer.* 1. ubi *num.* 5. cum multis probat; quòd ſi pretium, & res ſunt æqualia, contractus innominatus judicandus erit; contra Bartholum, de quo Mantica *de tacitis conventionibus*, *libro* 2. *tit.* 3. *num.* 21. *& num.* 3. docet ipſe Pinellus quòd ſi præjudicium Tertii poſſit reſultare, in cujus fraudem talis contractus nominatus fuit à partibus, ei non nocebit: & denique per *totum caput*, alio modo hanc quæſtionem reſolvit, ut apud eum videri poteſt; Gratianus *diſceptat. tom.* 2. *cap.* 206. *num.* 22. ubi *num.* 24. explicat, quòd ſi res quæ datur cum pretio eſt æſtimata, & pretium taxatum, tunc erit venditio: licet res æſtimata detur in ſolutum; *& cap.* 273. *num.* 50. Caſtillo *in lege* 60. *Tauri*, Oſualdus ad Donellum *libr.* 13. *cap.* 1. *notatis littera K.* Rodriguez *de redditibus*, *quæſtione* 13. *num.* 3. ubi quomodo intelligatur, quòd pretium ſit in pecunia numerata, Fachinæus *lib.* 2. *cap.* 42. Souſa *in repetione titulo de pactis*, *articulo* 3. *quæſtione* 2. *numero* 6. Pichardus *in §. item pretium*, *Inſtitut. de emptione*, *& venditione*, *num.* 15. ubi etiam ait quòd in dubio quoties de valore rei per emptorem traditæ non conſtat, permutatio erit judicanda, Menochius *lib.* 3. *præſumptione* 39. ubi etiam diſputat; an contractus in dubio præſumatur nominatus, vel innominatus? *& de retinenda poſſeſſ. remedio* 4. *ex numero* 15. Molina *de juſtitia*, *tomo* 2. *diſputatione* 336. *num.* 6. *& ſequentibus*, ubi benè explicat reſolutionem noſtri Gomezii: & *numero* 9. declarat, quando intelligatur contracta emptio, & venditio, & quando locatio, & conductio? & alios referens Auguſtinus Barboſa *in collectanea ad capit. ad quæſtiones*, *de rerum permutatione*, *numer.* 2. *& in tractatu de axiomatibus*, *axiomate* 12. *num.* 9. & præter eos vide Manticam *de Tacitis conventionibus*, *libro* 15. *titul.* 2. *per totum*, ubi latiſſimè, & etiam Guttierrez *in tractatu de Gabellis*, *quæſt.* 30. *per totam*, ubi etiam an una vel duplex gabella debeatur in hoc caſu? *& numer.* 13. verius putat; quòd quando res data per emptorem, & pretium, ſunt æqualia, duplex cenſetur contractus, emptio ſcilicet, & permutatio: vide Matienzum *leg.* 7. *titulo* 11. *gloſſa* 10. *libro* 5. *Recopilationis*, & Felicianum *de cenſibus*, *libro* 2. *capite* 6. *num.* 9. & etiam Parladorium *differentia* 109. *§.* 4. *num.* 7.

Ad numer. 11. ibi: *Et breviter*, *& reſolutivè* 12 *dico*, *&c.*

Fructus pertinere ad venditorem ſi erant percepti tempore venditionis, ſi verò erant pendentes, ad emptorem: ad quem etiam pertinent indiſtinctè poſt moram venditoris; & hoc totum niſi aliter fuerit conventum inter partes, reſolvit Gomezius hîc, & idem tenent Molina *de primogeniis libro* 3. *cap.* 11. & omnes Doctores *in lege curabit*, *Codice de actionibus empti*, de quo infrà *cap.* 3. *num.* 22. Barboſa *in l.* 8. *§. interdum*, *ff. ſoluto matrimonio*, *numero* 4. *& ſequent.* ubi quòd vendens fundum reſervatis fructibus, non excu-

excuſatur à traditione, præſtita ſibi cautione, circa eos; Mantica *de Tacitis conventionibus, libro 4. tit. 16. numer. 42. & ſequentibus*, ubi latè diſtinguit: *& titul. 19. num. 44.* ubi an fructus percepti ante declarationem pretii faciendam ab alio Tertio, vel à Judice pertineant ad emptorem? & reſolvit adhuc contractum eſſe conditionalem; & ſi conditio poſtea extiterit, retrotrahitur, & fructus pertinent ad emptorem, ſi pretium ſolverit, ut declarat ipſe Mantica *in tit. 26. dicto lib. 4. ex num.* 10. de quo etiam vide infrà *cap. 3. num.* 22. Marcam *deciſion.* 208. *part.* 2. *num.* 3. & alios referentem Hermoſillam *in leg. 9. titul. 5. part. 5. gloſſ. 4. numer.* 5. Menochium *caſu* 220. *ex num.*22. ubi quòd conſtractu impleto ex una parte, alter in mora conſtituitur ad acquiſitionem fructuum, & noviſſimè Carleval. *de judiciis tom. 1. diſputation. 8. titul. 3. ſection.* 5. ubi latè de intereſſe ſolvendo ab emptore ob non ſolutum pretium, Cancer, *variarum, 1. parte, cap. 13. n.* 94. Scaccia *de commerciis, §. 1. quæſtione 7. parte 2. ampliatione 8. numero* 33. 155. *& ſequent.* Morla *titul.* 10. *quæſtion.* 3. *numer.* 8. Tiraquellus *de retract. lignag. §. 1. gloſſa 7. numer.* 42. Souſa *in §. actionum, cap. 1. numer.* 25. *& ſeqq.* Guttierrez *lib. 1. Canonic. cap. 32. n.* 23. Aviles, *in cap. 32. præt. ver. Pujar, num.* 15. ubi de fructibus ante ultimam licitationem, Barboſ. *in l. de diviſione, ff. ſoluto matrimonio, num.* 23. *& in l.8. in princ. 2. parte, ex num.*79. *& in l. ſi mora, num.* 100. *eodem titulo, ubi numer.* 201. agit quid in venditione conditionali? & optimè materiam diſcutit, eum vide: & Molin. *de juſtitia, tom. ſecund. diſputat.* 368. *per totam*, & Tuſch. *littera F. concluſione* 495. *per totam*, & iterum Hermoſilla *in l. 28. tit. 5. part.* 55. *gloſ.* 2. *ex numer.* 1. *quaſi per totam*, ubi quamplurimos refert, & materiam declarat, *& numer.* 70. quid in venditione conditionali, Oſualdus ad Donellum, *libr.*13. *cap.*4. *& vide infrà, numer.* 31. *verſic. Ex quo ſingulariter infertur:* & Noguerol. *allegat.*11.& Bolanus *in Curia, tom.*2.*§.naves n.*27.

Ibi: *Et prædicta procedunt, &c.*

Circa penſiones autem rerum locatarum quomodo dividantur inter emptorem, & venditorem? præter ſupra relatos, & maximè Molinam, & Hermoſillam videndi ſunt Eſcobar *computatione* 26. ubi de diviſione fructuum in venditionem cum pacto de retrovendendo, & Barboſa *in dicta leg. divortio*, ubi latiſſimè & loquens in uſufructuario, & proprietario, & in marito, & uxore, & aliis, quomodo dividant fructus, latiſſimè Caſtill. *in tractatu de uſufructu, cap.* 77. *& ſequentib.* Ayora *de partitionibus, 2. parte, cap.* 9.

13 Ad numerum 12. ibi: *Et breviter, & reſolutivè, dico, &c.*

Vendentem ſimpliciter rem, ſolùm videri vendere jus vel partem quam in ea habet, niſi ex quantitate pretii, vel aliis circumſtantiis aliud colligatur, & dummodo emptor ſciat tantummodo partem eſſe venditoris, quia ſi ignoret, & pretium correſpondeat integræ rei, remedium evictionis habebit: Sic reſolvit Gomezius, & latè docent Covarruvias, *tom. 1. variarum, capite* 8. *num.* 8. Alexand. Ludovic. *in deciſ.* 225. Mareſcotus *variarum reſolutionum libro primo, cap.*72. *num.*1. *&* 2. Tuſchus *littera V. concluſione* 5. *per totam* Morla alios referens *in emporio juris, prima parte, titul.* 9. *n.* 85. de quo etiam Bolanus *in curia, 2. parte, §. naves, num.* 21. *&* 22. alii tamen contrariam opinionem tuentur, ut videri poteſt per Menchacam *de ſucceſſionum creatione, §. 8. num.* 28. & Peraltam *in leg. Mævius, §. fundo, ff. de legatis 2. numero* 9. ubi latè eam defendit, ita ut maxima ſit controverſia inter Doctores in hac quæſtione, quam optimè videri poſſe, reſolvit Hermoſilla *in leg. 18. tit. 5. part. 5. gloſſa* 1. *ex num.*14. *verſicul. Pro reſolutione hujus quæſtionis*, ſic diſtinguens, quòd ſi ex quantitate pretii conſtare poteſt quid actum ſit, id ſequendum eſt, & judicandum, quod quantitati pretii magis reſpondet ex doctrina Baldi, Pauli, & Jaſonis *in leg.* 1. *Codic. qui teſtamenta facere poſſunt*; ſi verò, ex quantitate pretii, certum judicium ſumi non poteſt, ſubdiſtinguendum erit, quòd aut emptor ſcivit rei qualitatem, & partem dumtaxat venditam dicere debemus; aut partem alienam eſſe ignoravit, & hoc caſu totam rem voluiſſe vendere præſumendum eſt: & hanc reſolutionem tenent Cancerius *variarum, 1. parte, cap.* 8 *de donatione, num.* 71. *& ſequent.* & doctiſſimus Barboſa *in l. divortio, ff. ſoluto matrim. in principio, 2. parte, num.* 82. *& in §. fin. numero* 125. *& ſequentibus*, ubi quòd res, quæ inveniuntur in domo: ut perpetuo ibi ſint, veniunt in venditione, licet non ſint affixæ; vide ibi *& in paragrapho quod in anno*, ubi quid ſi quis vendat roſas viridarii, eas bis ferentis in anno, an utræque videantur venditæ? & ſecundum ſuperiorem diſtinctionem ex Hermoſilla, judicandum erit, an habeat locum evictio, vel non? vide etiam Gratianum *regula* 283. *ex numero* 1. & D. Larream *allegatione fiſcali* 13. *quaſi per totam*, ubi optimè de reſolutione hîc tradita ad Gomez. *& alleg.* 14.

Ad numer. 13. ibi: *Et breviter dico &c.* 14

Si eodem nomine nuncupetur domus, vel fundus principalis, & acceſſorius, & in ejus actibus fruendo vel habitando promiſcuè & acceſſoriè venditor utroque utebatur, venditio utrumque comprehendit; ſecus verò aliàs, ut hîc reſolvitur; & ita docent Mantica *de conventionibus, lib. 4. titulo 9. numer.* 15. *& melius tit.* 15. *per totum, & de conjecturis ultimarum voluntatum, lib. 9. titul. 2. ex numer.* 35. ubi an vendita domo intelligatur venditus hortus, vel apotheca? Tuſchus *littera V. concluſione 62. num. ſeptim.* ubi alia per totam concluſionem, *& litter. D. concluſione* 127. Tiraquellus *de pia cauſa, privilegio* 73. *ubi numero* 4. ait deſtinatum hortum ad uſum domûs, cum ea tranſire, etiamſi non ſit intra ſepta ipſius domûs, & quamvis inter hortum, & domum eſſet via publica; & benè declarans Gratianus *diſceptation. cap.* 126. *per totum, ubi num.* 6. probat quòd ſi teſtator conſuevit quandam cameram locare ſeparatim, ſi tempore teſtamenti ea utebatur pro ſe, & familia, tunc veniet & comprehendetur in legato domûs, de quo etiam videndus eſt Caſtillo *libro 5. controverſiarum, cap. 62. num.* 22. 31. *& ſequentib.* & latè explicans materiam Hermoſilla *in lege 29. titulo 5. partita 5. gloſſa unica per totam, ubi numero* 11. docet cum aliis, quòd ſi porticus ſit in medio duarum domum, ſi altera vendatur, debet inter eas dividi porticus, Auguſtinus Barboſa *in tractatu de nominibus appellativis, verbo, Pertinentiæ, numer.* 7. Guttierrez *lib. 3. practicarum, quæſtione* 71. *numer.* 15. *& ſequentibus*, & alii ab eis relati, vide etiam Salgadum *de protectione, 4. parte, capite 10. ex numero* 102.

Ad numer. 14. ibi: *In quo articulo reſolutivè dico, &c.* 15

Vendita

bari poteſt teſtibus, quando ſcriptura ſine neceſſitate interpoſita fuit inutilis; *& in capit.* 26. *numer.* 63. *&* 1. *parte*, *capit.* 35. *numer.* 29. & Dom. Larrea *allegat. fiſcali*, 88. *per totam*, *num.* 7. ubi opinionem Gomezii comprobat: *& numer.* 12. cum Caſtillo, *d. cap.* 26. docet quòd ex conjecturis, vel conſuetudine, contractus intelligitur in ſcriptis celebrari.

Ibi: *in quo caſu adde, & nota, &c.*

Quemlibet poſſe compelli facere ſcripturam poſt perfectum contractum ut hîc reſolvitur, tenent communiter Doctores, & Valaſcus *de jure emphyteutico*, *quæſtione* 7. *num.* 37. & alios referens Avendannus *in tractatu de cenſibus*, *cap.* 84. *numero* 14. Parlador *lib.* 2. *quotidianarum*, *capite* 20. Guttierrez *lib.* 3. *quæſtion.* 94. & alii plures congeſti ab Hermoſilla *in lege* 6. *titul.* 5. *partita* 5. *numero* 3. *ubi numero* 4. addit, quòd ſi non obſtante juſſu judicis nolit conficere ſcripturam, per capturam poterit compelli; & ſi ad hoc nolit, pro confecta habebitur ſcriptura cum clauſulis conſuetis: vide etiam Cancer. *ſuprà d. cap.* 13. *num.* 11.

19 Ad numerum 18. ibi: *In quo articulo reſolutivè dico, &c.*

Arram non requiri in hoc contractu de neceſſitate; cùm ſine ea poſſit celebrari, ſed ſi interveniat arra, & contractus non fuit perfectus, arra perditur, ſi emptor diſſentiat; ſi verò venditor renuat, duplicatur: ſi autem contractus ſit perfectus, idem dicendum ex veriori opinione reſolvit Gomezius, & ita docent Pereira *de emptione & venditione*, *cap.* 18. *ex num.* 33. Fachinæus *lib.* 2. *controverſiarum*, *cap.* 28. Petrus Gregorius *in ſyntagmate*, *libro* 25. *cap.* 17. *num.* 1. Reginaldus *in praxi*, *libro* 25. *tractatu* 3. *cap.* 26. *numero* 363. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 338. *numero* 3. *ubi numero* 4. ait non deberi gabellam, quandocumque jus permittit à contractu diſcedere amiſsâ arrâ; contra Laſarte *in tractatu de gabellis*, *cap.* 3. *num.* 18. contra quem etiam laudantes Molinam, tenent Azevedus *leg.* 1. *tit.* 17. *lib.* 9. *Recopilationis*, *num.* 91. & Guttierrez *in eodem tractatu de Gabellis*, *quæſtione* 17. *num.* 22. ubi *ex num.* 19. principalem quæſtionem hîc propoſitam diſcutit, & laudat noſtrum Gomezium & alios. Pichardus *in principio Inſtitut. de emptione, & venditione*, *ex num.* 44. ubi opinionem noſtri Gomezii in praxi receptam affirmat, quamvis in puncto juris contraria verior ſit ex rationibus per eum conſideratis, nempe quòd ultra amiſſionem arrarum intereſſe peti poſſit; de quo etiam Gratianus *diſceptationum*, *capite* 748. *numero* 29. Hermoſilla *in lege* 7. *titul.* 3. *part.* 5. *gloſſa* 1. *numero* 4. ubi etiam *per totam gloſſam* latè quæſtionem proſequitur, plures Doctores pro utraque opinione referens; & tandem *numero* 9. *& ſequentibus*, quinque limitationes adducit in quibus etiam amiſſis arris non licet à contractu diſcedere: *prima*, ſi res jam erat tradita: *ſecunda*, ſi arræ datæ ſint nomine pretii: *tertia*, ſi datæ fuerint in ſignum perfectionis contractûs: *quarta*, ſi per partes non ſtet quominus venditio effectum habeat, quia tunc arra non amittitur: *quinta*, ſi res vendita pereat antequam ab emptore dictum ſit quòd amiſſis arris vult à contractu diſcedere: & *num.* 14. addit quòd ſi ultra arram pœna fuerit appoſita, utrumque debetur: vide etiam Oſualdum ad Donellum, *lib.* 13. *cap.* 1. *littera* Z. & Parladorum *lib.* 1. *quotidianar. capite* 2. §. 14. *num.* 10.

Arram in partem pretii datam fuiſſe præſumi, & ſic locum non eſſe pœnitentiæ? ſi arra conſiſtat in pecunia numerata, docent communiter Interpretes, ut videri poteſt ex Cevallos *quæſt.* 242. poſt Ciſuen. *in leg.* 170. *Taur. num.* 39. & aliis relatis ab Hermoſilla *in d. l.* 7. *tit.* 5. *parte* 5. *gloſſ.* 2. qui contrarium dicendum aſſerit, ad minus de jure Regni, imò non præſumi datam nomine pretii niſi expreſsè dicatur, quamvis abſolutè doceat Pichard. *ſuprà princip. inſtit. de empt. & vendit. num.* 42. quòd ſi conſtat in pecunia numerata, in partem pretii data præſumitur; & Barboſa *in l. ſi cum dotem*, *§. fin. ff. ſolut. matrim. num.* 38.

Ad numer. 29. ibi: *Et reſolutivè dico, &c.* 20

Contractus emptionis, & venditionis, vel aliqua pars ſubſtantialis ejus, non poteſt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus: ſic reſolvit *in præſenti* noſter Gomezius, & docent Morla *in emporio*, 1. *parte*, *titul.* 9. *num.* 6. *& per totam*, ubi reſpondet objectionibus, & optimè rationem hujus reſolutionis explicat, Mantica *de tacitis conventionibus lib.* 4. *titul.* 4. ubi *num.* 6. *verſ. Sed quamvis*, unum caſum adducit, in quo emptio & venditio ex unius voluntate perficitur, nempe ſi quis, ex teſtamento damnatus fuerit vendere Titio, & ipſe Titius hæredi pretium obtulerit, & hæres recuſaverit accipere, nam venditio perfecta intelligitur; Barboſa *in l.* 5. *ff. ſoluto matrimonio*, 3. *part. ex num.* 34. Pichardus *in §. emptio*, *Inſtitut. de emptione, & venditione. num.* 2. *&* 5. ubi etiam probat, quòd licet venditio in voluntatem expreſſam unius ex contrahentibus conferri non poſſit, tamen in velatam poteſt: veluti, *ſi Capitolium aſcenderis, &c.* latè Gratianus *diſceptationum tom.* 3. *cap.* 534. ubi *num.* 7. probat quòd accidentalia contractûs conferri poſſunt in voluntatem unius ex contrahentibus: *& num.* 14. quòd facta traditione ſuſtinetur venditio, & locatio, poſita in alterius voluntatem: & quòd diſpoſitio textûs *in leg. vendentis*, *Cod. de contrahenda emptione*; non procedit de æquitate Canonica, ſecundùm quam valet contractus collatus in voluntatem unius ex contrahentibus & etiam agit de locatione Roderic. Suarez *in titul. de captatoria*, *num.* 17. ubi Valdeſius *in additionibus* plures refert pro explicatione *verb. Volo*, & an ſit velata voluntas comprehenſa in hac conditione, *ſi Capitolium aſcenderit?* Oſualdus ad Donellum *lib.* 13. *cap.* 1. *littera* R. Hermoſilla *in l.* 8. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſ.* 1. ubi *num.* 4. probat quòd conſenſus ementis, & vendentis, debent eſſe ſimultanei; & licet ſint ex intervallo, ſi tamen primus adhuc durat, & permanet, dicitur ſimultaneus. Vide etiam Parladorum *differentia* 75. *num.* 5. ubi quòd limitatione facta, non poteſt pœnitere venditor.

Item. *Etiam intellige, &c.*

Venditionem valere etiam ſi accidentalia committantur in voluntatem alterius, ut ſi dicatur *vendo tibi rem ſi placuerit intra tantum tempus, &c.* reſolvit Gomezius; & quòd emptor, ſi tempus non fuerit determinatum, rem tenetur reſtituere intra ſexaginta dies; ita etiam tenent Menochius *de arbitrariis*, *lib.* 1. *quæſt.* 8. *ex num.* 7. Laſarte *de decima venditionis*, *cap.* 14. *num.* 30. Pichardus *in §. emptio*, *Inſtitut. de emptione & venditione*, *num.* 7. ubi refert, Hermoſilla *in l.* 8. *tit.* 5. *parte* 5. *gloſ.* 1. *num.* 6. Guttierrez *de Gabellis*, *quæſt.* 10. *num.* 14. *& quæſt.* 18. *ex num.* 6. Morla *in emporio*, 1. *parte*, *titul.* 9. *quæſt.* 9. *num.* 10. qui omnes reſolvunt quòd conditio, *ſi placuerit*, multum differt ab ea *ſi diſplicuerit*

cuerit, redhibeatur, vel ſit inemptus, illa enim eſt venditio conditionalis, hæc verò pura, quæ ſub conditione reſolvitur; illa niſi certo præfinito tempore fieri non poteſt, hæc autem nullo præfinito tempore fit, & à lege conceduntur ſexaginta dies, ut declaret diſplicentiam, quibus tranſactis amplius diſplicere non poteſt, niſi aliud in conventione expreſſum fuerit, veluti quod ſi aliquando diſpliceat, redhibeatur, ut declarant ſuprà relati, maximè Pichardus, & Guttierrez, *qui in dict. num.* 14. probant quòd neutro caſu gabella debetur, ſi effectum non habeat venditio, eum vide, & Scacciam *de commerciis, §.* 1. *quæſt.* 1. *ex num.* 475. ubi an valeat pactum quòd venditio reſcindatur ad beneplacitum emptoris?

21 Ad numerum 20. ibi: *In quo notabili, & utili articulo, &c.*

Re duobus vendita eum præferri cui res fuerit tradita, ex textu vulgari *in leg. quoties, Cod. de rei vindicatione*, reſolvit hic noſter Gomezius, & optimè explicant Barboſa *in rubr. ff. ſoluto matrimonio*, 2. *part. num.* 82. *&* 85. ubi etiam quid in ſpiritualibus? & *in l.* 1. *eodem tit.* 1. *part. num.* 4. ubi quòd etiam in dote procedit dicta reſolutio: Valaſcus *in tractatu de jure emphyteutico, q.* 14. latè Fachinæus *lib.* 2. *controv. c.* 33. *& lib.* 7. *c.* 33. *&* 34. ubi quid in feudis & *lib.* 11. *c.* 48. ubi de venditione rei bis facta eidem, Dilectus *de arte teſtandi. tit.* 10. *cautela* 2. ubi quòd in donatione potior eſt qui prius poſſeſſionem eſt adeptus, iterum Barboſa *in l.* 8. *dict. tit. ff. ſoluto matrimonio, §. fin. n.* 46. Covarruvias *lib.* 2. *variarum cap.* 19. *n.* 8. ubi alia; & an *dict. leg. quoties*, procedat in locatione? & Urſilus *in additionibus ad Afflictum deciſ.* 238. Morla *in emporio*, 1. *part. titul.* 9. *num.* 48. Caſtillo *in l.* 17. *Tauri, & in l.* 74. *verb. Parte en ella*: Suarez *conſil.* 7. quaſi *per totum*, Gregorius *in l.* 1. *in fine, tit.* 11. *partita* 1. Navarrus *in conſilio* 9. *ſub titulo, de emptione, & venditione*, Gratianus *in regula* 471. ubi ampliat & limitat; latiſſimè Antonius Gabriel *concluſ.* 2. *ſub. titul. de emptione, & venditione*, Reginaldus *in praxi, lib.* 25. *cap.* 26. *num.* 364. *& ſeqq.* Sanchez *in ſumma, lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 17. ubi quid ſi interveniat juramentum? Gratianus *diſceptationum tom.* 3. *cap.* 53. *num.* 4. *& ſeqq.* ubi quid ſi neſciatur cui res fuerit tradita? & quid ſi fiat traditio rei ſine ſolutione pretii; Narbona *in l.* 11. *titul.* 5. *lib.* 7. *Recopilationis, gloſſa* 2. *num.* 7. ubi quid in Principe? Clarus *§. falſum, num.* 29. Oſualdus ad Donellum *lib.* 23. *cap. ultimo, notatis litt.* D. Mantica *de conventionibus lib.* 13. *tit.* 48. *n.* 17. ubi quid in donatione? Tiraquel. *in tractatu de privileg. piæ cauſæ, privileg.* 507. ubi an dicta reſolutio procedat in pia cauſa? Cevallos *quæſt.* 756. ubi *num.* 56. quid in locatione dicendum? Brito *in tractatu de locato, & conducto, in rubrica*, 2. *parte §.* 4. latè & *ibi num.* 5. quid ſi ſciebat ſecundus, cui fuit facta traditio quòd jam res erat vendita & quid ſi quis vendat rem prius quàm ſit dominus, & iterùm eam vendat acquiſito dominio? vide *l. ſi à Titio, ff. de exceptione rei venditæ, &c.* Bolanus *in Curia*, 2. *tom.* *§. Naves, num.* 11. ubi quòd ſi quis promittat operas duobus, ille præfertur cui prius eas exhibere cœpit, *& verb. Eletamento, n.* 8. Iterum Tiraquellus *in l. ſi unquam, verb. Revertatur, num.* 397. ubi quid quando dominium transfertur ipſo jure? Pichardus *in manuductionibus, part.* 2. *§.* 2. *num.* 2. D. Joſeph Vela *diſſertat. Hiſpal.* 19. *&* 20. latiſſimè: ubi etiam quid in conductoribus? Hermoſilla *in l.* 50. *&* 51. *titul.* 5. *part.* 5. *per totam*, & noviſſimè Auguſtinus Barboſa *in Collectan. ad dictam leg quoties*, ubi ferè infinitos refert, & latiſſimè exornat omnes declarationes, & limitationes à noſtro Gamezio adductas, ita ut alium allegare ſuperfluum poſſe videri, Farinacius *in praxi crimin. quæſt.* 150. *ex num.* 229. ubi diſputat latiſſimè quod delictum committat, & quâ pœnâ puniatur rem duobus vendens, & Tuſchus *littera* V. *concluſ.* 63.

Ibi: *Secundò principaliter limita, &c.*

Præter relatos à Barboſa *in Collectan. ad dictam l. quoties, n.* 18. adde Pichardum *in §. item ſi quis, Inſtit. de action. num.* 18.

Item circa Gabellam in hoc caſu ſolvendam, videndus eſt Guttierrez *in tractatu de Gabellis, qu.* 19. *per totam*: ubi reſolvit, quòd verior opinio in puncto juris eſt, quòd duplex Gabella debetur, licet benignior, & æquior ſit contraria, & forſan in praxi recipienda, quam etiam amplectitur Laſarte *in tractatu de decima venditionis, cap.* 13. *num.* 17. & hanc etiam æquiorem dicit Hermoſilla *in dicta leg. quinquageſima, num.* 47.

Ad numerum 21. ibi: *In quo articulo reſolutivè dico, &c.* 22

Contrario conſenſu poſſe reſcindi venditionem, niſi traditio intervenerit; tunc enim reſtitutio eſt neceſſaria, ut docet Gomezius, probant, & explicant Didacus Perez *in l.* 1. *titul.* 7. *lib.* 5. *ordinam. verſiculo, Dubitatur ulteriùs* Pereira *de emptione, & venditione*: *capite* 22. *n.* 8. Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputatione* 372. *per totam.* ubi *num.* 2. hoc procedere probat, etiamſi arra, vel fidejuſſor intervenerit, vel ſtipulatione fuerit vallatus contractus: *& num.* 2. *& ſequenti*, an gabella hoc caſu debeatur? & an duplex? de quo etiam *infrà*, *num.* 32. *& num.* 50. explicat idem Molina quid ſi implementum ex altera parte intervenerit, & quòd tunc reſtitutio præter conſenſum eſt neceſſaria, cum noſtro Gomezio: & *num.* 7. ait quando ſi implementum fuerit ſubſecutum ex utraqne parte, tunc contrario conſenſu, & reſtitutione rei, & pretii non diſſolvitur prior venditio, ſed nova contrahitur, & duplex gabella debetur, quod etiam optimè probat, & explicat Molina referens Guttierrez *in tractatu de Gabellis, quæſt.* 10. ubi plures caſus diſtinguit, & in effectu reſolvit, quòd ſi incontinenti partes antequam ad alia procedant, à contractu diſcedant, nulla eſt venditio, nec gabella debetur: ſi verò ex altera parte ſecutum fuerit implementum, facta ejus reſtitutione una tantum Gabella debetur ex prima conventione; ſi autem ex utraque parte fuerit ſecutum implementum, duplex Gabela debebitur, ut dictum eſt; eum vide omnino, & Souſam *in repetitione titul. de pactis, articulo* 1. *quæſtione* 1. *ex numero* 3. & Hermoſillam, qui etiam benè explicat *in l.* 61. *titul.* 5. *part.* 5. ubi eandem reſolutionem adducit, & ſimiliter concludit, quod ſi ex intervallo diſcedant partes à contractu ante traditionem, unica tantum gabella ex prima conventione debetur, Donellus *commentariorum libro* 16. *cap.* 16. 17. 18. *&* 19. ubi Oſualdus; & noviſſimè D. Larrea *deciſ.* 79. *ex num.* 2. *&* Thomas Sanchez *in conſiliis lib.* 2. *cap.* 4. *dubio* 39. ubi benè explicat, vide etiam *infrà numero* 32. & D. Joſeph. Vela *diſſertatione Hiſpalenſi* 17. *ex num.* 33. ubi etiam plures refert pro reſolutione Gomezii.

Advertere tamen debes quod ſunt aliqui contractus nominati, qui ſolo unius partis conſenſu

diſſolvi

Vendita ancilla, vacca, ove, &c. quòd etiam videatur venditus vitulus, agnus, vel filius, qui eſt in utero, vel à matre lactatur, ut hîc reſolvitur, docent Mantica *de Tacitis conventionibus, libro 4. titul. 9. numero 17.* Fabianus de Monte *in tract. de emptione, & venditione, quæſtion. 6. principali, num. 27.* Valdeſius ad Suarez *in lege quoniam in prioribus, ampliation. 3. numero 7.* Aviles *in cap. 1. prætor. verbo: Mandado, num. 10.* & optimè, Narbona plura inferens *in commentariis ad legem 7. titulo 10. libro 6. Recopilationis, gloſſa 7. per totam;* & Hermoſilla *in leg. 30. titul. 5. part. 5. gloſſa 1. num. 7.* Azevedus *in lege 34. titul. 18. lib. 9. Recopilationis, num. 19.* Salgado *ſuprà, num. 103.*

Adde quòd hîc applicari poteſt illa quæſtio maximè controverſa, an partus ſit pars matris? in quo videtur fundari reſolutio noſtri Gomezii *in præſenti*, quam latiſſimè diſputant Amaya *libro 3. obſervationum, cap. 1. §. 2. per totum,* ubi per diſcurſum optimè explicat, quid dicendum de ancilla depoſita, commodata, pignori data, an partus ut pars matris comprehendatur? *& numero 15.* an ſi partus evincatur, poſſit habere locum remedium evictionis! de quo etiam agit Guzman *in tractatu de evictionibus, quæſt. 45. numero 16.* & Carrança *in tractatu, de partu naturali, capite 2. in initio, numero 18.* ubi ait, quòd licet non competat evictio, competit tamen actio ex empto, *§. 1. eodem cap. 2. ex num. 30.* agit de prædicta quæſtione an partus ſit, & poſſit nominari pars matris? eos vide, & maximè Amayam omninò, quia eruditiſſimè materiam iſtam explicat.

Et ex prædictis inter alia infert Narbona *ſuprà dicta leg. 9. titulo 10. libro 6. gloſſa 7. num. 8.* ad quæſtionem practicam, nempe an ſi præmium concedatur capientibus lupos pro quolibet capite ſi quis capiat lupum catulos lactantem an pro uno capite præmium conſequatur: & affirmativè reſolvit.

16 Ad numer. 15. ibi: *In quo articulo reſolutivè dico, &c.*

Si tempore venditionis equus, vel mula oſtenditur cum ſella, fræno, & ornamentis, ita videtur vendi: & ſimiliter ſi nudus oſtenditur, ita cenſetur venditus: ſic docent Mantica *de Tacitis conventionibus, lib. 4. titulo 9. num. 16.* Surdus *deciſion. 234. num. 6. & ſequentibus*, Amaya *libro 3. obſervationum, capite 1. §. 2. numer. 37.* Hermoſilla *in l. 30. titulo 5. parte quinta, gloſ. 1. numer. 8.* ubi cum Aretino, Jaſone, & Surdo, *dicta deciſione 134.* ait, quòd tenetur venditor tradere ea ornamenta, quæ erant in equo per duos dies ante venditionem causâ vendendi, Rochus de Curte *in tractatu de conſuetudine, ſectione 8. numero 44.* ubi quòd ſi ornamentis infixa eſſent inſignia venditori, tunc non comprehenduntur in venditione, Pichardus *in §. actionum autem, 28. Inſtitut. de actionibus, quæſtione 6.* Salgado *de protectione, 4. parte, capite 10. numer. 104.* Guttierrez *in tractatu de Gabellis, quæſtione 77. ex numero 14.* alios referens, *ubi num. 16.* docet, quod licet attenta *leg. Ædiles, la ſecunda, Digeſt. de ædilitio edicto*, ſi equus non vendendi causâ, ſed itineris occaſione ornatus ducitur cum ſella, & fræno, ac deinde venditur, ſolus equus venditus cenſetur ſine ornamentis, ſi nulla ornamentorum fuerit mentio facta: ex nova tamen *leg. Regia*, cum dictis ornamentis venditus intelligitur, & ejus beneficio, & gabellæ exemptione gaudere velle, & ſic præſumendum eſt: & licèt Azevedus *in dicta leg. 34. tit. 18. lib. 9. Recopilationis, numer. 17. & 18.* ad exemptionem gabellæ ſufficere aſſerat, quòd equus venditus demonſtretur cum ſella, & fræno, licèt frænum, & ſella non vendatur, & cum eo tranſeat; Hermoſilla *in dict. leg. 30. gloſ. 1. fine*, verius tamen eſt requiri ad dictam exemptionem quòd etiam ſella, & frænum vendantur vel cenſeantur vendita, ut docet Guttierrez *dicta quæſt. 77. n. 13.* vide Souſam *in dicto §. actionum, cap. 2. ex numero 42.*

Et circa acceſſiones rei venditæ quando in venditione comprehendantur? vide Bartol. *in leg. damni, §. filiis qui, ff. de damno infecto*, Baldum *in l. 1. Codice de jure emphiteutico*, Jaſonem *in leg. ſi fundum, §. qui fundum, ff. de legatis primò, num. 17.* ubi de ſtolonibus procedentibus ex arbore exciſa vendita; & generaliter Manticam *de Tacitis conventionibus, lib. 4. titul. 9. & ſequentibus.* Hermoſillam *ſuprà*, & Bolanum *in Curia. 2. part. §. naves, n. 26.* ubi an videantur vendita inſtrumenta, vendita re? Gratianum *diſceptationum forenſium, tom. 2. cap. 276. maximè ex num. 44.* Morlam *in emporio, tit. 10. quæſt. 3. n. 8.* ubi de fructibus pendentibus an venditi videantur? & D. Franciſcum de Amaya *in l. 2. Cod. de bonis vacantibus, lib. 10.* ubi dotiſſimè materiam proſequitur, maximè *ex num. 5. & ibi numer. 13.* agit de donatione ſeu conceſſione Principis an comprehendat acceſſiones? Farinacium *quæſt. 104. num. 2.* ubi de theſauro in fundo reperto an veniat in venditione? & Tuſch. *lit. V. concluſion. 61.* Gregorium *leg. 56. tit. 18. partita 3. gloſſ. 5.* & Guttierrez *lib. 3. quæſt. 71. ex numer. 15.* latiſſimè D. Larream *deciſ. Granatenſi 81.* ubi quòd dolia terræ defixa veniunt in venditione domûs, Avendanus *in cap. 4. præt. num. 33.* ubi de theſauro an comprehendatur in venditione? De quo etiam Guttierrez *lib. 4. quæſt. 6.* & vide etiam Barboſam *in tract. de nominib. appellativis. verb. Pertinentiæ.*

Item an venditor teneatur præſtare viam emptori ad fundum venditum? vide Parlador. *different. 81.* ubi quòd non tenetur niſi dictum fuerit, & de itinere ad fundum an debeat aſſignari, & quomodo? vide Doctores *in leg. 9. ff. de ſervitutib. urban. prædior.* Menoch. *de retin. remed. 5.* Tuſchum *littera V. concluſion. 180.* Manticam *de conjecturis ultim. voluntat. lib. 9. tit. 2. num. 27. & de tacitis conventionibus lib. 4. tit. 16. num. 19. & ſequentibus*, Garciam *de expenſis, cap. 17. numer. 15.* Cevallos *quæſt. 906. num. 350.* Avilez *cap. Prætorum, verb. Eſten limpias, num. 17.* Barboſam *in leg. 2. ff. ſolut. matrimon. 2. part. n. 39.* Petrum Gregorium *in ſyntagmat. lib. 4. cap. 14.* Ubaldum *de duobus fratribus, parte 11. num. 9.* Pichardus *in principis Inſtit. de interdictis, numer. 170. & ſequent.* Gratian. *diſceptat. cap. 559.* & Hermoſillam *in leg. 3. titulo 5. part. 5. gloſſ. 1. ex numero 20.* & in hoc per conditionem civitaris Hiſpalenſis, *titulo de los alarifes, capite 16.* jubetur quòd detur via ad fundum per partem in qua minus damnum fiat, arbitrio duorum peritorum.

Ad numer. 16. ibi: *In quo articulo notabiliter, &c.* 17

Agit hîc noſter Gomezius de venditione ad menſuram, exempla ejus adducens, quam latiſſimè explicant Mantica *de Tacitis conventionibus, libro 4. titul. 17. per totum, ubi numero 6.* docet,

cet, quòd in venditione ad menſuram, ſi fiat vera traditio emptori, in eum transferetur dominium & poſſeſſio, etiam ante menſuram, & conſequenter periculum ad eum etiam pertinet, quia vera traditio menſuræ defunctum ſupplet, *& ibi* etiam addit, quòd tunc intelligitur venditionem ad menſuram eſſe conditionalem, quando pretium eſt incertum reſpectu totius fundi, & poſt menſuram venit declarandum: ſi verò fundus fuerit venditus intra certos fines, quem dicunt eſſe tot jugerum pro pretio mille aureorum ad rationem decem pro quolibet jugere, tunc ait venditionem eſſe puram & perfectam, & conditionem intelligi adjectam in augmento vel diminutione pretii, & ſic non facece venditionem conditionalem? vide Gregorium *in lege* 56. *titulo* 18. *parte* 3. *& lege* 24. *titul.* 5. *parte* 5. *gloſſa* 2. Laſarte, & Guttierrez *infrà* relatos; & Cancerium 1. *parte*, *capite* 13. *numero* 71. *&* 72. & Surdum *deciſ.* 64. *&* 257. & latiſſimè Tuſchum *littera V. concluſione* 48. 49. *&* 50. Covarruviam *practicarum*, *capit.* 3. *per totum*, Fabian. de Monte *de emptione*, *& venditione*, 6. *quæſtione principali*, Pereiram *eodem tractatu*, *cap.* 22. Azevedum *in leg.* 3. *titul.* 7. *libr.* 7. *Recopilationis*, *num.* 46. *&* 47. Molinam *de juſtit. tomo* 2. *diſputatione* 366. *&* 367. *per totam*; Fachinæum *lib.* 2. *controverſiarum*, *cap.* 23. Alvarado *de conjecturata mente defuncti*, *libro* 2. *capit.* 4. *numero* 86. ubi de fundo tantorum jugerum vendito, Gratianum *diſceptation. forenſ. cap.* 466. *& cap.* 256. *&* 318. & benè explicantem materiam Hermoſillam *lege* 24. *titulo* 5. *partita* 5. *gloſſa* 2. *per totam*, *ubi num.* 40. declarat; quæ menſura attendenda eſt, ſi diverſæ menſuræ ſint in loco contractûs, & in loco ubi res ſita eſt: *& numer.* 44. quomodo hæc menſura facienda eſt; an per terrram recto tramite, vel an per vias frequentatas, & an per aërem recto tramite? Pichardum *in §. cum autem*, *l. ſtiput. de emptione*, *& venditione*, *numer.* 13. Laſarte *in tractatu de decima venditione*, *cap.* 5. *ex numero* 24. Azevedum *in leg.* 1. *tit.* 17. *lib.* 9. *Recopilationis*, *ex num.* 140. Guttierrez *in tractatu de Gabellis*, *quæſtion.* 76. *ubi num.* 7. ait quòd licet quoad tranſlationem dominii, & periculum, & commodum rei venditæ, non dicatur venditio perfecta ante menſuram, vel pondus, tamen quantum ad hoc, ut non poſſint partes pœnitere, etiam ante menſurationem venditio dicitur perfecta: *& numero* 5. docet, quòd poſt menſurationem factam gabella debetur gabellario, qui erat tempore contractûs; & non illi qui poſtea fuit tempore menſurationis, veluti in venditione conditionali *& numero* 9. reprobat doctrinam Baldi ſecutam à Mantican, *ubi ſuprà* eum retulimus *initio hujus numeri*, *vide infrà*, *num.* 37. *& ibi* relatos per Barboſam, *in lege ſi mora*, *in lectura poſt præludia*, *numer.* 13. *ff. ſoluto matrimonio*, ubi quòd venditio ad menſuram cenſetur perfecta ad omnes effectus præter periculum peremptionis, vel deteriorationis, vide etiam Parladorium *differentia* 77. *tomo* 3. *quotidianar.*

18 Ad numer. 17. ibi: *In quo articulo reſolutivè dico*, *&c.*

Scripturam non requiri in contractu emptionis, & venditionis, nec in alio contractu, niſi in caſibus à jure expreſſis, vel quando partes in ipſo contractu, vel ante dixerint quòd fiat ſcriptura, ut hìc reſolvitur, docent plures relati à Mantica *in tractatu de Tacitis conventionibus*, *libro* 1. *titulo* 10. *numer.* 7. Tuſchus *littera C. concluſione* 990. *ubi*, *& duabus concluſionibus ſequentibus* materiam latè pertractat; Valaſcus *de jure emphyteutico*, *quæſtione* 7. *per totam*, Cancerius *variarum* 1. *parte*, *capite* 13. *num.* 10. *&* 11. Matienzo *in lege* 2. *titulo* 16. *libro* 5. *Recopilationis gloſſa ultima*, Parladorius *libro* 2. *quotidianar. cap.* 3. *ex numero* 47. & etiam plures relati à Menochio *libro* 3. *præſumptione* 148. *numero* 5. qui tamen contrariam opinionem ſequitur, nempe quòd contractus non dicatur in ſcriptis celebratus ex hoc ſolùm quòd Partes dixerint, quòd fiat ſcriptura, niſi aliæ conjecturæ concurrant, quas *ibi* enumerat Pichardus *in principio inſtitut. de emptione*, *& venditione*, *ex numero* 28. ubi noſtrum Gomezium laudat, & ejus opinionem ſequitur, nempe quòd ſufficit dictum fuiſſe à partibus, quòd ſcriptura fiat licèt non fuerit additum quòd non valeat contractus non confectâ ſcripturâ; *& numero* 43. notat quòd quoties in ſcriptis eſt celebrata venditio, ita ab ea licet recedere ante confectionem inſtrumenti, ſi arra data non ſit; ſi enim data fuerit, emptor amittit quod dedit ſi ipſe renuat; ſi vero venditur, duplum: *& numero trigeſimo primo*, remiſſivè adducit caſus in quibus ex ſua propria natura requiritur ſcriptura; Molin. *de juſtitia*, *tomo* 2. *diſputat.* 254. *num.* 12. *& diſput.* 448. *numer.* 1. *&* 2. ubi probat, quòd quando contractus fuit in ſcriptis celebratus, ſi inſtrumentum deperdatur, ſufficit quòd per duos probetur, & qualis probatio tunc ſit neceſſaria, & quid debeant dicere teſtes, explicat Cevallos *quæſtion.* 90. *&* 91. Morla *in emporio*, 1. *parte titul.* 11. *quæſtion.* 1. *numer.* 13. Oſualdus ad Donellum *lib.* 13. *cap.* 1. *notatis littera Z. & lib.* 25. *cap.* 6. *littera E.* Fachinæus *lib.* 2. *controverſiarum*, *cap.* 98. Brito *de locato & conducto*, *in cap. potuit*, *§.* 1. *num.* 13. Rota apud Farinacium *deciſione* 520. *num.* 4. *parte* 2. Suarez *conſil.* 7. latè Maſcardus *de probationibus concluſione* 435. *littera C.* Gregorius *in leg.* 32. *titul.* 16. *part.* 3. & alii quamplures relati ab Hermoſilla *in leg.* 6. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſſa* 1. *numer.* 2. qui etiam *numer.* 3. alios refert pro contraria opinione, quòd tunc dicatur contractus in ſcriptis, quando dictum fuerit quòd aliàs non valeat; & tandem *numero* 5. ait de jure Regio opinionem noſtri Gomezii tenendam, nempè ſufficere quòd in contractu, vel ante contractum dictum fuerit, quòd fiat ſcriptura abſque eo quod addatur non aliter valiturum contractum, eum vide: & Caſtillo *libr.* 3. *controverſiarum*, *cap* 26. ubi latiſſimè ut ſolet materiam proſequitur, & Guttierrez *libro* 3. *practicarum*: *quæſtione* 95. *per totam*, *& in tractatu de Gabellis*, *quæſtione* 17. *ubi num.* 4. ait, quòd traditione rei facta, ſcriptura ad probationem tantum requiſita videtur, *& numer.* 7. cum noſtro Gomezio, & aliis probat Gabellam deberi Gabelario temporis in quo facta fuit ſcriptura, quando ante eam non valuit contractus, & quòd tunc partes ante confectionem ſcripturæ pœnitere poterunt etiam in præjudicium fiſci; vide Carlevalium *de judiciis*, *tom.* 1. *diſputat.* 2. *num.* 281. ubi de foro in hoc contractu in ſcriptis, nempe quòd quando contractus in ſcriptis fuit celebratus, forum ſortitur in loco ſcripturæ, aliàs in loco conventionis ſeu contractûs: & Salgado *in labyrintho*, *part.* 2. *cap.* 17. *numero* 76. ubi quòd contractus valet, & probari

diſſolvi poſſunt, ut ſocietas quæ non fuit contracta ad certum tempus; commodatum ad beneplacitum concedentis, ſeu præcarium, mandatum, depoſitum, & ſimiles: ut docet Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſput.* 258. *num.* 11.

Ibi: *Sed advertendum*, *&c.*

Hodie quod nudum pactum pariat actionem, ut docet Gomezius, probant communiter Regnicolæ, ut jam *ſuprà* diximus, & videri poteſt per Matienzum & reliquos *in l.*2. *titul.* 16. *lib.* 5. *Recopilationis*, & Guttierrez *tom.* 4. *quæſt.* 66. *num.* 4. & plures alios relatos à Caſtillo *lib.*2. *controverſ. cap.* 3. *num.* 17. *&* 18. & vide *infrà*, *cap.* 9. *num.* 4.

Ibi: *Secundus eſt caſus, quando in tali contractu intervenit dolus*, *&c.*

Quòd ſi dolus dedit caſum contractui, ſit nullus ipſe contractus; ſecus ſi incidit, docent, & explicant Cardinalis Tuſchus *littera D. concluſion.* 583. ubi ampliat etiam ſi ſit juramentum, & alias ampliationes, & declarationes adducit Duarenus *in titul. de in litem jurando*, *ex num.*15. Corraſius *lib.* 1. *Miſcellan. cap.* 16. Bernardus Diaz *regula* 20. Scaccia *de commerciis*, §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2 *ampliatione* 10. *num.* 8. Cevallos *quæſt.* 226. Morla *in emporio*, *titul.* 9. *præmiſſis*, *n.* 92. *& ſeqq.* Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputat.* 352. *per totam*, Joannes Gratianus *regula* 99. Sarmiento *lib.* 6. *ſelectarum*, *cap.* 6. Pichardus *in* §. *actionum*, *Inſtitut. de actionibus*, *quæſt.* 9. *num.* 2. *& in diſputatione*, *Judicatum ſolvi*, *ex num.* 18. ubi latiſſimè de hoc Matienzo Junior *in repetitione leg. contractûs*, *ff. de regulis juris*, *num.* 267. Guttierrez *in tractatu de Gabellis*, *quæſt.* 9. *num.* 5. & ferè infinitos referens Hermoſilla *in l.* 57. *titul.* 5. *part.*1. 2. *&* 3. ubi optimè declarat, ampliat, & limitat: *& num.* 21. *& ſeqq.* probat dictam concluſionem non procedere, ſi dolus non ſit alicujus ex contrahentibus, ſed Tertii; tunc enim Tertius, verbi gratiâ proxeneta, vel alius de dolo tenetur; & ſi ille non ſit ſolvendo, ipſe contrahens cujus gratiâ dolus factus eſt: & ſimiliter tenetur principalis ipſe contrahens, quando ille Tertius eſt ferè idem cum principali contrahente, ut tutor, curator, procurator, & ſimiles, eum vide omnino, & de pacto quod dolo viam præſtat, D. Larrea *deciſ.* 16. *num.* 4.

Ibi: *Adde tamen quòd ſi ille qui paſſus eſt dolum*, *&c.*

Patientem dolum poſſe approbare contractum, ut hîc reſolvitur, docent omnes Doctores *ſuprà* allegati, & Tiraquell. *in tractatu* le mort, *part.* 7. *declaratione* 1. *num.* 8. & cum eo Barboſa *in Collectan. ad leg. tranſactionem* 35. *Cod. de tranſactione num.*5. Mantica *de tacitis convention. lib.* 4. *titul.* 20. *num.* 61. Guttierrez *in tractatu de Gabellis*, *quæſt.* 9. *num.* 7. 8. optimè Cancerius, *variarum* 1. *part. cap.* 13. *ex num.* 86. Matienzo *l.*1. *titul.*11. *lib.*5. *Recopilationis*, *gloſſ.*1. *num.*11. & alii plures relati Hermoſilla *in l.* 56. *titul.* 5. *gloſſ.* 7. *num.* 17. *&* 18. *& in l.* 51. *ibid. gloſſ.* 1. *num.* 14. Surdus *de Alimentis*, *titul.* 8. *privil.* 56. *num.* 8. & noviſſimè D. Joſeph. Vela *diſſertat.* 14. *num.* 34. *&* 37. qui omnes etiam de nullitate agunt, & an à Tertio allegari poſſit; & Surdus *deciſ.* 108.

De Gabella autem hoc caſu ſolvenda Guttierrez *in tractatu de Gabellis*, *quæſt.* 9. *ex numero* 7. reſolvit, etiam quando venditio fuerit nulla; quia dolus venditoris illi cauſam dederit, & etiam poſtquam talis venditio declarata eſt nulla per ſententiam Judicis, adhuc Gabellam deberi Gabellario tempore contractûs exiſtenti; quia ex parte ipſius venditoris decipientis ſemper valida fuit venditio, quod etiam aſſerit dicendum in permutatione ex parte doloſi; eum vide *ibid.* ubi cum Molina reprobat Laſarte contrarium tenentem.

Ad numerum 22. ibi: *Tertius modus eſt per* 23
læſionem ultra dimidiam &c.

Si emptor vel venditor ultra dimidiam juſti pretii fuerit deceptus, quòd poſſit agere ad reſciſſionem contractûs, ut hîc reſolvitur, notiſſimum eſt in *Jure*, de quo latiſſimè agunt interpretes omnes *in locis ordinariis*, & ibicumque de materia venditionis loquuntur, inter quos maximè commendo doctiſſimum Pinellum *in ſuis commentariis ad l.* 2. *Cod. de reſcindenda venditione*, Covarruviam *lib.*2. *variarum cap.*3. *&* 4. Menochium *caſu* 194. *numero* 44. ubi de ruſtico læſo, Cevallos *quæſt.*443. *&* 508. *&* 510. Farinacius *deciſ.* 59. 1. *parte*, ubi de enormiſſima: *& deciſ.* 79. Sarmiento *lib.*4. *ſelectarum cap.* 12. Rodriguez *in tractatu*, *de redditibus*, *lib.* 1. *quæſt.* 11. *per totam*: Barboſam *in l.* 8. §. *ſi fundum*, *ff. ſoluto matrimonio ex num.* 31. Matienzum *in l.* 1. *titul.* 11. *lib.* 5. *Recopilationis.* Olualdum ad Donellum *lib.* 4. *cap.* 14. *notatis littera C.* ubi de emente fundum, in quo ſcit eſſe theſaurum: Ayoram *de partitionibus*, 3. *part. quæſt.* 1. *ex num.* 24. ubi an hoc remedium habeat locum in diviſione bonorum: Parladorium *differentia* 114. (ubi de læſione enormi, & enormiſſima, de quo etiam remiſſivè Barboſa *in Collectanea cap* 3. *de emptione & venditione*, *numer.* 37. & vide *infrà*, *cap.*14. *num.*21. *verſiculo*, *Tertio infero*) Caldas *in leg. ſi curatorem*, *infrà tempus num.* 14. ubi quòd pendente lite ſuper validitate contractûs, non currit tempus hujus remedii: & *in* §. *per quod priſtinum jus*, *num.* 13. ubi quòd recuperantur expenſæ & Gabella jam ſoluta, Fachinaeum *lib.* 2. *controverſiarum*, *cap.*16. *& pluribus ſequentibus*, ubi materiam benè explicat: *& cap.* 18. ubi an hoc remedium habeat locum re perempta? vel adverſus Tertium ſucceſſorem? *& lib.*12. *cap.*31. ubi de actione in hoc caſu, Aviles *in cap.*33. *Prætorum*, *verb. A menos coſta*, ubi an Artifici in ſua arte, vel juriſperito denegetur hoc remedium? Cenedum *in Collectanea* 158. ubi alios refert, Morlam *in emporio*, 1. *part. titul.* 6. *ex num.* 86. *& quæſtione* 8. ubi an liceat contrahentibus in pretio emptionis, & locationis naturaliter ſe circumvenire? *& quæſt.* 18. *& ſequentibus uſque ad quæſtionem* 24. Barboſa *in rubrica*, *ff. ſoluto matrimonio*, 4. *parte*, *num.* 25. ubi quòd in dote ſufficit læſio intra dimidiam, Caldas *in leg. ſi curatorem*, §. *minoribus*, *num.* 66. ubi idem aſſerit in eo qui vendidit fame, vel alia neceſſitate oppreſſus; Tuſchum *littera L. concluſ.* 292. *& ſequentibus.* Britum *de locato*, *& conducto in rubrica*, 2. *parte*, §. 2. *ex num.*23. Guzman *de evictionibus*, *quæſt.*11. *ex num.*28. Girondam *in tractatu de Gabellis*, 2. *part.* §. 1. *num.*51. ubi an hoc remedium habeat locum in contractu qui dependet à viribus fortunæ? Felicianus *de cenſibus. lib.*2. *cap.* 6. *num.* 11. ubi quòd onus gabellæ, vel aliud ſolvendum ab emptore ex ſtatuto, non facit creſcere pretium ad hoc remedium, Farinacium *in fragmentis*, *verb. Juramentum*, *num.*1282. *& ſequentibus*, ubi an firmetur juramento contractus, in quo interveniet enormis, vel enormiſſima læſio idem Farinacius *conſilio* 42. *in additione littera B.*

ubi

ubi quòd dolus præſumitur ex enormiſſima læſione: Sarmiento *lib.* 8. *ſelectarum*, *in leg. quoties*, *ff. de legatis ſecundò*, *ex num.* 8. ubi quid ſi læſio contingat in una ex pluribus rebus venditis, de quo *infrà*, *cap.* 11. Pichardum *in §. actionum*, *Inſtitut. de actionibus*, *quæſt.* 16. *num. finali*, ubi etiam quod non attenditur intereſſe affectionis. De juſtificatione autem pretii venditionis videas omninò Bonacinam *de contractibus*, *diſputat.* 3. *quæſt.*2. *punct.* 4. Hermoſillam *in l.*8.*titul.*1. *partita* 5. *gloſſ.*2. *&* 3. poſt Maſcardum *de probationibus*,*concluſione* 649. Valaſcum *conſultatione* 43. & alios ab eo relatos, de quo etiam infra *num.* 26. iterum Morla *titul.* 5. *num.* 10. *in fine.* ubi de Eccleſia coram quo Judice agat in hoc caſu, Molinam *de juſtitia*, *tom.*2. *diſputatione* 349. *& duabus ſequentibus*, ubi etiam de Gabella in hoc caſu agit, Caſtillo *lib.* 2. *controverſiarum*, *cap.*8. *& lib.*4.*cap.*52. *ex num.*38. ubi an geminatio, & repetitio verborum faciat ceſſare dictum remedium? & alia, & ferè infinitos referentem Hermoſillam *in leg.* 56. *titul.*5. *partita* 5. *gloſſ.* 4. *& ſequentibus*, ubi optimè totam materiam complectitur, cum ſuis ampliationibus, limitationibus, & declarationibus, ita ut alium allegare ſuperfluum videatur: eum videas pro omnibus declarationibus, & limitationibus, quas *hoc numero* comprehendit Gomezius, & vide etiam Barboſam *in collectanea ad caput*, *cum dilecti. de emptione*, *& venditione*, & Amayam *in leg.*3.*Codice de jure fiſci ex num.* 39. ubi de origine hujus remedii, Noguerol. *allegatione* 18. *ex num.* 62. ubi quando ſufficiat læſio minor dimidiâ? *& num.* 66. ubi de præſcriptione hujus remedii, *& num.* 67. *& ſequentibus*, alia plura; & venditione judiciali, Parejam *de inſtrumentorum editione*, *titul.* 1. *reſolutione* 2. §. 2. *num.* 72. ubi de læſione enormiſſima: Scacciam *de commerciis*, §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampliatione* 10. omnino videndum, & Dominicum Larream *deciſ. Granatenſi* 68. *per totam*, ubi quòd licet læſio debeat conſiderari tempore contractûs, fallit tamen ſi ejus implementum, & executio differtur, Cancerium 2. *part. c.* 5. *num.* 155.

Unum tamen non oblivîſcaris, quòd ſi dolus inciderit in contractu venditionis, vel alio, ita ut contractus valeat, ut diximus *numero præcedenti*, ſi aliqua læſio intervenerit, etiam minor dimidiâ, nihilominus deceptus poterit agere ad ſupplementum reſidui actione ex ipſo contractu; ſi autem dolus non interveniat, ſed tantum deceptio in pretio, tunc non datur actio niſi læſio excedat dimidium juſti pretii: ita Pichardus *Inſtitut. de exceptionibus*, *in principio*, *num.* 19. Rodriguez *de redditibus*, *quæſt.* 8. *num.* 9. *& quæſt.* 11. *num.* 7. *& ſequentibus*, Scaccia *de commerciis*, §. 1. *quæſt.* 7. *part.* 2. *ampliatione* 10. *ex num.* 8. *&* 55. & Hermoſilla *in leg.* 57. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſ.* 3. *numero* 2. *& in leg.* 56. *gloſ.* 9. *num.* 17. *&* 18. ubi videas, & Noguerol *allegatione* 18. *numero* 82. *& num.* 65. ubi de venditione facta per procuratorem, quòd in ea ſufficiat minor læſio; de quo benè Hermoſilla *in l.* 56. *gloſſ.* 4. *numero* 63. *& ſequentibus*, poſt Fachinæum *libro* 2. *controverſiarum. cap.* 29. & Farinacium *in fragmentis*, *verb. Decipere. numero* 29. *& ſequentibus*, ubi etiam an liceat ſe decipere intra dimidiam? idem Farinacius *in conſilio* 30. *num.* 221. ubi probat quòd Jus Canonicum licitè permittit læſionem intra dimidiam in foro contentioſo, Caſtillo *in leg.* 3. *Tauri*, *in fine*, ubi an per denuntiationem Evangelicam aliquid conſequi poſſit læſus intra dimidiam? de quo etiam Hermoſilla *ſuprà*, *gloſ.* 9. & Molina *dicta diſputatione* 350. *tom.* 2. Cenedus *Collectanea* 158. *numer.* 6. Quando etiam læſio intra dimidiam ſuccurratur, vide Hermoſillam *dict. gloſ.*9. *per totam*, ubi plures caſus congerit, qui per eum videri poſſunt, & Morla *in emporio titul.* 8. *quæſt.* 10. *num.* 6. ubi de læſione in dote, & Barboſa *in leg. ſi mora*, *ff. ſoluto matrimonio*, *in lectura poſt præludia*, *num.* 59. ubi an in venditione facta per fiſcum de bonis debitoris requiratur læſio ultra dimidiam? vide etiam Gratianum *regulâ* 119. ubi etiam an liceat deceptio intra dimidiam? Caldas *in leg. ſi curatorem*, §. *minoribus*, *numero* 66. ubi de eo qui vendit fame, vel neceſſitate oppreſſus.

Ibi: *Item adde proſequendo materiam*, *&c.*

Dictum remedium locum etiam habere in cæteris contractibus præter venditionem, docent etiam relati *ſuprà*, *initio hujus numeri*, & maximè Antonius Gabriel *lib.* 3. *communium opinionum*, *titul. de emptione*, *& venditione*, *concluſione* 1. *num.* 19. Fachinæus *lib.* 8. *controverſiarum*, *cap.*36. ubi de diviſione ſorte facta, Pinell. 1. *part. cap.*1. *num.* 1. *&* 2. *& de reſcindend. vendit.* Cevallos *qu.*536. *num.* 24. Avendannum *cap.* 13. *prat.*2. *part. num.* 3. ubi de locatione operarum, Barboſa *in collectanea*, *cap.* 3. *emptione*, *& venditione*, *num.* 12. & an in locatione reddituum Regal. vide *l.* 14. *titul.* 9. *lib.*9. *Recopilationis*, & ibi Doctores, Molina *de juſtitia*, *diſputatione* 349. *num.* 14. Matienzo *in l.*1.*titul.*11. *lib.*5. *Recopilationis*, *gloſſ.*8. *num.* 1. *& ſequentibus*, iterum Cevallos *quæſt.* 72. ubi de tranſactione, de qua latè D. Larrea *deciſione* 68. *per totam*, & Cancerius *variarum* 1. *part. cap.* 13. *num.* 46. Suarez *conſilio* 3. *numero* 5. *&* 25. optimè, *& allegatione* 22. Morla *in emporio*, *titul.* 4. *quæſt.*2. Avendannus *cap.* 1. *Prætor. num.* 29. Matienzo *in Dialogo*, 3. *part. cap.* 20. *num.* 10. & plures referens Hermoſilla *dict. l.* 56. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſ.* 4. *num.* 12. ubi explicat, & *per totam* plures caſus congerit Bolanus *in Curia Philip.* 2. *parte*, §. *ſeguro*, *num.* 3. ubi cum Stracha, Meneſes, & aliis reſolvit locum habere dictum remedium in aſſecuratione, facta æſtimatione dubii eventûs, & periculi (de quo etiam Hermoſilla *in dicta leg.* 56. *gloſ.* 4. *num.* 59. Rodriguez *lib.* 3. *quæſtione* 5. *numer. finali.*) *& in §. aqueſta*, ipſe Bolanus *numer.* 14. cum Santerna, & Stracha *de ſponſionibus*, *quarta parte*, *verſiculo*; *Quam igitur*, ait in ſponſionibus locum non habere remedium, *leg.* 2. præter quàm ſi læſio enormiſſima adſit ob dolum præſumptum, Gratianus *deciſ.* 40. 1. *parte*, *ex num.* 3. Cevallos *quæſtione* 115. *num.* 75. Molina *de juſtitia*, *diſputatione* 579. *num.* 17. item Molina *de primogeniis*, *libro* 2. *cap.* 3. *numero* 27. & eos & alios referens Thomas Sanchez *in ſumma*, *libro* 7. *cap.* 6. *numero* 10. qui docent non habere locum dictum remedium in renuntiatione facta ab ingrediente Religionem ob enormiſſimam læſionem, Parladorius *differentia* 44. ubi de tranſactione, ſeu æſtimatione litis, & an ſint ſpecies venditionis? Caldas *in lege ſi curatorem*, §. *vel obſervarii dolo*, *num.* 13. ubi quid in diviſione & quid in donatione ob cauſam? Pinel. *in dict. l.* 2. *parte* 1. *cap.* 4. D. Larrea, *deciſ.* 66. *num.* 46.

Ad numerum 23. ibi: *Item adde quòd remedium dictæ legis*, *&c.* 24

Reme-

Remedium *dictæ leg.* 2. locum etiam habere in rebus venditis in publica ſubhaſtatione, ut hic reſolvitur, docent Dueñas *in regula* 187. *numero* 10. Oſualdus ad Donellum *libro* 13. *cap.* 13. *notatis in fine*, Pinellus *in dicta lege* 2. *codic. de reſcindenda vendit. parte* 2. *cap.* 2. *ex numero* 25. Matienzo *in dict. leg.* 1. *titul.* 11. *libro* 5. *Recopilationis gloſſa* 9. *per totam*, Cevallos *quæſt.* 171. *ex numero* 171. *&* 536. Cancerius *variarum* 1. *parte*, *cap.* 13. *num.* 26. Pichardus *in manuductionibus*, 2. *parte*, *præcepto* 16. *num.* 2. ubi etiam de adjudicatione, Cenedus *in collectanea* 158. *numero* 2. & plures referens Hermoſilla *ubi ſupra*, *ex num.* 13. ubi *num.* 14. dictam reſolutionem locum habere ait in rebus venditis in publica ſubhaſtatione, ſive voluntaria, ſive neceſſaria: Guttierrez. *libr.* 1. *quæſtione* 161. *num.* 5. *& in tractatu de gabellis*, *quæſtione* 147. & alios referens noviſſimè D. Franciſus de Amaya *in lege* 1. *de fide. jure haſtæ fiſcalis*, *num.* 56. *&* 57. *& in lege* 1. *Cod. de prædiis decurionum*, *num.* 13. *lib.* 10. & D. Larrea *allegatione fiſcali* 106. *num.* 9. & cum aliis Salgado *in labyrintho*, 3. *part. cap.* 10. *num.* 4. *& ſequentibus*, ubi quòd etiam creditores poſſunt intentare hoc remedium, ſi aliter ex bonis debitoris non poſſit eis ſatisfieri, de quo ſtatim.

Creditoribus venditoris, qui læſus fuit ultra dimidiam, ſi eis vivo debitore aliter ſatisfieri nequeat, hoc remedium conceditur, ex doctrina Maynardi *deciſion. Tholoſana* 70. *libro* 3. & Franchis *deciſione* 224. *numero* 4. cum quibus tranſit Hermoſilla *dicta lege* 56. *titulo* 5. *partita* 5. *gloſſa* 4. *numero* 70. & Salgado *ſupra*. Et an hoc remedium competat contra tertium; Barboſa *in collect. c.* 3. *de emptione*, *& vendit. n.* 7. & Caſtillo *in leg.* 73. *Tauri*, *in fine*, & latè explicans Hermoſilla *in dicta leg.* 56. *titul.* 5. *partita gloſſ.* 7. *num.* 39. *& ſequentibus*, ubi ampliat, & limitat Tuſchus *littera* A. *concluſione* 99. *num.* 37.

Et an finita locatione locum habeat dictum remedium diſputant latè Menchaca *uſufrequentium*, *cap.* 6. Valaſcus *de jure emphyteutico*, *quæſtione* 28. Brito *de locato & conducto*, *in rubrica*, 2. *parte*, §. 2. *ex num.* 22. Fachinæus *libro* 2. *controverſiarum*, *capite* 22. Cevallos *dicta quæſtione* 536. *num.* 28. & plures referens Hermoſilla *in dicta leg.* 56. *titul.* 5. *gloſſa* 4. *num.* 9. *&* 10. ubi contra alios magis æquam, veriorem, & communiter approbatam dicit opinionem affirmativam, eum vide, & Dominum Larream *deciſ. Granatenſi* 69. *num.* 16. ubi ex Brito *in dicto tractatu de locato*, 2. *part. rubricæ*, §. 2. *num.* 25. & aliis pluribus, ait, quòd in locatione plurium annorum ſufficit quòd læſio contingat ex temporis tractu, licet ab initio non fuerit, vide etiam Gratianum *diſceptationum forenſium cap.* 185. Pichardum *in* §. *adeo autem*, *num.* 45. ubi quod in locatione Regiarum facultatum non habet locum hoc remedium; & vide etiam D. Larream *allegatione fiſcali* 32. ubi de dicta locatione pro pluribus annis, & læſione in ea contingente.

Ad numerum 24. ibi: *Item adde*, *&c.*

Reſtitutionem ſine fructibus fieri debere in ca-
25 ſu *leg.* 2. *Cod. de reſcindenda venditione*, verius putat noſter Gomezius *in præſenti*, & ita tenent plures quos inunum congerit Cevallos *quæſtione* 536. *&* 763. *ex num.* 1. Morla *in emporio*, 1. *parte*, *titul.* 5. *quæſtione* 1. *num.* 23. *& titul.* 9. *quæſtione* 21. *per totam*, Cancerius *variarum* 1. *parte*, *cap.* 13. *num.* 48. Barboſa in *leg.* 8. §. *finali*, *num.* 45. ubi an meliorationes computentur cum illis? Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 349. Cenedus *Collectanea* 1. 8. *n.* 4. Scaccia *de commerciis*, §. 1. *quæſtione* 7. *parte* 2. *ampliatione* 10. *num.* 39. Guttierrez *lib.* 2. *quæſtione* 134. & alios plures referens Hermoſilla *in l.* 56. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſ.* 8. *num.* 2. *& ſequentibus*, ubi declarat, & octo limitationes adducit, quas per eum videre poteris, qui *n.* 1. Doctores contrariæ opinionis refert, quem omino videas, & Barboſam *in Collectanea*, *cap. cum pauſam*, *de emptione*, *& venditione*, *n.* 3. *& cap.* 3. *num.* 32. & Britum *de locato*, *& conducto*, *rubrica* 2. *parte*, §. 1. *ex nu.* 37. & Noguerol. *allegatione* 18. *ex numero* 109. ubi agit de enormiſſima læſione, Caldas *in leg. ſi curatorem*, §. *implorare*, *n.* 13. vide etiam Coſtam *in* §. *& quid ſi tantum*, *parte*, *n.* 73. & Rodriguez *in tractatu de redditibus*, *l.* 1. *quæſt.* 14. *nu.* 62. *& lib.* 3. *quæſt.* 7. *nu.* 114. ubi an pretium reddatur cum intereſſe? eos vide: & maximè Hermoſilla, qui hanc quæſtionem optimè declarat, & reſolutionem noſtri Gomezij limitat, & D. Larream *allegatione fiſcali*, 24. *n.* 11. *& deciſione Granatenſ.* 68. *n.* 8. ubi quòd læſione enormiſſima in ea intercedente fructus reſtituuntur etiam conſumpti.

Ad numerum 25. ibi: *Item adde ſi quis ju-* 26
ravit, *&c.*

Juramẽtum excludere remedium *ex dicta leg.* 2. ut hic docet Gomezius, probant Pinellus *in dicta leg.* 2. *parte* 3. *cap* 1. *n.* 1. Covarruvias *in cap. quamvis pactum*, 3. *parte*, §. 4. *num.* 5 *& lib.* 1. *variarum*, *cap.* 4. *n.* 1. Guttuierrez *de juramento confirmat.* 1. *parte*, *capite* 4. *n.* 26. Caldas *in leg. ſi curatorem*, *verbo*, *Læſis*, *n.* 2 *verſiculo*, *Et generaliter:* Cenedus *in Collectanea* 158. *numero* 3. & plures referens Caſtillo *l.* 3. *controverſiarum*, *cap.* 2. *n.* 35. & cum aliis latiſſimè Hermoſilla *in dicta l.* 56. *gloſſ.* 11. *ex nu.* 29. *uſque ad* 57. ubi optimè dictam reſolutionem explicat, amplians, & limitans *& ibi*, *numero.* 31. *& ſequentibus*, poſtquam pro Regula conſtituerat etiam renuntiationem dicti remedij ſine juramento valere, limitat, præterquam ſi renuntiatio eſſet generalis omnium remediorum, quibus poſſet venire adverſus contractum, tunc enim talis renunciatio dictum remedium non excludit, nec ſi facta fuerit in eodem inſtrumento etiam ſpecialis; ut contra alios docet, *num.* 24. *ibidem*, ubi etiam plures pro utraque parte refert: vide etiam Noguerol *allegatione* 18. *numer.* 56. vide etiam de enormiſſima læſione, de qua etiam Matienzo *in Dialogo*, 3. *parte*, *cap.* 20. *numero* 6. ubi quòd ea exiſtente non obſtat juramentum.

Ibi: *Item adde quòd pretium*, *& valor*, *&c.*

Valor, & juſtum pretium dicitur, quanti res valebat tempore Contractus, ut hîc reſolvitur, pro Regula conſtituunt communiter Doctores, ut apparet ex Pinello, 3. *parte*, *cap. finali*, *num.* 15. Antonio Gabriele *titulo de emptione & venditione*, *concluſione* 1. *n.* 47. Gratiano *diſceptationum*, *cap.* 766. *n.* 40. Tuſcho *littera V. concluſione* 13. *num.* 1. *& littera* L. *concluſione* 295. *per totam*, Cevallos *quæſtione* 664. *num.* 1. Guttierrez *in tractatu de gabellis*, *quæſtione* 147. *ex n.* 8. Cancerio *variarum* 2. *parte*, *capite* 1. *nu.* 274. & plures referens Hermoſilla *in dicta leg.* 56. *titulo* 5. *partita* 5. *gloſſa* 5. *ex num.* 1. ubi per totam gloſſam benè explicat, ampliat & limitat: eum omnino videas; & Salgadum *de protect.* 3.

part. cap. 1. *n.* 54. ubi de taxatione pretij mercium, & quod ab ea non admittitur appellatio ad effectum ſuſpenſivum, Brito etiam omnino videndus *in tractatu de locato*, 2. *parte rubrica*, §. 2. *numero* 25. ubi hoc declarat in locatione; & cum eo D. Larrea *deciſ. Gran.* 69. *numero* 16. & *per tot.* ubi etiam probat læſionem ſupervenientem poſt contractum conſiderari debere in venditione, cujus executio ſuſpenditur uſque ad mortem venditoris, Oſuald. ad Donell. *lib.* 24. *cap.* 16. ubi an juramentum deferatur in defectum probationis pretij? & vide etiam D. Larream *allegat. fiſcali* 32. *per totam*, ubi an in locatione celebrata pro pluribus annis læſio debeat conſiderari ex augmento ſuperveniente poſt contractum; & *allegatione* 23. *n.* 32. ubi quod in materia, quæ ex ſua natura habet tractum ſucceſſivum, attenditur læſio quæ cauſatur tempore futuro, poſt Matienzum *leg.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *Recop. gloſſa* 4. *num.* 3. & alios.

27 Ad num. 16. ibi; *Item adde*, &c.

Etiamſi deceptus diceret, quod donabat exceſſum juſti pretij, quod nihilominus rectè poſſit gaudere dicto beneficio, ut noſter Gomezius docet, probant plures Doctores citati per Cevallos, *quæſtione* 511. quia dicta clauſula nihil operatur, niſi aliunde conſtet de animo, & voluntate donantis; & de ſcientia valoris rei, Covarruvias *libro* 2. *variarum*, *cap.* 4. *n.* 6. optimè Menochius *de arbitrariis. caſu* 144. & *caſu* 88. *in fine*, ubi de vendente rem pro minimo ſcienter, Farinacius *in fragmentis*, *verbis*, *Extenſio num.* 24. ubi quod licet emptor renuntiet, non propterea videtur renuntiare venditor, Fachinæus *libro* 2. *controverſiarum*, *cap.* 19. Morla *in emporio*, 2. *parte*, *tit.* 9. *quæſt.* 20. *per totam*, ubi duos caſus diſtinguit: *Primus* eſt cùm verba remiſſionis ſimplicia ſunt, veluti ſi invicem ſibi donent contrahentes quod deeſt juſto pretio, vel excedit, & talis donatio non excludit dictum remedium; *Secundus* caſus eſt, quando verba donationis comprehendere poſſunt læſionem ipſam ex eo quod adjectum fuit, *donari quod excedit*, *etiam ſi ſit ultra dimidiam*, *vel in quacumque quantitate*, quo caſu ſi à ſciente valorem rei ſit facta donatio, valet; Cancerius *variarum* 1. *parte*, *cap.* 13. *num.* 32. Caſtillo *in leg.* 50. *Tauri*, ubi de dicta renuntiatione quando altera pars fuit in dolo, Chaſſanæus *in conſuetudinibus Burgundiæ*, *rubrica* 10. §. 1. *verſicul. Numquid.* Azevedus *in leg.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *Recopilationis. n.* 20. Guttierrez *in authentica*, *ſacramenta puberum*, *num.* 101. latè Caſtillo omnino videndus *lib.* 4. *controverſiarum*, *cap.* 52. *num.* 38. & *ſequentibus*, ubi probat quod eadem facilitate, qua venditor, vel emptor fuit deceptus, cæteras ejuſmodi clauſulas vulgares apponi paſſus eſt, & prædictum remedium nec per quaſcumque clauſulas geminatas excludi docet, quamvis ex parte læſi adſit ſcientia læſionis, cum Pinello *in dicta leg.* 2. *parte* 1. *cap.* 2. *ex num.* 11. Rodriguez *de redditibus*, *lib.* 1. *quæſt.* 8. *n.* 10. & Hermoſilla plures alios referens *in dicta leg.* 56. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſ.* 11. *ex num.* 119. ubi *num.* 121. limitat ſi pro ſervitiis, aut cauſa remunerationis hujuſmodi donatio facta fuerit: & de ſervitiis, & animo donandi conſtiterit; & *n.* 122. agit quod ſi pœna in caſu contraventionis fuerit promiſſa an valeat? & duas opiniones contrarias adducit, eum vide, & D. Larream *deciſ. Granatenſ.* 80. quaſi *per totam*. maximè *num.* 9.

28 Ad numer. 27. ibi *Quartus modus eſt per pactum de retrovendendo*, &c.

Per pactum de retrovendendo reſcindi venditionem, ut hîc reſolvitur, docent, & explicant latè Cadinalis Tuſchus *littera* P. *concluſ.* 24. *per totam*, Mantica *de tacitis convention. lib.* 4. *titul.* 31. 32. & 33. latiſſimè Tiraquell. *de retract. convent.* ubi *in præfatione n.* 3. & 4. probat omni jure introductum hoc jus; Menochius *l.* 3. *præſumpt.* 122. Covarruvias *l.* 3. *variarum cap.* 8. *num.* 4. optimè Molina *de juſtitia*; *tom.* 2. *diſput.* 374. 375. 376. & 377. Cevallos *quæſt.* 224. & 299. Rodriguez *de redditibus*, *l.* 2. *quæſt.* 3. Sarmiento *lib.* 8. *ſelectarum*, *in leg. neminem*, *ff. de legatis ſecundo*, *n.* 7. Cancerius *variarum* 1. *parte cap.* 13. *num.* 40. ubi quando hoc pactum præſumatur uſurarium; & *cap.* 11. *num.* 80. ubi quod emptor revendens virtute pacti; repetat expenſas primæ venditionis, & 3. *parte*, *cap.* 21. *num.* 148. ubi de tranſmiſſione in hoc caſu, Gratianus *diſceptat. cap.* 193. *n.* 8. & *cap.* 600. Farinacius *deciſ.* 57. *l.* 1. & *deciſ.* 115. Fachinæus *lib.* 1. *cap.* 99. *verſicul. Quod verò*, ubi quod ſi contrahentes de retrovendendo pacti ſunt, licet poſſea hoc omittatur in inſtrumento, non nocet: & *lib.* 2. *cap.* 6. ubi an augmentum rei in hoc caſu ad emptorem pertineat: & *cap.* 11. *eodem lib.* 2. ubi an hoc jus in alium transferri poſſit? & *capite* 12. an ex modicitate pretij oriatur præſumptio uſuræ? & *capite* 15, ubi an ex hoc pacto dominium retro transferatur ipſo jure? & *libro* 2. *capite.* 42. ubi an & quomodo retrahens debeat pretium deponere? Souſa *in repetitione titul. de pactis*, *articulo* 1. *quæſtione* 1. *ex n.* 3. ubi de gabella in hoc caſu: Maria *in emporio*, *prima parte*, *titul.* 9. *quæſtione* 24. Pichardus *in* §. *actionum*, *Inſtitut. de actionibus*, *quæſt.* 8. *numero* 16. Petrus Gregorius *in Syntagmate*, *libro* 26. *capite* 4. Barboſa *in leg. ſi conſtante*, *ff. ſoluto matrimonio*, *num.* 124. & *ſequentibus*, ubi quod pactum de retrovendendo, & ſimillia obligant minorem ſine decreto: & *in leg. Titia*, *numer.* 48. *ibidem*, ubi de Judice competente ad cognoſcendum an hoc pactum ſit uſurarium? Farinacius *quæſt.* 47. *n.* 139. ubi an hoc pactum probetur per famam? & *quæſt.* 162. *num.* 164. ubi quod pactum de retrovendendo oppoſitum in alio inſtrumento, arguit ſimulationem; quem etiam videas *quæſtione* 163. ubi latè de hac materia: Pinellus *in l.* 1. *Cod. de bonis maternis.* 3. *parte*, *numero* 53. ubi an hoc pactum obliget minorem vel Eccleſiam? de quo etiam Fachinæus *ſupra*, & *lib.* 1. *cap.* Parladorius *different.* 53. §. 1. ubi quando hoc pactum ſit uſurarium, & *in ſequentibus*, & an qui habet hoc jus poſſit illud alteri cedere? D. Larrea *allegatione Fiſcali* 120. latè poſt eundem Parladorium *different.* 109. *n.* 4. & §. 2. *n.* 9. ubi de pluribus rebus venditis eodem pretio. Caldas *in leg. ſi curatorem*, §. *contractum feciſti*, *num.* ubi an minor poſſit facere tale pactum? & *in* §. *ſua facilitate*, *n.* 3. & 50. Donellum *comment. lib.* 16. *cap.* 17. & *ibi* Oſualdus *notatis littera* D. ubi alios refert: & *in cap.* 18. *notatis littera* B. ubi de differentia inter hoc pactum, addictionis in diem; & D. Larrea *deciſ. Granatenſi* 79. ubi quod retractus locum habet, etiamſi contrahentes à venditione diſceſſerint, & *deciſ.* 80. *n.* 9. ubi quod retrahens debet ſolvere juſtum pretium, licet minori quantitate fuerit res vendita, & reſidui facta donatio; Scaccia *de commercio*, §. 1. *quæſt.* 1. *ex n.* 475. ubi etiam an valeat pactum, quod venditio reſcindatur ad beneplacitum emptoris

ptoris? & Hermoſilla *in l. 42. titul. 5. part. 5.* ubi per decem gloſſas optimè materiam proſequitur, amplians, declarans, & limitans: ubi *gloſ. 9. & 10.* poſt Fachinæum *l. 2. cap. 14.* latè agit de acquiſitione fructuum, & quod ad emptorem pertinent, referens Covarruvias *l. 1. variarum, cap. 15. num. 6.* Azevedum *in l. 4. titul. 6. n. 14. lib. 8. Recopilationis,* & Barboſam *in leg. divortio 8. ff. ſoluto matrimonio, n. 75.* de quo etiam alter Barboſa *in Collectanea, cap. ad noſtram, de empt. & venditione, n. 1* & D. Larrea *deciſ. Granatenſ. 76. n. 15. & 35.* & Guttierrez *de tutelis, 3. parte, cap. 27. num. 22.* ubi an emptor poſſit venari in fundo empto cum pacto de'retrovendendo? Rodriguez *de redditibus. l. 2. quæſt. 15. ex num. 67.* & licet Morla *in emporio, titul. 9. dict. quæſt. 14.* diſtinguat duos caſus circa dictam acquiſitionem fructuum, nempe an pactum fuerit conceptum verbis directis, vel obliquis? ipſe tamen Hermoſilla *ibid. dict. gloſſ. 9. n. 4.* indiſtinctè fructus pertinere ad emptorem aſſerit, & per *totam gloſſam* limitat, & declarat: & ibi, *ex num. 5.* explicat quid dicendum de fructibus pendentibus, & quomodo ſunt dividendi? de quo videas Covarruviam *dict. 6.* Fachinæum *l. 2. controverſiarum capite 14.* & Barboſam iterum *in dicta leg. 8. §. fin. num. 45.* ubi an fructus compenſentur cum meliorationibus? Cancerium *1. parte cap. 13. num. 60. & num. 49.* ubi quod agens ex hoc pacto lucratur fructus à tempore litis motæ, & ſolvit uſuras pretii, & alia? Reginaldum *in prax. fori pœnitential. lib. 25. tract. 3. num. 291. & ſequent.* Gratian. *diſceptation. capite 526. num. 23.* Eſcobar *de ratiociniis, computatione ultima. ex num. 7.* & alios relatos per eundem Hermoſillam *ibi, num. 6.* & Caſtillo *in tractatu de uſufructu cap. 77. & 80.* ubi benè agit quomodo ſit facienda dicta diviſio fructuum, & Cancer. *2. parte, capite 1. num. 187.* ubi quod damnum fortuito contingens in re, emptori imputatur, de quo etiam Scaccia *de commerciis, paragrah. 1. qu. 1. n. 478.* ſicut incrementum etiam eſt ejus; ut probat Fachin. *2. lib. cap. 6. controverſ.*

Ibi? *Quæro tamen pro perfecta declaratione hujus articuli, &c.*

Si tempus certum fuerit aſſignatum, hoc eſſe obſervandum ad retractum, & eo præterito non poſſe rem retrahi, ut hic reſolvitur, docent Tiraquellus *de retractu conventionali, §. 1. gloſſa 2. ex numero 42.* Mantica *de tacitis conventio. lib. 4. tit. 3. ex num. 34.* Tuſchus *verbo, pactum, concluſione 30.* Fachinæus *lib. primo quæſt. 83.* ubi de pacto redimendi intra quinquennium, ſi ad illud tempus rem conduxerit venditor, Cancer. *variarum, 1. parte, capite, 13. num. 53.* ubi limitat niſi adſit pretij modicitas, Menochius *caſu 217.* Gratianus *diſceptat. capite 307. num. 9* ubi quid ſi pars pretij tradatur intra terminum? & alios referens Hermoſilla *in dicta leg. 42. gloſſa 1. ex num. 33.* ubi *num. 34.* docet moram non poſſe intra modicum tempus purgari (in quo contrarium tenet Fachinæus *libro 2. controverſiarum, capit. 4.*) nec minori competere reſtitutionem niſi cum eo negotium geſtum fuerit, adducens ad hoc Manticam *ſupra, dicto, titul. 31. lib. 4.* quem videas de quo etiam Pichardus *in diſputatione de Mora, n. 54.* ubi agit *de Tex. in l. Emilius, ff. de minoribus,* minori enim non competit reſtitutio in factis, vel actibus geſtis per majorem cui ipſe ſucceſſit, etiam ſi damnum ſuo tempore perfectionem accipiat, Afflictis *deciſ. 212. n 1.* ubi Cæſar Urſillus, Garcia *de nobilitate, gloſſa 6. paragraph. 1. ex numero 17.* Caldas *in l. ſi curatorem, verbo, Sua facilitate num. 49. & ſeq.* & alii adducti à Flores de Mena *variar. lib. 1. quæſt. 5. n. 15.* & hos, & alios referens Barboſa *in collectanea ad leg. ſecund. Cond. ſi adverſus venditionem pignorum, &c. n. 5.* vide etiam latè D. Larream *deciſ. Granatenſi 70.* ubi quod probata læſione competit reſtitutio adverſus omiſſum retractum.

Ad numerum 28. ibi: *Si verò inter partes;* & 29
ibi: *ſed his non obſtantibus, &c.*

Quando terminus non fuit præfixus, quod perpetuo poſſit venditor rem retrahere, ut *hic* reſolvitur, docent Tiraquellus *de retractu conventionali, §. 1. gloſſa ſecund. numero 15. & ſeq.* Didacus Perez *in l. 1. titul. 2. lib. 8. ordinamenti, verſiculo præterea eſt dubium.* Valaſcus *de jure emphyteutico, quæſtione 11. n. 17.* Fachinæus *lib. 2. controverſiarum capite 13.* Oſualdus ad Donel. *lib. 5. cap. finali, littera K.* Molina *de primogeniis, libro primo, cap. 5. n. 33.* alter Molina *de juſtitia, tom. 2. diſput. 374. verſiculo Quando; &c.* Morla *in emporio, titul. 9. quæſt. 7.* ubi *n. 6.* explicat, quod quando dictum fuit, *quandocumque in perpetuum,* vel *nulla præſcriptione obſtante,* tunc habet locum prædicta opinio; ſi verò ſolum dictum fuerit *quandocumque,* tunc triginta annorum ſpatio excluditur retractus: ſed in hac quæſtione Hermoſilla *in dicta leg. 42. gloſſa. 1. num. 7.* quinque opiniones adducit, & tandem remanet cum opinione Gregor. Lopez *in dicta l. 42.* nempè per lapſum triginta annorum excludi dictum retractum, etiam ſi dictum fuerit, *quandocumque non obſtante quacumque præſcriptione, numero 1. & numero 6.* quod ſi terminus non fuerit præfixus, 20. annorum ſpatio, præſcribitur de jure Regio; eum vide, quia plures Doctores pro hac parte adducit, & inter eos Covarruviam *variarum lib. 1. cap. 9. ex num. 1.* Parladorium *lib. 2. quotidian. capite 1. paragrah. 14. num. 11.* Gutierrez *de juramento confirmat. 3. parte, cap. 1. numero 9. & 14.* Azevedum *in l. 4. tit. 6. lib. 8. recop. num. 42. & ſeq. & in leg. 6. titul. 15. lib. 4. ex num. 33.* Cancerium *variarum, 1. parte, cap. 13. num. 15.* ubi alios refert, & communem dicit: ſed contrariam veriorem affirmat; & tandem tres ampliationes, & octo limitationes ipſe Hermoſilla adducit, quas per eum videre poteris: de quo etiam Barboſa *in collectan. 1. capite ad noſtrum, de emptione, & venditione, num. 3. & cap. finali, de præſcriptionibus, numero 9.* vide etiam Scacciam *de commerciis, §. 7. gloſſa. 7. num. 3.* ubi quod hæc præſcriptio currit cum mala fide; & vide etiam Avendañum *cap. 30. prætorum. 2. parte, num. 12.* & Gratianus *diſcept. cap. 2.* & alterum Gratianum *Regula 333. numero 10.* Rodriguez *de redditibus, lib. 1. quæſt. 17. num....* & Surdum *deciſ. 2.* & Cevallos *quæſt. 207.* & Pichardum *in principio, Inſtitut. de perpet. & temp. action. num. 10.*

Ad numerum 29. ibi: *Et breviter dico quod* 30
non: &c.

Si emptor qui rem emit cum pacto de retrovendendo, vendidit eam alteri Tertio, quod venditor non habeat actionem contra eum niſi cedatur, probant Mantica *de tacitis conventionibus, lib. 4. tit. 31. ex n. 45.* Covarruvias *variarum, lib. 3. cap. 8. n. 8.* Felicianus *de cenſibus, lib. 1. cap. 6. num. 16.* Salcedus ad Bernardum Diaz *in regula 208. limit. 3.* Molina *de juſtitia, tom. 2. diſput. 373. n. 9.* Cancer. *variar. 1. parte, cap. 13. n. 103.* qui

qui declarat, & alii plures relati ab Hermoſilla *in l. 42. titul. 5. part. 5. gloſſa 7. n. 12.* ubi *num.* 3. contrariam opinionem adducit; & ſic quod ſoluto pretio à venditore, ſtatim ipſo jure abſque nova traditione dominium utile in eum transfertur, & ita poſſe à Tertio rem vindicare; pro qua etiam alios plures Doctores refert, & in ſpecie Parladorium *tomo tertio, differentia* 36. *num.* 12. & alios relatos per Giurbam *deciſione* 93. & Salcedum *in dicta limitatione tertia* & tandem *numero quarto* tertiam opinionem affert diſtinguentem an pactum verbis directis conceptum fuerit, & tunc procedat ſecunda opinio, an verò per verba obliqua? & tunc locum habeat prima: & pro hac tertia opinione refert Menchacam *uſufrequentium cap.* 69. *n.* 8. Caldas *in leg. ſi curatorem*, §. *ſua facilitate*, *num.* 62. Fachinæum *lib.* 2. *controverſiarum*, *capit.* 5. *verſiculo Tertio.* & alios, quos videas, & Valdeſium ad Suarez *in leg. poſt rem judicatam*, *in declaratione leg. Regni limitation.* 1. *n.* 9. *& num. & ſequentibus*, duas ampliationes adducit ipſe Hermoſilla: & *num.* 7. ait ſententiam contra primum emptorem latam non poſſe exequi contra tertium poſſeſſorem non citatum: *& num.* 8. quod ſi unus ex duobus venditoribus vult redimere partem ſuam, emptor non tenetur ei retrovendere: an ſi unus ex dictis venditoribus velit totam rem redimere, & totum pretium ſolvere? duas opiniones refert, de quo etiam Fachinæus *lib.* 2. *controverſiarum cap.* 2. vide Cancerium *variarum* 3. *parte*, *cap.* 7. *ex n.* 247. Gratianus *cap.* 330. ubi de hæredibus: & ſimiliter *ex n.* 20. diſputat ipſe Hermoſilla, quid ſi intra tempus retractus emptor hypothecavit rem, an per retractum reſolvatur jus hypothecæ? in quo etiam duas opiniones contrarias adducit, & non reſolvi dictum jus aſſerit, niſi pactum verbis directis fuerit conceptum, aut ſi intervenerit juramentum; aut aliæ clauſulæ, quæ æquivaleant verbis directis: eum omnino vide de hac materia; quia omnes difficultates proſequitur, & plures Doctores refert, & an reſolvatur hypotheca ſi emptor reſtituat rem, ex remedio *leg.* 2. *Codice de reſcindenda venditione*? vide Salgadum *in labyrintho, parte* 2. *cap.* 9. *n.* 82. ubi plures refert, *& capit.* 13. *num.* 11. *& ſeq.* ubi cum Garcia *in opuſculo de hypotheca poſt contractum.* & aliis docet reſolvi, Noguerol. *allegat.* 14. *ex num.* 104. *& allegat.* 22. *ex num.* 34. Carleval. *de judiciis*, *tomo ſecundo*, *diſputatione* 23. *ex n.* 30. latè, *& diſput.* 35. *ex num.* 45.

Ad num. 30. ibi: *Quintus eſt*, *&c.*

Per pactum legis commiſſoriæ contractum emptionis, & venditionis reſcindi, ut *hic* traditur, docent, & explicant Mantica *de tacitis conventionibus*, *libro* 4. *cap.* 29. *per totum*, ubi *n.* 3. diſtinguit an dictum fuerit, *vendo tibi fundum centum, ſi ſolveris intra duos menſes*, an verò ita, *vendo tibi fundum centum, & ſi non ſolveris intra duos menſes, fundus ſit inemptus*: nam primo caſu venditio eſt conditionalis, & interim pendente conditione uſucapio non procedit: poſteriori autem, venditio eſt pura quæ tamen reſolvitur impleta conditione & ea pendente uſucapio procedit: Covarruvias *lib.* 3. *variarum*, *cap.* 8. *n.* 1. Petrus Gregorius *de ſyntagmat. lib.* 25. *cap.* 17. *num.* 9. Souſa *in repetit. titul. de pactis*, *articulo* 1. *quæſt.* 1. *ex n.* 3. Morla *in emporio*, 1. *parte*, *titul.* 9. *quæſt.* 14. *num.* 6. Pereira *in leg. ſi cutatorem*, *verbo. ſua facilitate n.* 40. *& 50. & ſeq. ad finem*, Neguſantius *de pignor.* 4. *parte principali*, *in principio*, Molina *de juſtitia*, *tomo ſecundo*, *diſput.* 378. Caſtillo *in l.* 68. *Tauri. verbo*, *Cierto plaços*, Tiraquellus *de retractu conventionali*, *paragraph. ſecund. gloſ. prima*, *ex n.* 59. Oſualdus ad Donellum. *lib.* 16. *cap.* 19. Rodriguez *in tractatu de redditibus*, *lib.* 2. *quæſt.* 2. Scaccia *de commerciis*, *paragrah.* 1. *quæſt.* 7. *parte* 2. *ampliatione* 12. *num.* 4. *& paragraph.* 2. *gloſſa* 3. *n.* 307. & iterum *dicto paragraph. primo quæſt.* 1. *ex num.* 503. ubi etiam de hoc pacto in pignoribus: *& num.* ubi 483. quod concipiuntur verbis directis vel obliquis, Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis*, *lib.* 25. *tractat.* 3. *num.* 297. *& ſeq. & in tractatu* 7. *cap.* 49. *ex num.* 597. ubi etiam de hoc pacto in pignore, de quo etiam Fachinæus *lib.* 10. *cap.* 73. Hermoſilla latè *in lib.* 38. *tit.* 5. *part.* 5. Pichardus *in* §. *emptio*, *Inſtitut. de emptione*, *& venditione*, *num.* 7. Felicianus, *de cenſibus in proæmio*, *num.* 22. ubi quod commiſſariæ non eſt locus niſi parte adverſa volent; *& in lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 28. *&* 9. & iterum Morla *dict tit.* 9. *quæſt.* 15. *num.* 7. Gratianus *regula* 316. *num.* 53. *& ſeq.* Baëça *de inope debitore*, *cap.* 11. *n.* 3. ubi an pro parva quantitate habeat locum commiſſaria? Barboſa *in leg. ſi mora*, *ff. ſoluto matrimonio*, *in lectura*, *poſt præludia*, *ex num.* 69. *&* 74. iterum Pichardus *in diſputatione de Mora*, *num.* 200. ubi an ad contrahendam moram in hoc caſu neceſſaria ſit interpellatio? & alii ferè infiniti relati per Hermoſillam *ſuprà*, *dicta leg* 38. vide etiam D. Larream *deciſ. Granatenſi* 16. *num.* 34. *& deciſ.* 42. *ex n.* 16. *& deciſ.* 83. *per totam*, ubi etiam quod commiſſaria habet locum in datione in ſolutum, & alias: & quid in pignore?

Ibi *Ex quo ſingulariter infertur*, *&c.*

Venditorem poſſe paciſci dominium non transferri non ſoluto pretio, docent etiam Gregorius Lopez *in lib.* 28. *titul.* 13. *partita* 5. Gratianus *diſceptationum*, *cap.* 523. *num.* 23. ubi declarat Guttierrez *allegatione* 5. *numero* 2. & alios referens Parladorius *libro primo quotidian. cap.* 8. *n.* 2. ubi etiam *num.* 8. aliam cautelam ad eundem finem adducit, nempè ſi in fundi venditione convenerit ut donec omne pretium ſolvatur, emptor fundum certa mercede conductum habeat: de quo etiam, & de interpretatione text. *in l. cum manu ſata in fine*, *ff. de contrahenda emptione*, videndi ſunt Fachinæus *lib.* 2. *controverſiarum. cap.* 30, Barboſa *in l. cum dotem*, *paragraph. final. ff. ſoluto matrimonio ex num.* 31. Bolanus *in Curia Philip.* §. *prælation. num.* 6. & alii plures relati à Salgado *in labyrintho*, *prima parte*, *cap.* 15. *n.* 7. *& ſeq.* D. Larrea *deciſ. Granatenſi* 42. *ex n.* 28. poſt Cancerium *variarum*, *prima parte*, *cap.* 13. *n.* 4. Scaccia *de commerciis*, §. 1. *qu.* 7. *parte* 2. *num.* 104. Valaſcus *de jure emphyteut. quæſt.* 19. *num.* 3. Gratianus *diſceptat. cap.* 206. *num.* 9. ubi quid de fructibus in hoc caſu, Pichardus *in principio Inſtitut. quibus modis contrahitur obligatio*, *num.* 83. Morla *in emporio*, *tit.* 8. *num.* 21. *& titul.* 9. *num.* 24. & Carlevalius *de judiciis*, *tomo ſecundo*, *diſputatione* 8. *ſect.* 5. *ex num.* 56. & iterum Salgado *ſuprà*, *prima parte*, *cap.* 21. *n.* 35. ubi quod parte pretii ſoluta, pars fructuum acquiritur; *& part.* 2. *cap.* 24. *ex num.* 13. Sanchez *in conſil. lib.* 1. *cap.* 7. *dubio* 21. & vide D. Larream *allegatione Fiſcali* 111. *num.* 25. ubi quod ex dicto pacto ne dominium transferatur ſoluto pretio, contractus tranſit in locationem; de quo plures refert *num.* 4.

Ibi: *Finaliter etiam infertur*, *&c.*

Fructus

Fructus ex re vendita perceptos per emptorem, eſſe reſtituendos venditori in caſu legis Commiſſoriæ, ut hîc reſolvitur, docent, & explicant Mantica *dicto tit.* 29. *lib.* 4. *n.* 27. Petrus Gregorius *in ſyntagm. lib.* 25. *cap.* 17. *num.* 10. Guttierrez *in tractat. de gabellis, quæſt.* 10. *num.* 13. Scaccia *de commerciis*, §. 1. *quæſt.* 1. *nu.* 483. ubi ampliat etiam ſi pactum fuiſſet conceptum verbis obliquis; de quo etiam vide Hermoſillam *in dicta l.* 38. *gloſſa* 1. *num.* 17. & Souſam *in* §. *actionum, cap.* 1. *ex num.* 9. latè.

Ibi: *Sed his non obſtantibus: &c.*

Noſtrum Gomezium *in præſenti* explicant communiter Doctores, aſſerentes quod pactum legis Commiſſoriæ directis verbis conceptum operetur reſolutionem contractus ipſo jure, & tranſlationem dominii in venditorem, abſque nova traditione, & ita agi poterit rei vindicatione, conditione adveniente: ſecus verò quando verbis obliquis conceptum fuit prædictum pactum, quia tunc non transfertur Dominium ipſo jure, ſed debet agi actione ex vendito, vel præſcriptis verbis ad obſervationem contractus: ſic docent Tiraquellus *de retractu conventionali*, §. 1. *gloſſa* 7. *num.* 3. *&* 27. Covarruvias *lib.* 3. *variarum, capite* 8. *num.* 1. Pereira *in dicta leg. ſi curatorem*, §. *ſua facilitate, num.* 54. Morla *in emporio, tit.* 9. *quæſt.* 14. *n.* 6. Mantica *de conventionibus, lib.* 4. *titul.* 29. *num.* 25. *& ſeq* Guttierrez *in tractatu de gabellis, quæſt.* 103. *n.* 12. & alii plures apud Hermoſillam *dicta l.* 38. *gloſſa.* 1. *num.* 6. *&* 7. & vide D. Larream *deciſ.* 40. *num.* 21. ubi alios refert *& deciſ.* 83. *per totam*, ubi de pacto legis commiſſoriæ ex intervallo appoſito. Et circa illud quod hîc tangitur per noſtrum Gomezium de re vendita cum pacto, quod ſi venditor reddat, & reſtituat pretium emptori intra certum tempus, res ſit inempta, an conditione impleta, & pretio reſtituto per venditorem, retrotransferatur dominium in ipſum? vide Hermoſillam *ibid.* & quæ *ſuprà* diximus cum de pacto de retrovendendo agebamus.

Ibi: *Sextus modus eſt, per pactum adjectionis in diem, &c.*

Per pactum adjectionis in diem (quod addictionis in diem appellandum cenſent permulti, ut videre eſt per Caldas *in leg. ſi curatorem, verbo, Sua facilitate, num.* 51. *&* 52. Morlam *titul.* 9. *quæſt.* 14. Oſualdum ad Donellum *lib.* 10. *capit.* 18. & alios) verbis directis conceptum, contractum reſolvi, & dominium ipſo jure in venditorem transferri abſque alia traditione, & conditione adveniente agi poſſe rei vendicatione, docent Mantica *de tacitis conventionibus, lib.* 4. *titul.* 28. *n.* 11. *&* 12. Covarruvias *lib.* 3. *variarum, cap.* 8. *n.* 1. Caldas *ſuprà verſic. Sua facilitate, n.* 50. Fachinæus *lib.* 2. *controverſiarum. cap.* 3. ubi quod minor obligatur hoc pacto; Souſa *in repititione titul. de pactis, articulo* 1. *quæſt.* 1. *ex numero* 3. Felicianus *de cenſibus, lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. qui *num.* 7. & Menchaca *uſufrequent. lib.* 4. *cap.* 69. *num.* 5. *&* 6. & alii ab eis relati defendunt etiam ſi verbis obliquis hoc pactum concipiatur, dominium ipſo jure in venditorem transferri; eos vide, & Molinam qui rem benè explicat *in diſputat.* 378. *per totam*, & Hermoſillam *in lib.* 40. ubi etiam declarat, & Pichardum *in rubrica, Inſtitut. de eo cui libertatis cauſa bona addicuntur*: ubi quid ſignificet verbum *addictio* Parlador. *tom.* 3. *differentia* 75. & D. Franciſcum Amaya *in rubrica Cod. de fide, & jure haſtæ fiſcalis, lib.* 10. *numero* 17. ubì etiam de verbo *Addictio*: & Barboſam *in l.* 8. *ff. ſoluto matrim.* 2. *parte, numer.* 89. *&* 95. ubi etiam agit quid dicendum de fructibus de quibus etiam agunt ſuprà citati, maximè Hermoſilla *in dicta leg.* 40. *gloſſa* 1. *ex num.* 14 ubi duas opiniones contrarias adducit, & tandem eas ad concordiam reducit hoc modo, nempe quod ſi pure contracta fuerit emptio, at ſub conditione reſoluta; ut ſi ita dicatur; *vendo tibi fundum eo pacto quod ſi majus pretium, vel melior conditio mihi afferatur, hæc venditio non valeat*: vel ſi dictum fuerit, *meliore conditione allata res ſit inempta*: tunc eſſe contractum perfectum, & fructus ad emptorem pertinere, ſi vero conditionalis ſit contractus, veluti ſi dicatur, *ſit tibi fundus emptus, vel vendo tibi fundum niſi alius meliorem conditionem attulerit*, tunc locum habeat contraria opinio, & pro hac diſtinctione refert Menchacam *uſufrequentium libro* 3. *cap.* 49. quem vide, & Caſtillo *lib.* 5. *controverſiarum cap.* 109. *num.* 3. *&* 4. D. Larream *deciſ. Granatenſi* 42. *ex n.* 16. *& deciſ.* 83. ubi laudat Covarruviam *ſuprà*, & eum explicat, quibus adde Reginaldum *in praxi lib.* 25. *tractatu* 3. *numero* 299. *& ſeqq.* & Souſam *in* §. *actionum, cap.* 1. *ex num.* 9.

Ad num. 31. ibi: *In quo Magiſtraliter, & reſolutivè dico, &c.* 32

Quod ſi contractatus fiat ſimpliciter, & abſolutè, licet poſtea reſolvatur mutuo conſenſu, benè debeatur gabella ut *hîc* reſolvitur, docent Tiraquellus *de tractatu convention.* §. 6. *gloſſa* 2. *num.* 10. Pinellus *in leg.* 2. *Cod. de reſcindenda venditione* 2. *parte, cap.* 3. *n.* 6. Menchaca *de ſucceſſionum creatione*, §. 5. *num.* 5. Parladorium *lib.* 1. *rerum quotid. cap.* 3. §. 4. *n.* 2. *&* 6. Laſarte *de decima venditionis, cap.* 14. *n.* 7. qui etiam addit, gabellam deberi ex venditione, à qua partes incontinenti re integra diſcedunt: quod ut falſum reprobatur ab omnibus, ut patet ex relatis, & *infrà* referendis, & ex Garcia *in tractatu de expenſis, cap.* 18. *num.* 48 Molina *de juſtitia, tomo* 2. *diſputatione* 373. de quo etiam vide *ſuprà, num.* 22.

Itaque ex pacto de retrovendendo an duplex gabella debeatur ex utraque venditione, ſolet in controverſiam adduci? & obtinuit, ex prima venditione deberi, non ex ſecunda; ut patet ex Parladorio *libro primo quotidian. cap.* 2. *paragrap.* 4. *numero* 5. Morla *in emporio, titulo* 8. *quæſt.* 14. *num.* 12. Gironda *in tractatu de gabellis*, 5. *parte, in principio numero* 30. Molina *de juſtitia tomo ſecund. diſputatione* 374. *verſiculo, Dubium eſt*: Guttierrez *de gabellis, quæſtione decima numero* 22. *&* 23. quamvis diſſentiat Pichardus *Inſtitut. de actionibus*, §. *actionum autem* 28. *numero* 17. cujus opinio locum habere poterit, quando ex intervallo pactum de retrovendendo fuit oppoſitum, quia tunc eſt nova venditio

Ibi: *Quod ſi contractus fiat cum pacto directo legis commiſſoriæ, &c.*

In venditione cum pacto legis commiſſoriæ, vel adjectionis in diem, quod gabella debeatur, licet poſtea contractus reſolvatur, ut docet Gomezius, tenent Menacha *uſufrequent. c.* 11. *n.* 21. Morla *in emporio. tit.* 9. *quæſt.* 14. *num.* 12. ſed ut video, verior & communior eſt contraria opinio, nempè gabellam non deberi, & repetendam ſi fuerit ſoluta, ut probant Parladorius *lib.* 1. *cap.* 3. §. 4. *num.* 7. Molina *tom.* 1. *de juſtitia diſputatione* 378. *verſiculo.* Tota autem *difficultas*,

Laſarte *de decima venditionis*, *cap.* 14. *ex num.* 20. Marienzo *in leg.* 7. *titul.* 11. *lib.* 5. *Recopilat. Gloſſa* 3. *numer.* 21. & Guttierrez *in tractatu de Gabellis*, *quæſt.* 10. *ex num.* 10. ubi *num.* 11. *& ſequentibus* limitat præterquam ſi pactum legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem, ex intervallo fuerit appoſitum, tunc enim cum jus fuerit acquiſitum fiſco gabella debebitur, & etiam quando pactum fuerit conceptum verbis obliquis, & non directis: eum vide, & Thomam Sanchez *in conſiliis*, *lib.* 2. *cap.* 4. *dubio* 39. *ex num.* 8.

Ad num. 32. ibi: *In quo articulo magiſtraliter & reſolutivè dico*, *&c.*

33 Agit hîc noſter Gomezius de periculo, & commodo rei venditæ & regulam conſtituit, aſſerens quod poſt perfectam venditionem, periculum, & commodum ad emptorem pertinet, quod latiſſimè explicant, & exornant Duennas *in regula* 203. Mozius *de emptione*, *& venditione*, *capit. de accidentalibus emptionis n.* 14. Barboſa *in leg.* 6. *ff. ſoluto matrimonio*, *ex n.* 56. ubi plures Mantic. *de tacitis conventionibus*, *lib.* 4. *titulo* 13. ubi de periculo nominis venditi, Souſa *in §. actionum*, *capite de locato*, *& conducto*, *ex n.* 18. Didacus Perez *in l.* 1. *tit.* 7. *libro* 5. *ordinamenti*: Cancerius *variarum* 2. *parte*, *capite* 1. *num.* 187. ubi idem eſſe ait in re vendita in publica ſubhaſtatione, ſi pereat intra novem dies quibus debitor poteſt eam retrahere, emptoris enim periculo perit: & Caſtillo *in l.* 55. *Tauri*, *verbo*: *N. vala*, Gratianus *diſceptationibus*, *capit.* 206. *&* 549. Faber 2. *conjecturarum*, *cap.* 4. Farinacius *quæſtione* 167. *num.* 27. ubi venditor tenetur de dolo, & lata culpa pro furto rei venditæ, Morla latiſſimè *in emporio prima parte*, *titul.* 9. *n.* 103. *& ſequentibus*, ubi tradit rationem, hujus regulæ, & opponit, & ſolvit contraria, Cevallos, *quæſtione* 745. ubi de re ſignata cui pereat, optimè Molina *de juſtitia tomo* 2. *diſputatione* 366. Connanus *lib.* 7. *commentariorum*, *capite* 10. Scaccia de *commerciis*, *§.* 1. *ex numero* 773. Pichardus *§. cum autem*, *Inſtitut. de emptione*: *& venditione.* Hermoſilla *in leg.* 23. *titul.* 5. *partita* 5. *per totam*, ubi ampliat, & limitat, & agit de conditione nominis debitoris, vel cenſus, D. Larrea *deciſ.* 69. *num.* 5. *&* 20. omnino, ubi de venditione cujus effectus differetur, D. Franciſcus de Amaya *in repetition. l.* 1 *Codic. de fundi limitrophis*, quam inſeruit poſt *leg.* 6. *Codice de annonis*, *& tributis*, *lib.* 10. *numero* 21. ubi ponit caſum quando fundus venditus fuit publicatus poſt traditionem, & tunc ad emptorem pertinere periculum ait; an ante traditionem, & tunc facta publicatione, cum fundus vacuus tradi non poſſit, ad pretium reſtituendum tenebitur, quoniam infortunium venditoris emptori nocere non debet: & ſupradictam reſolutionem explicat, dicens illam procedere, quando ex parte venditoris potuit fundus vacuus tradi, non vero quando ea facultas in eo non fuit ejus cauſa: & vide Gratianum *diſceptation. cap.* 523. *num.* 17. *& capite* 730. *numero* 24. *& cap.* 772. ubi de venditione cum pacto reſervationis dominii, & periculo in ea contingente, Reginaldus *in praxi fori pœnitential. lib.* 25. *tractatu* 3. *ex num.* 350. ubi latè, & Salgado *in labyrintho*, *prima parte*, *capite* 35. *ex numero* 13. poſt Larream *deciſion. Granatenſi* 14. *ex numero* 29. ubi optimè rationem dictæ reſolutionis adducit

Ibi: *Secus verò eſt in rebus conſiſtentibus pondere*, *&c.*

De venditione ad pondus, vel menſuram, & quod antequam fiat, periculum eſt venditoris, præterquam ſi per emptorem ſteterit quominus res ponderaretur, vel menſuraretur res vendita, ut hîc reſolvitur, docent latiſſimè Tuſchus *littera* V. *concluſione* 48. 49. *&* 50. Mantica *de tacitis conventitionibus*, *libro* 4. *titul.* 17. *per totum* Covarruvias *practicarum*, *capite* 3. *num.* 6. Mozius *de contractibus*, *titul. de emptione*, *& venditione*, *capite de accidentalibus emptionis*, *& venditionis*, *numero* 24. Guttierrez *tomo* 3. *quæſtione* 95. *& in tractatu de gabellis*, *quæſtione* 79. *per totam* Scaccia *de commerciis*, *paragraph.* 1. *Quæſtione* 7. *part.* 2. *ampliation.* 10. *numero* 110. ubi quod læſus in menſura ſine dolo agit ad ſuplementum, vel reſciſſionem; Gratianus *diſceptationum*, *capite* 318. quaſi *per totum*, *& capite* 256. *numero* 47. Barboſa *in leg. ſi mora. ff. ſoluto matrimonio*, 2. *parte*, *numero* 106. Morla *in emporio*, *titul.* 9. *in præmiſſis*, *numero* 106. Surdus *deciſ.* 64. *numero* 13. Molina *de juſtitia*, *tomo ſecundo diſputatione* 366. Pichardus *in paragraph. cum autem*, *Inſtitut. de emptione*, *& venditione*, *num.* 12. *&* 13. Cevallos *quæſtion.* 733. ubi an menſuratio ſit facienda Menſurâ loci, ubi res ſita eſt, de quo Gratianus *cap.* 365. *numero* 12. idem Gratianus *capite* 566. *numero* 6. ubi quod debetur evictio ſi quid deſit ex jugeribus comprehenſis intra fines, Oſualdus ad Donellum *libro* 15. *capit.* 11. *littera* G. Hermoſilla *in leg.* 24. *titulo quinto part.* 5. ubi *gloſſa* 1. *numero quarto.* limitat, niſi ante ponderationem, menſurationem, vel numerationem res tradatur, nam tunc periculum erit emptoris; *ex leg. ſecund. Codice de periculo*, *& commodo rei venditæ*, ut benè notant Guttierrez, *libro tertio*, *quæſtione* 95. *numero* 16. ubi ſublimitat, niſi traditio fuerit ficta, nempè ea quæ fit per conſtitutum, de quo Hermoſilla *in dicta leg.* 24. *gloſſa ſecund. numero* 6. *& gloſſa* 3. Mantica *de tacitis conventionibus*, *lib.* 4. *titulo* 17. *numero* 6. eos vide, & maximè Hermoſillam *in dicta leg.* 24. *gloſſa* 2. *& ſequentibus*, ubi materiam benè explicat, amplians, & limitans: D. Larream *deciſ. Granatenſ.* 18. *num.* 11. *& deciſ.* 11. *num.* 11. *&* 12. ubi latè de hac venditione, *& deciſ.* 69. *num.* 7. ubi de venditione conditionali, in qua ante impletam conditionem periculum eſt venditoris; vide eum *numer.* 23. & vide *ſuprà*, *num.* 17.

Ibi: *Si verò vendat certas amphoras vini*: *&c.*

De rebus venditis, quæ ſolent deguſtari, quod poſt deguſtationem periculum pertineat ad emptorem, quando venditio fuit ad corpus celebrata ſub conditione deguſtationis, ſi verò venditio fuerit facta ad menſuram ſub eadem deguſtationis conditione, ſatis eſt quod res, vel menſuretur vel ponderetur, vel deguſtetur, niſi in contractu ipſo vel antea jam fuerit deguſtata, nam tunc periculum eſt venditoris donec menſuretur, vel ponderetur: ita ex Molina, *dicta diſputatione* 366. & aliis reſolvit Hermoſilla *in dicta leg.* 24. *gloſſa* 2. *num.* 1. *& ſequent.*

Ibi: *Vel licet non aſſeruerit.* *&c.*

Adde Hermoſillam *in dicta leg.* 24. *gloſſ.* 3. *n.* 1. & Barboſam *in leg. ff. ſoluto matrimonio*, *ex numero* 59. *& in leg. ſi mora*, *numero* 90. ubi quod ante traditionem tenetur venditor cuſtodire; Menoch. *de arbitrar. caſu* 390. *numero* 14. ubi quid ſi res pereat culpâ levi venditoris.

Ibi: *Et idem videatur eſſe quando venditor ſciebat*, *&c.*

Sciens

Sciens æſtimationem mercium eſſe minuendam, eo quod audivit factam eſſe reformationem ſuper pretio earum, & eas vendit emptori ignoranti, tenetur ad intereſſe, ut hîc reſolvitur, ita probant Stracha *de mercatura, titul. de ſponſionibus, verſicul. Item quæro*: Covarruvias *in regula peccatum. 2. part. paragraph.* 4. Menochius *de arbitrariis, caſu* 185. *nume.* 20. *& ſequent.* Gratianus *diſceptat. capite* 260. *numero* 21. Pinellus *in leg.* 2. *Codic. de reſcindenda vendit. part.* 3. *capit. ſecund num.* 32. & alios referens Hermoſilla *in leg.* 2. *titul.* 3. *partita* 5. *gloſſa* 4. *numero* 66. ubi *numero* 67. limitat cum aliis in conſtitutione brevi promulganda, ſecus ſi longiori tempore, quaſi tunc poterit emptor interim diſtrahere, & ſibi cavere, ut ex Hippolito reſolvit Pinellus *ſuprà*, eos vide, & Guzman. *de evictionibus, quæſtione* 18. *num.* 30. & Molinam *de juſtitia, diſputat.* 354. ubi latiſſime de prædicta quæſtione; & etiam de ea, an ſit licita venditio facta ab eo qui ſciebat merces ejuſdem generis brevi in magna abundantia ſuperventuras, propter quod magna diminutio pretii futura intelligebatur? de quo etiam Leſſius *de juſtitia, lib.* 2. *cap.* 21. *dubit.* 5. contra tenet, vide etiam Noguerol. *allegatione* 37. *ex numero* 87. Dom. Larream *deciſ. Granatenſi* 11. latè, ubi de juſtitia, & convenientia taxationis mercium.

Huic annecti poteſt alia quæſtio, an ſcilicet ſi quis ſciat pecuniam de proximo reprobandam poſſit in ea ſolvere? & ad quid teneatur? in quo communis reſolutio eſt cum Bartolo *in leg. Paulus, ff. de ſolutionibus*, quod ſi rumor erat pecuniam minuendam, vel reprobandam, creditor juſtè poterit ſolutionem non recipere, & receptam reſtituere, ſic Menochius *de arbitrariis, caſu* 232. *numero* 26. Stracha *de mercatura, titul. de ſponſionibus, verſic. Item Vincentius, numer. ſecund.* Antonius Gabriel. *tit. de legibus. concluſ.* 4. *num.* 3. *& titul. de ſolutionibus, concluſ.* 2. *numero* 23. *&* 24. Gratianus *diſcep. cap.* 260. *num.* 19. & plures referens Hermoſilla *in dicta leg.* 2. *titulo* 3. *partita* 5. *gloſſa.* 4. *num.* 5. & Guzman. *in tractatu de evictionibus, quæſtione* 18. *num.* 29. *quæſt.* 52. *num.* 74. Molina *de juſtitia, diſputat.* 354. Alii tamen contrariam opinionem tuentur, ut ſunt Sotus, Covarruvias, Bannez, & Leſſius *ſuprà*, *numer.* 45. & alii adducti à Diana *reſolution. moral.* 1. *parte tractatu* 8. *reſolutione* 54. eos vide & Barboſam *in collectanea capite quarto, de jurejurando.* Omnes tamen conveniunt; Principes, & Conſiliarios contra juſtitiam facere, ſi eorum culpa talis lex mutationis monetæ ad aures ſubditorum perveniat, ut advertit Diana *ibidem* vide etiam Dominum Larream *in deciſione Granatenſi* 13. *& multis ſequentibus*, & vide *infrà, cap.* 9. *numer.* 5. & Noguerol. *dicta allegatione* 37.

Ad numerum 33. ibi? *In quo articulo utili,*
34 *& quotidiano, &c.*

Quod in contractibus oneroſis [ut *hîc* reſolvitur] habeat locum evictio docent præter ordinarios, Caballinus *tractatu de evictionibus*, §. 5. *n.* 1. *&* 2. Pereira *de emptione, & venditione*, *cap.* 31. *num.* 3. Barboſa *in collectanea capit. finalis, de emptione, & vendition.* ubi etiam quid in Beneficiis, *num.* 9. Molina *de juſtitia, tomo ſecund. diſputat* 340. Morla *in emporio*, 1. *part. titul.* 9. *ex numero* 36. ubi etiam plures refert, Fachinæus *libr.* 6 *capite* 32. ubi de emptore hærede venditoris, Cevallos *quæſtitione* 385. Petrus Gregorius *in ſyntagmate lib.* 25. *cap.* 22. *per totum* & [ut in uno plures referam] Alfonſus de Guzman. *in tractatu de evictionibus, quæſtione* 4. 23. *& ſequentibus* Cancerius *capite* 13. *ex n.* 109. Guttierrez *de titulis*, 1. *parte, capit.* 13. ubi de adminiſtratione, an & quomodo teneatur de evictione? & Hermoſilla *in leg.* 13. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſſa* 1. *num.* 13. qui ultimi materiam evictionis latiſſimè proſequuntur, ita ut alios referre ſuperfluum videatur, quibus adde Barboſam *in leg. venditor, ff. de judiciis, & in leg.* 5. *ff. ſoluto matrimonio, n.* 69. ubi quid ſi in limine contractus imminet evictio, & ideo non ſolvitur pretium, an procedat diſpoſitio text. *in l. curabit.* & D. Larream *deciſ. Granatenſi* 74. ubi *ex num.* 14. quod in evictione venit, & debetur totum intereſſe.

Ibi: *Sextò infertur, &c.*

In diviſione hæreditatis evictionem habere locum, ut hîc reſolvitur, probant latè Ayora *de partitionibus* 3. *parte, quæſtione* 9. ubi explicat Morquecho *de diviſione bonorum, libro primo capite* 8. *per totum*, omnino videndus, qui optimas declarationes, & limitationes adducit, de quo etiam latè Alvarus Valaſcus *in praxi partitionum, capite* 37. *per totum* Caſtillo *libro quarto controverſiarum. capite* 59. *numero* 21. ubi an evictus rebus hæreditariis minuantur legata? Guzman. *in tractatu de evictionibus, quæſtione* 33. *&* noviſſimè per ordinem explicans, amplians, & limitans. Hermoſilla *in dicta leg.* 32. *titul.* 5. *partit.* 5. *gloſſa* 1. *num.* 104. *& ſeq.* quos omnino videas & Barboſam *in collectanea l.* 14. *Cod. famil. erciſcundæ*, ubi latè.

Ad numerum 34. ibi: *Tamen in diviſione hæ-* 35
reditatis, &c.

Quando partes convenerunt ne haberet locum evictio in diviſione hæreditatis, tunc nec pretium debebitur, licet aliud contingat in aliis contractidus, ita reſolvit hîc noſter Gomezius, & docent ſuprà citati, maximè Valaſcus *in praxi partitionum, dicto capite* 37. *num.* 7. Morquecho *de diviſione bonorum, lib.* 1. *cap.* 8. *numero* 4. Guzman. *in tractatu de evictionibus, quæſt.* 33. *n.* 9. Socinus *regula* 437. *fallentia* 2. Hermoſilla *in dicta leg.* 32. *gloſſa* 1. *n.* 107. ubi cum Pereira *de emptione, & venditione, dicto capite* 21. *n.* 12. ſublimitat, niſi is à quo fuit res evicta, ſit in bona fide, cæteri verò in mala; *& ibi, numeros ſequentibus* alias limitationes adducit.

Ibi: *Avertendum tamen eſt, &c.*

Item evictionem non habere locum, ſi diviſio fuerit facta per teſtatorem, ut hîc reſolvitur, docent ſuprà relati, quia talis diviſio habet vim prælati, Ayora *de partit.* 3. *parte, dicta quæſt.* 9. *n.* 21. Morquecho etiam *ſuprà, lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 13. Queſada *diverſarum quæſtionum juris, cap.* 10. *num.* 7. Hermoſilla *dicta l.* 32. *gloſſa* 1. *num.* 108. ubi *numer.* 110. explicat hoc procedere niſi conſtet de voluntate teſtatoris quod inter hæredes æqualitatem ſervari voluerit, & niſi verſemur in caſu rei non poſſeſſæ à teſtatore, vel ſi minueretur legitima filii; eum vide, & reliquos *ſuprà* citatos.

Ad numerum 35. ibi: *Ex quo primo infertur*
quod in donatione non habet locum evictio, &c. 36

In donatione locum habere evictionem, ſi donatio incipit à promiſſione, ſecus ſi à traditione; ut docet Gomezius, probant Caballinus *in*

tractatu

tractatu de evictionibus, §. 4. *num.* 2. Tuſchus *littera* E. *concluſ.* 363. Gratianus *diſcepta.* 657. *ex num.* 47. Surdus *in tractatu*, *tit.* 7. *quæſt.* 20. *n.* 25. Covarruvias *l.* 2. *variarum*, *cap.* 37. *num.* 3. Mantica *de tacitis conventionibus*, *tom.* 2. *lib.* 13. *tit.* 4. *de donationibus*, *ex n.* 18. quem etiam videas, *tit.* 23. *ex num.* 10. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 380. *n.* 9. Barboſa *in collectanea c.* 7. *de emptione & venditione*, *n.* 5. Cancerius 3. *parte*, *capite* 4. ubi *ex numero* 28. declarat, quando donatio dicatur incipere à traditione; & quid ſi res evincatur ratione hypothecæ, Gregorius Lopez *in l.* 22. *tit.* 11. *parte* 4. *gloſ.* 2. & Guzman. alios plures referens *in ſuo tractatu de evictionibus quæſt.* 25. *per totam*, ubi *n...* & *ſequentibus*, plures declarationes, ampliationes, & limitationes congerit & eandem reſolutionem amplectitur Hermoſilla *in dicta leg.* 32. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 1. *ex num.* 65. ubi etiam plures doctores refert; & plures limitationes, & ampliationes adducit: eos omnino videas.

Noviſſimè verò dictam opinionem ita communiter acceptam, inveteratum errorem appellat Dom. Franciſcus de Amaya *in l.* 1. *Cod. de jure fiſci*, *num.* 18. cum Pancoruin. *lib. ſingularium obſervationum*, *cap.* 30. dicens non debere ſuæ libertatis pœnam pati donatorem, & pro hac parte alios antea retulit ipſe Hermoſilla ſuprà *numer.* 66.

In donatione remuneratoria etiamſi incipiat à traditione, evictionem admittunt Doctores, ut conſtat ex ſupradictis; & ex Joann. Garcia *de donatione remuneratoria*, *numer.* 24. Barboſa *in collectanea cap.* 7. *de emptione*, & *venditione*, *num.* 5. Cancerio *variarum* 3. *parte*, *capite* 4. *n.* 21. & aliis congeſtis per Guzman. *dicta quæſtione* 33. *num.* 37. ubi *num.* 42. declarat non procedere dictam reſolutionem in donatione remuneratoria pro ſervitiis, quæ ex neceſſitate officii erant facienda; quia ut evictio debeatur in donatione remuneratoria, requiritur quod ſervitia ſint talia quòd pro eis actio competat adverſus donantem, Pinel. *in l.* 1. *Cod de bonis maternis*, *num.* 62. *verſiculo*, *Infertur* 12.

37 Ad numerum 36. ibi *Secundo principaliter infertur*, &c.

Evictionem in legatis non deberi ſi legatum fuerit in ſpecie, ſecus vero ſi in genere; ut ſi teſtator legavit alicui ſervum, equum, &c. ut hìc reſolvit Gomezius, docent Caballinus *in tractatu de evictionibus*, §. 4. *num.* 9. & *ſequent.* Tuſchus *littera E. concluſione* 366. *ex n.* 28. & latè, & optimè Menochius *lib.* 4. *præſumpt.* 118. plures caſus diſtinguens, Angulo *de meliorationibus*, *in leg.* 3. *gloſſa* 1. *num.* 8. Graſſus *in* §. *legatum*, *quæſt.* 72. Caſtillo *lib.* 4. *controverſiarum*, *cap.* 59. *num.* 21. & 22. Morquecho *de diviſione bonorum*, *lib.* 1. *cap.* 8. *ex numer.* 17. Ayora *in tractatu de partition.* 3. *parte dict. quæſt.* 9. *num.* 22. Guzman. latiſſimè *in dicto tractatu*, *de evictionibus*, *quæſtione* 27. *per totam*, ubi quatuor axiomatibus, Bartholi quæſtionem explicat, & plures ampliationes, & limitationes congerit, eum omnino videas, & Hermoſilla *in dict. leg.* 32. *titul.* 5. *gloſſa* 1. *num.* 117. & *ſequentibus*, apud quos reperies omnes caſus à noſtro Gomezio conſiratos, & alios.

Item an in prælegato, ſeu melioratione habet locum evictio? videndi ſunt Ciſuentes *in leg.* 18. *Tauri*, *numer.* 7. Suares *in leg. quoniam in prioribus*, *in declaratione leg. Regni*, *quæſtion.* 3. Valaſcus *in praxi partitionum*, *cap.* 37. *ex n.* 10. Queſada *cap.* 10. *num.* 7. Angulo *de meliorationibus*, *leg.* 3. *gloſſa* 1. *numer.* 8. & *gloſſa* 2. *n.* 1. Queſada *de evictionibus*, *dicta quæſt.* 27. *num.* 24. & *ſeq.* Hermoſilla *dicta leg.* 32. *gloſſa* 1. *n.* 116. *tit.* 5. *part.* 5.

Ad numerum 37. ibi: *Tertiò principaliter infertur* &c.

In dote locum habere evictionem ſi incœpit à promiſſione, ſecus ſi à traditione, niſi dos detur æſtimata ea æſtimatione quæ facit emptionem, & niſi dolus interveniret ex parte dantis, quia tunc indiſtinctè habet locum evictio, ut hìc reſolvitur, docent Tiraquellus *in l. ſi unquam*, *verbo Donatione largitus. Codic. de revocandis donat. numer.* 59. Covaruvias *libr.* 2. *variarum*, *cap.* 13. *numer.* 1. Caballinus *in tract. de eviction.* §. 4. *numer.* 7. Barboſa *in l. æſtimatis*, *ff. ſoluto matrimonio*, *numer.* 17. & 18. Petrus Gregorius *in ſyntagmat. libr.* 25. *capit.* 22. *numero* 4. Surdus *de alimentis*, *titul.* 7. *quæſt.* 20. *num.* 25. & latiſſimè diſputans Guzman. *in tract. de evict. quæſt.* 26. *per totam*, ubi ampliat, & limitat, & declarat: & *numer* 4. *ſequentibus*, agit an in dote tradita à parte, vel ab aliis qui tenentur dotare, habeat locum evictio ſi à traditione incipatur; Hermoſilla *in dict. leg.* 32. *tit.* 5. *partita* 5. *gloſſa* 1. *ex numer.* 63. ubi alios quam plures refert, & plures ampliationes, & limitationes congerit: & *numer.* 95. declarat, quando datio dotis dicatur incipere à traditione, quando à promiſſione? & quæ ſit ratio differentiæ, Vide etiam Cancerium 3. *parte*, *capit.* 4. *ex numer.* 11.

Ad numerum 38. ibi: *Item adde quod in contractu tranſactionis*, &c. 39

Quando quis ex cauſa tranſactionis tantum à lite diſcedit, remque ſuper qua eſt controverſia adverſario dimittit, non debetur evictio; ſi vero ex cauſa tranſactionis aliquam rem tradat, tunc de evictione tenetur, ita reſolvit Gomezius, & docent Padilla *in lege ſi pro fundo*, *Codice de tranſactionibus*, *numero* 10. Morla *in emporio titulo* 4. *quæſtione* 1. *numer.* 8. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputat.* 380. *numero* 3. Queſada *adverſarum quæſtionum*, *cap.* 10. *numer.* 7. Faber *in ſuo Codice*, *lib.* 6. *tit.* 31. *definitione* 2. Guſman. latiſſimè *in ſuo tractatu*, *de evictionibus*, *quæſtione* 31. *per totum*, ubi alios, quamplures refert: iterum noſter Gomezius *in l.* 45. *Tauri*, *numero* 71. *verſiculo*, *Item adde quod in tantum*; & Hermoſilla *in leg.* 37. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 5. *ex num.* 18. & 19. ampliat, & ſi ipſamet res, ſuper qua agebatur; tradatur collitiganti, vel etiam ſi in ipſo contractu tranſactionis pars altera promiſerit manu tenere, & defendere alterum; nam intellegitur de facto proprio, & ſuorum hæredum, & ſucceſſorum, non verò extranei; vide eum, & Guzman. *ſupra*, qui benè materiam explicat, & Souſam *in titulo de pactis*, *articulo* 4. *quæſtione* 1. *numer.* 7. Vide etiam Parexam *de inſtrumentorum editione*, *tomo* 2. *titul.* 7. *reſolutione*, 3. *ex numer.* 92. & Tuſchum *littera F. concluſione* 16. *num.* 28.

Ad numerum 39. ibi: *Non poteſt cogi de evictione antequam*, &c. 40

Non poſſe agi de evictione antequam ſententia fuerit pronuntiata, & verè, & realiter ſolverit emptor, & rem tradiderit, ut docet Gomezius probant Minſingeros *obſervatione* 56. *centuria* 1. Surdus *deciſ.* 165. *num.* 7. Catroc. *deciſion.* 69. *num.* 5.

num. 5. Trentacinquius *variarum*, *lib.* 3. *titul. de emptione*, *reſolutione* 4. *n.* 15. Cancerius *variarum*, 3. *part. cap.* 13. *num.* 63. Maſcardus *de probationibus*, *concluſione* 615. *ex num.* 1. ubi explicat quæ probari debeant, ut de evictione agi poſſit, & ita etiam tenent plures alii congeſti per Guzman *in tractatu de evictionibus*, *quæſt.* 15. *num.* 1. *& ſeq.* ubi ait, quod ſi actor nolit ſententiam ferri, feretur ad petitionem emptoris conventi; *& num.* 2. quod ſi emptori remiſſum ſeu donatum ſit id quod in ſententia dictum eſt, agi de evictione non poteſt, & alii etiam relati per Domin. Larream *deciſ. Granatenſ.* 72. *num.* 44. ubi etiam alios pro contraria parte adducit; Contrariam tamen ſententiam, nempe ſufficere ſententiam fuiſſe latam contra emptorem, licet ad realem executionem non ſit deventum, defendit Theſaurus *deciſ.* 102. *ex num.* 2. & alii adducti per Hermoſil. *in l.* 32. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſ.* 1. *num.* 196. poſtquam *num.* 197. plures alios retulit pro opinione noſtri Gomezii, ubi tandem concordiam aſſignat inter duas opiniones, dicens quod aut quis vult agere actione ex empto, & poteſt agere antequam res ſit ablata, ex Maſcardo *dicta concluſ.* 615. *n.* 2. aut vult agere ad conſequendum duplum ſtipulatione interpoſita de evictione, & hoc non habebit locum niſi res ab emptore fuerit per ſententiam evicta, & poſſeſſio ab eo ablata, & præterea *numeris ſequentibus* plures ampliationes, & limitationes adducit, & veram praxim demonſtrat: vide etiam D. Joannem del *Caſtillo lib.* 4. *controverſiarum*, *c.* 42. *n.* 89. *& ſequent.* ubi probat quod licet de evictione agi non poſſit ante ſententiam, ſi tamen res eſt hypothecata, vel aliena, poterit emptor (licet nulla ei inferatur moleſtia) agere contra venditorem, ut rem alienam, vel alteri obligatam liberet, vel ſolvat quanti minoris eſſet empturus, aut quanti ejus intereſt rem non eſſe obligatam, ex Surdo *deciſ.* 165.

Ibi: *Item etiam extende, quod lite mota, &c.*

Adde Guzman *in tractatu de evictionibus*, *quæſtion.* 2. *num.* 10. *&* 11. ubi limitat præterquam ſi expreſsè conventum eſt inter partes, ut venditor pro evictione præſtet fidejuſſorem, vel quando in limine contractus imminet evictio: in his enim caſibus eum præſtare debet: eum vide, & Hermoſillam *in dicta l.* 32. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſſa* 1. *ex numer.* 251. *& numer.* 261. *& ſeqq.* omnino poſt Cancerium *variarum* 1. *part. c.* 13. *ex num.* 64.

Ibi: *Secundò limita*, *&c.*

Contra eum qui ſciens vendidit rem alienam, agitur de evictione (ut hîc reſolvitur) etiam ante evictionem ſequutam cum effectu: & ita docent Surdus *deciſ.* 253. *n.* 10. Gratianus *deciſ.* 13. *ex num.* 18. *& in diſceptation. cap.* 175. *n.* 20. & plures referens Guzman *de eviction. dicta quæſtion.* 15. *num.* 10. ubi quod hoc caſu via executiva agi poſſit, nec emptor litem motam denuntiare debet, Azevedus *in leg.* 1. *tit.* 21. *lib.* 4. *recopil. nu.* 165. Hermoſilla *in dicta l.* 31. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſ.* 1. *n.* 213., ubi alios allegat Rodriguez *de redditibus*, *lib.* 2. *quæſtione* 1. *num.* 6.

Ibi: *Item adde quod ad hoc*, *&c.*

Denuntiationem debere præcedere ut habeat locum evictio, ut hîc reſolvitur docent, & explicant Covarruvias *lib.* 3. *variarum*, *capit.* 17. *num.* 3. Caldas Pereira *de emptione*, *& venditione*, *cap.* 31. *n.* 65. Gratianus *deciſ.* 13. *n.* 41. *& in diſceptat. cap.* 354. *num.* 33. ubi declarat Caſtillo *lib.* 4. *controverſ. cap.* 42. *num.* 95. Queſada *diverſarum quæſt. cap.* 10. *num.* 3. Petrus Barboſa *in l. venditor*, *ff. de judiciis*, *ex num.* 7. *& in l.* 2. *ff. ſoluto matrimonio*, *in fin. num.* 4. *& ſeq.* alter Barboſa *in collectan. cap. finali*, *de emptione*, *& venditione*: ubi latè de denuntiatione Rodriguez *de redditibus*, *lib.* 2. *quæſt.* 9. *n.* 19. Dueñas *regula* 441. Fachinæus *lib.* 2. *cap.* 34. *& ſeq.* qui omnes, & alii quam plurimi relati à Guzman *in tractatu de eviction. quæſt. num.* 1. *&* 2. probant, quod etiam venditori ſcienti eſt facienda denuntiatio, *& numer.* 33. *& ſequent.* latiſſimè diſputat ipſe Guzman, an in denuntiatione ſit facienda inſertio libelli, vel non? de quo Parexa *in tract. de inſtrumentorum editione*, *tit.* 5. *reſolut.* 14. *ex num.* 2. latè, & Hermoſilla *in l.* 32. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 4. *ex num.* 1. ubi ferè infinitos refert, *& n.* 63. *& ſequent.* agit an libellus ſit inſerendus in denuntiatione? & Doctores pro utraque parte adducit, & tandem cum opinione Gomezii remanere videtur, nempe quod ſi fiat denuntiatio authoritate Judicis; non ſit neceſſaria inſertio libelli; & caſus in quibus non eſt neceſſaria denuntiatio, cumulat Guzman *ſupra*, *quæſtion.* 5. & vide *infrà*, *num.* 47.

Ibi: *Et adde quod mortuo venditore*, *&c.*

Omnibus hæredibus faciendam eſſe denuntiationem, ut hîc reſolvitur, probant Caballinus *de evictionibus*, §. 3. *num.* 133. Pereira *de emptione*, *cap.* 31. *num.* 17. Pichardus *in* §. *ſi finium*: *Inſtitut. de officio Judicis*, *cap.* 10. *n.* 136. Gail. *obſervatione* 14. *lib.* 2. *ubi ex numer.* 1. probat, quod ſi venditio fiat à pluribus ſimul compelli poſſunt ut in ſolidum de evictione obligentur; Guzman *in tractatu de evictionibus*, *quæſtion.* 5. *ex num.* 51. ubi ait ſtipulationem evictionis individuam eſſe reſpectu denuntiationis & defenſionis faciendæ, ſecus reſpectu præſtationis, ſi quidem re non defenſa adverſus omnes hæredes, in pœnam, vel id quod intereſt committitur pro portionibus hæreditariis, ex Gaillo, Pichardo, & aliis *ſuprà*, vide eum *ibi*, *uſque ad numerum* 70. ubi latè explicat, quomodo plures hæredes debeant, & procuratorem conſtituere, & quomodo ſint conveniendi ad pœnam, & intereſſe, &, optimè Hermoſilla *in dicta l.* 32. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſ.* 3. *ex num.* 38. ubi totam materiam obligationis hæredum declarat; & quomodo poſſint conveniri & procuratorem conſtituere? *& num.* 47. ait quod hæreditate jacente curator dandus eſt, cui denuntietur: *& num.* 48. *& ſequentibus*, agit de denuntiatione facienda pupillo, vel Infanti, vel furioſo, vel mulieri conjugatæ.

Ibi: *Item adde, quod talis denuntiatio*, *&c.*

Si venditor eſt abſens, denuntiatio fieri poteſt domi familiæ, vel procuratori ſuo ſi habet, vel ſaltem amicis, & vicinis venditoris, vel per edictum, vel per proclama: ita Caballinus *de evictionibus*, §. 3. *n.* 98. *&* 99. Guzman *eodem tractatu*, *quæſt.* 5. *num.* 3. *ubi num.* 2. probat, quod ſi malitioſè abſit venditor, non eſt neceſſaria denuntiatio, & plures referens Hermoſilla *in l.* 32. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 3. *nu.* 15. *&* 76. *ubi num.* 1. docet, quod antequam hæc denuntiatio fiat domi, vel per proclama, neceſſe eſt proteſtari quod ſi venditor adeſſet, denuntiationem perſonaliter faceret: *& nu.* 7. quod reverſo venditore, & ceſſante impedimento, emptor teneatur ei litem nuntiare, alias prima denuntiatio non relevat.

Ibi: *dubium tamen eſt*, *&c.*

Denuntiationem fieri debere eo tempore quo venditor

venditor habeat locum ad probandum de jure ſuo, ut hîc reſolvitur, docent Covarruvias *l.* 3. *variarum, capite* 17. *num.* 8. Caballinus *in tractatu de evictionibus*, *§.* 3. *num.* 144. Morla *in emporio*, 1. *parte*, *titul.* 9. *numero* 38. Molina *de juſtitia*, *tomo* 2. *diſputat.* 380. *verſic. Denuntiatio autem:* & plures referens Guzman *de evictionibus*, *quæſt.* 12. *n.* 1. *& ſeq. ubi num.* 6. probat, quod hæc denuntiatio fieri poteſt in cauſa appellationis, dummodo ſit ſalvum jus venditoris, & omnia ejus jura integra, & ſuos teſtes habeat, & nihil deperiit: Hermoſilla *in dicta l.* 3. *gloſſa* 3. *num.* 71. *& ſeq. ubi num.* 73. docet quod in cauſis lucrativis in quibus habet locum evictio ante litem conteſtatam fieri debet denuntiatio, referens Caballinum *in tractatu de evictionibus*, *§.* 4. *n.* 38. & Guzman *ubi ſuprà*.

Ibi: *Item etiam adde quod quando eſſet notorium*, *&c.*

Quando eſſet notorium quod ſive emptor denuntiaſſet, ſive non cauſam amiſiſſet, locum habebit evictio abſque denuntiatione: ita docet Gomezius *hîc*, & probant Covarruvias *l.* 3. *variarum*, *cap.* 17. *n.* 6. Caballinus *de eviction. §.* 3. *ex num.* 73. *uſque ad* 96. Gutierez *de juram. confirmat.* 1. *parte*, *cap* 61. *num.* 19. *& cap.* 56. *num.* 12. Fachinæus *lib.* 2. *controverſ. c.* 57. Maſcardus *de probation. concluſ.* 615. *n.* 15. Barboſa *in l. venditor ff. de judiciis*, *ex n.* 69. Cevallos *q.* 799. & ferè infinitos referens Hermoſilla *in leg.* 32. *gloſſa* 3. *ex num.* 77. *ubi n.* 78. dictam reſolutionem explicat, ſi emptor qui venditori litem non denuntiavit de juſtitia evincentis doceat, id eſt nullam defenſionem venditori competere: & quod aliàs non poterit obtinere emptor.

Ibi: *Item quod venditor*, *vel auctor*, *cui eſt facta prædicta denuntiatio*, *&c.*

Venditorem non teneri præcisè aſſumere in ſe defenſionem litis, ut hîc reſolvitur, docent Tuſchus *litera E. concluſione* 353. *num.* 1. Gregorius Lopez *in l.* 33. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 2. optimè Guttierrez *de juramento confirmatorio:* 1. *parte*, *cap.* 61. *n.* 11. ubi diſputat, an hoc ſit immutatum de jure Regio, Hermoſilla *in l.* 33. *tit.* 5. *p.* 5. *gloſſa* 1. *num.* 1. Supradicta tamen reſolutio limitatur à Gomezio, præter quam ſi venditor expreſsè promiſerit defendere, & litem in ſe aſſumere; tunc enim id adimplere tenetur, ut probat Guttierrez *ſuprà*, & Guzman latiſſimè *in tractat. de evictionibus*, *quæſtion.* 13. ubi explicat ad quos ſumptus, & expenſas venditor tenetur: advertere tamen debes, quod etſi venditor promittat in ſe ſuſcipere judicium, hoc intelligitur ſi fuerit denuntiatus in forma juris, ut cum Pereira *de emptione*, *& venditione*, *cap.* 31. *num.* 68. & aliis advertit contra Cephal. Hermoſilla *dicta leg.* 32. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 3. *num.* 6.

Ibi: *Item adde*, *quod venditor*, *vel Auctor*, *modò ſit facta denuntiatio*, *modò non*, *&c.*

Quod venditor poſſit in ſe aſſumere defenſionem litis, dummodo id faciat in ſtatu, in quo eſt, reſolvit Gomezius, & latè explicant Menochius *conſ.* 488. *num.* 4. Giurba *deciſ.* 8. Barboſa *in l. venditor*, *ff. de judiciis*, *num.* 107. *& in l. maritum*, *ff. ſoluto matrimonio num.* 85. Guzman *in tractatu de evictionibus*, *quæſt.* 6. *per totam*, *maximè ex n.* 8. & Hermoſilla *in l.* 33. *tit.* 5. *p.* 5. *gloſſa* 3. *ex num.* 2. ubi diſtinguit duos caſus, *primum*, quod venditor comparet ante judicium inchoatum cum emptore; *ſecundum*, quando poſt illud inchoatum; & neutro caſu eſſe permiſſum aſſerit, venditorem in ſe transferre judicium, animo novandi actionem, ita ut emptor non poſſit amplius conveniri: ſi verò non animo novandi actionem, ſed ea ſalva manente cum eo litem inchoandam prætendat, audiendum eſſe; dummodo ſe obliget, quod in ipſa re petita fiet executio, & ex hoc non fiat præjudicium ſibi actori: eum vide *per totam gloſſam*, ubi etiam dupliciter limita, *primò*, ſi ipſe actor conſentiat, *ſecundò*, ſi venditor ipſe ſuſcipiat in ſe judicium, ac ſi poſſideret, & cum promiſſione reſtituendi rem, licet eam non poſſideat: & vide etiam Salgadum *in tractatu de retentione Bullar.* 2. *parte*, *cap.* 13. *ex num.* 45. *& de protectione* 4. *parte*, *cap.* 8. *ex n.* 233. ubi an ſententia lata contra emptorem poſſit exequi contra venditorem aſſiſtenti liti? & Poſtium *de manutenendo poſſ. obſervat.* 55. *n.* 158. ubi quod poteſt venditor petere manutentionem pro emptore.

Itaque ſi poſt finitam dilationem conceſſam emptori ad probandum, velit venditor probationem facere, non auditur, cum debeat aſſumere cauſam in ſtatu, in quo eſt; præter quam ſi ſit minor, quia tunc beneficio reſtitutionis impetrato, poterit novos teſtes producere intra quindecim dies, poſt teſtium publicationem, ut cum Barboſa *in dicta leg. venditor*, *num.* 125. *& in leg. maritum*, *ff. ſoluto matrimonio*, *num.* 84. Giurba *deciſion.* 1. *numer.* 45. Guttierrez *libro* 1. *quæſt.* 6. *num.* 1. *& ſeqq.* & aliis docet Hermoſilla *in dicta l.* 33. *gloſſa* 1. *n.* 10. *&* 11. quem videas; *ubi num.* 13. advertit, quod poterit venditor recuſare Judicem, qui de cauſa cognoſcit; & ſimiliter opponere exceptiones dilatorias, & perſonales, & peremptorias, quantumcumque ad perſonam ſint limitatæ: quinimo exceptiones quas emptor omiſit opponere, quia noluit, vel non potuit.

Ibi: *Item adde quod talis venditor vel auctor.*

Litem eſſe proſequendam coram Judice eodem, coram quo fuit cæpta, nec poſſe Juriſdictionem declinari, ut hîc reſolvitur, docent Caballinus *de evictionibus §.* 5. *num.* 118. Pereira *de emptione*, *& venditione*, *cap.* 31. *num.* 82. Barboſa *in leg. venditor*, *ff. de judic. num.* 99. *&* 100. *& n.* 139. *& ſeq.* ubi de fiſco, & quod in eo, & Clerico habent locum ſupradicta concluſio, Scaccia *de judiciis*, *lib.* 1. *cap.* 30. *num.* 15. ubi etiam ampliat, etiam ſi talis Judex eſſet delegatus, Barboſa *in collectanea cap. final. de emptione*, *& venditione*, *n.* 16. ubi plures refert, & latiſſimè Guzman *in tractatu de evictionibus quæſt.* 6. *&* 7. ubi de Clerico venditore; *& quæſt.* 8. ubi de fiſco vendente, Cevallos *quæſt.* 36. *& quæſt.* 588. *&* 897. *n.* 6. *& tom.* 5. *de cognitione per viam violentiæ*, *quæſt.* 23. *n.* 24. *quæſt.* 40. & Hermoſilla *in dicta leg.* 32. *gloſ.* 1. *ex num.* 304. ubi benè hanc materiam explicat, amplians, & limitans; *& leg.* 33. *gloſſa* 1. *n.* 15. *& ſeq.* ubi etiam de Clerico venditore, & de fiſco, in quo diſtinguit (poſtquam duas contrarias retulit ſententias) hoc modò; nempè quod aut fiſcus in ſe cauſam ſeu defenſionem tanquam procurator in rem ſuam aſſumpſit, aut non; & primo caſu, poſſe actorem ad ſuum Judicem trahere affirmat, ſecùs in ſecundo: eum vide *ibi*, & latiùs *in dicta leg.* 32. *gloſſa* 1. *ex num.* 304. & latiſſimè Carlevalium *de judiciis*, *lib.* 1. *diſputatione* 2. *ex num.* 666. & Salgadum *de retentione Bullar.* 2. *part. cap.* 13 *ex num.*

num. 45. ubi etiam plures refert, & exornat.

Ibi: *Notandum tamen eſt, quod in aliquibus caſibus, &c.*

Et ibi: *Primus eſt, &c.*

Aliqui ſunt caſus in quibus locum non habet evictio, quos *hic* recenſet noſter Gomezius: & *Primò*, quando expreſſe conventum eſt, quod venditor non teneatur de evictione, quod intelligi debet quoad intereſſe, non vero quoad pretium, de quo tenebitur niſi ſpecialiter contrarium dictum fuerit, vel niſi ex certa cauſa ſpeciali, vel perſona dictum fuerit, quod non teneatur: quia tunc nec ad pretium tenebitur, ita reſolvit noſter Gomezius: & tenet Tuſchus *lit. E, concluſione* 362. *& concluſione* 368. *n.* 6. Covarruvias *lib.* 3. *variarum, cap.* 14. *ex num.* 1. Caballinus *de evictionibus, paragraph.* 5. *num.* 25. ubi plures refert, Fachinæus *quæſt.* 6. *n.* 33. *& ſeq.* ubi etiam an fiſcus teneatur de evictione, & alia, Molina *de juſtitia, tomo* 2. *diſputatione* 80. *numero* 18. Azevedus *in leg.* 6. *tit.* 2. *lib.* 1. *recopil. n.* 17. *& in rubrica titul.* 7. *libr.* 8. *n.* 21. ubi de vendente in ludo, quod non teneatur de evictione, de quo etiam Barboſa *in collectanea, cap. Clerici, de vita & honeſtate clericorum, numer.* 17. & Farinacius *quæſtione* 109. *ex numero* 203. latè Guzman *in tractatu de eviction. quæſt.* 2. *ex numer.* 79. *& quæſtione* 43. *numero* 2. *& quæſt.* 51. *num.* 15. Gregor. *in leg.* 19. *titul.* 5. *part.* 5. ubi quod evictio non debetur, ſi quis ſciens emit rem vetitam, de quo Bolanus *in Curia,* 2. *parte, cap.* 6. *libr.* 3. *coſas vedadas, num. finali*, Hermoſilla *in dicta l.* 19. *gloſſ.* 3. *numer.* 2. Morla *in emporio* 1. *parte, titul.* 3. *num.* 29. Gratianus *diſceptat. cap.* 520. *num.* 23. ubi de caſu ex facto Principis; *& in cap.* 766. *numero* 31. & alii ferè infiniti in unum congeſti ab Hermoſilla *in leg.* 32. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 6. *num.* 2. *& ſequentibus,* ubi ampliat, & limitat, & declarat, quid dicendum in expenſis, & meliorationibus; vide etiam Barboſam *in collectanea cap.* 7. *de emptione, & venditione.*

Ibi: *Secundus eſt, quando emptor vel poſſeſſor victus non appellavit, &c.*

Emptorem non poſſe agere de evictione ſi non appellavit ſententia contra eum lata, ut *hîc* reſolvitur, docent Covarruvias *libro* 3. *variarum, capit.* 17. *num.* 9. Pinellus *in l. prima, Codice de bonis maternis* 3. *parte, numero* 50. *limitatione* 3. Caballinus *de evictionibus,* §. 3. *numero* 10. Fachinæus *libro ſecundo controverſiarum, cap.* 40. Scaccia *de appellationibus, quæſtione* 5. *numer.* 14. *& ſequentibus.* Guzman, *in tractatu de evictionibus, quæſtione* 12. *ex numero* 16. & latiſſimè Hermoſilla *in leg.* 36. *titulo quinto part.* 3. *gloſſ.* 8. *per totam*, ubi ampliationes, & limitationes plures congerit, & benè materiam declarat, *& numero* 9. *& ſequentibus*, docet venditorem quoque à ſententia contra emptorem lata appellare poſſe, quamvis in rem judicatam tranſierit, emptore non appellante, referens Fachinæum *libro* 11. *controverſiarum cap.* 5. & Guzman *ubi ſuprà*, *num.* 26.

Ibi: *Tertius caſus eſt, &c.*

Emptorem injuſtè condemnatum non poſſe agere de evictione, ut docet Gomezius, comprobant latè Covarruvias *libro* 3. *variarum c.* 17. *numer.* 20. ubi ampliat etiam ſi ſententia lata fuerit contra venditorem, qui litem ſimul cum emptore ſuſcepit, Guttierrez *de juramento confirmat. prima parte, cap.* 61. *num.* 10. *&* 17. Morla *in emporio, prima parte, titulo* 9. *in præmiſſis, n.* 40. optimè Molina *de juſtitia, tomo ſecundo, diſputatione* 380. *num.* 20. Guzman *de evictionibus, quæſtione* 40. *per totam*, ubi latè declarat, & limitat. Hermoſilla *in l.* 36. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſ.* 22. *ubi n. ſecundo*, cum aliis aſſerit aliud eſſe dicendum in ſententia lata contra fidejuſſorem per injuriam Judicis, cujus culpa ei non nocet, ſed domino.

Ibi, *Quartus eſt caſus, &c.*

Non poſſe agere de evictione emptorem, qui compromiſit litem in arbitrum, ut *hic* reſolvitur, docent Covarruvias *lib.* 3. *variarum cap.* 17. *num.* 7. Queſada *diverſarum quæſtionum, capite undecimo, numero* 4. Morla *in emporio, titulo* 9. *in præmiſſis, num.* 30. Molina *de juſtitia, tomo ſecundo, diſputatione* 380. *num.* 21. Guzman *de eviction. quæſtion.* 41. ubi alios quamplures refert, *& n.* 5. *& ſequentibus,* limitat, præter quam ſi ex forma ſtatuti emptor fuerit coactus ad compromittendum, vel quando Judex cogeret partes ad compromiſſum, quia vidit, cauſam non poſſe terminari, vel quia diu fuit litigatum, tunc enim locum habebit evictio, & optimè Hermoſilla *in leg.* 36. *titulo* 5. *part.* 5. *gloſſa* 1. *ex num.* 3. ubi ampliat, & limitat: *& n.* 5. docet idem eſſe, ſi emptor Judicem non ſuum conſenſit, & ejus juriſdictionem prorogavit, quia non erit locus evictioni; *& num.* 7. contra alios docet ex pluribus, quod non eſt neceſſaria coactio Judicis, ut habeat locum evictio, quando adeſt ſtatutum ad compromittendum obligans.

Ibi: *Quintus eſt caſus, &c.*

Alium, & quintum caſum adducit Gomezius *hic*, nempè ſi per Principem cogatur emptor, rem alteri vendere, vel tradere, tunc enim non agit de evictione: ita docet Caballinus *de evictionibus*, §. 5. *num.* 56. Queſada *diverſarum quæſtionum juris, cap.* 10. *numer.* 8. Cevallos *quæſt.* 532. Gratianus *diſceptat. forenſ. cap.* 520. *ex num.* 23. ubi factum Principis caſum fortuitum appellat, latiſſimè Guzman *in tractatu de evictione, quæſt.* 52. *per totam*, Azevedus *in l.* 7. *tit.* 11. *lib.* 5. *recopilat. n.* 36. & Hermoſilla *in l.* 35. *titulo quinto part.* 5. *gloſſa* 1. ubi ampliat, & limitat; *& n.* 5. docet, quod ſi venditor tempore alienationis ſcivit Principem id facturum, & tacens alienavit, tenetur: & tandem ſupradictam reſolutionem declarat procedere, quando Princeps de plenitudine poteſtatis, & non ſervato juris ordine pocedit, tunc enim non habet locum evictio, ſecus aliàs.

Ad num. 41. ibi: *Sextus caſus eſt, &c.* 42

Evictionem non habere locum quando res evincitur de jure ſpeciali, ut docet Gomezius, comprobant Caballinus *de evictionibus*, §. 5. *numero* 90. ubi cum Paulo *in leg. qui res*, §. *diverſum*, *ff. de ſolutionibus*, intelligit hoc procedere in cauſa lucrativa, ſecus in oneroſa, Pereira *de emptione, & venditione, cap.* 31. *n.* 103. Guzman *de evictionibus, quæſtione* 51. *n.* 26. Hermoſilla *in l.* 37. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſ.* 5. *n.* 22. ubi laudat noſtrum Gomezium, quatenus docet quod nihilominus emptor poteſt agere ad pretium, licet non ad totale intereſſe.

Ad numerum 42. ibi: *Septimus caſus, &c.* 43

Si quis emat rem alienam à non Domino ſcienter, quod non habeat remedium evictionis, reſolvit noſter Gomezius *in præſenti*, imò quod nec ad pretium agere poterit: & ita etiam docent

cent Tiraquellus *de retract. linagier, paragraph.* 12. *gloſſa* 1. *numero* 7. *&* 11. Covarruvias *lib.* 3. *variarum capit.* 17. *num.* 2. Azevedus *in l.* 6. *titul.* 2. *libr.* 1. *Recopilat. numer.* 17. Fachinæus *controverſiarum, libr.* 2. *cap.* 40. *& lib.* 7. *cap.* 14. ubi de emente ſcienter rem feudalem, Cevallos *tomo tertio quæſtione* 798. *num.* 4. *&* 5. Barboſa *in collectanea cap. fin. de emptione, & venditione, numero* 3. noſter Gomezius *in l.* 50. *Tauri, numero* 61. Bonacina *de contractibus diſputatione* 3. *quæſt.* 2. *num.* 23. latè Guzman *de evictionibus quæſtione* 46. ubi declarat, ampliat, & limitat, Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputat.* 380. *nu.* 22. ubi etiam agit, quid in Regno Luſitaniæ? Hermoſilla *in l.* 19. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 3. *ubi n.* 1. plurimos Doctores pro hac ſententia adducit, *& numeris ſequentibus* tres ampliationes, & totidem limitationes congerit, & optimè materiam declarat, *& ibi num.* 7. *& ſequentibus*, latè agit de re ſubjecta reſtitutioni, & de intellectu *l. finalis*, *§. fin. Cod. communia de legatis, & fideicommiſ.* de quo etiam latè ſermonem facit Guzman *in tractata de eviction. ſuprà, n.* 4. & præterea notat ipſe Hermoſilla *in dicta gloſſ.* 3. *num.* 12. fiſcum poſſe auferre pretium, quod habuit vendens rem alienam ab emptore, qui ſcienter eam emit, vide etiam noviſſimè D. Larream *deciſ. Granatenſi* 74. *num.* 3. *&* 19. *&* 31. *&* 35.

Ibi: *Et hoc etiam caſu, &c.*

Si ſtipulatio fiat de evictione, tunc ad pretium agere poſſe emptorem, qui rem alienam ſcienter emit, probant Barboſa *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 5. *parte*, *num.* 20. *&* 37. & alii adducti ab Hermoſilla, *in dicta l.* 19. *gloſſa* 4. *nu.* 1. *ubi ex num.* 3. agit quid dicendum, ſi contractus ſit à lege prohibitus? in quo duas ſententias contrarias adducit, & eas diſtinctionis fœdere conciliare conatur; & tandem *num.* 7. fiſcum præferri emptori docet, ut jam dictum eſt.

Denique adverte qu d in quantum Gomezius *in fine hujus num.*, *verſic. Secundo limita, & intellige*, videtur docere quod *ſi pretium verſum ſit in utilitatem venditoris,repetitio competit emptori*; locus mendoſus eſt, & debuit ſcribi, *In utilitatem Domini*, ut advertit Hermoſilla *ſuprà dicta gloſſa l.* 19. *num.* 5.

Ad num 43. ibi: *Octavus caſus eſt, &c.*

44 Quatuor caſus congerit, *hoc numero* Gomezius, in quibus non habet locum evictio: *Primus*; ſi emptor per violentiam expellitur de poſſeſſione: *Secundus*, quando emptor rectè potuit præſcribere, & culpa ſua id non fecit: *Tertius*, quando emptor culpa ſua amiſit poſſeſſionem, & de poſſeſſore factus fuit petitor, *Quartus*, quando contra prohibitionem poſitam in contractu rem vendidit, & ex hoc eam amiſit. Item adde ſi res evincatur ſecundum ſuam naturam propter cauſam cohærentem. Et circa primum videndi ſunt, Pereira *de emptione, & venditione, cap.* 31. *num.* 101. Caballinus *de evictionibus, paragrapho quinto num.* 22. Caſtillo *libro quarto controverſiarum, capit.* 42. *numero* 69. Guzman *de evictionibus, quæſtione* 42. *num.* 15. *& per totam*, Queſada *diverſarum quæſtionum juris, cap. decimo numero* 8. & Hermoſilla *in leg.* 37. *gloſſa prima numero ſecundo ubi num. tertio*, laudat noſtrum Gomezium in explicatione promiſſionis de defendendo de jure, & de facto, prout etiam facit Guzman *ſupra, num.* 1. *& ſequentibus*, vide etiam Barboſam *in collectanea cap. fin. de emptione, & venditione*, ubi alios congerit,

Circa ſecundum caſum, idem docent Pereira, *de emptione, & venditione, dicto cap.* 31. *n.* 30. Morla *in emporio, titulo* 9. *in præmiſſis, numero* 40. Queſada *ſuprà dicta cap.* 10. *numero* 2. *verſiculo, Secundus ſit.* Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputat.* 380. *n.* 23. latè Guzman, *d. tract. de evictionibus, quæſtione* 44. *per totam, ubi num.* 9. ait, quod reſolutio hujus ſecundi caſus non procedit de jure Canonico (quod in utroque loco obſervandum eſt) ſed nihilominus ſervata diſpoſitione juris Canonici locum habere poterit prædicta reſolutio, ſi ſervata bona fide non præſcripſit emptor rem ſibi venditam ob propriam culpam, vide etiam Hermoſillam *in leg.* 36. *tit.* 5. *part.* 4. *gloſſa* 7. *ex num.* 1.

Circa tertium caſum, quando emptor ſua culpa amiſit poſſeſſionem, & de poſſeſſore factus fuit petitor, quod non poſſit agere de evictione ſi ex amiſſione poſſeſſionis inferatur quod perdere debeat jus agendi ſuper proprietate Caballinus *de evictionibus, paragraph. quinto numero* 50. Pereira *de emptione, capite* 31. *numero* 30. Molina *de juſtitia tomo ſecundo diſputatione* 380. *num.* 34. Guzman *de evictionibus, quæſtione* 51. *num.* 1. Hermoſilla *in leg.* 36. *gloſſa* 4. *num.* 1. *titul.* 5. *& ibi num.* 2. quid ſi ſine culpa ſua cecidit à poſſeſſione.

Circa quartum, & undecimum caſum à noſtro Gomezio conſideratum in emptore, qui contra prohibitionem poſitam in contractu rem alienavit, & ex hoc eam amiſit, quod non poſſit agere de evictione, comprobatur ex traditis *verſiculo antecedenti*; & vide Farinacium *deciſion.* 44. *n.* 4. ubi de vendente ignoranter rem prohibitam, Morlam *in emporio, titulo decimo quæſtione.* 2. *n.* 23. ubi quod emens contra legis prohibitionem non agit de evictione, de quo etiam Larrea *de anniverſariis, cap.* 19. *n.* 16.

Item quod evictio non habeat locum, ſi res evincatur propter cauſam cohærentem ipſi rei ſecundùm illius naturam, Barboſa *in leg. ſeptim. ff. ſoluto matrimonio, num.* 12. *& lege* 8. *paragraph. finali, num.* 17. ubi quod agitur ad pretium in hoc caſu.

Item adde quod ex venditione facta in ludo non agitur de evictione, Aviles *cap.* 39. *præt. ver. juegos. num.* 8. *& cap.* 52. *verſicul. En la tierra, num.* 28. ubi etiam de contractu à lege prohibito, Hermoſilla *ſuprà*.

Ad numer. 44. ibi: *Duodecimus caſus notabilis, &c.*

Evictionem locum non habere ſi aliqua res 45
particularis hæreditatis venditæ evincatur, ut hîc, reſolvitur, docent Gratianus *diſceptationum cap.* 787. *ex num.* 9. Valaſcus *in praxi partitionum, capit.* 1. *num.* 17. Morla *in emporio. titulo* 9. *in præmiſſis, num.* 40. Donellus *commentar. juris civilis, ad titul.* 44. *lib.* 8. *Codicis in l.* 1. *Cod. de evictionibus, nu.* 5. ubi dictam reſolutionem generalem eſſe ait in qualibet univerſitate vendita ut in grege, armento, peculio, &c. & latè Guzman *in tractatu de evictionibus, quæſtione* 45. *per totam*, ubi optimè explicat, Caſtillo *lib.* 4. *controverſiarum capite* 42. *num.* 67. *&* 107. Parladorius *tomo* 3. *differentia* 131. *numero* 12. & Hermoſilla *in l.* 34. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 1. *ex num.* 1. ubi ampliat; etiamſi ſingulæ res hæreditatis evincantur, quia adhuc nomen hæreditatis manet, licet contrarium teneant imo quod quando hæreditas in aliquo non remanet utilis, quia res hæreditariæ evincuntur ſaltem pretium

reſtituere

reſtituere per condictionem ex lege, & cum hac opinione videntur remanere, Caſtillo *ubi ſuprà*, & Tuſch. ab eo relatus. Limitant tamen Guzman, & Hermoſil. *ſuprà*, præterquam ſi pro dimidia, vel alia parte hæreditas evincatur, venditor enim qui totam hæreditatem vendidit; ſi poſtea ejus tertia, vel quarta pars evincatur, quia erant plures hæredes, de evictione tenetur: limitant, etiam ſi in venditione hæreditatis, vel alterius juris univerſalis, ſpecificata vel declarata fuerint ejus membra, & res particulares, tunc enim pro ſingulis rebus evictio competit, ut optimè advertit Valaſcus *ſuprà dicto num.* 27. vide etiam Cancerium *variarum* 3. *parte*, *cap.* 2. *num.* 148. ubi de una re vendita per hæredem confecto inventario, quod emptor ſit ſecurus adverſus creditores, & D. Larream *deciſ. Granatenſi* 72. *n.* 13. & Pareja *de inſtrument. edit. tom.* 2. *tit.* 7. *reſolut.* 3. *n.* 109.

46 An autem una re ex pluribus evicta, vel certa parte ejuſdem rei competat evictio pro ea re, vel parte? vel emptor poſſit à contractu diſcedere, diſputat latè & optimè ipſe Hermoſilla *in lege* 32. *titul.* 5. *part.* 5. *nu.* 143. *& ſeqq. gloſſa prima & in l.* 35. *eodem titul. gloſſa* 1. & latiſſimè explicans D. Larrea *deciſ.* 71. *per totum*, ubi quod ſi res non recipit ſeparationem, vel emptor non eſſet empturus, in totum poteſt diſcedere, Amaya *lib.* 3. *obſervation. cap.* 1. *§.* 2. *n.* 15. *&* 57. ubi de partu ancillæ evicto.

Ad num. 45. ibi; *In quo articulo reſolutivè dico, &c.*

Evicto uſufructu rei venditæ evictionem deberi, ut hic reſolvitur, docent Caballinus *in tractatu de evictionibus*, *§... n.* 74. Pereira *de emptione & venditione*, *cap.* 31. *n.* 55. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſput.* 380. *n.* 4. Guzman *in tractatu de evictionibus*, *quæſt.* 45. *n.* 18. & alii communiter, vide Larream *deciſ. Granat. num.* 40. *& deciſ.* 72. *n.* 2. *&* 15.

Ibi: *Si vero evincatur ſervitus urbana, vel ruſtica, &c.*

Pro ſervitute urbana, vel ruſtica rei venditæ non competere evictionem, ut hic reſolvitur; præterquam ſi venditor declaravit, & dixit fundum non debere ſervitutem, comprobant latè Pereira *de emptione*, *& venditione cap.* 31. *n.* 56. *&* 63. Gratianus *diſceptationum*, *cap.* 361. *num.* 6. Caballinus *de evictionibus*, *§.* 3. quos vide, & Guzman *in tractatu de evictionibus*, *quæſtione* 54. *ex num.* 1. & latiùs Hermoſilla *in leg.* 63. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſſa* 1. *per totam*, ubi bene comprobat reſolutionem noſtri Gomezii, & omnes ejus limitationes, & declarationes, & an dicta *lex* 63. corrigat jus commune? & ibi de vendente rem cenſui, vel tributo ſuppoſitam, vel hypothecatam ſpecialiter, vel generaliter, vel alienari prohibitam, eum videas ante alios, & noviſſimè D. Larream *deciſione* 72. *numero* 2. *&* 14.

47 Ad numer. 46. ibi: *In que reſolutivè dico, &c.*

Emens rem à primo emptore non poteſt agere de evictione contra venditorem, niſi ei fuerint ceſſæ actiones per primum emptorem, ita reſolvit Gomezius, & comprobant latè Pereira *de emptione*, *& venditione*, *capit.* 31. *numero* 67. Tuſchus *litera E*, *concluſione* 352. *numero* 5. *& ſequentibus*, Morla *in emporio*, *titul. de ſervitutibus*, *in rubrica*, *numero* 79. Cujacius *lib.* 24. *obſervationum*, *cap.* 22. Donell. *libro* 9. *commentariorum*, *capit.* 21. *& ibi* Oſualdus, Barboſa *leg. venditor*, *ff. de judiciis*, *num.* 13. & latè, & optimè explicans, amplians, & limitans Guzman *in tractatu de evictione*, *quæſt.* 11. *per totam*, *ubi & n.* 16. latiſſimè proſequitur illud axioma, in quo ſupradicta reſolutio fundamentum habeat, quod actio perſonalis non datur contra Tertium: de quo latè Salgado *in labyrintho prima parte*, *cap.* 34. *ex num.* 111. poſt Caſtellum *libr.* 5. *controverſiarum*, *cap.* 104. *ex num.* 45. & Carleval. *de judicis*, *tomo* 2. *titulo* 3. *diſputat.* 11. *n.* 1. & illud ampliat & limitat Hermoſilla *in leg.* 32. *titulo* 5. *part.* 5. *gloſſ.* 3. *num.* 28. *& ſeqq.* ubi inter alias limitationes *num.* 31. docet quod ſi promiſſio de evictione fuerit per venditorem facta non ſolum primo emptori, ſed etiam ejus hæredibus, & ſucceſſoribus, tunc ſecundus emptor ſine ceſſione agere poterit contra primum venditorem: & pro hoc refert Farinacium *deciſ.* 589. *prima parte*, *in noviſſimis*, & alios; & vide latiſſimè D. Larream *deciſ. Granat.* 73. *per totam*, *ubi n.* 3. ait, quod facta ceſſione poteſt fieri denuntiatio primo authori, & vide Gratianum *diſceptationum cap.* 787. *num.* 9. Suarez *in leg. poſt rem judicatam*, *in declaratione legis Regni*, *limit.* 1. *num.* 14. *verſic. Facit ſingulare verbum*, Anton. Gabriel. *in communibus*, *titul. de fidejuſſore*, *concluſione* 1. *numero* 59. *&* 60. & D. Joſeph. Vela *diſſertatione Hiſpalenſi* 20. *ex n.* 16. qui latè agunt quando contra Tertium agi poſſit abſque prævia excuſſione, de quo etiam *infra cap.* 13. *n.* 11.

Ad num. 47. ibi: *Et videtur quod* † *non, &c.* 48

Emptorem victorem in lite quæ contra eum mota fuit, & in qua fuit abſolutus, adhuc poſſe ſumptus, & expenſas repetere à venditore (ut hîc reſolvit noſter Gomezius) probant Bernardus Diaz *in regula* 228. Fachinæus *controverſiarum juris libro ſecundo*, *cap.* 39. Pereira *de emptione*, *& venditione*, *cap.* 31. *numero trigeſimo tertio*, Caballinus *de evictione*, *§.* 3. *num.* 146. Cevallos communem contra communem appellans *quæſtione* 321. & plures referens Hermoſilla *in lege* 32. *titulo* 5. *partita* 5. *gloſſa* 6. *ex numero vigeſimo ſeptimo*, ubi ait, quod ſi venditor promiſit expenſas, ſumptus, & damna (ut communiter contingit) ſine dubio hæc opinio procedit, ut docet Gregorius Lopez *in leg.* 56. *titulo* 18. *partita* 3. *gloſſa* 10. & Guzman *in tractatu*, *de evictionibus*, *quæſtione decima tertia*, *numero* 9. & tandem cum opinione noſtri Gomezii remanet, *& numero vigeſimo octavo*, *& vigeſimo* 9. limitat eam, præterquam ſi emptor conventu non denuntiavit litem venditori, vel fuit in culpa non petendo adverſarium in expenſis condemnari, quod Theſaurus declarat *libro tertio*, *quæſtionum forenſium*, *quæſtione decima octava*, *num. quinto*, dummodo venditor interpellatus ſe obtulit paratum defendere emptorem; ſecus ſi noluit comparere ad defendendum eum, quia tunc magis debet imputari negligentiæ ejus quam emptoris? & ſic non nocebit emptori, non petiiſſe condemnationem expenſarum: eum vide *ibi*, quia bene materiam explicat, & quid contineatur verbo, *Expenſarum*, & quod lite pendente teneatur venditor eas ſubminiſtrare emptori, & an etiam teneatur ad fructus rei venditæ, & alia? vide etiam Barboſam, *in collectanea cap.* 7. *de emptione*, *& venditione*, *numero vigeſimo*, & Gratianum *regula* 182.

Ad num. 48. ibi: *Si quis vendat ſervum*, *vel* 49 *aliquod animal*, *&c.*

Emens ſervum, animal, vel aliam rem vitioſam, vel morboſam, ignorans morbum, vel vitium quod non erat patens, agit redhibitoria intra ſex menſes, & quanto minoris intra annum: Ita reſolvit Gomezius & docent Covarruvias *in regula poſſeſſor. 2. parte, §. 11. n.* 5. Petrus Gregorius *in ſyntagmate, lib. 25. cap. 21. num. 2.* Trentacinq. *variarum reſolutionum, lib. 3. tit. de emptione, reſolutione* 11. Tiraquellus *in tractatu de rebus exiguis, pagina mihi* 54. *&* 65. ubi an hoc remedium habeat locum in re levi? Gregorius *in leg. 26. tit. 29. part. 3.* ubi quod tempus aſſignatum redhibitoriæ currit contra Eccleſiam, Maſcardus *de probationibus, littera A, concluſione* 92. ubi quando præſumatur fuiſſe morboſa animalia ante contractum? Barboſa *in leg. 8. §. finali ff. ſoluto matrimon. nu.* 45. ubi an hoc caſu meliorationes factæ in re compenſentur cum fructibus? Morla *in emporio, titul. 9. in præmiſſis, numero* 41. *& ſequentibus,* ubi benè explicat hanc materiam, *& quæſt.* 14. *num.* 5. ubi de pacto redhibitoriæ diſplicentiæ, Molina *de juſtitia, tom. 2. diſputat.* 353. *per totam,* ubi etiam benè explicat, & plures referens, & multas quæſtiones reſolvens, Guzman *in tractatu de evictionibus, quæſt. 62. per totam, ubi num.* 54. agit, quid faciet venditor ſi emptor veniat cum equo vendito, & ligavit eum ad januam ejus, & receſſit, de quo etiam Cancerius 3. *parte, cap. 1. num.* 81. Bolanus *in Curia Philipp. 2. parte, cap. 13. de redhibitoria, & §. daños, num. 38. & §. revocatoria, numero* 21. ubi quod ſi emptor redhibitoriam deducat in fraudem creditorum, ipſi poterunt agere revocatoria, venditore fraudis conſcio, *ex l. bovem, §. ſi quis, ff. de ædilitio edicto,* Surdus *deciſ.* 146. Parlador. *rerum quotidianarum, tom. 3. differentia* 86. *& differentia* 56. ubi de differentia remedii *l. 2. Codic. de reſcindenda venditione,* & actionis, *Quanto minoris;* Tuſchus *liter. M. concluſione* 384. Maſcardus *litera A, concluſione* 92. *& litera E, concluſione* 633. Souſa *in §. actionum. cap. 1. ex num.* 9. ubi de fructibus in hoc caſu, *& cap. 2. ex numer....* Sylveſter *in ſumma, verbo, Emptor, quæſtione* 19. Scaccia *de commerciis, §. 7. gloſſa 2. num. 74. & ſequent.* latè Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis, lib. 25. cap. 23. tractatu 3. ex num.* 11. ubi an emptor repetat expenſas? Amaya *libro 2. obſervationum, cap.* 13. ubi de antiquis ſtipulationibus, *Furtis noxiiſque ſolutum ſervum, &c. & numero* 19. eruditè reſolvit rationem quare non teneatur hæres promittere ſanum eſſe ſervum in legato ſervi generaliter relicto, Hermoſilla latiſſimè *in leg. 64. 65. & 66. titulo quinto, partita* 5. ubi totam materiam optimè explicat, cum ampliationibus, & limitationibus, quem omnino videas ubi etiam agit quid ſi venditor ignorabat vitium, quia tunc tantum competit emptori actio, *quanto minoris,* de quo *in dict. leg. 64. gloſſa 1. num.* 2. & ibi, an dictæ actiones habeant locum, in contractu permutationis, locationis, & ſimilibus, *& in leg. 65. gloſſa 1. numero* 4. ubi quod etiam habent locum in immobilibus, Guttierrez *in tractatu de gabellis, quæſtione 11. per totam;* ubi an gabella debeatur ex venditione reſciſſa per redhibitoriam? de quo *infrà.*

50 Ad numerum 49. ibi: *Ex quo infertur, &c.*

Vitium Rei venditæ expreſsè, & non confusè eſſe declarandum per venditorem, aliàs teneri redhibitoria, ut hic reſolvitur, docent, & explicant Surdus *deciſion. 146. &* 288. Morla *in emporio, titul. 9. in præmiſſis, num.* 43. Caballinus *de ædilitio edicto, cap. 2. num. 20. & ſequentibus;* Gratianus *diſceptation. capite 301. ex numer. 1. & capite 534. numero* 21. Guzman *in tractatu de evictionibus, quæſtione 61. numero 17. & 24.* & omnes relati *numero antecedenti;* & Hermoſilla *in dicta lege 66. maximè numero 11. & 12.* ubi alios plures refert, & agit de eo qui vendit cum omnibus vitiis ſuis, hoc eſt, *Con todas ſus tachas,* adhuc enim hac actione tenebitur: & latè declarat per ampliationes, & limitationes, quando teneatur venditor vel non? *& numero* 25. agit an attendi debeat ſcientia procuratoris, vel emptoris, *& num. 26. & ſequent.* latè comprobat, etiam re mortua, vel perempta, dictum remedium competere, latè explicans, quando intelligatur periiſſe culpa emptoris, & alia plura.

Ibi: *dubium tamen eſt, &c.*

Si plures res venditæ ſint aliqua ratione conjunctæ, omnes eſſe redhibendas; ſi verò non ſint conjunctæ, rem vitioſam ſolam poſſe redhiberi, ut docet Gomezius, comprobant Cavalcanus *deciſ. 8. lib. 2. num.* 1. Tuſchus *practicar. concluſ. 154. num. 5. tom.* 3. Caballinus *de ædilitio edicto, cap. 2. numer.* 50. Morla *in emporio, titul. 9. in præmiſſis, numero 43. verſic. Præterea redhibitoriæ, &c.* Molina *de juſtitia, tom. 2. diſputat. 35. numero* 30. Matienzo *in l. 7. tit. 11. lib. 5. gloſſa 7. ex nu.* 20. & omnium latiſſimè Hermoſilla *in leg. 32. tit. 5. part. 5. gloſſ. 1. num. 149. & ſequentibus, maximè ex numero* 168. ubi octo caſus diſtinguit, & optimè explicat quando emptor aliàs eſſet empturus, vel non; & Guzman *in tractatu de evictionibus, quæſtione 23. n. 19. & quæſtione 61. num.* 49. quos vide, & D. Larream *deciſ. Granatenſ. 72. numero* 6. & Salgadum *de protectione, 3. parte, cap. 10. numero* 127. ubi quod apprehenſa poſſeſſione in uno, cenſetur apprehenſa in alio, *& in labyrintho, 3. parte, cap. 11. ex n.* 22. & vide *infra, cap. 11. n.* 17.

Ad nume. 50. ibi: *Prohibetur, &c.* 51

Omnia permittuntur vendi, niſi ſpecialiter prohibita reperiantur, ut res ſacra, vel publica, liber homo: res propria emptoris, & alia hujuſmodi: ita reſolvit Gomezius, & eſt notum *ex juribus ab eo allegatis:* & circa rem ſacram, videndi ſunt Mantica *de tacitis conventionibus, lib. 4. titul. 5. num.* 7. Mozius *de contractibus, titul. de emptione, & venditione, cap. de rebus, quæ vendi & emi poſſunt: num.* 24. Covarruvias *libr. 2. variarum, cap. 16. num.* 8. Molina *de juſtitia, tom. 2. diſputatione 340. num.* 22. Pichardus *in principio, Inſtitut. de acquiſitione per arrogationem, num.* 34. ubi quod venditio ſoli, deductis arboribus, non valet, nec venditio domus deducta ſuperficie, ex textu *in leg. finali, ff. de ſuperficiebus: leg. obligationum, §. placet, ff. de actionibus, & obligationibus, & in §. idem juris, Inſtit. de inutilibus ſtipulationibus, numer.* 16. ubi quod res ſacra, vel religioſa poteſt vendi acceſſoriè, & cum univerſitate, & optimè explicans Hermoſilla *in leg. 15. tit. 5. part. 5. gloſſ. 1. ex num. 6. ubi numero 7. & ſequentibus,* ampliat ad jus patronatus & ad ſepulturam, quæ vendi non poteſt, licet jus & uſus ſepeliendi rectè vendi poſſit ut docet Spino *in ſpeculo teſtamentorum, gloſſa 2. principali, ex numero* 34. Riccius *in praxi, deciſion. 40. & in 3. parte collectanea* 649. & Barboſa optimè explicans

in

in tractatu de univerſo jure Eccleſiaſtico, libro 2. cap. 10. num. 11. 12. & ſequentibus, vide Hermoſillam ſuprà, ubi etiam limitat principalem concluſionem, & ferè infinitos referentem in labyrintho, parte 3. cap. 5. ex numero 45. & per totum, ubi etiam de jure patronatus an poſſit vendi? poſt Noguerol. allegatione 36. ex num. 21. & Carleval. de judiciis, tom. 2. diſputatione 20. numero 1. & 3. Reginald. in praxi fori pœnitentialis, libro 25. tractatu 3. num. 252. & ſequentibus, & Bonacinam de contractibus, diſputatione 3. quæſtione 2. puncto 2. latè & Oſualdum ad Donell. lib. 12. cap. 20.

Simili modo res publica vendi non poteſt, ut tenent ſupra allegati, maximè Mantica, & Molina, & ſic an juriſdictio, & officia publicam juriſdictionem habentia vendi poſſint? vide Felicianum de cenſibus, lib. 2. cap. 3. num. 24. Avendañum reſponſo 9. nu. 1. & latiſſimè Matienzum in dialogo, 4. parte, cap. 10. & ſequentibus Reginaldum in praxi fori pœnitentialis, lib. 25. tractatu 3. numero 257. & ſequentibus, Bonacinam ſuprà, & Dianam 4. parte reſolutionum moralium, tractatu 6. reſolutione 3. Bobadillam in politica libro 3. cap. 8. ex numero 285. Tellum in leg. 29. Tauri, ubi etiam agit, quid ſi hæc officia augeantur aliis venditis? & an Domini particulares, velut Duces, Marchiones, &c. poſſint illa vendere? vide Menchacham illuſtrium, cap. 42. & 43. Hermoſillam in lege 22. titul. 5. gloſſa 5. num. 90. & 51. & Thomam Sanchez in conſiliis moralibus, libro 2. cap. 1. dubio 37. & 38. & Dominum Larream deciſion. Granatenſis, num. 36. & deciſ. 74. numer. 46. & Noguerol. allegatione 5. 14. & 19. latè, ex quibus majori ex parte probatur dicta officia poſſe vendi, & augeri abſque præjudicio Officialium antiquorum; de quo etiam vide latè eundem Domin. Larream allegatione fiſcali 119. per totam.

Ita etiam liber homo vendi non poteſt, Mantica dicto libro 4. titul. 5. de Tacitis conventionibus, numero 6. Scaccia de commerciis, §. 1. quæſtione 1. numero 556. Molina de juſtitia, tom. 2. diſputatione 340. Pichardus, §. idem juris, Inſtitut. de inutilibus ſtipulationibus, ex numer. 9. ubi benè explicat differentiam venditionis & ſtipulationis in hoc; & alios referens Hermoſilla in leg. 15. titulo 5. partit. 5. gloſſa.... numer. 1. ubi ampliat etiam ſi venditio fiat in futurum, Quando ſervus erit, & numer. 3. & ſequentibus, limitat, præterquam ſi ignoranter quis comparaverit liberum hominem pro ſervo; quia tunc ei datur actio ad intereſſe: & in patre qui urgente neceſſitate filium vendidit, quam venditionem in uſu non eſſe apud Chriſtianos aſſerit, & ita de ea videndi ſunt Pinellus de bonis maternis, ſecunda rubricæ parte, ex num. 26. Oſualdus ad Donellum lib. 2. cap. 25. litera H. Fachinæus lib. 13. controverſiarum, cap. 20. Menochius de recuperanda poſſ. remedio 15. ex num. 302. Surdus de alimentis, titul. 8. privilegio 38. Tiraquellus de retractu linag. §. 26. gloſſa 1. ex n. 16. Molina de juſtitia, tom. 1. diſput. 3. Barboſa in collectan. cap. 2. de pignoribus, numero 5. in Decretalibus, aliter Barboſa in leg. alia, §. eleganter ff. ſoluto matrim. n. 40.

De eo autem qui ſeipſum vendi patitur ad pretium participandum, ſciens conditionem ſuam liberam, eam ignorante emptore, vide Molinam de juſtitia, ubi ſuprà, Petrum Gregorium in ſyntagmate, lib. 25. cap. 7. num. 1. & Scacciam dicto §. 1. quæſt. 1. num. 556. & alios adductos ab Hermoſilla ſupra dicta leg. 15. gloſſa 1. n. 4.

Item de vendente venenum, vide infrà, tom. 3. cap. 3. n. 10. & de vendente arma, & alia inimicis, Menochium, caſu 585. late Bolanum in Curia, §. coſas vedadas, ubi alia.

Denique rem propriam nemo emere poteſt, & emptio eſt nullius momenti, ſive ab ignorante facta fuerit; ita tradit Bernardus Diaz in regula 226. Tiraquel. de retractu conventionali, §. 2. gloſſa 1. num. 12. Mantica de tacitis conventionibus, lib. 4. titul. 5. n. 18. Scaccia de commerciis, §. gloſſa 1. num. 4. Petrus Gregorius ſyntagm. lib. 25. cap. 11. & alii plures adducti ab Hermoſilla in l. 18. titul. 5. part. 5. gloſ. 1. n. 1. ubi numeris ſequentibus, limitat, præterquam ſi venditio fieret pro poſſeſſione, vel proprietate exiſtente penes venditorem; vel ſi res eſſet emptoris revocabiliter, vel venditio fieret à Judice pro executione ſententiæ, vel quando res eſſet communis cum aliis, eum vide, & de emente ſcienter rem ſuam, vide Barboſam in l. ſi alienam, ſoluto matrimonio, n. 114.

Item adde, quod non poteſt Judæus emere fundum, cui adſcripti ſunt ſervi Chriſtiani: Surdus de alimentis tit. 8. privilegio 89.

Item vendere volens omnia bona, poteſt prohiberi à creditoribus, ſi eſt ſuſpectus de fuga: Suarez titul. de los emplazamientos, verſiculo, ſed attende: n. 10.

Item adde, quod venditio facta nocendi animo reſcinditur: Parlador. differentia 109. §. 7. num. 8.

Ad numerum 51. ibi: In quo articulo iſta eſt 52
regula, &c.

Aliquos caſus enumerat noſter Gomezius hoc numero, in quibus quis cogitur propriam rem vendere: & primus eſt quando vertitur favor publicus, vel Religionis, & ita docent Aviles capite 42. prætorum, verb. Varas, num. 7. & cap. 17. verbo: A razonalles precios, & cap. 18. verbo, Le haga, Didacus Perez in l. 2. titul. finali, lib. 2. ordinamenti, gloſſa prima, in fine. Anaſtaſius Germonius de immunitate, cap. 8. verſicul. Sed præter: Gratianus diſceptation. forenſ. capit. 7. ubi quod non habet locum remedium l. 2. Cod. de reſcindenda venditione, ſi quis compellitur emere: & hoc ejus favore: Et in cap. 149. num. 27. & 32. & cap. 54. ex n. 12. optimè Reginaldus in praxi fori pœnitentialis, lib. 25. tract. 3. c. 23. n. 259. ubi novem caſus enumerat in quibus quis compellitur vendere, vel emere; Caſtillo in l. 62. Tauri, circa finem: Pichardus in §. erat olim, Inſtitut. de donationibus, Cancerius variarum 1. parte, cap. 13. num. 130. Gironda de gabellis, 2. parte, in principio, ex n. 11. latè D. Joſeph. Vela diſſertatione Hiſpalenſ. 17. numero 34. Antonius Theſaurus quæſtionum forenſium, lib. 1. quæſtione 65. numer. 2. Oſualdus ad Donel. lib. 9. cap. 9. litera G. Molina de juſtitia, tomo ſecundo diſputatione 241. Alvarado de conjecturata mente defuncti, lib. 2. cap. 4. num. 68. ubi quod Domini inferiores tenentur dare Regi oppida ex cauſa; Morla in emporio, prima parte, titul. 9. quæſt. 1. & 23. num. 4. Avendañus cap. 19. prætorum, 1. parte, ex num. 1. Cevallos quæſtione 906. ex numero 4. Lara de Anniverſariis, lib. 1. cap. 20. per totum, Farinacius deciſ. 372. parte 1. Otero in tractatu de jure paſcendi, cap. 17. Iterum Farinacius quæſt. 104. num. 64. ubi de metallis fiſco præciſè vendendis, Barboſa in l. 1. ff. ſoluto matrimon. 7. parte, num. 50.

50. ubi de favore Scholarum, & *in l.2.parte 2.eodem tit. num.* 48. *& ſeq. ubi ex num.* 41. † latè agit de venditione vaſſallorum, ſeu juriſdictionis, eis invitis, & *in l. ſi mora in lectura poſt præludia, num.* 73. ubi quod quando quis compellitur vendere prius debet ei ſolvi pretium, Matienzo *in Dialog.* 3. *parte, capite* 12. *num.* 12. ubi quod quis compellitur vendere domum ruinoſam, ut reficiatur; vide etiam Hermoſillam, qui ferè infinitos refert *in l.* 3. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 1. ubi optimè explicat regulam generalem, quod nemo compellitur vendere, & poſtea limitat; *& num.* 9. comprobat limitationem prædictam; *& numer.* 32. *& ſequent.* latiſſimè etiam proſequitur materiam, quando quis compellitur vendere ad ædificationem, vel ampliationem Eccleſiæ; Rodriguez *de redditibus, lib.* 2. *quæſtione* 16. *ex num.* 12. ubi, an & quando creditor cogatur credere jus ſuum? vide etiam D. Larream *deciſ.* 90. *num.* 19. & Noguerol *allegatione* 18. *quaſi per totam,* ubi probat quamlibet læſionem, etiam intra dimidiam, reſarciendam hoc caſu; & quod venditor debet conſervari omnino indemnis: & Carleval *de judiciis, tomo* 2. *diſputat.* 1. *titul.* 2. *ubi num.* 13. optimè declarat, quomodo creditor cogatur accipere in ſolutum bona debitoris? de quo etiam Bolanus *in Curia Philip.* §. *rem à te, num.* 16. Barboſa *in cap.* 1. *de emptione, & venditione, num. final. in collectaneis:* ubi quod compellitur vendere, qui rem venalem expoſuit: vide etiam Dominum Larream *allegatione fiſcali* 115. *ubi ex num.* 35. quod dicta reſolutio tantum procedit, quando vertitur publica utilitas, non quando privata.

Ibi: *Secundus caſus, &c.*

Ratione publicæ utilitatis quis compellitur vendere triticum tempore careſtiæ, certo & juſto pretio: ita Gomezius *in præſenti;* & idem in cæteris neceſſariis hominum alimentis, ut probant Covarruvias *lib.* 3. *variarum, cap.* 14. *numer.* 3. Aviles *in cap.* 17. *prætor. num.* 9. Molina *de juſtitia, tomo ſecundo diſput.* 341. *nu.* 4. Reginaldus *ſuprà*, Matienzo *in l.* 1. *tit.* 11. *lib.* 5. *gloſ.* 2. *n.* 41. *in l.* 1. *tit.* 25. *gloſ.* 9. Gutierrez *l.* 1. *quæſt.* 13. *& l.* 4. *quæſt.* 49. Azevedus *in dicta l.* 1. *tit.* 25. *lib.* 5. *Recopilat.* 21. *& ſeq.* ubi extendit ad omnia quæ victui neceſſaria ſunt: & latiſſimè ferè infinitos referens Hermoſilla *ſub dicta l.* 3. *art.* 5. *part.*5. *gloſſa* 1. *ex n.* 60. ubi dictam reſolutionem ampliat ad omnia neceſſaria vitæ humanæ, verbi gratiâ pannos ad veſtitum, domos ad habitandum, &c. *& num.* 62. *& ſequentibus*, idem habere locum defendit in Clericis, & aliis quibuſcumque exempto tempore neceſſitatis; *& num.* 67. etiam in foro conſcientiæ ſupra dicta intelligenda aſſerit: vide eum, quia latiſſimè materiam proſequitur: & etiam agit, quando Clerici teneantur contribuere pro neceſſitatibus publicis, & pro occiſione locuſtarum, pro cuſtodia vinearum, vel olivetorum, & ſimiliter pro refectione pontium, viarum, &c. & quid ſi eorum pecora damnum dederint, & à quo Judice in his caſibus judicentur? de quo etiam *infrà, in capite de immunitate Eccleſiar. tomo tertio* & Otero *de jure paſcendi capite* 17. Barboſa *de poteſtate Epiſcopi allegatione* 82. *num.* 8. ubi quod etiam Epiſcopus poteſt laicos ad hoc compellere de quo Gratianus *diſceptation. cap.* 149. *num.* 47.

Ibi: *Tertius caſus eſt, &c.*

Ob ſævitiam cogi Dominum ſervum vendere, ut *hic* reſolvitur, & etiam ſi eum cum duritia tractet, & parcè alimenta præſtet, docet Covarruvias *libr.* 3. *variarum, capit.* 24. *numero* 7. Caldas *in leg. ſi curatorem, verſic. cum non abſimilis, numero* 5. & Corraſius *libr.* 1. *miſcellan. cap.* 23. Hermoſilla *in dicta leg.* 3. *tit.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 5. Molina *de juſtitia, tomo* 2. *diſput.* 341. *num.* 5. Gironda *de gabellis,* 2. *parte, in principio, nu.* 15. Pichardus *in paragraph. ſed & major, Inſtitut. de his qui ſunt ſui vel alieni juris.* Alium caſum cumulat Hermoſilla *ibi, ex leg.* 3. *titul.* 11. *lib.* 1. *Recopil.* nempè quando opus eſſet vendere ſervum Maurum, ut Chriſtianus captus à Mauris libertatem conſequi poſſit; & vide etiam D. Larream *deciſ.* 90. ubi quod communis ſervus ſi ab uno manumittatur, alter tenetur ſuam partem vendere accepto pretio, *ex leg.* 1. *Codic. de communi ſervo manum.* ubi Bartol. & reliqui, & Anton. Fab. *ibi, definitione* 1. vide etiam Reginald. *ſupra, lib.* 25. *cap.* 25. *num.* 359.

Similiter ancillam cogitur vendere dominus, ſi eam urgeat ad impudicitiam (imo apud nos *ex leg.*4. *titul.* 22.*partita* 4. ſtatim libertatem conſequitur) Farinacius *in praxi criminali, titul. de delictis carnis, quæſt.* 144. *num.* 16. Pichardus *in dicto paragraph. ſed & major, num.* 4. *&* 8. & plures referens Hermoſilla *in dicta l.* 3. *tit. gloſſ.* 6. *num.* 2. *ubi numeris ſequent.* benè explicat, an ex his neceſſariis venditionibus gabella debeatur? & cum Laſarte, & Guttierrez reſolvit deberi, præterquam ſi coactio, & neceſſitas efficeret quod non eſſet venditio, ſed ablato rei; Lara *de Anniverſariis, libro primo cap.* 20. *ex num.* 11. vide etiam Thomam Sanchez *in Conſiliis, lib.* 2. *cap.*4. *dubio* 17. poſt Parlador. *tomo tertio, differentia* 128.

Ibi: *Ex quo infertur, quod ſi Dominus, &c.*

Quod Domini temporales, ſi malè tractent ſubditos ſeu vaſſallos, compelluntur eos vendere, docent communiter Doctores ex iiſdem rationibus prædictæ reſolutionis, ita Hermoſilla *in dicta lege tertia, titulo quinto partita* 5. *gloſſa* 5. *numero* 2. ubi laudat noſtrum Gomezium, & Gironda *de gabellis,* 2. *parte, in principio, num.* 16. Barboſa *in collectanea capite literas, de reſtitutione ſpoliatorum num. octavo,* ubi etiam de divortio ob ſævitiam.

An autem vaſſalli inviti, & contra propriam voluntatem poſſint vendi? bene diſputant Cevallos *quæſtione* 532. Barboſa *in l.* 2. *ff. ſoluto matrimonio* 2. *parte, num.* 11. Bobadilla *in politica, lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 12. Tiraquellus *de primog. quæſt.* 69. *nu.* 6. Fontanel. *de pactis, tomo ſecund. clauſula* 4. *gloſſa* 5. *numer.* 52. & fere infinitos referens Auguſtinus Barboſa *in collectanea ad l.* 25. *Codic. de pactis, num.* 4. *&* 5. ubi reſolvit non poſſe vendi, maximè quando alienatio fit à Corona Regia in alium Dominum inferiorem, quia tales Domini multas moleſtias, & vexationes ſuis vaſſallis communiter faciunt: *& dicto num.* 5. ampliat etiam ſi major pars vaſſallorum ſponte conſentiant alienationi, quia minoris partis contradictio præfertur, utpotè contraria ſtrictiori ſubjectioni: *&* vide latè D. Larream *allegatione Fiſcali,* 106. *ex numer.* 5. *ad numer.* 6. *& ſequent.* quod vaſſalli admittuntur ad retractum juriſdictionis venditæ, & Gabellarum *& allegatione* 45. *quaſi per totam, ubi num.* 17. quod retractus in hoc caſu non excluditur ex lapſu novem dierum.

Ibi, *Quartus caſus eſt, &c.*

Liber-

Libertatem altius tollendi ædificium impedire poteſt vicinus, ſi ventus impediatur ad colligendos fructus in ſua area, ita Boërius *deciſione* 322. *num.* 12. Urſillus *in additionibus ad afflictis deciſ.* 265. *num.* 13. & hoc ratione publica utilitatis; vide etiam noſtrum Gomezium *in leg.* 46. *Tauri, num.* 7.

Alii etiam caſus in quibus vendere, vel emere quis cogitur (de quorum juſtificatione agit Guttierrez *de gabellis, quæſt.* 140.) feruntur latè per D. Joſeph. Vela *diſſertatione Hiſpal.* 17. *numero* 34. per Hermoſillam *in dicta l.* 3. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſſa* 1. *ubi numer. finali* alios refert, qui eos pertractant: & denique addit, quod in prædictis caſibus in quibus ex cauſa juſta alicui ſua res aufertur, ea ceſſante debet ei reſtitui, ſi fieri poteſt; Bolanus *in Curia, §. navigantes, num.* 58. *& ſeq.* Matienzo *in Dialogo*, 3. *parte, cap.* 28. *num.* 16. vide etiam Felicianum *de cenſibus, lib.* 1. *cap.* 10. ubi de pacto quodquis teneatur potius uni vendere quam alii: de quo etiam Guttierrez *lib.* 167.

Unum tamen annotare libet in prædicta materia nempe cives cogendos eſſe frumentum potius vendere concivibus, & non exteris (licet regulariter quis non cogatur vendere vicino, ex Parladorio *differentia* 109. §. 1.) & ſi aliud factum fuerit, ipſi cives poterunt illud retrahere intra breve tempus eodem pretio, docent Covarruvias *libr.* 3. *variarum, cap.* 14. *numer.* 6. Aviles *in cap.* 17. *prætor. numer.* 36. *verbo, A raſonables precios*, Mexia *in pragmatica taxæ panis, concluſ.* 5. *num.* 113. Cancer. *variarum*, 1. *parte capit.* 11. *num.* 55. Gratian. *diſcept. cap.* 149. *ex num.* 39. ubi etiam de Eccleſiaſticis compellendis ad hoc (de quo Diana *tomo primo tract.* 2. *reſolutione* 8.) & Otero *de jure paſcendi cap.* 17. *n.* 6. Azevedus *in leg.* 7. *titul.* 11. *libr.* 5. *Recopil.* qui idem eſſe ait in quacunque alia re alienata, Guttierrez *lib.* 4. *quæſt.* 49. & cum aliis concludit Hermoſilla *in dicta l.* 3. *titul.* 5. *gloſſa* 1. *nu.* 78. & 79. *ubi numero* 81. infert, quod tempore neceſſitatis, & inopiæ poſſunt judices interdicere, & Conſiliarii oppidorum ne frumentum extrahatur, referens pro hac parte Avileſium *ſuprà*, & Avendan. 1. *part. cap.* 19. *n.* 35. & Bobadillam *lib.* 3. *cap.* 3. *nu.* 54. & 55. & alios de quo etiam latè Farinacius *in fragmentis, verbo, bannimenta, ex num.* 44. Et an valeat ſtatutum prohibens ne vinum verbi gratia aſportetur in civitatem ad vendendum? vide Stracham *de mercatura*, 4. *parte, cap.* 48. Bolanum *in Curia Philip. paragraph. coſas vedadas, num.* 18.

Item ad quæſtionem quando videatur habita fides de pretio? adde quod vendita res advenæ receſſuro; licet tradatur, non videtur habita fides de pretio, ut probat Carlevalius cum aliis *in tractatu de judiciis, tomo primo diſputatione* 2. *quæſt.* 4. *n.* 240. poſt Manticam *de Tacitis conventionibus, libr.* 4. *titul.* 21. Hermoſilla *in l.* 28. *titul.* 5. *part.* 5. *gloſſa* 1. Salgado *in labyrintho prima parte, cap.* 11. *num.* 78. & 2. *parte, cap.* 2. *num.* 64. & Noguerol. *allegatione* 11. *ex numero* 63. ubi etiam probat, quod fiſcus præfertur creditoribus emptoris in re quam vendidit habita fide de pretio, quia in venditionibus factis per ipſum fiſcum, dominium non transfertur, quamvis habita fuerit fides de pretio ante ipſius pretii ſolutionem: & *allegatione* 29. *ex numero* 191. ubi quod ſi per dolum emptoris habita fuit fides de pretio, venditor præfertur aliis creditoribus emptoris, & *allegatione* 16. *numero* 53. & *ſeqq.* ubi quod hoc caſu dominium non transfertur; vide etiam Carlevalium *ſupra tomo ſecundo, tit.* 3. *diſputat.* 8. *ſectione* 5. *n.* 63. ubi etiam quod re tradita, & data dilatione ad ſolvendum, videtur habita fides de pretio; & alia apud Narbonam *in l.* 10. *titul.* 20. *lib.* 9. *Recopilat. gloſſa* & etiam vide Cancerium *variarum* 1. *parte, cap.* 43. *ex n.* 2. *ubi n.* 6. ubi ait quod ſi res non fuerit realiter tradita, ſed habita fides de pretio ad certum diem, & tali die non ſolvatur; contractus habetur pro infecto, & res poteſt alteri vendi, ut docet Hermoſilla *in l.* 28. *tit.* 5. *gloſſa* 1. *ex nu.* 48. vide etiam Parlador. *libr.* 1. *quotidianar. cap.* 8. & *differentia* 79. *cap.* 3. ubi latè de materia, Barbolam *in leg. ſi cum dotem, § finali, ex num.* 32. omnino, ubi de emente animo decoquendi, & fidem frangendi, & alia: & *in l.* 8. *ff. ſoluto matrimon.* 2. *parte, numer.* 35. & Gratian. *diſceptat. cap.* 329. *numer.* 32. & 33. ubi quod procurator fiſci, tutor, & curator, quamvis habeant mandatum generale cum libera, non tamen poſſunt vendere habita fide de pretio, Oſuald *lib.* 4. *cap.* 16. *littera* F. ubi quod tunc dicitur habita fides de pretio quando venditor hoc dicit apertè, non autem quando ſimpliciter tradit rem: & *lib.* 23. *c.* 15. *notatis littera I.* ubi de emptore ceſſionem bonorum mediante, & Matienzum *libr.* 13. *titul.* 4. *lib.* 5. *Recopil. gloſſa* 1. *num.* 35. & *ſeqq.* ubi de Exequutore teſtamenti vendente habita fide de pretio, & de ejus confeſſione de recepto pretio, & alia: de quo etiam Carpio *de executoribus teſtamentorum, lib.* 3. *cap.* 3. *nu.* 19. & *ſeqq.* latè Aviles *in cap.* 1. *prætor. verbo mandado, num.* 26. Narbonam *in tractatu de ætate anno* 25 *quæſtione* 6. *ubi num.* 2. cum Tuſco *littera V. concluſione* 69. *numer.* 13. & 14 ait minorem non poſſe vendere habita fide de pretio, etiam tutore authore, de quo etiam Gregorius *in l.* 46. *titul.* 8. *partita* 3. ubi de re minoris, fiſci, vel Eccleſiæ, hoc modo vendita, & de procuratore ad vendendum, & de creditore vendente, & de compulſo vendere; & Bolanum *in Curia, §. prælation, num.* 6. & *ſeqq.* ubi quod venditor præfertur in re vendita, antequam habeatur fides de pretio, & *ibi, numero* 8. quod in dubio videtur habita fides de pretio: & *n.* 9. ubi quod ſi res minoris, fiſci, vel Eccleſiæ, vel Republ. vendantur habita fide de pretio, nihilominus in eis præferentur, quia non potuit haberi fides de pretio *ex dicta l.* 46. *tit.* 28. *part.* 3.

Item adde, quod promittens, vendens, & rem tradens, & pretium recipiens, videtur vendere; & permiſſio tranſit in venditionem, Barboſa *in leg.* 6. *ff. ſoluto matrimonio numero* 7. & 42. & *ſequentibus*, ubi etiam de fructibus in hoc caſu, & alia uſque *ad finem legis*, Aviles *in capite primo prætor, verbo, Promiſſa*: Hermoſilla *in l.* 10. *titulo* 5. *part.* 5. *gloſſa* 3. *ex numer.* 9. & *per totam* ubi alios refert eos vide, & Guttierrez *in tractatu de tutelis*, 2. *parte, cap.* 5. *numer.* 66. & *ſeqq.* ubi latè de hac promiſſione, & Caldas *in l. ſi curatorem, §. ſua facilitate, num.* 84. ubi quomodo liberetur promitens ab hac obligatione, & Rodriguez *in tractatu, de redditibus, lib.* 3. *quæſtion.* 7. *ex numer.* 110. Fachinæus *l.* 2. *controverſ. cap.* 5. 7. & 8.

CAPUT III.

De Locatione & Conductione.

SUMMARIA.

1 *Quæ ſit virtus & effectus hujus contractus locationis.*
2 *Si res ſit evicta vel perempta, ad quid teneatur locator.*
3 *Si domus non poſſit habitari aliquo impedimento, an teneatur locator dare aliam domum conductori & conductor teneatur ad penſionem.*
4 *Si res detur utenda & fruenda pretio non determinato, an ſit contractus locationis.*
5 *An finitâ locatione poſſit locator expellere conductorem.*
6 *An locator poſſit ex aliquâ causâ durante locatione, conductorem expellere.*
7 *Contractus locationis, an tranſeat ad hæredes.*
8 *Si maritus vel alius legitimus adminiſtrator locat res, an finiatur locatio mortuo marito, vel adminiſtratore, vel finitâ adminiſtratione.*
9 *An contractus locationis tranſeat ad emptorem, vel particularem ſucceſſorem.*
10 *An fiſcus ſuccedens in bonis confiſcatis teneatur ſtare contractui locationis geſto per condemnatum.*
11 *An conductor poſſit rem ſibi locatam alteri locare.*
12 *An conductor ſecundus teneatur actione perſonali pro penſione.*
13 *Quo tempore debeat ſolvi penſio domus locatæ.*
14 *Si duo vel plures habent domum, vel fundum communem & unus vult locare, alius non, cujus contractus valeat & teneat.*
15 *An finito contractu inducatur inter partes tacita reconductio.*
16 *Per quod tempus debet quis remanere in domo, ut videatur tacitè reconducere.*
17 *An tacita reconductio videatur facta cum eiſdem pignoribus & hypotecis, quæ erant in primo contractu principali.*
18 *An, & quando propter ſterilitatem, & caſum fortuitũ fiat remiſſio penſionis, & quomodo fiat argumentum propter maximam fertilitatem.*
19 *An conductor poſſit renunciare caſibus fortuitis, ut licèt per eos cauſetur ſterilitas, non excuſetur à ſolutione penſionis.*
20 *Conductor an poſſit repetere expenſas quas fecit in re.*
21 *Si conductor finitâ locatione, non reſtituat rem locatori vel illam reſtituat deterioratam, an teneatur ad æſtimationem, vel intereſſe.*
22 *Si conductor probat rem eſſe mortuam, an præſumatur mors ex caſu, an ex culpâ ſuâ.*

CОntractus ſecundus, qui conſenſu contrahitur, eſt locatio & conductio, quando quis rem ſuam alteri tradit utendam & fruendam certo pretio, & mercede conſtitutâ. Nam talis contractus perficitur & celebratur ſolo conſenſu partium, & fit inter eaſdem perſonas, & res inter quas fit emptio & vendito, text. eſt *in l. 1. & per totum, ff. de locat. & conduct.* text. *in l. 1. & per totum, C. de locat. & conduct.* textus *in §. 1. & per totum, inſtit. de locat. & conduct.* textus *in cap. 1. & per totum, de locat. & conduct.* textus *in l. & per totum, titul. 3. 5. part.*

1 Pro cujus perfecta declaratione inprimis quæro, quæ ſit virtus & effectus hujus contractus? Et reſolutivè dico, quod dominus qui locavit, tenetur ad tradendum, & ad patientiam uſus & fruitionis præſtandam, per tempus conventum, & conductor tenetur ad ſolutionem pretii, ſuo debito tempore, & talis dominus ſi habet facultatem rei tradendæ, tenetur præcisè ad factum traditionis, ſicut reperimus in contractu emptionis & venditionis, argumento prædictorum jurium, juncta Gloſſ. ordinaria, & communi opinione, *in l. 1. ff. de act. empt.* Gloſſa etiam *in §. pretium inſt. de empt. & vendit.* ſi verò non habet facultatem tradendi, quia res eſt perempta caſu fortuito abſque ſui culpa diſſolvitur contractus ab utraque parte: nec dominus tenetur ad rem, nec conductor ad pretium, textus eſt *in l. item quæritur, §. exercitus, ff. locat.* textus *in l. habitatores §. fin. eod. titul.* textus *in l. ſi fundus §. fin. eod. tit.* Neque obſtat textus ſingularis cum materia, *in l. fin. Cod. de peric. & commod. rei vend.* ubi habetur quod peremptâ re venditâ, venditor tenetur ad pretium, & contractus diſſolvitur, ex parte venditoris tantùm, non verò ex parte emptoris: quia reſpondeo, quod ille contractus eſt inſtantaneus, & momentaneus, qui perficitur in ipſo inſtanti, quo de re & pretio conventum eſt, nec habet aliquem tractum ſucceſſivum, textus eſt notabilis *in l. qui pendentem, verſic. cæterum, ff. de action. empt.* & ibi notat Paul. & alii Doctores Gloſſa ordinaria *in l. Pomponius, §. 1. ff. de procurat. gloſſ. in authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi adverſ. vendit.* & ibi Doctores Gloſſ. etiam *in l. ab emptione ff. de pactis*, & ibi communiter Doctores, tenet etiam notabiliter Bartol. *in l. ſi quis domum. ff. locat.* unde re peremptâ, venditor liberatur tanquam debitor ſpeciei. Contractus verò locationis eſt reſpectivus, & habet tractum ſucceſſivum, ut pretium præſtetur pro uſu, & fruitione rei. Unde peremptâ neceſſariò ceſſat obligatio ex parte conductoris, & per conſequens ſolutio penſionis: in cujus confirmatione facit bene textus *in l. 1. in fin. C. de jur. emphit.* Si autem res pereat, vel ſit ab alio evicta dolo, vel culpâ ipſius locatoris, tenetur ad totale intereſſe.

2 Si verò res ſit ab alio evicta ſine dolo, nec culpâ ſuâ, tenetur ad intereſſe, vel ſatisfaciet, tradendo ipſi conductori aliam rem, æquè idoneam. Textus eſt ſingularis qui iſta omnia membra comprehendit, *in l. ſi quis domum. ff. de locat.* & ibi Gloſſ. ordinaria, Bart. Bald. Paul. Salycet. Fulgoſ. & communiter Doctores. Advertendum tamen, quod illud quod dixi, quod quando res locata eſt evicta ſine dolo & culpâ locatoris, ſatisfacit tradendo aliam ſimilem, vel æquè idoneam, procedit & habet locum ſpecialiter in hoc contractu locationis: ſecus tamen eſt in contractu venditionis: quia ſi quis vendat rem alienam, quæ evicta ſit ab aliquo tertio, & venditor offerat emptori aliam rem ſimilem, & æquè bonam, non cogitur recipere nec liberatur venditor ab obligatione evictionis, ſed omninò tenetur ad intereſſe. Primò quia lege contrarium non cavetur. Secundò, quia regula generalis eſt, quod aliud pro alio invito creditore non poteſt ſolvi niſi in rebus quæ recipiunt functionem in genere ſuo, *ut in l. 2. & in l. cum quid ff. ſi cert. petat.* & in expreſſo ita tenet Gloſſa ordinaria *in dict. l. ſi quis domum ff. de locat. in gloſſ. fin.*

in

in quantum dicit: & *in hoc differt à venditore.* Quam ad hoc notat ibi Bartol. & communiter Doctores, & illam Gloſſ. ad hoc reputat ſingularem & unicam, Lud. Roman. *in l. ſtipulationes non dividuntur; infrà iſto titulo de verb. obligat. 20. columnn. n. 83.* Et idem eſt eadem ratione in eo, qui tenetur ex contractu permutationis, commodati, depoſiti, vel ſimili ad rem tradendam, vel reſtituendam, qui non ſatisfacit offerendo rem, etiam æquè ſimilem & idoneam. Et ſi quæras, quæ poteſt eſſe ratio diverſitatis, & ſpecialitatis? Dico quod vera, & mentalis ratio eſt, quia in contractu venditionis, & ſimilibus, agitur de perpetua alienatione rei, & totali jure ejus transferendo, quod non acquiritur, nec conſequitur quis per ſolutionem pretii, argumento prædictorum jurium. In contractu verò locationis agitur tantùm de utendâ & fruendâ re, ad tempus, ex quo contractu nullum tranſit dominium, nec poſſeſſio, nec jus in re, ut *in l. non ſolet, ff. locat. & in l. rei commodatæ, ff. commodat. & in l. malè agitur, Cod. de præſcript. 30. vel 40. annor.* cum ſimilibus, & ſic agitur de modico præjudicio. Unde facilius de æquitate per legem conceſſum eſt, aliam rem æquè idoneam poſſe præſtari. Et iſtam rationem apertè voluit textus *in d. l. ſi quis domum, in fin. princ. ff. locat.* in quantum dicit: *& locator paratus ſit aliam habitationem non minus commodam præſtare.* Æquiſſimum eſſe ait, abſolvi locatorem; & iſtam rationem expreſsè ponit ibi Fulgoſ. licèt
a Bartol. relinquat cogitandum. *a* Et idem eſt in fidejuſſore, vel pignore: quia ſi quis promiſit dare certum fidejuſſorem, vel pignus, ſatisfacit dando alium æque idoneum. Textus eſt notabilis *in l. qui autem. §. 1. ff. de conſtit. pecun.* & ibi notat Gloſſa ordinaria, Odofred. Bartol. Alberic. Bald. Paul. & communiter Doctores, & per illum textum ita tenet Paul. de Caſtr. *in d. l. ſi quis domum, ff. locat.* tenet etiam Bart. & communiter Doctores, *in l. cum debitore, ff. de pign. act.*

3 Adde tamen, quod ſi res locata non ſit tradita conductori, vel dato, quod ſit tradita, non poſſit ea uti ſine dolo & culpa locatoris, ſed ex aliquâ causâ, & impedimento contingente facto tertii, vel natura, non tenetur dominus ad intereſſe, nec conductor tenetur ad penſionem pro illo tempore. Textus eſt *in l. ſi fundus quem, ff. locat.* textus *in l. ſi uno, §. item cum quidam, eodem titul.* textus *in l. item quæritur, §. exercitu. eodem titul.* textus *in l. habitatores, §. fin. eodem tit.* textus *in l. ſi merces verſic. ſi vicino, eodem tit.* & utrobique communiter Doctores, & idem diſponit *l. 21. tit. 8. 5. part.* Ex quo primò infero, quod ſi conductor recedat à domo propter peſtem, vel aërem corruptum non tenetur ſolvere penſionem, & in terminis ita tenet Abbas *in cap. propter ſterilitatem. de locat. & conduct. 2. columnn. n. 8.* Jaſ. *in addit. ad Chriſtoph. in §. fin. Inſtit. eodem tit.* Fulgoſ. *in l. cum in plures, ff. locat.* Secundò infero, quod ſi conductor recedat à domo, propter metum malorum ſpirituum, non tenetur ſolvere penſionem. Ita ſolus Jaſ. *in dict. §. fin. in fine.* Tertiò quod ſi recedat à domo, quia minatur rui-
b nam, non tenetur. Quartò *b* infero quod ſi famulus aliquo tempore ſit infirmus, non poteſt repetere mercedem vel ſalarium pro illo tempore, ita Bartol. *in d. l. ſi uno, §. item cum quidam, ff. de locat. penult. col.* Oldrad. Bart. Alber. & alii Doctores antiqui, *in l. cum hæres, §. Stichus, ff. de ſtatu liber.*

Item quæro, an in hoc contractu locationis, & conductionis requiratur, quòd penſio, vel merces conſiſtat in pecuniâ numeratâ? Et breviter dico quod ſic: ſecus tamen eſt, ſi conſiſtat in alio genere, ut certa parte frumenti, olei, vini, vel ſimili, quia tunc non erit propriè contractus locationis & conductionis, ſed innominatus, & agetur præſcriptis verbis. Textus eſt *in l. ſi quis ſervum ff. depoſiti.* Verum tamen eſt, quod aſſimilatur contractui locationis, & conductionis, ut omnia quæ ſunt diſpoſita in alio. Ita probat ibi textus, & notat & commendat Paul. & communiter Doctores. Tenet etiam, & declarat. Bart. *in l. ſi merces §. vis major, 2. & fin. col. ff. de locat.* & ibi alii Doctores. Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores *in l. licet, C. eodem tit.* Probat etiam textus *in l. ſi olei, C. eodem tit.* & ibi tenet Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, tenet etiam Abbas *in cap. propter ſterilitatem, eodem tit. fin. col.* & ibi communiter Doctores. Quod intellige, quando debet præſtari certa pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & menſuram: ſecus, ſi in quota: quia tunc non erit contractus locationis, ſed ſocietatis, ſecundum eos.

Item quæro, ſi res utenda & fruenda tradatur 4
pretio non determinato, ſed ſimpliciter, vel hoc acto, ut juſtum pretium ſolvatur, an erit contractus locationis, & conductionis, vel quis contractus erit, & qualiter tradens agit ad pretium? in quo articulo breviter dico, quod, ſi illa res ſolebat locari ſibi, vel alteri pro certo pretio determinato, illud cenſetur inter partes conventum. Textus eſt ſingularis, & unicus *in l. exceptio, C. de locat. & conduct.* Et ibi notat, & commendat Gloſſ. ordinaria, Petr. Cyn. Jacob. Butr. Bart. Alberic. Paul. Salycet. & communiter Doctores, & reputat ſingularem, & unicum Bald. *ibi 2. lect.* qui ex hoc infert, quod quando quis ſimpliciter eſt aſſumptus, & electus ad aliquod officium, pretio aliquo non taxato, nec determinato, videtur inter partes pretium conſuetum appoſitū. Si verò illa res non erat ſolita locari, nec de pretio conſueto appareat, non erit contractus locationis & conductionis, ſed dominus aget ad juſtum pretium, & penſionem actione præſcriptis verbis, vel actione in factum ex æquitate, argumento textus *in l. quotiens, ff. de præſcript. verbor.* per quam ita tenet originaliter Azo *in ſumma, inſtit. de locat. & conduct.* quod dictum reputat unicum & ſingulare Bald. *in l. contractus, C. de fid. inſtrum. 3. colum. verſ. modo quæro.*

Item quæro, an finita locatione poſſit dominus 5
conductorem expellere, & liberè rem alteri locare, vel ipſe conductor habeat jus retentionis, ut poſſit rem pro eodem pretio habere, & retinere? Et breviter & reſolutivè dico, quod indiſtinctè dominus poterit eum repellere, mediante actione propria locati, vel mediante remedio poſſeſſorio, *uti poſſidetis*, vel datâ reſiſtentiâ in continenti propriâ auctoritate expellere, & libere rem alteri locare, nec de jure poteſt conductor pro eodem, vel majori pretio rem detinere & ſibi habere. Textus eſt formalis, & expreſſus *in l. ne cui liceat, C. de locat. & conduct. & ibi* notat & cõmendat Gloſ. ordinaria, & communiter Doctores, & idem diſponit *l. 18. tit. 8. 7. part.* nec obſtat textus *in l. congruit, & in l. fin. C. de locat. prædior. civil.* ubi habetur, quod conductor prædiorum fiſcalium poteſt alteri præferri in eis pro eodem pretio: quia eſt ſpeciale, in illis conductoribus, quia aliquando inviti detinentur in conductione, ſecundum omnes Doctores ibi & ſecundum eos *in d.*

in d.l.ne cui, C.de locat. & conduct. Secundò adde, quod etiam eſt ſpeciale in ſcholaribus: quia etiam præferuntur in re conducta pro eodem pretio. Ita probat text. *in c.* 2 *de locat. & conduct.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores. Et idem diſponit *l.* 5. *tit. fin.* 2. *part.* Tertiò ſimiliter adde quod idem etiam eſſet, quando in aliquo loco ſit talis conſuetudo prælationis, ſecundum eos.

6 Item quæro, an locator poſſit ex aliquâ causâ, durante locatione, conductorem expellere? Et reſolutivè dico, quod ſic, ex quatuor cauſis à jure expreſſis. Prima eſt, quando conductor non ſolvit pretium locatori. Secunda, quando locator propriis uſibus rem habeat ſibi neceſſariam. Tertia, quando reficere domum maluerit. Quarta quando conductor in re conductâ male verſatus ſit.
c Textus eſt capitalis, & expreſſus *in l. c æde: Cod. de locat. & conduct.* cujus verba ſunt (Æde quam te conductam habere dicis, ſi penſionem in ſolidum domino ſolviſti, invitum te expelli non oportet, niſi propriis uſibus dominus eam neceſſariam eſſe probaverit, aut corrigere domum maluerit, aut tu malè in re locata verſatus es) & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria, Bart. Odofred. Petr. de Bellapert. Cyn. Jacob. Butr. Faber. Alber. Bald. Angel. Salicet. & communiter alii Doctores, & idem diſponit *l.* 6. *tit.* 8. 5. *part.* quæ eſt valdè notabilis, & ibi Doctores, quod intellige iſto modo: nam ſi conductor conduxit rem pro aliquibus annis, puta 4. 5. & ulterioribus, & non ſolvat per duos annos, poteſt expelli. Meliùs dic: aut locatio eſt facta ad longum tempus, aut pro modico. Primo caſu, ſi ſit conſtituta una penſio, erat ſolvenda ſingulis annis, & debet ceſſare per biennium, ut juribus hîc allegatis. Secundo caſu quando locatio fuit facta pro modico tempore poteſt expelli, ſi non ſolvat tẽpore debito. Et ita text. *in d. l. æde,* ubi Gloſſ. & iſtam ſententiam, & diſtinctionem ponunt Doctores *in d. ll.* & meliùs quam alibi, Abbas *in dict. cap. propter ſterilitatem,* 2. *colum. n.*10. ita determinat *prædicta l. part.* ſed adde quod *l.* 5. *ejuſdem tituli,* expreſsè diſponit, quod ſi non ſolvit per unum annum, poſſit expelli. Unde iſtam intelligo, quando res eſſet conducta per duos vel tres annos. Et iſta eſt concordia vera & neceſſaria ad illas leges, quia ſi pro uno anno eſſet facta conductio, & per annum ceſſaret, jam jure communi expelleretur. Et iſta ſententia, & concluſio probatur etiam de jure communi per textum cum communi opinione, *in l. quæro, §. inter locatorem, ff. locat. & in l. cum domini eodem tit. cap. propterea extra eodem tit.* Item quando locator propriis uſibus rem habeat neceſſariam, intellige quando poſt contractum locationis ex aliquo inopinato caſu ſupervenerit neceſſitas, ut ſi uxorem duxit, vel domus in qua habitat, corruit, vel aliqua dignitas ſupervenit, per quam egeat majori illâ, vel alia ſimilis cauſa ſuperveniat: ſecùs verò ſi illamet neceſſitas erat ſibi tempore contractus, quia tunc non poteſt expellere, argument. textus notabilis *in l. ſi is, à quo, §. fin. cum l. ſeq. ff. ut in poſſeſ. legat.* text. *in l. ſi ab arbitrio, verſic. fin. ff. qui ſatiſd. cogunt.* textus *in l. ætate, §. ex causâ, ff. de interrogat. action.* ibi: ea quæ poſtea emergant, auxilio indigent. Et in expreſſo ita tenet & declarat Gloſſ. ordinaria *in d.l. æde, C. de locat. & conduct.* & ibi cõmuniter Doctores; pro qua ſententia & concluſione eſt textus formalis, & expreſſus *in c. propter ſterilitatem. §. virum, de loc. & conduct.* ibi & Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Confirmatur *d* per textum, junctâ d
doctrinâ Pauli, & aliorum Doctorum *in l. in omnibus, ff. de judic.* ubi habetur quod ſi debitor in diem, vel ſub conditione efficiatur de novo ſuſpectus, poteſt cogi per creditorem ſibi caveri, & ſatiſdari cum fidejuſſoribus, aliàs detruditur in carcerem. Secùs tamen eſt, ſi alia cauſa ſuſpicionis erat tempore contractus celebrati: quia tunc non poteſt peti talis cautio vel ſatiſdatio. Textus eſt *in l. ſi creditores, ff. de privil. credit.* & ibi communiter Doctores, tenet etiam Angel. Paul. & alii Doctores *in l. ſi arbitrio, ff. qui ſatiſd. cogunt.* Paul. Rub. *in repet. c per veſtras de donat. inter vir. & uxor. fol.*62. rurſus formatur ex ſententia Bartol. & communiter *in l. fin. Cod. de feriis,* ubi habetur quod licèt creditor poſſit propriâ auctoritate debitorem fugitivum capere, ut *in l. ait prætor, l.*2. *§. ſi debitorem, ff. de his quæ in fraud. cred.* tamen debet intelligi, quando effectus eſt fugitivus poſt contractum geſtum inter partes: ſecus tamen eſt, quando iſta qualitas & ſuſpicio erat antea. Et adde, quod idem eſt, ſi prædicta neceſſitas ſuperveniat filio, vel aſcendenti ipſius locatoris, qui etiam hoc caſu poteſt conductorem expellere. Ita Bald. *in dict. l. æde,* 4. *colum. n.* 11. Habet tamen, quod prædicta debent intelligi in domo conductâ: ſecùs verò in alio fundo ruſtico, quia etiam propter neceſſitatem ſupervenientem non poteſt conductor expelli: quia text. *in d. l. æde,* cum myſterio tantùm loquitur in æde, & prædio urbano. Item etiam quia *prædicta l.* continet privilegium, quod non debet extendi. Item etiam & tertiò, quia habitatio eſt pars alimentorum, ut *in leg. verbo vict. ff. de verbor. ſignificat.* & ita tenet Bald. *in dict. l. æde, penult. columin. in medio.*

Item quæro, an, & quando contractus locationis & conductionis, & virtus ejus tranſeat ad hæredes, tam activè, quam paſſivè? In quo reſolutivè dico, quod regulariter ſemper tranſit, textus eſt capitalis & expreſſus, *in leg. viam veritatis, Cod. de locat. & conduct.* Cujus verba ſunt: *Viam veritatis ignoras, in conductionibus non ſuccedere hæredes conductoris, exiſtimans,* & ibi Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores: textus *in l. cum in plures, §. hæredem, ff. locat.* textus *in leg. ſed addes, §. ſi quis mulierem vehendam ff. eodem tit.* textus & ejus regula generalis, *in leg. ſi pactum, ff. de probat.* textus *in l. fin. inſtitut. de locat. & conduct.* & idem diſponit *l.*2. *titul.*8. 5. *part.* Quod extende, etiam ſi talis contractus conſiſtit in facto, vel articulo explicando à conducente: niſi ſit tale, quod cohæret perſonæ, & per alium non poſſit explicari, textus eſt ſingularis *in leg. veteris Cod. de contrahend. & comit. ſtipul.* & ibi communis opinio. De quo vide latiùs & magiſtraliter infra in contractu pure celebrato in quæſtione illa, an, & quando virtus, & effectus contractus, tranſeat ad hæredes, vel non. 7

Item quæro ſi maritus, vel alius legitimus adminiſtrator locavit res quas adminiſtrat, an eo mortuo vel adminiſtratione finita, contractus locationis virtus, & effectus tranſeat ad ſucceſſorem activè & paſſivè? Et certè articulus eſt notabilis, & quotidianus, in quo procedam per veras, & reſolutivas concluſiones. Sit prima concluſio, quod ſi maritus conſtante matrimonio, locavit aliquam rem dotalem, ſoluto matrimonio uxor vel hæres ejus tenetur ſtare contractui, & ſimiliter ipſa poteſt compellere conductorem ad obſervantiam ejus. Quod intellige, non quod præciſè teneatur ſtare contractui, ſed cauſativè: 8

quia

quia ſi non vult approbare & confirmare, conductor poterit agere contra maritum, ad totale intereſſe, & ideò uxor vel ejus hæres non poteſt rem locatam occupare, niſi poſita cautione marito vel hæredibus de indemnitate, textus eſt ſingularis & expreſſus, qui ſic debet intelligi, *in leg. ſi filiofamilias*, *l. 36. ſi vir in quinquennium*, *ff. ſolut. matrim.* cujus verba ſunt: *Si vir in quinquennium locaverit fundum,& poſt primum fortè annum divortium intervenerit, Sabinus, ait non aliàs fundum mulieri reddi oportere quam ſi caverit ſi quid præter unius anni locationem maritus damnatus ſit, id à ſe præſtatum iri.* Et ita tenet & declarat ibi Bart. Alber. Dyn. Paul. de Caſtro, Lud. Roman. Alexand. magis commendant Doctores *in leg. divortio, eodem tit.* Adde tamen quod ſi maritus, vel hæres ejus non petat iſtam cautionem, ipſo jure tenebitur uxor, vel ejus hæredes, ſi nolit ſtare contractui, ac ſi caviſſet. Ita Paul. & Doctores ibi. Adde tamen, quod Baldus, *in dict. §. ſi vir in quinquennium*, tenet expreſsè, quod uxor, vel ejus hæres præcisè teneatur ſtare contractui, facto pro marito, per ſecundam concluſionem, infrà proximam, & cum Bald. tenet ibi Abbas *in cap. querelam, ne prelati vices ſuas, 2. colum. prope finem.* Secunda concluſio, quod ſi tutor, vel curator, vel legitimus adminiſtrator locavit aliquam rem, mortuo tutore, vel curatore, vel finitâ legitimâ adminiſtratione, dominus, & ſucceſſor bonorum, vel ejus hæres tenetur præcisè ſtare contractui locationis, & colonus vel inquilinus habet jus retentionis per tempus locationis. Ita probat textus *in l. ſi tutelæ ff. de adminiſtr. tutor.* per quem ita tenet Bart. *in dict. §. ſi vir in quinquennium.* textus *in leg. emptorem, Cod. de locat.* & ibi Doctores, Abbas *in dict. cap. quærelam.* Nec obſtat ſuperior concluſio: quia debet intelligi, quando quis adminiſtrat nomine proprio, & tanquam dominus, ut eſt maritus in rebus dotalibus: quia tunc uxor non tenetur præcisè ſtare contractui, ſed cauſativè, virtute cautionis, ut dixi. Secùs verò, quando quis adminiſtrat nomine alterius, qui eſt tutor, curator, vel legitimus adminiſtrator: qui ſucceſſor præcisè tenetur ſtare contractui, tanquam ſi ipſe geſſiſſet. Ex quo infero quòd ſi maritus locaſſet res parafernales, quas uxor non dedit in dotem, ſed tacite per legem eſt commiſſa marito earum adminiſtratio, juxtà textum cum materia, *in leg. maritus Cod. de Procurator.* tali caſu uxor tenetur præcisè ſtare contractui. Tertia concluſio quod ſi locator non habet plenum dominium, nec plenam ejus adminiſtrationem, ut fructuarius fideicommiſſarius, poſſeſſor majoratus, vel ſimilis perſona, ſucceſſor non tenetur præcisè ſtare contractui, nec cauſativè, textus eſt *in l. ſi quis domum, §. 1. ff. locat.* Bartol. & communis opinio *in leg. ſi filiofam. §. ſi vir in quinquennium, ff. ſolut. matrim.* Bald. & alii Doctores *in leg. divortio eodem tit.* idem Bald. & communiter Doctores *in l. emptorem Cod. de locat. & conduct.* Abbas, & Canoniſtæ *in cau. querelam, ne prælat. vices. &c.* * Cujus ratio poteſt eſſe, quia talis poſſeſſor non verè eſt dominus, nec procurator vel adminiſtrator veri domini: ſed tantùm habet jus in re pro tempore vitæ ſuæ, & finito vel reſoluto jure dantis finitur & expirat jus recipientis, ut *in leg. lex vectigali ff. de pignor. cum ſimi.* *

9 Item quæro, an contractus locationis tranſeat ad emptorem, vel particularem ſucceſſorem rei, tam activè quam paſſivè. Et breviter, & reſolutivè dico, quod non. Unde ſi dominus qui locavit rem, vendidit eam alteri, non tenetur ſtare colono, ſed poterit conductorem expellere, licet dominus qui locavit teneatur ad intereſſe, & è converſo conductor poteſt recedere à conductione. Textus eſt *in leg. emptorem, C. de locat. & conduct.* Cujus verba ſunt: *Emptorem quidem fundi neceſſe non eſt ſtare colono, cui prior dominus locavit, niſi eâ lege emit.* Et ibi Gloſſ. ordinaria, Odofred. Pet. Cyn. Butr. Bart. Alber. Bald. Paul. Salicet. & communiter Doctores, textus *in leg. qui fundum, ff. locat.* text. *in leg. ſi merces. §. qui fundum, eodem tit.* text. *in leg. nihil proponi, §. fin. ff. de legat.* & idem diſponit *l. 19. titul. 8. 5. part.* Imo habet etiam locum in uſufructuario, ut ſi ei eſt venditus, legatus, vel donatus uſusfructus, poſſit colonum expellere. Text. eſt *in l. arbitros, 1. ff. de uſufruct.* Et eadem ratione idem eſſet in emphyteuta ſi dominus, poſtquam locavit rem, conceſſit illã in emphyteuſim alteri, quia poteſt colonum, vel inquilinum expellere. Cujus ratio vera, & concludens eſt: quia talis emptor, vel particularis ſucceſſor eſt effectus plenè dominus ipſius rei: colonus verò vel inquilinus nullum jus habet in eo, ſed tantum habet perſonam domini obligatam: & illa actio, vel obligatio perſonalis paſſiva non ſequitur fundi poſſeſſorem, ut *in l. fin. ff. de contrah. empt.* & ibi communiter Doctores. Ergo non tenetur ſtare colono, ſed dirigat actionem ad intereſſe contra dominum, & per conſequens, actio vel obligatio perſonalis activa, quam dominus habebat contra colonum, vel inquilinum, ut remaneat in conducto & ſolvat pretium, non ſequitur fundi poſſeſſorem: ideò non poteſt agere contra colonum, vel inquilinum, ad obſervantiam contractus, nec ad intereſſe. Et iſtam rationem ponit Bartol. *in dic. l. emptorem*, & ibi communiter alii Doctores. *e* Ex quo infertur, quod ſi conductor haberet aliquod jus in re, non poſſet expelli: ut ſi locator generaliter obligavit, & hypotecavit omnia bona ſua pro ſecuritate contractus, vel illam rem locatam ſpecialiter, quia tunc conductor poſſet rem loco pignoris vel hypothecæ retinere, & non poſſet expelli, donec ſibi ſatisfiat de totali intereſſe. Ita ſingulariter declarat Bartol. *in dict. l. emptorem* dicens ſe ita de facto obtinuiſſe, & reputat perpetuò menti tenendum, & ſequitur ibi communiter Doctores, idem Bartol. *in l. qui fundum, ff. locat.* & ibi communiter Doctores, idem Bartol. *in l. 1. quidam autem, el 1. ff. de ſuperficieb.* & ibi communiter Doctores, & idem Bart. *in l. ſi filiofamilias §. vir in quinquennium ff. ſolut. matr.* & ibi Paul. & alii Doctores, & *in l. ſi merces §. 1. ff. locat.* Idem Paul. & Moderni, *in dict. l. nihil proponit. ff. de legat. 1.* Abbas & alii Doctores *in capite fin. ne prælati vices.* Anton. Neguſant. *in tract. de pignor. 3. fol. numero 6.* Fabian de Monte *in tractatu empt. & vendit. 4. quæſt. antepenult. column. numero 35.* f. Secundò infertur, quòd ſi colonus, vel inquilinus conduxiſſet ad longum tempus rem, puta per decem annos, vel quoad vitam, quo caſu habet jus in re ſaltem utile, ut *in l. 1. §. qui ſuperficiem, & §. quod autem, 1. ff. de ſuperficie.* & ibi Bartol. & communiter Doctores, & tenet Gloſſ. ordinaria *in l. ſi ut certo, §. ſi duobus vehiculi §. commodati in gloſſ. magna, in medio*, & ibi communiter Doctores; Gloſſa etiam *in l. ſi quis ante infrà iſto titul. de verbor. obligat.* Talis colonus, vel inquilinus non poſſet expelli, ſi habet jus retentionis. Et in ex-

preſſo ita tenet Bartol. *in dict. l. emptorem*, *Cod. de locat. & conduction.* & ibi alii Doctores, idem Bartol. *in dict. l. qui fundum*, *ff. locat.* & ibi Bald. Paulus, Salicet. Fulg. & communiter Doctores. Idem Bartol. *in dict. l.* 1. *§. quod autem*, *el* 1. *ff. de ſuperfic.* Alexand. & ibi communiter Moderni *in dict. l. filiofamilias §. ſi vir in quinquennium ff. ſolut. matrimon.* & idem diſponit *prædicta lex* 59. *titul.* 8. 5. *part.* Et ſic habes duas notabiles limitationes ad prædicta jura & regulam generalem, quæ habet, quod emptor, vel particularis ſucceſſor non tenetur ſtare colono.

Tertiò limita ut procedat, & præterquam ſi tempore venditionis, vel alienationis fuit expreſsè conventum, quod colonus vel inquilinus non poſſit expelli: quia tunc habet jus retentionis & exceptionis contra emptorem, vel particularem ſucceſſorem, ut non poſſit expelli. Ita probat textus *in dict. l. emptorem*, *Cod. de locat. & conduct.* ibi: niſi ea lege emit, & ibi tenet Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores. Sed certè dubium videtur: cùm ex tali pacto, imò vallato per ſolemnem ſtipulationem alteri per alterum non quæratur obligatio, ut *in l. ſtipulatio iſta*, *§. alteri*, *ff. verbor. obligat.* cum ſimilibus. Item etiam actio, vel obligatio, etiam emanata reſpectu rei activè, vel paſſivè, non ſequitur fundi poſſeſſorem, ut ſuprà dictum eſt. Ergò videbatur, quod nullo modo colonus, vel inquilinus poſſet ſe juvare ex illo pacto. Sed huic difficultati ſola poteſt dari ſolutio, quod junctim cum alia actione perſonali concurrit jus reale retentionis & detentionis, quam habet in ea, quia ſicut in re poteſt dari, & conſiderari dominium, & poſſeſſio: ita etiam detentio quæ affert maximum commodum, & ſaltem jus retentionis. Et in hoc conſiſtit vera, ſubtilis, & mentalis ratio, & qua potuit illa lex fundari, & idem diſponit *l.* 19. *titul.* 8. 5. *part.*

Quartò limita præterquam ſi tempore contractus locationis conductor fecit pactum cum locatore, ut durante tempore locationis non poſſit rem locatam vendere, donare, vel alienare, & pro obſervantiâ & firmitate obligare ſpecialiter illam rem, quia tunc non poterit alienare, nec transferre aliquod jus in emptorem, vel particularem ſucceſſorem. Quia pactum de non alienando appoſitum favore ejus, qui habet hypothecam, vel aliquod jus, mirè impedit alienationem, virtutem, & effectum ejus: argumento textus qui eſt ſingularis & unicus *in l. ſi creditor*, *§. fin. ff. de diſtract. pignor.* per quem in terminis ita tenet Joan. de Imol. *in l. qui abſenti*, *§.* 1. *ff. de acquir. poſſeſſ.* & ibi Alexand. 2. *columm. numero* 6. & alii Doctores. Idem Imol. *in l. ſi filiosfamilias §. Divi ff. de legat.* 1. 3. *columm.* Alexand. *in l. filiofamilias*, *§. ſi vir in quinquennium ff. ſolut. matrimon.* 2. *columm. num.* 4. Jaſ. qui notabiliter loquitur *in l. quotiens C. de rei vend.* 7. *columm. numer.* 29. ubi etiam dicit, quod ex hoc datur, nova, & ſingularis limitatio ad *dict. l. quotiens* cum materia; quod ſi dominus, qui rem vendidit alicui, promiſit alii non vendere, & ſpecialiter illam rem ad hoc obligavit, non poterit amplius alteri vendere; & licet vendat & tradat, non transfert dominium nec præfertur priori, de quo ſuo loco dixi in materia *prædictæ l. quotiens* ubi vide.

Item quæro an fiſcus ſuccedens in bonis 10
confiſcatis teneatur ſtare contractui locationis, geſto per condemnatum? Et breviter, & reſolutivè dico, quod ſi ille fundus, vel res ſola locata confiſcatur, non tenetur fiſcus ſtare contractui, ſed poteſt colonum, vel inquilinum expellere, tanquam ſucceſſor particularis rei, argumento textus *in dict. l. emptorem Cod. de locat. & conduct.* cum materia, & in expreſſo eſt textus ſingularis notandus *in l. ſi fundus quem ff. locat. & conduct.* ſi verò univerſalia omnia bona publicantur, vel pars quotitativa, præciſè tenetur ſtare contractui, & non poteſt expellere colonum, vel inquilinum: quia reputatur univerſalis hæres, & ſucceſſor, argumento textus *in l.* 2. *Cod. ad l. Jul. de vi public.* cum ſimil. juncto textu *in l. viam veritatis*, *Cod. de locat. & conduction.* & in expreſſo ita tenet & declarat. Bald. *in dict. l. ſi fundus quem*, *ff. locat. & conduction.* idem Bald. *in l. divortio ff. ſolut. matrimon.* 3. *columm. verſ. quæro de fiſco*, Alexand. de Imol. *in l. ſi filiofamil. §. ſi vir in quinquennium*, *eodem titul.* 4. *columm. numero* 19. *in dict. l. divortio* 9. *colum. num.* 36. Quod ego noviter intelligerem & limitarem, niſi bona confiſcarentur ex tali delicto, ex quo ipſo jure delinquens per delictum amitteret dominium bonorum, & eorum adminiſtrationem, quia tunc videtur, quod fiſcus non teneatur ſtare contractui, & licitè poſſet expellere colonum vel inquilinum.

Item quæro an ille, qui conduxit ab ali- 11
quo poſſit rem alteri locare? Et breviter dico, quod ſic, textus eſt *in l. nemo Cod. de locat. & conduct.* Cujus verba ſunt: *Nemo prohibetur, rem quam conduxit, fruendam alii locare, ſi nil aliud convenit*, & ibi Gloſſa ordinaria *in l. ſi tibi l.* 2. *ff. locat. & conduct.* textus *in l. ſi cui locavero*, *eodem titul.* textus *in l. cum plures*, *eodem titul.* textus *in l. ſi fundus*, *circa finem*, *eodem titul.* Quod intellige, quando primus conductor locat ſecundo æquè idoneo, & ad eumdem uſum, argumento textus *in l. æquiſſimum §. fin. ff. de uſufruct.* textus *in l. ſed & ſi quis verſ. mancipiorum*, textus *in l. non aliter*, *ff. de uſu & habitat.* & per iſta jura tenet Gloſſ. ordinaria *in dict. l. nemo*, *Cod. de locat. & conduct.* & ibi Bald. g Secundò intellige, quando primus conductor conduxiſſet ad modicum tempus: ſecùs verò ſi ad longum, 10. annos, vel perpetuo, quia tunc non poterit alteri locare ſine conſenſu, & voluntate domini, aliâs privaretur jure ſuo, argumento textus *in l. fin. Cod. de jur. emphiteut.* ita tenet Fulgoſ. *in conſil.* 243. quod reputat ſingulare & non alibi. Jaſ. *in l.* 1. *Cod. de jur. emphiteut.* 8. *columm. numero* 34. licèt corruptè alleget. Sed illud non credo verum: quia locatio non eſt ſpecies alienationis, ut *in l. codicillis*, *§. inſtitut. de legat.* 1. Poſſet tamen verificari, quando primus conductor ad longum tempus, vel perpetuò locaret alteri, etiam ad longum tempus & perpetuò. Sed adhuc non videtur verum, quia propriè non eſt contractus emphyteoticus, & eſt materia pœnalis, & non extendenda.

Adde tamen ſingulariter, quod ſecundus 12
conductor non tenetur actione perſonali, ad ſolvendam penſionem ipſi domino, primo locatori: tamen res ipſius ſecundi conductoris inventæ, & illatæ in re, vel domo conductâ, benè

benè ſunt tacitè obligatæ pro penſione. Unde dominus primus locator rectè poteſt pro ſuâ penſione agere hypothecaria, & ſi fortè ſecundus conductor jam ſolviſſet primo, ab omnibus eſt liberatus: imò etiamſi ante tempus ſolvat. Ita probat textus notabilis *in l. ſolutum §. ſolutum, ff. de pignor. act.* ubi omninò vide Bartol. & Doctores. Nec obſtat quod actio hypothecaria non poteſt eſſe ſine perſonali, quia licet illud ſit regulare, tamen fallit in aliquibus caſibus, ut *in l. 2. Cod. de luit. pignor.* Vel aliter & ſecundò quod in noſtro caſu eſt ſine perſonali, quia ſuſtentatur ex primâ actione perſonali, quâ tenetur primus conductor. Item adde, quod etiam fructus nati in fundo ruſtico ſunt tacitè obligati ipſi primo locatori. Textus eſt *in l. ſi in lege §. 1. ff. locat.* & ibi Bartol. & communiter Doctores. Imo etiam quod magis eſt, ſi ſecundus conductor ſolvit primo, & primus non ſolvit domino, non poteſt ſecundus expelli, cum licitè & juſtè habeat & retineat virtute contractûs locationis argumento prædictorum jurium, & in terminis ita tenet Bald. *in l. ædil. Cod. de locat. & conduct. 3. column. numero* 10.

13 Item quæro quo tempore debet ſolvi penſio? in quo articulo breviter & reſolutivè dico, quod ſi aliquid actum eſt inter partes illas, ſervandum eſt; ſi autem nihil actum eſt, ſtandum eſt conſuetudini regionis; ſi verò de conſuetudine non apparet nec conſtat de jure, debet ſolvi in fine anni, quia ante locator non implevit contractum ex ſuâ parte, argumento textus *in l. Julianus ff. de act. empt.* Item: quia in dubio in contractibus, quod minoris præjudicii eſt, favore debitoris ſervare debemus, argumento textus *in l. ſemper in obſcuris ff. de regul. jur.* & *in l. ſemper in ſtipulationibus, eodem titul.* & in expreſſo iſtam ſententiam, & concluſionem tenet Gloſſ. ordinaria *in dict. l. ædil. Cod. de locat. & conduct.* & ibi Odofred. Bartol. Paul. Salicet. & communiter Doctores. Odofred. *in l. ſi uno §. item cum quidam ff. eodem titul. 2. column.* & ibi communiter alii Doctores, Bartol. *in l. ſi ſervus communis §. fin. de ſtipulat. ſervor. penult. column. numero* 5. Innocent. & communiter Canoniſtæ *in capite propter ſterilitatem de locat. & conduct.* & idem diſponit *l. 4. titul. 8. 3. part.* Nec obſtat textus *in l. placuit Cod. de collat. fund. patrimonialis* ubi habetur quod tribus terminis debet penſio ſolvi in anno, quem ad hoc reputat ſingularem Bald. *in l. quidam æſtimaverunt, ff. ſi cert. petat.* Jaſon. *in l. 2. Cod. de jure emphiteut. numero* 217. Quia debet intelligi in fundis publicis emphytheoticis, & tributariis, ſecundum prædictos Doctores, per quos vide rationem. Sed hodie in noſtro Regno de communi conſuetudine in qualibet re, etiam privata, ſolvitur penſio tribus terminis, in quolibet anno, quæ conſuetudo forte habuit ortum ab illo textu.

Item adde, quod ſi dubitetur, an colonus vel inquilinus ſolverit, vel non, pro annis præteritis, dicendum eſt, quod ſi oſtenderit per ſchedulas, vel apochas locatorias, ſolviſſe tribus annis retro proximis; præſumitur omnibus aliis annis præteritis jam ſolviſſe, niſi per locatorem contrarium pro-
h betur h textus eſt ſingularis & unicus *in l. quicumque C. de apochis publicis,* & ad hoc ſummè notat & commendat Bartol. Platea, & communiter Doctores & illum textum ad hoc reputat ſingularem & unicum Bald. *in l. 5. C. de dotis promiſ.* J. C. ubi plene loquitur *in l. 2. Cod. de jur. emphit. n.* 168.

Item quæro, ſi duo vel plures habent do- 14
mum, fundum, vel rem communem cum alio, & unus eorum vel major pars vult locare, alius non, vel certo modo, & pretio, vel certæ perſonæ locare, alius verò non, cujus contractus valeat, & teneat, vel cujus voluntas debeat attendi, vel quis modus in hoc debeat adhiberi? in quo articulo breviter & reſolutivè dico, quod ad hoc ut valeat contractus totius rei, requiritur conſenſus omnium, & non ſufficit conſenſus majoris partis, vel ejus ſocii, qui habet majus jus, vel partem in re, quia in his quæ ſunt communia pluribus, ut ſingulis, requiritur conſenſus omnium junctim, vel ſeparatim, textus eſt cum materia *in l. per fundum ff. de ſervitute ruſtic. præd. in l. fin. ff. commun. prædior.* cum ſimilibus. Confirmatur, quia quando plures diſcordant in uſu alicujus rei in præjudicium ſuum, invicem ſe impediunt, argumento textus *in l. quotiens, ff. de uſufr.* textus *in l. itinere eodem titul.* Nec obſtat textus *in l. & ſuum hæredem, §. fin. cum l. ſequenti, ff. de pact.* quia ibi agitur de actu favorabili, & liberatorio. Nec obſtat textus cum materia, *in l. quod majorem, ff. de municipio,* quia ibi loquitur in his, quæ ſunt communia pluribus, ut univerſis. Nec obſtat etiam textus *in l. hujuſmodi, §. fin. ff. de legat. 1. & in l. fin. Cod. commun. de legat.* ubi habetur quod quando plures hæredes, vel ſocii diſſentiunt, poſſunt cogi per judicem ad concordiam: quia illud eſt verum, quando diſſentiunt ad præjudicium tertii non verò ipſorum, ſecundùm Bartolum, & communiter Doctores, ibi: & eundem Bartolum, & Doctores *in l. 2. §. ex his ff. de verborum obligat. 2. colum.*

Undè hoc caſu, primus modus erit quòd quilibet eorum provocet ad diviſionem, argumento textus *in l. 1. & per totum, ff. & Cod. commun. divid.* textus *in l. & per totum C. familiæ erciſcundæ.*

Secundus modus erit, quod dividatur inter eos tempus fruitionis, & ſic unus ſocius habeat ſibi rem, vel locet cui velit pro certo tempore, alius verò ſocius habeat ſibi rem, vel locet, pro alio ſimili tempore argumento textus *in l. & hæc diſtinctio §. cum fundum, ff. locat. in l. æquiſſimum ff. de uſufruct.* & ibi Doctores, & argumento textus *in l. communi dividundo la 2. §. cum de uſufructu ff. communi divid.*

Tertius modus erit ille, quod ille qui vult locare locet totam domum, fundum vel rem, cui velit, alio ſocio requiſito & invito: quia ille qui eſt dominus pro parte indiviſa, poteſt licitè uti re, vel fundo, ad uſum ad quem eſt deſtinata, quando pro parte actus, vel uſus non poteſt expediri: quia alias dolo, vel culpa alterius ipſe reperiretur in maximo damno: & amitteret jus ſuum. Nec obſtat ſuperior doctrina & concluſio, quæ habet, quod non poteſt unus ſocius ſine alio totam rem locare, nec de re communi aliquid diſponere, ſed requiritur omnium conſenſus: quia reſpondeo; quod debet intelligi ad hoc, ut contractus valeat ad omnium utilitatem & præjudicium, tanquam geſtus ab omnibus; ſed benè valebit contractus in tota re ad utilitatem & præjudicium

cium ſocii locantis, ut ipſe ſolus participet penſionem, vel fructus, & alter ſocius nihil percipiat utilitatis, vel præjudicii. Et certè ita eſt ſingularis & valdè neceſſaria declinatio in materia, pro qua ſententia, & concluſione facit textus *in l. ſi quis putans* §. 1. *ff. communi divid.* textus *in l. hæres*, §. *ſi unus ff. famil. erciſ.* textus *in l. arborib.* §. *navis*, *ff. de uſufruct.* Et in expreſſo iſtam ſententiam & concluſionem, licet non ſic declaratam, tenet Bartol. *in l. & hæc diſtinctio*, §. *cum fundum*, *ff. locat.* & ibi Paul. de Caſt. & Raph. Fulgoſ. Baldus, *in l.* 1. *C. qui teſtament. facere poſſ. fin. column. & quæſtion.* & ibi Angel. & notabiliter Jaſon, *penult. column. n.* 25. Idem Bald. *in capite cum omnes de conſtitut.* 4. *column. num.* 27. & 5. *column. num.* 23. Salyc. ſingulariter & meliùs quàm alibi, *in l. Julianus la* 1. *Cod. de ſacro ſanct. Eccleſ.* 2. *column. in medio.* Jaſon. ubi reputat ſingularem *in l. quominus ff. de fluminib.* 30. *column. num.* 259. & ibi Ripa *antepenult. column. numer.* 138. & Socin. *in l. ſi ſocius ff. ſi cert. pet.* Florian. *in l. Sabinus commun. divid. ſecunda column. in medio.* Socin. *in l. ſi electione.* §. 1. *ſecunda col. ff. de legat.* 1. Unum tamen eſt, quod ſi inter eos eſt diſcordia, quia unus vult locare uni perſonæ, alius verò alteri: tunc ille præfertur qui vult locare honeſtæ perſonæ, argumento textus *in l. non aliter ff. de uſu & habitat.* Si verò uterque vult locare honeſtæ perſonæ, & diſcordant in uſu rei, quia unus vult locare, alius verò colere & ſeminare: tunc judex debet ſe interponere pro ſcandalo & rixâ evitanda inter partes, & ne fundus incultus remaneat, argumento textus *in l. æquiſſimum ff. de uſufructu*: textus *in l. ſi duobus*, *verſic. final. ff. quibus modis uſufruct. amitt.* textus *in l. hujuſmodi* §. *fin. ff. de legat.* 1. Per quæ jura ita tenet Angel. *in dict. l.* 1. *Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* 2. *column.* & ibi alii Doctores, Socin. *in dict. l. ſi ſocius ff. ſi cert. pet.* Florian. *in l. Sabinus ff. commun. divid.* Item adde, quod ſi unus ſocius vult ſibi locare pro juſto pretio, alius verò non vult ei conſentire, ſed alteri locare; ſocius, qui vult rem ſibi habere, debet alteri præferri. Primò, quia quando utitur re ad uſum, ad quem eſt deſtinata, licitè facit, ut juribus ſuprà allegatis. Secundò, quia hoc caſu militat regula juris, quæ habet, quod tenetur quis facere, quod ſibi non nocet, & alteri prodeſt. Et ex his rationibus ita tenet expreſsè Socin. *in dict. l.* 1. *ſi ſocius*, *ff. ſi cert. petatur.* & Florian. *in dict. l. Sabinus*, *ff. commun. divid.* Item adde pro complemento hujus articuli, quod ſi unus ſocius ſimpliciter utitur tota re, & percipit fructus, præſente vel abſente alio ſocio, an teneatur communicare partem fructuum, & commoditatis cum eo? Et breviter & notabiliter dico, quod ſi talis fundus communis eſt ruſticus, tenetur communiter omnes fructus & commoditates perceptas: quia tale commodum, & utilitas conſiſtit in re extrinſeca, quæ poteſt dividi. Textus eſt formalis & expreſſus *in l. ſi quis putans* §. 1. *ff. commun. divid.* & ibi communiter Doctores, textus *in l. ſi communes ædes ff. de negot. geſt.* & ibi communis opinio. Si verò talis fundus communis ſit urbanus, puta domus, & unus ſocius utitur ea, & habitat totam domum pro indiviſo, non tenetur partem aliquam penſionis, vel utilitatis alteri ſolvere: quia tale commodum & utilitas non conſiſtit in re extrinſeca, ſed tantum in utilitate perſonæ habitantis intrinſecâ & inſeparabili à perſona, quæ non poteſt dividi, ut alteri poſſit dari pars. Item etiam, quia ratione partis pro indiviſo, quam ſocius habet in domo, poteſt habitare & uti tota re: quia habitatio eſt actus, qui pro parte expediri non poteſt, argumento textus *in dict. l. ſi quis putans*, §. 1. *ff. commun. divid.* textus *in l. arboribus*, §. *navis ff. de uſufruct.* & in expreſſo iſtam ſententiam & concluſionem tenet Gloſſa ſingularis & ordinaria *in l. Sabinus ff. commun. divid.* & ibi notat & commendat Florian. 1. *column.* Bald. *in l. dub fratres ff. de acquir. hæred.* & ibi Angel. Paul. Imol. Cuman. Aret. Roman. & communiter Doctores, Socin. *in l. ſi ſocius ff. ſi cert. pet.* Paul. *in l.* 1. *Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* & ibi Jaſon, *penult. Column.* Bald. *cap.* 1. §. *præterea ducatus de prohib. feud. alien.* per Federic. 2. *column. numer.* 7. Socin. *in l. ſervi electione.* §. 1. *ff. de legat.* 1. 2. *column.* Ex quo dubitat, ſi uno anno ſocius habuit conductam partem ſocii pro certo pretio, & eo finito ſimpliciter remanſit in re, an videatur reconducere, & relinquit cogitandum. Dicebat tamen Florianus. *in dict. l. Sabinus ff. commun. divid.* quod iſtud debeat intelligi, quando prædictus ſocius non habitaret totam domum. Secus tamen eſt, ſi totam habitaret: quia teneretur alteri ſocio ſolvere partem penſionis, ſi aliàs eſſet amplam domum conducturus, & penſionem ſolvere. Sed certè iſta oppoſitio ejus eſt falſa, per prædicta fundamenta: & contrarium apertè tenet communis opinio, ubi ſuprà.

Item quæro, an & quando finito contractu 15
inducatur inter partes tacita reconductio? in quo notabili & quotidiano articulo magiſtraliter, & reſolutivè dico, quod aut loquimur in domo, vel fundo urbano: & tunc ſi finito contractu remanſit inquilinus in domo conducta, ſciente & patiente locatore, inducitur inter eos tacita reconductio pro ſolo tempore quo habitaverit, & tenetur ſolvere pretium pro rata, habito reſpectu ad pretium conventum in primo contractu. Textus eſt capitalis, & expreſſus *in l. item quæritur*, §. *qui impleto*, *verſic. in urbanis ff. de locat.* & ibi Gloſſa ordinaria & communiter Doctores. Aut loquimur in fundo ruſtico: & tunc ſi finito contractu remanſit colonus in re conducta, ſciente & patiente domino inducitur inter eos tacita reconductio pro toto illo anno, & tenetur ſolvere integram penſionem ejus. Quod eſt verum, & procedit etiamſi in prima conductione continerentur plures anni: quia non inducitur inter eos, niſi tacita reconductio unius anni. Textus eſt formalis, & expreſſus *in dict. l. item quæritur*, §. *qui impleto. verſic. quod autem ff. locat.* & ibi Gloſſa ordinaria & communiter Doctores, text. *in l. qui ad certum eodem titul.* textus *in l. legem, Cod. de locat. & conduct.* ibi etiam communiter Doctores, textus *in l. ſi quis nec cauſam* §. 1. *ff ſi cert. petat.* & communiter Doctores. Quod extende, ut procedat, & habeat locum, nedum in fundis privatæ perſonæ verùm etiam Reipublicæ, fiſci, vel Eccleſiæ. Ita probat textus *in dict.* §. *qui impleto*, ibi tenet & commendat. Bartol. Bald. Paul. & communiter Doctores. Quo caſu requiritur ſcientia & patientia Decurionum, Prælatorum, vel adminiſtratorum, per quos talis res regitur, & gubernatur, ſecundum eos. Cujus ratio eſt, quia in

prædiis ruſticis, ſemel in anno colliguntur fructus, & nulla reſultaret utilitas in tali reconductione tacita, ſi non intelligeretur facta pro toto anno. Sed in domo vel alio prædio urbano, quotidiè verſatur utilitas habitationis, & ideò pro illo ſolo tempore videtur inducta condictio. Ita tenet Gloſſ. ordinaria *in dict. §. qui impleto, in gloſſ. fin.* & ibi Odofred. Bartol. Paul. & communiter Doctores, Bald. & Salicet, & communiter Doctores *in l. legem. Cod. eodem titul.* & idem diſponit *l.* 20. *titul.* 8. 5. *part.* Ex qua ſingulari ratione primò infero, quod ſi eſt talis fundus ruſticus, ex quo non perciperetur fructus niſi de biennio in biennium, vel de quinquennio in quinquennium, in biennium, & quinquennium videtur facta tacita reconductio. Item ſi eſſet talis fundus, ex quo bis perciperentur fructus in anno; non videtur facta reconductio niſi pro dimidio anno; & ſic pro una tantùm perceptione fructuum. Item ſi eſſet talis fundus ex quo uniformiter perciperentur fructus in qualibet parte anni: tunc ratione temporis videtur facta conductio, ita Gloſſ. ordinaria & quidem ſingularis & magiſtralis *in dict. §. qui impleto in gloſſ. fin.* & ubi Bartol. *finali columm.* & communiter Doctores, Bald. *in l. legem Cod. eod. titul.* & ibi communiter Doctores. Secundò infero quod ſi eſſet talis domus, vel fundus urbanus, ex quo non perciperentur fructus uniformiter in qualibet parte anni ut quia ſemel in anno certo die, vel tempore ſolent conduci, & poſtea commodè non invenientur conductores, ut communiter fit in noſtro regno, quia in quolibet loco, vel civitate communiter conducuntur domus certo die, vel tempore, ut Sancti Joannis, & Beatæ Mariæ menſis Auguſti, vel Sancti Michaelis vel ſimili die quod ſi inquilinus remanſit in re finito tempore conductionis, videatur reconducere per totum annum, quia hoc caſu videtur ſemel in anno percipi penſio, cùm poſtea commodè non poſſit locari. Et idem eſt ſi uno tempore, & parte anni, in loco, vel in civitate ubi eſt domus conducta, ſunt nundinæ, vel alia ſimilis qualitas, per quam major utilitas percipitur, ita noviter, & ſubtiliter Bartol. *in dict. §. qui impleto fin. columm. num.* 10. Quod ſummè conducit in practica, ad plura loca hujus Regni.

16 Quæro tamen, quo tempore debeat quis remanere in conductione, ut videatur tacitè reconducere? Et certè jura non declarant: ideò neceſſariò relinquitur judicis arbitrio, argumento textus *in l. ff. de jur. deliber.* cum ſimilibus; & in expreſſo ita tenet Bartol. *in dict. §. qui impleto, final. columm. num.* 12. Et ideò optimum conſilium eſt, quod ille qui non vult remanere in tacita conductione, proteſtetur, & declaret voluntatem ſuam circa tempus futurum, ante finitum contractum, quam faciat alteri parti intimare: quia in his quæ dependent ab animo, ſufficit proteſtatio declaratoria voluntatis, argumento textus *in l. qui in in aliena §. Celſus, ff. de acquirenda hæred.* & *in l. non ſolum, §. morte ff. de novi oper. nunciat.* & in terminis ita tenet Bald. *in l.* 1. *§. fin. ff. de eo qui pro tutore, vel curatore pupilli negotia geſſit* Quod dictum ſequitur & reputat ſingulare Jaſ. *in l. ſi quis nec cauſam §. fin. ff. ſi cert. petat.* & probat textus *in dict. l. item quæritur §. qui impleto ff. locat.* ibi: ſi nihil fuerit contrarium actum. Ex quo reſultat, & confirmatur communis practica in toto Regno, quod ille qui non vult remanere in tacitâ conductione, ſemper ante finitum contractum hoc declarat, & proteſtatur, & facit parti adverſæ notificare. Advertendum tamen, quod prædicta concluſio, quæ habet, quod ex tacito conſenſu videtur inducta inter partes tacita reconductio, debet intelligi, quando primus contractus fuit celebratus ſine ſcripturâ requiſitâ pro formâ, & ſubſtantia: ſecus tamen, ſi eſſet factus cum ſcriptura pro forma, & ſubſtantia requiſita, quia tunc ex tacito conſenſu non inducitur reconductio quia ex intentione partium colligitur, quod noluerunt contrahere ſine ſcripturâ in primo, nec ſequentibus contractibus, & confeſſio ſcripturæ non eſt actus qui poteſt explicari ſola, nuda & tacita voluntate partium, textus eſt *in dict. l. item quæritur §. qui impleto verſic. fin.* Cujus verba ſunt: Niſi ſcriptis certum tempus conditionis comprehenſum eſt, & ibi Gloſſa ordinaria & Bartol. facit textus cum materia *in l. contractus Cod. de fide inſtrum.* Ex quo infertur, quod cùm in contractu emphytheoſis requiratur ſcriptura, ut *in l.* 1. *Cod. de jure emphyt.* ſi ex aliqua cauſa ſit finita emphytheoſis, puta per lapſum temporis (quia ad tempus fuit conceſſa vel ex aliâ cauſâ) & emphitheuta remanſit in re: non videtur inductus tacitus contractus emphytheoſis pro aliquo tempore. Et in terminis ita tenet Bald. *in d. l. item quæritur §. qui impleto ff. de locat. penult. columm.* Bald. *in l. unica Cod. quand. non pet. part. penult. columm.*

Item quæro, an iſta tacita reconductio videatur inducta inter partes cum eiſdem pignoribus, hypothecis, pœnis, & fidejuſſoribus, 17
& aliis clauſulis acceſſoriis, quæ erant appoſitæ primo contractui principali? Et breviter, & reſolutivè dico, quod cenſeatur inducta iſta tacita reconductio cum omnibus vinculis, & clauſulis acceſſoriis poſitis in primo contractu, quæ dependet à merâ voluntate ipſarum partium, ut pignus, hypotheca, pœna, terminus ſolutionis, vel quid ſimile: quia eadem ratione, quæ ex tacita voluntate partium, legis diſpoſitione pignoratur, & inducitur tacita nova reconductio, debet extendi & pignorari cum omnibus clauſulis acceſſoriis in primo contractu, argumento textus *in regula acceſſorium de regul. jur. in* 6. textus *in l. cum principalis. ff. de regul. jur.* textus *in l. non dubium Cod. de legat.* textus *in l. aliam ff. de novat.* textus *in d. l. quamvis ff. de precario*: textus *in l. penult. ff. ut legat. ſeu fideicommiſ. nom. caveat* tetus *in l. ſi ut certo §. uſque adeò ff. commod.* textus *in l.* 1. *§. quæ diſpoſitis ff. depoſ.* & in expreſſo pro hac ſententia & concluſione eſt textus formalis *in d. l. item quæritur, §. qui impleto verſic.* 1. Cujus verba ſunt. *Sed hoc ita verum eſt ſi non alius pro eo in priori conductione eos obligaverat: hujus enim novus conſenſus erit neceſſarius.* Idem eſt, ſi finita prima conductione iterum fiat inter partes expreſſa nova reconductio, quia tunc etiam remanet liberatus fidejuſſor, niſi expreſsè iterum de novo ſe obliget. Textus eſt *in l. ſi cum Hermes Cod. de locat. & conduct.* & ibi Gloſſ. ordinaria; cujus ratio eſt, quia ſemel fuit liberatus fidejuſſor per lapſum temporis: primi contractus. Unde non tenetur ex ſequenti novo contractu, ni interveniat novus conſenſus, & voluntas ejus, argumento textus *in l. ſi. ff. de pact.* textus

textus *in l. novatione Cod. de fidejuſſ.* textus *in l. poſt mortem*, *§. fin. ff. contra tab.* textus *in l. ſi conſtante*, *§. fin. verſic. exceptis videlicet his caſibus Cod. de don. ante nupt.* Ex quibus infero quòd ſi compromiſſo ſit datus fidejuſſor, & poſtea ſtat prorogatio inter partes, non cenſetur fidejuſſor obligatus, niſi expreſsè conſentiat in prorogatione, textus eſt formalis & expreſſus *in l. 4. Labeo la 2. §. fin. ff. de arbit.* quem ad hoc notant & commendant ibi Doctores, & reputat ſingularem Paul. *in l. 4. in fine ff. de damno infect.* & ibi Alexand. & alii Doctores. Secundò infero quod ſi tutor, vel auctor, vel adminiſtrator alterius dedit fidejuſſorem, & finita tutela vel cura adminiſtrat bona minoris, non tenetur fidejuſſor, niſi iterum de novo ſe obligat. Textus eſt *in l. Lucius, la 1. §. Paul. ff. de adminiſtr. tutor.* Cujus verba ſunt, *Paulus reſpondit propter ea, quæ poſt pubertatem nulla neceſſitate cogente, ſed ea voluntate ſuâ tutor adminiſtravit fidejuſſorem, qui ſalvam rem fore cavit, non teneri.* Tertiò infero, quod ſi judex finito officio ſuo, iterum ex permiſſu, & prorogatione ſuperioris remanſit in eo fidejuſſor ab eo datus, non tenetur, ſi iterum de novo non obligatur, & in expreſſo ita tenet Bald. *in d. l. cum Hermes de locat. & conduct.* Quartò infero, quod Caſtellanus, vel cuſtos caſtri vel fortalitii, ſi finito tempore iterum recipiat novam cuſtodiam ejus, non tenetur fidejuſſor primi contractus, & conductionis. Quintò infero quod ſi quis promiſit de damno infecto pro certo tempore & finito tempore, iterum promittat fidejuſſor non tenetur. Sextò infero, quod ſi offenſus promiſit de non offendendo intra certum tempus pro offenſa & injuria præterita, & fidejuſſorem dedit & finito tempore offenſus iterum promiſit, fidejuſſor non tenetur ſed remanet liberatus, niſi de novo iterum interceſſerit.

i 18 Item *i* quæro an & quando propter ſterilitatem & caſum fortuitum fiat remiſſio penſionis, vel propter maximam abundantiam fiat augmentum? In quo articulo breviter & reſolutivè dico, quod ſi vi divina vel humana contingat aliquis caſus fortuitus in re locatâ, per quem cenſetur maxima ſterilitas fructuum & intolerabile damnum, fit remiſſio penſionis ipſi conductori, ut non teneatur eam ſolvere. Textus eſt capitalis & expreſſus *in l. ſi merces §. vis major, ff. locat.* & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria Odofred. Bartol. Alber. Paul. & communiter Doctores, textus *in l. ex conducto §. cod. titulo*, textus *in l. licet, Cod. eodem titul.* textus *in c. propter ſterilitatem, eodem titul.* & utrobique communiter Doctores, & idem diſponit *l. 22. titul. 8. 5. part.* Cujus ratio poteſt eſſe, quia cùm ex intentione, & voluntate partium, & ex natura contractûs penſio detur & ſolvatur in recompenſam fruitionis fructuum, fructibus non natis, nec perceptis, debet fieri remiſſio penſionis: Confirmatur, quia actio, vel obligatio perſonalis, quæ debetur reſpectu rei, tollitur peremptâ re, textus eſt *in l. 1. in fine, Cod. de jur. emphit.* textus *in l. Titia textores, §. fin. ff. de legat. 1.* textus *in l. nave Saupheli, ff. locat.* & in terminis iſtam rationem ponit ſolus Salyc. *in d. l. ſcilicet. Cod. de locat. & conduct. 1. col. 2. oppoſit.* Nec obſtat, quod in contractu emptionis & venditionis damnum & periculum rei ſpectat ad emptorem, ut *in l. fin. Cod. de peric. & commod. rei vendit. cum ſimilib.* Quia ille contractus perficitur in eodem momento, & inſtanti: contractus verò locationis & conductionis habet tractum ſucceſſivum, Ita notabiliter Paul. de Caſtro *in l. ex conducto §. 1. ff. locat.* Idem Paul. & alii Doctores, *in §. item cum quidam, ejuſdem legis.* Dubium tamen eſt, quæ dicatur ſterilitas, & intolerabile damnum, ut fiat remiſſio penſionis? In quo reperio varias, & diverſas opiniones: Prima, quod inſpiciatur vulgi opinio. Ita Gloſſ. ordinaria poſt Joan. & antiquos *in l. ſi uno ff. locat.* Gloſſ. ordinaria *in l. licet. Cod. eodem titul.* & ibi Cyn. & alii Doctores. Secunda, quod dicatur quando deducto ſemine, & omni expenſa non remanent aliqui fructus, argumento textus *in l. fructus, ff. ſolut. matrimon.* textus *in l. ſi à domino vel patre, §. fin. ff. de petit. hæred.* textus *in l. fundus qui, ff. famil. erciſc.* tenet Bart. *in d. l. ſi merces, §. vis major, ff. locat.* & ante eum Odofred. *in d. l. licèt Cod de locat. & conduct.* & ibi Alberic. Tertia, quod dicatur, quando habita conſideratione ad fructus perceptos ex una parte, & ad mercedem, vel penſionem ex alia, remanet conductor deceptus ultra dimidiam juſti pretii, argumento textus cum materia, *in l. 2. Cod. de reſcind. vend.* & in expreſſo iſtam ſententiam, & concluſionem tenet Jacob. de Aret. *in l. licèt Cod. eodem titul.* & ibi Bartol. ſibi contrarius, dicens quod nunquam illud alibi dixit, & ibi Bald. *ſecund. column. numero 2. & 3. colum. n. 11.* Idem Bart. l. *in l. ex conducto. §. ubicumque in fin. ff. locat.* Poul. *in §. 1. ejuſdem legis, 3. column.* Anton. *in dict. c. propter 2. column. n. 13.* & ibi Anchar. *4. column.* & alii Doctores; quod extende, ut procedat & habeat locum, etiamſi fructus ſint jam collecti & ſeparati à ſolo, non tamen reconditi in domo, ut ſegetes in paleis poſitæ in fundo, vel areâ; quia ſi ſuperveniat ignis, vel alter caſus fortuitus, fit remiſſio, quia eadem eſt ratio, & in expreſſo ita tenet Paul. *in l. ex conducto §. 1. ff. locat.* & ibi ſingulariter Fulgoſ. Si verò fructus benè ſunt percepti, ſed ſunt parvi valoris, ut frumentum malè gravatum, vel vinum fiat acetum, vel quid ſimile, non ſit remiſſio penſionum, textus eſt *in l. ex conducto §. 1. ibi*: ſi quæ tamen vitia ex ipſa re oriantur, hæc damno coloni eſſe: veluti ſi vinum coacuerit, aut ſegetes corruptæ ſint, & ibi communis opinio, & per illum textum tenet Bartol. *in d. §. vis major. ſecunda column.* & ibi Doctores. Et ex prædictis dubitabat Bartol. in quæſtion. de facto, ſi quis conduxit magnam domum, ut ibi haberet hoſpitium, & ſuperveniat guerra, per quam viatores non accedunt, an fiat remiſſio penſionis? Vide omninò Bartol. & Doctores *in l. cum in plures, ff. locat.* Anchar. *in dict. c. propter, 3. column. in fin.* Quod tamen limita & intellige, niſi aliqui præcedentes, vel ſubſequentes anni ſint ita fertiles & abundantes, quod facta compenſatione eorum cum anno vel annis ſterilibus, non reperiatur conductor in damno, vel læſione, textus eſt notabilis *in l. ſi uno anno, ff. locat.* textus *in l. licèt Cod. eod. titul.* textus *in dict. cap. propter ſterilitatem eodem titul.* & utrobique communiter Doctores, & idem diſponit *l. 23. titul. 5. 5. part.* Idem *l.* quæro, l. quid è contra an propter maximam fertilitatem fiat augmentum penſionis? Et reſolutivè

dico

dico, quod ſi fertilitas conſiſtit in valore fructuum, quia longè plus valent illo tempore quàm alio, tunc non fit augmentum penſionis; ſicut non minueretur penſio propter vilitatem fructuum & parvi valoris, quia eadem debet eſſe ratio lucri & damni, argumento textus *in l. ex conducto §. 1. ff. locat.* Si verò fertilitas conſiſtit non in valore pretii, ſed abundantiâ & incremento fructuum, quia ex maxima bonitate & proſperitate temporis & influentiâ elementorum, quamplures fructus ſunt percepti: tunc debet fieri augmentum penſionis: quod intellige præterquam ſi induſtria & diligentia conductoris ſint percepti, ut quia ſollicitè laboravit, quia tunc non fit augmentum penſionis, ita probat textus *in dict. l. ſi merces §. vis major. ff. locat. cum ſimilib. ſupra allegatis*, & ibi tenet Gloſſ. ordinaria Odofred. Bartol. & communiter Doctores, & idem diſponit *lex 25. titul. 8. 5. part.* Ex quo inferebat Bartol. *in d. §. vis major.* quod ſi quis conduxit Molendinum, & alia vicina ſunt deſtructa impetu aquarum, debet fieri augmentum penſionis. Anchar. *in dict. cap. propter, 3. column. numero 16.* & ibi alii Doctores. Confirmatur, quia contrariorum eadem eſt diſciplina, ut *in l. fin. §. fin. ff. de legat. 3. in l. inter ſtipulantem §. ſacram. de verb. obligat.* Item etiam, quia ille debet ſentire onus, qui ſentit commodum, & è contra, ut *in l. naturam, ff. de reg. jur.* Item valet argumentum à portione, textus junctâ Gloſſ. ordinaria & communi opinione, *in l. ſufficit. ff. de condit. indebit.* textus *in l. ſi plures ff. de vulgari & pupillar.* textus *in l. ſi in teſtamento eodem titul. & in l. qui libr. §. in fine eodem titul.* textus *in l. ſi pater eodem titul.* textus *in l. cum plures eodem titul.* textus *in l. quotiens, ff. ad Trebel.* textus *in l. 1. Cod. de impuberib. & aliis ſubſtitut.* textus *in l. ſi communis ſervus in 2. ff. de ſtipulat. ſervor.* textus *in l. ſi ita ſcriptum §. 1. ff. de hæredibus inſtituend. & in l. Clemens eodem titul.*

Item quæro an conductor poſſit renunciare caſibus fortuitis, taliter quod propter eos, & ſterilitatem contengentem ratione eorum, non excuſetur à ſolutione penſionis, nec fiat ſibi aliqua remiſſio ejus, & reſolutivè dico, quod valet talis renunciatio, & per conſequens non excuſatur conductor à ſolutione penſionis. Ita probat textus *in l. ſi quis fundum, ff. locat.* Cujus verba ſunt: *Si quis fundum, locaverit eâ lege ut, quid vi majori accidiſſet, hoc ei præſtaretur, ſi pacto ſtandum eſſet.* Textus *in l. Item quæritur, §. ſi gemma eodem titul.* textus *in l. juris gent. §. item ſi quis pactus ſit ff. de pactis* textus *in l. & Ariſtoni ff. mand.* textus *in l. quæ fortuitis Cod. de pignorat. action.* textus *in l. licet, Cod. de locat. & conduct.* textus *in l. negot. de negot. geſtis* textus *in l. 1. Cod. commodat*, & utrobique Gloſſa ordinaria & communiter Doctores, & in expreſſo, ita Gloſſ. ordinaria *in l. ſed ſi quis §. quæſitum, ff. ſi quis caution. in gloſſ. magnâ prope finem. verſi.* Sed quod ſi dicat quis, & ita Bart. *2. colum 3.* Paul. *2. col. n. 6.* Alexand. *penult. column. n. 14.* Jaſon & communiter Doctores, & idem diſponit *l. 23. tit. 8. 5. part.* & adde, quod ſi quis accipiat rem ſuo periculo idem eſt, quod renunciare caſibus fortuitis, ità Bart. *in l. ſi is qui, ff. de acquiren. rer. domin.* cum quo tranſeunt communiter Doctores, quod certè eſt notabile verbum, & quotidianum. Item advertendum, quod licèt caſus fortuiti poſſunt renunciari, ut dixi, tamen debet intelligi, quando eſſent de ſolitis & communiter contingentibus, ſecùs tamen eſt, ſi eſſent inſoliti & rarò contingentes, quia tunc renunciatio non extenditur ad illos, niſi ſpecialiter fiat mentio eorum; textus eſt ſingularis in jure, *in l. fiſtulas, §. frumenta, ff. de contrah. emption.* & ibi notat & commendat Bartol. & communiter Doctores; idem Bartol. *in dict. l. ſed & ſi quis caution. fin. column.* & ibi Jaſ. *7. column. num. 13.* idem Bart. *in leg. Seio. §. Medico Sempronio, ff. de annuis legat.* Bald. *in l. falſus, Cod. de furt. penult. col. n. 31.* Joan. de Imol. *in l. pretia rerum, ff. ad legem Falcid.* & ibi alii Doctores.

20 Item quæro, an conductor poſſit repetere expenſas quas fecit in re? In quo articulo reſolutive dico quod, expenſas neceſſarias, & utiles bene poteſt repetere, vel in ſortem, & penſionem computare, textus eſt *in l. dominus, §. 1. ff. locat.* textus. *in l. colonus, eodem titul. l. ex conducto eodem tit.* & ibi communiter Doctores. Et expenſæ neceſſariæ, & utiles dicuntur, quando domus, vel pars ejus minaretur ruinam, vel quando eſſet lis expenſa, ſine qua conductor non poſſet frui ipſa re, & ſic eam reficeret, vel tectum repararet vel puteum, cloacam, & ſimilia purgaret, vel onera rei impoſita ſolveret, ut ibi per Doctores. Quod tamen intellige, quando tales expenſæ utiles eſſent perpetuò duraturæ, ut ædificium, plantatio, vel quid ſimile; ſecus verò ſi temporales tantùm duraturæ per tempus conductionis, pro ſua utilitate, quia tunc non poſſet repetere, ita probant prædicta jura & tenet Bald. *in l. 1. Cod. de jure emphyteut. 2. column. n. 5.* & *m* ſequitur, & valde commendat ibi Jaſon. [m] *numero 27.*

21 Item quæro, ſi conductor finita conductione non reſtituat rem locatori, vel illam reſtituat deterioratam, an teneatur ad æſtimationem, vel intereſſe? In quo articulo breviter & reſolutivè dico: quòd ſi non reſtituat dolo, vel culpa lata, vel levi, tenetur ad totale intereſſe: ſi verò caſu, vel culpa leviſſima, non tenetur. textus eſt *in l. videmus, cum l. ſeq. ff. locat.* textus *in l. ſi uno. §. quicumque. eodem titul.* textus *in l. in judicio, C. eodem titul.* & idem diſponit *lex 7. titul. 8. 5. part.* Confirmatur, quia quando contractus fit, & celebratur gratia utriuſque, tenetur recipiens de dolo, lata & levi culpa, textus eſt *in l. ſi ut certo, §. nunc videndum, el 1. ff. commodat*, textus *in leg. in reb. eodem titul.* textus *in l. ſi cùm venderet, §. fin. cum l. ſeq. ff. de pign. action.* textus *in l. quod verba ff. depoſit.* textus *in §. item is cui. Inſtitut. quib. mod. re contrah. oblig.* & utroque communiter Doctores, & exempla vide per prædicta jura. Ex quibus etiam poteſt inferri, quòd ſi in re vel in domo conducta vicinus, vel quilibet alius fecerit aliquod opus vel ædificium, & non certioravit dominum, & ſic locatorem, ut nuntiaret novum opus, vel aliàs provideret, vel ſi domus vicini minabatur ruinam, & petit cautionem damni infecti, vel dominum non certioravit, tenetur ſibi intereſſe actione locati, ita probat textus *in dict. l. videamus, §. item proſpicere debet, ff. locat.* & ibi communiter Doctores, & tenet notabiliter Paul. *in l. 3. §. ego, ff. de novi oper. nunciat.* idem Paul. & Doctores *in l. de pupil. §. nunciationem, eodem titul.* Idem Paul. *in l. filius filias, ff. de dam. infect.*

22 Item infertur, quod ſi conductor fundum ru-

ſticum ita extirpavit, quòd fructus annorum ſequentium minuantur, tenetur domino ad intereſſe, ita probat textus notabilis *in l. & hæc diſtinctio*, *§. 1. ff. locat.* facit etiam textus *in l. ſi merces. §. conductor eodem titul.* textus, Gloſſa ordinaria, Bartol. & Doctores *in l. penult. de uſufruct. legat.*

Quæro tamen pro perfecta declaratione, ſi conductor probet rem peremptam, vel mortuam, an præſumatur mors ſequuta ex caſu, an verò culpa ſua, quod eſt valde contingibile, & quotidianum in iſtis animalibus conductis? In quo breviter dico, quòd ſemper præſumitur mors ſequuta caſu, qui provideri non potuit, niſi probetur, quod intervenit aliqua culpa conductoris, ut quia majus pondus ei impoſuit, quàm expediret, vel ad alium uſum rem applicavit, vel in itinere aliter fatigavit, & labore coegit, & in expreſſo iſtam doctrinam & reſolutionem probat textus notabilis *in l. qui inſulam, ff. locat.* & ibi Gloſſ. ordinaria. Odofred. Bartol. Salycet. Paul. Fulgoſ. & communiter Doctores, textus valde notabilis & in fortioribus terminis, *in l. fin. commodat.* ubi idem eſt in contractu commodati, qui fit gratis, tantùm gratia recipientis, & ibi notant & commendant communiter Doctores. Confirmatur: quia ille qui dolum, vel culpam allegat, debet probare, textus eſt *in l. quotiens, §. qui dote, Cod. de probat.* textus *in l. dolum, Cod. de dol. mal. cum ſimilibus.*

n Item *n.* quia ille, qui fundat intentionem ſuam in aliqua qualitate, tenetur eam probare, textus eſt *In l. hoc jure utimur, ff. de verb. obl.* tradit planè Bartol. & Doctores *in l. illa ſtipulatione, ſi Calendis, eodem titulo.* & ita multoties conſului & judicavi.

Et ſimiliter ex hoc defendebam mulierem pauperem incarceratam, quæ erat nutrix cujuſdam infantis quem recepit à propria matre & cum pretio juſto lactabat, & quadam nocte in lecto repertus fuit mortuus, & accuſabatur à matre & petebatur infans, & ipſam defendebam, quia mortuus fuit caſu & non præſumitur dolus nec culpa, niſi ex adverſo contra eam probetur.

Advertendum tamen quod contra ſuperiorem doctrinam & concluſionem facit textus notabilis *in l. ſi quis fundum, §. Imper. ff. locat.* ubi habetur, quod conductor ovium, caprarum, vel animalium, ſi dicat & aſſerat, ea periiſſe morte, vel furto eſſe ſubtracta, tenetur probare caſum ſine culpa ſua contigiſſe, alias non liberatur, nec excuſatur à reſtitutione, & ad hoc notat Gloſſ. ſecundum unum intellectum Bartol. & communiter Doctores textus *in l. ſi quis ex argentariis, §. Prætor ait, in fin. ff. de eden.* ubi probat, quod Tabellio vel Notarius tenetur dare inſtrumentum, vel protocollum coram eo celebratum niſi probet ſine culpa ſua peremptum, vel combuſtum, & ibi notat & commendat Gloſſa ordinaria Bartol. & communiter Doctores, textus *in l. fin. ff. de cuſtod. reor.* ubi habetur, quod cuſtos carcerum tenetur probare mortem, vel fugam delinquentis ſine culpa ſua eveniſſe. Sed huic difficultati reſpodeo notanter ſequentibus modis. Primo modo, quod indiſtinctè ſufficiat, quod conductor probet caſum mortis vel intereſſe: niſi dominus, & ſic locator probet ejus dolum, vel culpam: quia eo ipſo, quòd probatur mors, vel caſus ibi tacitè & virtualiter, videtur excluſa culpa, niſi liquidè & plenè ab adverſario probetur, & iſta ſit intentio prædictorum jurium. Vel aliter, & ſecundò, quod in juribus ſuprà allegatis conventus tenebatur ad cuſtodiam, ratione officii aſſumpti, & per conſequens, ex natura contractus tenetur probare cuſtodiam & diligentiam interveniſſe, & nullam culpam præceſſiſſe, alias non liberatur, ſed tenetur ad reſtitutionem, vel intereſſe, & iſtam doctrinam & opinionem tenet Gloſſ. ordinaria reputata ſingularis *in l. cum ita legatur, §. ſpecies, ff. de legat. 2.* & ibi Baldus, Paul, & alii Doctores, ubi dicunt, quod paſtor vel caprarius non excuſatur, licet probet mortem ovium, caprarum, vel animalium, & adducat pelles, niſi probet mortem non ſua culpa contigiſſe, & probat *l. 15. titul. 8. 5. part.* Vel aliter, & tertio dicamus quòd aliqui ſunt caſus fortuiti qui regulariter eveniunt culpa & negligentia poſſeſſoris: ut furtum, incendium, fuga, & ſimiles caſus fortuiti, ut *in l. cum duobus, §. damna, ff. pro ſocio,* & *in l. ſi vendita, ff. de peric. & commodo rei vend.* & *in leg. 3. §. 1. ff. de offic. præfect. vigil.* tunc non ſufficiat ſimpliciter probare caſum: niſi ſimul probetur diligentia, & exacta cuſtodia, & quod nulla intelligentur prædicta jura contraria, textus *in dict. l. ſi cuis domum, §. Imperator ff. de locat. cum ſimilibus.* Aliqui verò ſunt caſus fortuiti, qui regulariter eveniunt, & contingunt ſine culpa & negligentia poſſeſſoris, ut mors naturalis, vis hoſtium, impetus aquarum, vel ſimilis caſus, quia tunc bene ſufficit ſimpliciter probare mortem, vel caſum, niſi dominus probet culpam poſſeſſoris interveniſſe, ita procedant, intelligantur jura, & rationes primo loco adducta, & in expreſſo iſtam doctrinam & reſolutionem ponit magiſtraliter Bartol. *in dict. l. ſi quis ex argentariis. §. Prætor ait, verſic. 1. de edend.* & ibi Angel. Paul. Fulgoſ. idem Bart. *in leg. ſi creditor, Cod. de pignor. action.* & ibi Salicet. & communiter alii Doctores. Angel. de Aret. & Plat. *in §. fin Inſtitut. quib. mod. re contrah. obligat.* Abbas Panormit. Imol. & communiter Canoniſtæ, *in cap. 2. diſpoſit.* Intellige tamen, quod in furto, & incendio præſumitur culpa leviſſima, non tamen levis, nec lata, ut probant jura ſuperius allegata: & in terminis tenet illa Gloſſ. o ſingularis *in dict. §. fin. Inſtitut. quib. mod. re contrah. obligat.* quam ibi nota & o commendat Angel. & communiter Doctores & illam Gloſſam ad hoc reputat ſingularem Baldus *in leg. judicio, Cod. de locat. & conduct. in fine*, & Salicet. *in l. quæ fortuitis, Cod. de pignor action.*. Et ſecundùm hoc in caſibus, quibus quis tenetur de leviſſima culpa, ut in commodato, vel aliis, bene procedit prædicta regula & doctrina, ſecus verò in contractu locationis & conductionis, & ſimilibus, quibus, quis tenetur tantùm de levi culpa: quia tunc excuſatur conductor & poſſeſſor, probato furto, vel incendio: niſi dominus probat ejus culpam, & in expreſſo ita tenet & declarat Jaſ. *in dict. l. ſi quis ex argentariis, §. Prætor ait, ff. de edend. final. columm.* idem Jaſon. *in l. domos hæreditarias, ff. de legat. 1.* Ex quo inferas, quod ſi gratis eſſet habitatio conceſſa, teneretur de leviſſima culpa.

* Adde quod ſi talis conductor oſtendit ſchedulam vel apocham qua probetur ſolviſſe per tres annos proximè continuos videtur omnibus aliis

aliis retro ſolviſſe, ita pono *in leg. 68. Tauri*, & eſt textus *in leg. quicumque Cod. de apochis public.*

ANNOTATIONES.

a E*T idem eſt in fidejuſſore* (Adde Jaſ. *conſ.* 41. *numero* 2. *lib.* 3. Ripam. *num.* 23. Alciat. *num.* 17. *in l.* 2. §. *mutui datio*, *ff. ſi cer. pet.* latè & eleganter hac de re agen-
2 tem doctiſſimum Pinel. *in leg.* 2. *part.* 2. *cap.* 1. *num.* 23. *Cod. de reſcin. vend.* Et intellige ſecus futurum ubi ſemel vel fidejuſſor datus ſit, vel pignus conſtitutum proponatur, ut obſervo *in recept. ſentent. theſaur verſic. fidejuſſor- & pignus*, quamvis in ea relapſi fuerint, Dec. *in leg. plus cautionis*, *numero* 3. *ff. de reg. jur. & in leg. ſi pater*, *numero* 2. *Cod. de collat.* Hippol. *in rub.* 213. *ff. de verbor. oblig.*

b *Non poteſt petere.*) Adde Panorm *in cap.* 1. *numero* 6. *de cler.* Curt. *ægrot.* & Cagnol. *num.* 215. Bolognet. *num.*
3 72. *in* §. *defuncto*, *ff. de offic. aſſeſſ.* & vide etiam *in recept. ſentent. theſaur. verſ. famulus numero* 48.

L. æde, *Cod. de locat.* (intellige tamen legem hanc non
c proceſſuram in ſcholaribus, qui etſi dominus ædes ſuis uſibus neceſſarias velit ducere, non expellentur, ut
6 affirmant Rip. *in l.* 1. *numero ultim. ff. ſol matrimon.* Bologn. *in Aut. habita ad fin Cod. ne filius pro patre* Videndus Rebuff. *de privileg.* 7. Item limita, atque intellige hujus legis deciſionem non proceſſuram, cùm conductor jus in ædes aliquod habuerit, juxta cumplures, quos laudo *in recept. ſentent theſaur. verſic. conductor*, *numero* 210. vel à fiſco conduxerit, ut etiam latè obſervo, *dict. verſic. conductor numero* 12. Denique intellige, quod ubi dominus ædes inſtauraverit, cogetur rurſus conductori illarum ſuum librum concedere, ut eſt Gloſſ. ſingularis *in l. ſi duo*, §. *cum inquilinus*, *in verbo. dominum juncto textus. ff. uti poſſidet* quem ad hoc extollunt Roman. *ſingul.* 232. & complures relati ab Hippol. *in numero* 23. *C. de rapt. virg.*

d *Confirmatur per text.* Vide de hoc textu, & ejus materia, Alexand. *numero* 14. Rip. *numero* 34. & 35. Crot.
6 *numero* 5. *in l.* 2. *ff. ſolut. matrim.* Eundem Alexand. *in l. ſi finita* § *eleganter*, *numero* 15. *cum ſequentibus ff. de damno infect.* Arium Pinel. *in l.* 2. *part. capite* 1. *numero* 20. *ad fin. Cod. de reſcind. vend.* Stracham *de mercat. part.* 2. *n.* 32. *cum præcedentibus.*

e *Ex quo infertur. quod ſi conductor.*) Adde Grat. *conſ.* 95. *numero* 12. *lib.* 1. Joan. de Amic. *conſ* 113. Didac à
9 Covarruv. *lib.* 2. *reſolut. cap.* 15. *n.* 13. 1. Anton. de Fano *de pignor.* 2. *part. memb.* 1. *num.* 7. Neguzant. *de pignor. etiam* 2. *part. col.* quos vidè.

Secundò infertur, quòd ſi colonus.) Videto omnino hac
f de re doctiſſimum & diligentiſſimum Arium Pinel. qui complura commemorabilia contra vulgus interpretum
9 de hujuſmodi locationibus memoriæ prodit *in l.* 1. *part.* 3. *n.* 66. *cun compluribus ſequent. C. de bon. mater.*

Secundò intellige, quando primus.] Hæc ſecunda limita-
g tiò falſa & inanis erit non ſolùm ob rationes noſtri Go-
11 mezii, ſed, ſi veriſſimam Pinelli ſuprà proximè allegati ſententiam ſequamur, nullamque prorſus differentiam inter conductionem ad longum & modicum tempus conſtitui deberi aſſeremus, quod ante Conan. & Pinell. qui illum laudat, ſenſiſſe videtur ſubtiliſſimus Cuman. *in l. codicil.* §. *inſtituto*, *numero*, *poſt princ. & ad medium*, *ff. de legat. lib.* 2. & *in l. ſi filio familias l.* 1. § *ſi vir in quinquennium numero* 1. *ff. ſol. matrim.* Fulg. *in l. ex hoc jure*, *numero* 7. *ff. de juſt. & jur.*

h *Text. eſt ſingularis & unicus.*) Celebrant etiam hunc text. Bald. *in cap. littera*, *in fin. de dilat.* Cremenſ. *ſing.* 78.
51 Gig. *de penſion. quæſt.* 8. Dec. *num.* 5. Alciat *in l. ſi certis annis C. de fideicom.* Guliel. *in capite Raynutius*, *verſic. ſi abſque liberis. num.* 2. *num.* 185. *cum ſequent. de teſtam.* noſter Gomezius etiam *in l.* 68. *numero* 5. ac Petr. Dueñas *reg.* 54.

i *Item quæro an & quando.*) Videto hac de quæſtione.
81 Corn. *conſ.* 128. *num.* 26. *lib.* 2. Pariſ. *conſ.* 88. *num.* 23. *lib.* 1. Socin. Nep. *conſ.* 88. *numero* 9. *libro* 2. Arium Pinellum *in l.* 2. *part. capit.* 3. *num.* 22. *C. de reſcind. vend.* & quæ etiam obſervo *in recept. ſentent. theſauro verſ. conductori num.* 219. *cum ſeq. & verſ. ſterilitas.*

Item quæro, quid è contra.) Hæc de re perlegito Socin. l
Jun. *conſ.* 68. *num.* 6. & 10. *lib.* 2. & omnino virum doctiſſimum & diligentiſſimum Arium Pinellum, *in l.* 2. 18
part. 3. *numero* 34. & *ſeq. C. de reſcind. vend.* & quæ litteris breviter exaravi *in recept. ſentent. theſauro*, *ver. conductori numero* 221.

Et ſequitur & valde commendat.) Adde Alex. *conſ.* 4. m
num. 7. *lib.* 5. quem cum aliis *in recept. ſent. theſauro*, *ver.* 20
conductor. num. 208. relatum habes.

Item quia ille, qui fundat.) Adde Curt. Jun. *con.* 124. n
n. 11. Add. Suarez *in lege regni tit. de las arrhas*, *fol.* 28. And. Tiraq. *de retract, lign.* §. 1. *gloſſ.* 1. *num.* 94. Did. à 22
Covar. *lib.* 2. *reſolut. c.* 6. *num.* 3. & alios quos copiosè laudo. *recept. ſentent. theſaur. verb. intentionis*, *n.* 234.

Gloſſ. fin. in §. *fin.*) Celebrant & extollunt ad idem o
hanc Gloſſ. etiam Alex. *in l. domos ff. de leg. lib.* 1. Ferrer. *cum* 16. Porc. & Bellon. *in hunc. eund.* §. *ult.* ac latè Did. 22
à Covarruv. *de ſponſ*, 2. *part.* 6. §. 8. *num.* 14.

ADDITIONES.

SUMMARIUM.

1 *Doctores materiam explicantes referuntur.*
2 *De virtute, & effectu hujus contract. & an liberetur locator re perempta abſque ejus culpa.*
Tempus conventum non poteſt reſtaurari anno ſequenti.
3 *Re evicta, vel perempta, ad quid teneatur locator, & an adimpleat dando aliam rem æque idoneam? & de locatione rei alienæ.*
Fidejuſſorem certum dare promittens, an ſatisfaciat dando alium æquè idoneum.
4 *Qui ſi domus non poſſit habitari propter peſtem, vel malos ſpiritus, vel ob alium caſum.*
Ad quid teneatur locator, ſi conductor non poſſit uti re conducta.
De famulo infirmo, an conſequatur ſalarium, & an poſſit poſtea implere tempus quo defecit?
An requiratur quod pretium locationis ſit in pecunia numerata.
De conductoribus reddituum Regalium, vel publicorum, vel civitatis.
5 *Quid ſi res tradatur fruenda abſque pretio, & de famulis ſervientibus ſine eo.*
Quid in famulo conſanguineo ſerviente ſine pretio.
Salarium non debetur minori decem annorum cum dimidio.
6 *An finita locatione antiquus conductor præferatur alteri de novo conducere volenti.*
Quid in conductore reddituum Regalium.
Quid in ſcholaribus.
7 *Locator an poſſit conductorem expellere durante locatione ob non ſolutam penſionem.*
Quid ſi domo conducta egeat Dominus, & quid in aliis rebus.
Quid de abutente re conducta.
Cauſa ceſſante an redintegretur contractus.
Conductor habens meretrices an expellatur, & etiam Dominus, & an expellatur faber malleans juxta domum ægrotantis.
An peccet locans domum meretrici, vel uſurario,

rario, vel lenoni.

8 *Contractus locationis an tranſeat ad hæredes.*

Quid in fiſco, an teneatur ſtare locationi, & vide infrà, num. 11.

Operæ artificiales an poſſint per alium impleri.

Filius an teneatur ſtare locationi factæ per patrem de adventitiis.

9 *Locatio an finiatur morte adminiſtratoris, vel mariti.*

Quid in paraphernalibus.

Quid in bonis conſtante matrimonio quæſitis.

Quid in locatione facta per tutorem, vel alium qui habet adminiſtrationem plenam.

Quid in fructuario, fideicommiſſario, vel poſſeſſore majoratus.

Quid in conductore civitatis, fiſci, vel Eccleſiæ.

Quid in fideicommiſſario.

Quid ſi ſucceſſor recipiat mercedem unius anni, an videatur approbare locationem.

In prædictis caſibus ſucceſſor ad nihil tenetur ob non impletam locationem.

Mulier habet actionem contra conductorem mariti ſine ceſſione.

10 *Locatio an tranſeat in particularem ſucceſſorem.*

Quid in uſufructario, an proprietarii locationi ſtare teneatur.

Retentio quando competat conductori, & an ſententia lata contra locatorem noceat conductori.

Quid ſi locator obligat bona ſua pro ſecuritate contractus.

De conductore ad vitam, vel ad longum tempus, & de pacto inter venditorem & emptorem quod conductor non expellatur.

Quid ſi adfuit pactum de non alienando, cum hypotheca ſpeciali.

Quid in eo qui emit à majoratus poſſeſſore fruitionem bonorum, an teneatur ſtare locationi.

Fructus ad quem pertineant ſi res locata fructibus pendentibus vendatur.

11 *An fiſcus teneatur ſtare locationi, & vide num.* 8.

Singularis ſucceſſor fiſci tenetur ſtare locationi per eum factæ.

12 *Conductor poteſt alteri locare, & de conducente rem propriam.*

An uſurarius, uſufructuarius, emphyteuta, vel habitator poſſint locare.

Conductor equi, qui eum locat alteri qui eum reducat ad dominum, licitè hoc lucratur.

13 *Secundus conductor qua actione teneatur ad ſolutionem penſionis, & de invectis, & illatis, & prælatione hujus hypothecæ.*

Quomodo hoc caſu hypothecaria ſine perſonali exiſtat.

Fructus nati in prædio ruſtico, ſunt tacitè hypothecati, ſecus de invectis, & illatis in illud.

Creditor qui triticum mutuavit ad ſeminandum præfertur domino fundi agenti pro penſione.

Secundus conductor ſolvit ex fructibus integram penſionem, etiam pro annis præteritis.

Invecta in prædium ruſticum an ſint tacitè hypothecata pro penſione.

Via executiva an competat locatori in invectis, & illatis.

14 *Penſio quo tempore ſolvi debeat.*

Solutio trium annorum facit præſumi ſolutionem pro præteritis annis.

15 *Si plures habent rem communem, & unus vult locare, vel aliter uti ipſa re, & alius contradicat, quid?*

Quid ſi unus ſocius utitur tota re.

16 *De tacita reconductione.*

17 *Quo tempore debeat quis remanere in re, ut dicatur inducta tacita reconductio.*

Quid ſi contractus fuerit celebratus in ſcriptis.

18 *Tacita reconductio an intelligatur cum eiſdem qualitatibus, pignoribus, & fidejuſſoribus?*

19 *De remiſſione mercedis propter ſterilitatem, & ejus augmento propter fertilitatem.*

Ex nimia ubertate augetur penſio.

Ad locuſtarum occiſionem contribuunt locator, & conductor.

Quæ dicatur ſufficiens ſterilitas ad remiſſionem mercedis.

An remiſſio pro rata aliquando dari poſſit.

De caſibus fortuitis ex quibus fit remiſſio penſionis.

20 *Renuntiatio caſuum fortuitorum an tollat remedium ſterilitatis.*

Quid ſi caſus ſunt inſoliti.

Si decimas conductor non ſolvit; non poteſt allegare ſterilitatem.

21 *De expenſis factis in re conducta.*

Collectas, ſeu tributa an ſolvat conductor.

Formam rei mutare non poteſt conductor.

Colonus an poſſit arbores incidere, & quid in ramis ſuperfluis, vulgo, Talar.

22 *Si conductor non reſtituat rem vel eam reſtituat deterioratam, ad quid teneatur? & de ejus culpa, & quid in re locata æſtimata?*

De conductione mularum remiſſivè.

De obligatione locatoris.

De locatione dolii vitioſi.

Ad text. in l. curabit, Codic. de actionibus empti.

Procurator litis etiam de leviſſima culpa tenetur.

23 *Mortem vel caſum in re conducta eveniſſe ſine culpa, vel cum ea, cui incumbat probatio?*

De obligatione cuſtodis, tabellionis, vel paſtoris, circa cuſtodiam.

Si conductor in ſe ſuſcipiat periculum caſus fortuiti ultra juſtum pretium, eſt contractus uſurarius.

Si conductor ducat equum conductum ad alium locum, vel eo utatur ultra dies aſſignatos, quid?

De damno dato per paſtorem dominus tenetur.

24 *Dilatio conceſſa à Principe an comprehendat debitum ex cauſa locationis.*

25 *De locatione facta ad placitum.*

26 *Colonus partiarius an poſſit conveneri ultra quam facere poteſt? & an debeat portare fructus in domum domini ſuis expenſis?*

27 *De locatione operarum.*

28 *De locatione ovium, caprarum, & cæterorum animalium.*

29 *De fructibus pendentibus locationis tempore; & ibi an jus patronatus tranſeat in conductorem.*

30 *Si navis conducta ad portum redeat vi ventorum, quid?*

31 *Fructus an acquirat conductor antequam ſolvat mercedem, & an teneatur eos vendere domino potius quam alii.*

32 *De*

32 *De conductore rem conductam emente, an ſi res retrahatur à conſanguineis redeat ad ſuam conductionem?*

33 *Duobus conductoribus concurrentibus, quis præferatur.*

Materiam locationis, & conductionis latiſſimè explicant præter Scribentes in locis
1 ordinariis, Mozius *de contractibus*, *tractatu de locato.* Cardinalis Mantica *de Tacitis conventionibus, lib.* 5. *per totum*, Petrus Gregorius *in ſyntagmat. libr.* 27. Pinellus *in leg.* 2. *Codice de reſcind. venditione, parte* 2. *cap.* 3. *num.* 4. *cum ſequentibus*, Morla *in emporio* 1. *parte, titul.* 10. Suarez, & alii *in communibus, titul. de locato*, Sylveſter, & reliqui Summiſtæ *hoc verbo*, Menochius *de adipiſcenda poſſ. remedio* 3. *& de retinenda, remedio* 4. *ex n.* 7. *& de recuperanda remedio* 1. *ex numer.* 60. Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputatione* 486. *cum ſeqq.* Leſſius etiam *de juſtitia, libr.* 2. *cap.* 24. Barboſa *in l. ſi filliofamilias*, §. *final. ff. ſoluto matrimonio, per totum* Tuſchus *littera C. concluſione* 604. *& ſeq. uſque ad* 624. *& litter. L. concluſione* 400. *& ſeq. uſque ad* 433. Vincentius Caroccius *in integro tractatu, de locato, & conducto*, Souſa *in* §. *actionum, cap. de locato, & conducto.* Pichardus etiam *Inſtitut. eodem titulo per totum*, ubi de proprietate verborum *locare, & locator* : *conducere, & conductor*: & Auguſtin. Barboſa *in collectaneis ad hunc titul.* ubi plura cumulat, materiam veluti in compendium redigens, Cancerius *variarum* 1. *parte, cap.* 14. Gironda *de gabellis*, 2. *part. in principio*, ubi quando dicatur locatio, quando venditio, & alia: Narbona *de ætate, anno* 5. *qu.*9. ubi de ætate ad hunc contractum requiſita, Brito *in ampliſſimo tractatu, quem ad hunc titulum, ſic ſcripſit* Donellus *commentariorum juris, lib.* 13. *capit.* 6. *& ſequentibus, & ibi* Oſualdus, Alvarus Valaſcus *de jure emphyteutico, quaſi per totum*; omnes enim quæſtiones emphyteuſis ad locationem etiam applicat Filliuccius *in ſumma, tom.* 2. *tractatu* 36. *cap.* 1. *& ſeq. uſque ad* 7. Reginaldus etiam *in praxi fori pœnitent. libr.* 25. *tractat.* 6. *ex num.* 486. latè.

Ad num. 1. ibi : *Et reſolutivè dico, &c.*

2 Dominum teneri tradere rem locatam ſi ſit in ejus poteſtate, aliàs verò ſi fuerit perempta abſque ejus culpa; diſſolvi contractum ab utraque parte, ut *hîc* reſolvitur, docent Donellus *commentarior. juris lib.* 13. *cap.* 7. ubi benè explicat, Cardinalis Tuſchus *littera L. concluſione* 414. *&* 420. Petrus Gregorius *in ſyntagm. lib.* 27. *cap.* 1. ubi de perſonis quæ locare poſſunt: *& cap.*3. *n.* 6. ubi de intereſſe ſolvendo ob culpam locatoris: Pichard. *in principio, Inſtitut. de locatione, & conduct. numer.* 18. ubi etiam addit, quod ſi locator tradit rem alio tempore, quam convento non liberatur, quia alia locatio eſt, argumento textus *in leg. ſi uſusfructus* 6. *ff. de uſusfruct. legato*: Caroccius *de locato* §. *de evictione, num.* 4. Guzman *in tractatu de evictionibus. quæſt.* 24. *numer.* 5. *& per totam* ubi latè agitur de obligatione locatoris; & quomodo, & quando ad intereſſe teneatur, ob non impletum contractum; *& n.* 18. cum Caroccio *dicto* §. *de evictione, num.* 20. & aliis, tradit, quod non poteſt reſtaurari in ſequenti tempus præteritum, de quo etiam Tiraquellus *in repetitione, leg. boves, num.* 63 Guttierrez *lib.* 4. *practicarum, quæſt.* 52. *num.* 14. Morla *in emporio, hoc titulo, n.* 21. *&* Salgado *de protectione* 4. *parte, cap.* 11. *num.* 54. & D. Larrea *allegatione fiſcali* 18 *num.* 1. ubi alios refert, & latè exornat quaſi *per totam.*

Ad numerum 2. ibi : *Si verò res ſit ab alio* 3
evicta, &c.

Conductor habet actionem contra locatorem pro intereſſe, cui ſatisfaciet tradendo aliam rem æquè idoneam quando conductori non licuit re locata uti abſque culpa locatoris, quia evicta fuit, ut hîc reſolvitur : ita docent Caballin. *de eviction.* §. 4. *in fine*, Caroc. *de locat. & conduct.* 4. *part. quæſt.* 17. *& titul.* 80. *paragraph. de evict. n-* 4. & licet aliqui negent evictionem locum habere in locatione, communis tamen opinio eſt eam locum habere, ut docet Guzman *de evictionibus, quæſt.* 24. *num.* 1. *&* 2. *ubi numeris ſequentibus*, comprobat latè reſolutionem noſtri Gomezii, & quare venditor non poſſit tradere emptori rem æquè idoneam, locator verò ſecus: & latè exornat deciſionem text. *in leg. ſi quis demum, ff. de locato*, & melius *in quæſt.* 17. *per totam* : quod etiam facit eruditè comprobans reſolutionem noſtri Gomezii, & explicans dictum textum, Brito *in tractatu de locato & conducto*, §. 1. *in rubrica*, 2. *part. num.* 3. *& ſequent.* quem omnino videas, Donellus *commentar. juris, lib.* 23. *cap.* 7. Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputat.* 493. *num.* 6. *& per totam*, vide Barboſam *in l. ſi alienam, ffi. ſoluto matrimonio, ex num.* 75.

Ibi : *Et idem eſt in fidejuſſore, &c.*

Quod fidejuſſorem, vel pignus promittens, ſatisfaciat, dando æquè idoneum, ut hîc reſolvitur, docent aliqui apud Pinellum *in l.* 2. *Cod. de reſcindenda vendition.* 2. *parte, cap.* 1. *n.* 21. *& ſeq.* ipſe tamen in pacto juris contrarium putat verius in pignore, imo quod creditor non cogatur aliud pro alio accipere, quamvis attenta æquitate aliud tentari poſſit, ita, etiam pro negativa ſententia, eum refert, & ſequitur Rodriguez *in tractatu de redditibus, lib.* 2. *quæſt.* 16. qui etiam quantum ad fidejuſſorem, negant creditorem eſſe compellendum alium pro alio accipere; licet ipſe Pinel. diſtinguat inter fidejuſſorem nondum acceptum, ſed tantum promiſſum; & inter fidejuſſorem jam acceptum: ut primo caſu, alium æquè idoneum recipere debeat creditor, ſecus in ſecundo: eos vide, & Morlam *in emporio, titulo* 8. *quæſt.* 16. & Caſtillo *libr.* 4. *controverſiarum, cap.* 10. *n.* 56. *&* 57. qui etiam cum negativa manet, de quo etiam vide Larream *deciſion. Granatenſ.* 22. *n.* 2. *&* 15. *& in alleg. fiſcali* 40. *n.* 22. *qui in dicta deciſ.* 22. *ex n.* 14. Pinellum contra noſtrum Gomezium ſequitur, & reſpondet textibus in contrarium adductis aſſerens, nec pignus, nec fidejuſſorem alium pro alio accipere debere creditorem: vide etiam infrà *cap.* 13. *n.* 19. *verſ. Adde Guttierrez.*

Ad numerum 3. ibi : *Adde tamen quod ſi res* 4
locata, &c.

Si domus non poſſit habitari abſque culpa locatoris ob peſtem, vel propter malos ſpiritus, locator non tenetur ad intereſſe, nec conductor ad penſionem, ita reſolvit noſter Gomezius: & docet Pariſius *conſ.* 38. *&* 40. Cardinalis Tuſchus *littera L. concluſ.* 421. *ex n.* 51. *& littera C. concluſione* 607. *&* 613. *&* 615. ubi materiam latiſſimè declarat per ampliationes, & limitationes, quando ſcilicet conductor non poteſt uti re conducta abſque culpa locatoris, de quo etiam Covarruvias *in practicis, cap.* 30. Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 518. ubi etiam quid ſi conductor non poſſit uti ipſa re caſu fortuito

tuito ex parte ipſius conductoris ? Oſualdus ad Donel. *lib.* 13. *cap.* 8. *lit. C.* Petr. Gregor. *in ſyntagm. lib.* 27. *cap.* 1. *ex n.* 12. optimè etiam idem Covarruvias *lib.* 4. *variar. cap.* 26. ubi explicat latè an liceat conductori à domo migrare ex eo quod tetris imaginibus, & nocturnis illuſionibus inquietetur; Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſp.* 493. Gironda *de gabellis* 2. *part.* §. 1. *n.* 42. & præter eos Barboſa *in collectan. cap. propter ſterilitatem, n.* 24. Menochius *de recuperanda poſſ. remedio* 10. *n.* 95. Cancerius *variar.* 3. *part. cap.* 6. *ex n.* 85. latè Guzman. *de evictionibus, quæſt.* 24. *ubi ex numer.* 27. latiſſimè explicat materiam exceptionis implementi non ſequuti, quæ hoc caſu competit conductori, amplians, & declarans Morla *in emporio*, 1. *part. tit.* 10. *in præmiſſis, n.* 28. *ubi n.* 20. *& ſeq.* poſt Menochium *de arbitrariis, caſu* 440. declarat per tres concluſiones ad quid teneatur locator, ſi conductor re uti non poſſit, & frui; eum videas, *& num.* 23. explicat *l.* 1. *&* 2. *titul. de las condiciones generales, l.* 9. *Recop.* [de quibus etiam infrà *num.* 22.] vide etiam Cancerium *ſuprà*, & Gratianum *diſceptationum, cap.* 376. *numer.* 2. & D. Larream *allegatione fiſcali* 17. *num.* 5.

Ibi, *Quartò infero, &c.*

6 Famulum, qui aliquo tempore fuit infirmus, non poſſe petere ſalarium pro illo tempore; ut *hîc* reſolvitur, probant Covarruvias *libr.* 3. *variarum, cap.* 23. *num.* 8. Gomezius *in regula Cancellariæ de infirmis reſignationibus, quæſtione* 9. *verſic.* 45. Azevedus *in leg.* 6. *titul.* 15. *lib.* 4. *Recopilat. n.* 19. Guttierrez plures referens *lib.* 4. *quæſtione* 52. *num.* 23. *ubi num.* 14. *& ſeq.* agit, an poſſit famulus poſtea implere tempus, quo ægrotavit [de quo videas Valaſcum *conſultatione* 155. *ex num.* 4. Salgad. *de protect. Regia*, 4. *part. cap.* 11. *ex n.* 54. D. Joſeph. Vela *diſſertat. Hiſp.* 20. *ex num.* 44.] & an dominus poſſit recuperare expenſas quas fecit in eo curando, Filliucius *in ſumma, tom.* 2. *tract.* 36. *cap.* 6. *n.* 109. Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis, libr.* 25. *cap.* 40. *num.* 517. Bolanus *in Curia Philip. ſecund. parte*, §. *navigantes, ex n.* 33. Cevallos *quæſt.* 288. ubi communem contra communem appellat, & quamplures Doctores pro contraria parte adducit Hermoſilla *in l.* 7. *titul.* 2. *parte* 5. *gloſſa* 1. *num.* 3. ubi plures refert contra alios, & etiam addit, quod magiſtro ſcholarium, ſeu hæredibus ejus debetur integrum ſalarium, ſi ante annum decedat: ex Avilleſio *in cap.* 1. *prætor. verb. Salario, num.* 19. *per leg.* 4. *titul.* 31. *part.* 7. & quod Prætori infirmo debetur integrum ſalarium etiam pro tempore infirmitatis; item docet cum Flores de Mena *quæſt.* 8. §. 2 *num.* 18 *&* 19. & aliis quod ſi dominus expellit famulum antequam tempus adimpleat, quo ſervire promiſit, illi debetur omne ſalarium, niſi ſtatim inveniat alium dominum cui ſerviat; Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputatione* 505. *per totam*; ubi alia plura de famulis; & quid ſi alteri locet operas ſuas, antequam impleat tempus cum priori domino, vel poſtea quam ab eo receperit ſtipendium, vel veſtitum? Brito *in tract. de locato, & conducto, in cap. propter ſterilitatem, n.* 26. *ubi n.* 27. limitat præterquam in medico, Avocato, & Doctore, quibus integrum ſalarium deberi aſſerit, quia illis ſalarium deberi, [ait] pro operibus, & labore, non tam ratione mercedis, quam remunerationis gratia; qua non operas ſerviles, ſed liberales exercent: *& numeris ſequent.* latè diſputat de veritate hujus reſolutionis: eum videas, & Morlam *in emporio, tit.* 2. *quæſt.* 28. *per tot.*

Ibi: *Item quæro, &c.*

Penſionem locationis debere eſſe in pecunia numerata, reſolvit hîc noſter Gomezius, & ita docet Mantica *de Tacitis conventionibus, lib.* 5. *titul.* 2. *n.* 25. *& ſequent.* ubi etiam ait, quod ſi quis locavit fundum pro certa quantitate tritici, vini, olei, vel alterius ſpeciei, eſt contractus innominatus ſimilis locationi, & conductioni, & eadem æquitatis ratione debet regi, & quod etiam locatio dici poteſt; licet ſecus ſit, ſi non certa quantitas frumenti, vini, & olei, &c. danda ſit, ſed quota; tunc enim non eſt locatio, ſed ſocietas: & ita etiam tenent plures relati à Pinello *in rubrica Codic. de reſcindenda venditione*, 2. *parte, capit.* 3. *ex num.* 28. & à Menchaca *libr.* 3. *uſufrequent. cap.* 53. Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputat.* 488. ubi ponit ſimilitudines inter hunc contractum, & venditionem. Laſarte *in tractatu de decima venditionis*, & alii, Parladorius *tom.* 3. *quotidian. differentia* 79. *cap.* 1. ſed hæc difficultas maximè controverſa eſt, ut videri poteſt per Pichardum *in principio Inſtitut. hoc titul. ex num.* 25. ubi poſtquam plures pro utraque parte adduxit tandem *num.* 30. diſtinguit hoc modo, nempe, quod aut locatio conſiſtit in faciendo, aut in utendo, hoc eſt; aut in facto hominis, aut in uſu rei, & quando conſiſtit in facto hominis, neceſſarium eſſe ait, quod merces conſiſtat in pecunia numerata, ut ſit locatio: quando verò conſiſtit in uſu rei, tunc non eſſe neceſſarium, quod interveniat merces in pecunia, ſed ſufficere in alia re, eum vide, *ibi*: *& in paragraph. item is, Inſtitut. quibus modis re contrahitur obligatio, n.* 71. & Britum *in rubrica de locato & conducto, prima parte, paragraph.* 4. *ex n.* 54. & Morlam, *in emporio, titul.* 19. *num.* 5. & Reginaldum *in praxi fori pœnitentialis lib.* 25. *tractatu* 6. *num.* 501.

Antequam autem ex *hoc numero* diſcedamus, adverte quod in conductoribus redituum regalium aliud ſtatutum eſt in *Jure*, ſi in conductione læſi fuerint, vel ob caſum fortuitum eis non gaudeant, de quo, & de conductoribus bonorum civitatis, vel villæ, & de emptore, paſcuorum publicorum videndus eſt latiſſimè Guttierrez *in tractatu de gabellis, quæſtione* 136. *per totam, & quæſtione* 137. ubi alios refert & Morla *in emporio, dicto titul.* 10. *in præmiſſis, num.* 23. & Carlevallius *de judiciis, tom.* 2. *titul.* 3. *diſputatione* 20. Parexa *de inſtrumentorum editione, tit.* 5. *reſolutione* 3. *ex num.* 44.

Ad numerum. 4. ibi: *In quo articulo breviter* 5
dico, &c.

Si res utenda, & fruenda tradatur abſque pretio, cenſetur locata pro pretio conſueto, ſi verò illa res non ſolebat locari, nec de pretio conſueto appareat, non erit locatio, ſed agetur actione *præſcriptis verbis*, ad juſtum pretium: ita reſolvit *in præſenti* noſter Gomezius, & docet Mantica *de Tacitis conventionibus libro quinto titul. ſecund. ex numero* 12. ubi ait quod non intelligetur contracta locatio, ſi facta fuerit pro mercede, de qua poſtea convenerint; nec etiam ſi fiat pro mercede, quæ juſta erit, vel quæ bono viro videbitur: ex textu *in leg. ſi tibi polienda, ff. de præſcriptis verbis, & in leg. ſi merces, ff. locati, & conducti*: *& num.* 15. docet quod ſalarium ſolitum tacitè intelligitur conſtitutum ei qui eligitur ad aliquod miniſterium: *& numeris*

numeris ſequentibus, id benè explicat: & *numero* 37. aſſerit quod ſi teſtis deponat ſimpliciter de effectu abſque certa quantitate, non probat locationem, de quo etiam Maſcardus *de Probationibus littera L. concluſione* 995. *per totam*, Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis*, *libr.* 25. *numero* 554. Aviles *in capit.* 1. *prætorum*, *verbo*, *Salario*, ubi alia; Gratianus *regula* 428. *numero* 5. Noguerol. *allegatione* 5. *numero* 15. *& allegatione* 33. *ex numer.* 52. Pichardus *in principio*, *Inſtitut. de locatione*, *& conductione*, *numero* 21. *& in* §. *qua de cauſa*, *eodem titulo quaſi per totum*, *ubi numer.* 7. infert, in mularum locatione conſuetam mercedem eſſe intelligendam, præter quam ſi ſit taxata; & alia: item Morla *in emporio*, *titul.* 10. *in præmiſſis*, *numero* 7. ubi probat, quod nulla contrahitur locatio, & conductio; ſed contractus innominatus, ſi in contractu convenerint partes pro pretio quod poſtea aſſignaverint, quia merces certa non eſt: quod etiam docet Pichardus *ſuprà*, *& numero* 6. aſſerit idem Morla, nullam eſſe locationem, ſi merces in arbitrium Tertii conferatur, & Tertius non arbitretur; Molina *de juſtitia*, *tomo ſecundo diſputatione* 487. Scaccia *de commerciis*, §. 3. *gloſſa* 3. *numero* 2. Gregorius *in l.* 75. *titulo* 18. *partita* 3. *gloſſa* 4. ubi de modo ſolvendi ſalarium; Bolanus *in Curia Philippica*, §. *nauigantes*, *ex numero* 33. & latè Cævallos *quæſtion.* 288. *ex numero* 5. ubi plures alios refert: *& num.* 7. advertit, quod ſi famulus fuerit affinis vel domini conſanguineus, nullum ei ſalarium præſtari debet mortuo domino, quia nec ipſe, nec dominus circa conſanguineos ſolent operas locare de conſuetudine; quod eſt neceſſarium ut debeatur ſalarium: & ibi, *numeris ſequentibus* alia tradit de ſalariis Advocatorum, & quod ſi nihil à principio actum fuerit, debet Judex ſalarium conſtituere arbitrio boni viri: Tuſchus *littera S. concluſione* 12. & D. Larrea *deciſion. Granatenſ.* 83. *num.* 10. ubi quod ſalarium debet præſtare, qui mandat aliquid facere, niſi alicujus culpa mandatum fieret, quia tunc ille ſalarium ſolvere debet; Filliucius *in ſumma*, *tom.* 2. *tractatu* 36. *capit.* 6. *num.* 110. Cancer. *variarum* 2. *parte*, *cap.* 14. *numer.* 111. *& ſequent.* latè, Suarez *in proœmio legum fori*, *n.* 14. ubi quod ſalarium conſuetum intelligitur quod de proximo fuit conſuetum, Vincent. Caroccius *in tractatu de locato & conducto*, 1. *parte*, *quæſt.* 3. *& quæſt.* 8. ubi de mercede & pretio conſuetudinario; de quo etiam latè Hermoſilla *in l.* 56. *titulo* 5. *partita* 5. *gloſſa* 6. *ex n.* 129. omnino videndus, ubi etiam latè diſputat, quod pretium ſit juſtum, & latiſſimè omnes difficultates reſolvens circa certitudinem pretii, & an illud debeatur, & quando, & quid in ſalariis famulorum qui ſine pretio ſervierunt? Brito *in tractatu de locato & conducto*, *in rubrica*, *prima parte*, §. 4. *per totum*, & Menochius *de arbitrariis*, *caſu* 515. ubi latè de ſalario famuli quando non fuit conventum inter partes, de quo etiam Parexa *de inſtrumentorum editione*, *tit.* 5. *reſolutione* 6. *ex n.* 2. poſt Flores de Mena *quæſt.* 8. §. 2. & Gratianum *diſceptation. c.* 257. & de ſalario Medici, Advocati, & aliorum, latè Parladorius *tomo* 3. *differentia* 130. *ubi* §. 9. quod minori decem annorum cum dimidio non debetur ſalarium; de quo etiam vide Narbonam *de ætate*, *anno* 14. *quæſt.* 22. ubi probat uſque ad pubertatem ſalarium non deberi.

6 Ad numerum 5. ibi: *Et breviter*, *& reſolutivè dico*, *&c.*

Finita locatione poſſe dominum locare rem ſuam cui voluerit, nec eſſe præferendum antiquum conductorem, ut *hîc* reſolvitur, docent Tuſchus *littera L. concluſione* 422. *numero* 22. *& per totam*, ubi ampliat, & limitat: Barboſa *in l. ſoluto matrimonio*, *ſecunda parte*, *numer.* 25. Caroccius *de locato*, *parte.* 3. *de libertate*, ſuper materia, Textus *in l. ne cui*, *quæſtione* 1. ubi etiam de privilegio Scholaris in hoc, de quo etiam meminit noſter Gomezius, Valaſcus *de jure emphyteutico*, *quæſtione* 24. ubi etiam agit de materia Text. *in l. congruit*, *Codice de locatione prædior. civit. lib.* 11. & alii plures relati per Gratianum *diſceptation. cap.* 357. *per totum*, ubi etiam agit, quid in emphyteuſi? & quod Scholaris præferatur; *& numer.* 23. ubi quod antiquus conductor cogitur in conductione perſeverare, ſi antea maximos fructus percepiſſet, propter quos res tanti locari non poſſet: Cævallos *quæſtione* 746. *ex numer.* 62. ubi etiam probat cum aliis pluribus deciſionem Text. *in dicta leg. congruit*, habere locum in conductionibus publicis *del abaſto de las carnicerias*, *y panaderias*, *tabernas*, *y las de mas*: & etiam in rebus Eccleſiæ; in illis enim adminiſtratores debent præferre antiquum conductorem, eum vide, & Gratianum *cap.* 715. *numer.* 20. ubi etiam de conductore Eccleſiæ, Parladorius *tomo* 3. *quotidianar. differentia* 109. §. 1. *ex numero* 7. ubi etiam quid in emphyteuſi? & in locatione rei privatæ? & quod in ea non habeat locum Text. *in dicta leg. congruit.* Fachinæus *controverſiarum juris*, *lib.* 1. *cap.* 100. Molina *de juſtitia*, *tomo* 2. *diſputatione* 498. *numer.* 3. Gironda *in tractatu de Gabellis*, *ſecunda parte in principio*, *numer.* 8. & ut in uno tibi plures referam, videas omnino D. Joſeph Vela *diſſertatione Hiſpalenſi* 12. *per totam*, *ubi numer.* 7. probat contra alios plures, quod primus conductor qui ante finitam locationem prorogationem ejus obtinuit etiam verbalem, præferendus eſt ſecundo ſcripturam habenti: & bene explicat Text. *in l. ne cui Codic. hoc titulo*, in quo fundatur præſens reſolutio: & iterum *in diſſertatione* 13. ubi etiam latiſſimè explicat, & declarat dictam reſolutionem noſtri Gomezii *in præſenti*, & eam comprobat contra alios plures: *& diſſertatione* 14. ubi diſſerit an virtute inſtrumenti facti in favorem ſecundi conductoris, poſſit expelli primus? *& diſſertatione* 15. ubi an emphyteuſis debeat renovari proximioribus cognatis ultimi poſſeſſoris? quod etiam proſequitur *diſſertatione* 16. & denique *in diſſertatione* 17. latè diſputat de conductore rerum Fiſcalium, vel publicarum, & quod præferatur alteri pro eodem pretio; eum videas: de quo etiam Guttierrez *de Gabellis*, *quæſtione* 140. Sed quatenus ad Regalium reddituum conductores noviſſimè D. Franciſcus de Amaya *in leg.* 1. *Codice de fide*, *& jure haſtæ Fiſcalis*, *ex numero* 26. contrarium probat, imò non procedere deciſione *dictæ leg. congruit*: quem videas.

Circa deciſionem autem Text. *in cap.* 1. *de locato & conducto*, ubi ſcholaribus conceditur privilegium, quòd præferantur in domibus quas habent conductas novis conductoribus, videndi ſunt Gratianus *diſceptationum capite* 357. *numero* 24. Cenedus *in collectanea* 36. *ad Decretales*, Barboſa *in leg.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, *parte* 7. *ex numero* 51. & alter Barboſa *in colle-*

ctanea dict. cap. 1. *de locato & conduct.*, qui alios quam plurimos referunt, & Brito latiſſimè *in tractatu de locato, & conducto, in ampliſſimis commentariis, ad dictum cap.* 1. ubi etiam de conductore rerum publicarum, D. Joſeph Vela *dicta diſſertatione* 13. *Hiſpalenſi, num.* 39. *& vide l.* 5. *tit.* 31. *partita* 2.

Item adde, quod Judex poteſt compellere ad locationem, ſi quis ex officio hoc habeat: Aviles *in cap.* 17. *prætor. verbo, A razonables precios, & cap.* 8. *verb. Dineros, numer.* 5. ubi quod compellit ad locationem domus pro habitatione ipſius Judicis.

Ad numerum 6. ibi: *Et reſolutivè dico quod ſic, &c.*

7 Ex quatuor cauſis expreſſis *in leg. æde, Codic. hoc titulo,* poſſe expelli conductorem, ut hîc reſolvitur, notum eſt: & quod attinet ad primam cauſam, nempe quando conductor non ſolvit penſionem, ita docent, & explicant Tuſchus *littera L. concluſione* 417. *ex numero* 28. *& concluſione* 381. *numer.* 7. *&* 12. ubi quod lite pendente ſuper expulſione, non poteſt propria authoritate expelli, Valaſcus *de jure emphyteutico, quæſtione* 21. *numer.* 8. *& per totam, & quæſtionibus ſequentibus,* Menochius *de recuperanda poſſ. remedio* 5. *ex numero* 44. ubi etiam an hoc caſu poſſit conductor expelli propria authoritate, Valdeſius ad Suarez *in leg. poſt rem judicatam, limitatione* 7. Scaccia *de commerciis, §.* 1. *quæſtion.* 1. *numer.* 359. Guttierrez *lib.* 2. *canonicarum, cap.* 18. *numer.* 62. Cujacius *novella* 7. *ad medium:* Pichardus *in §. adeo autem, Inſtitut. hoc titulo, numero* 50. *&* 53. ubi quod conductor expulſus ob non ſolutionem, non amittit meliorationes; in quo differt ab emphyteuta: & latiùs *in §. actionum, Inſtitut. de actionibus, quæſtione* 17. *ex numer.* 8. & maximè *num.* 24. *&* 25. *ubi numer.* 28. aſſerit quod ſi conductor vel emphyteuta per luſtra ſolvit penſionem, requiritur ceſſatio per duo luſtra; quod ſi per menſes ſolutio facienda eſt, & conductio facta fuit per quadriennium, aut quinquennium, ceſſatio biennii requiritur: *& num.* 26. addit ſupradicta procedere, etiamſi appoſitum fuerit pactum de non expellendo: *& num.* 27. ait, in hoc Regno ſervandam eſſe deciſionem Text. *in l.* 4. *&* 5. *titul.* 8. *parte* 5. eum vide *ibi; & in manuductionibus ad proxim.* 2. *parte, §.* 2. *numer.* 22. Cancerius *variarum* 1. *parte, cap.* 14. *ex num.* 6. Reginaldum *in praxi fori pœnitential. lib.* 2. *num.* 509. *& ſeq.* Molinam *de juſtitia, tom.* 2. *diſputatione* 499. *ex num.* 2. ubi etiam addit dictam reſolutionem obſervandam, etiamſi appoſitum fuerit pactum de non expellendo cum juramento, Barboſa *in l.* 8. *§. fin. ff. ſoluto matrim. n.* 69. *& ſeq.* ubi quod conductor expulſus repetit expenſas utiles, & pro eis retinet ipſam rem; de quo etiam Molignatus *in tractatu de retentione numero* 280. vide etiam Britûm latiſſimè *in tractatu de locato, in cap. propter ſterilitatem, §. verum, en numer.* 22. *uſque ad finem:* & Barboſam *in collectanea ad eundem cap. num.* 44. *& ſeqq.* qui extendunt dictam concluſionem ad ſcholarem conductorem; ſi enim tempore debito non ſolvat, expelli poteſt, tanquam ſi non eſſet privilegiatus, & Villadiegum *in ſua politica, cap.* 8. *ex num.* 114. Farinacium *quæſt.* 175. *n.* 112.

Circa ſecundam etiam cauſam hîc à noſtro Gomezio conſideratam, vide omnes *ſuprà* citatos, qui eam latè proſequuntur: maximè Tuſchum, *dicta concluſione* 417. Barboſam *in dicto cap. propter ſterilitatem, §. verum, numer.* 31. ubi notat, quod ſi eadem neceſſitas aderat tempore locationis, conductor non poterit expelli, quia neceſſitas debet eſſe improviſa, & non cogitata, ut docet Valaſcus de jure emphyteutico *quæſtione* 22. Anton. Gabriel *in communibus, lib.* 3. *titul. de locatione, concluſione* 3. *per totam,* ubi quatuor limitationes adducit, Mieres *in tractatu, de majoratu,* 1. *parte, quæſt.* 60. *numer.* 5. ubi rectè docet contra alios, quod etiamſi fuerit appoſitum pactum de non expellendo conductorem, adhuc ob propriam neceſſitatem poteſt expelli, de quo etiam Menochium *de arbitrariis, lib.* 2. *caſu* 78. Guttierrez *de juramento,* 1. *parte, c.* 37. Vincentius Caroccius *de locato & conducto,* 4. *parte, fol. mihi* 89. *& ſequent.* & alii quos refert & laudat Caſtillo *lib.* 4. *controverſiarum, capit.* 38. *numer.* 12. Gratianus *diſceptat. forenſ. capit.* 149. *numer.* 16. ubi an ſucceſſor univerſalis, vel particularis, poſſit conductorem expellere ob neceſſitatem? *& tomo* 3. *cap.* 534. ubi quod è contra conductor poſſit diſcedere à re conducta ex cauſa, ſicut locator, *& tomo* 4. *cap.* 740. latè Cæval. *quæſt.* 756. *ex numer.* 40. ubi quod non obſtante pacto de non alienando cum hypotheca generali, vel ſpeciali ipſius rei locatæ, adhuc ad propriam domum revertere poterit Dominus ex cauſa neceſſaria, & quid ſi adſit pactum de non expellendo conductorem? & addit cum aliis, quod ſi conductor ſit Officialis Sanctæ Inquiſitionis, Scholaſticus, Judex, Doctor, vel Advocatus, tunc etiam ſi Dominus vellet revertere ad domum locatam in caſibus ſibi permiſſis, non erit audiendus, quia in concurſu privilegiorum melior eſt conditio poſſidentis; quod etiam docet Barboſa *in dicto capit. Propter ſterilitatem, in collectan. num.* 27. *ubi ex num.* 22. ampliat, & limitat dictam reſolutionem, & docet quod etiam procedet, ſi Dominus domo indigeat ad habitationem patris, vel avi, filii, aut fratris, & quod etiam procedit è contrario in conductore, ut ob cauſam poſſit diſcedere è domo, & limitat non procedere in ſucceſſore, nec quando Dominus promiſit non expellere durante conductione, (de quo jam diximus) nec quando fuit facta locatio ad longum tempus, putà decennium, vel ultrà, quia tunc non poterit expelli conductor: eum vide, & Morlam *in emporio, titul.* 10. *in præmiſſis, numer.* 20. Cancerium *variarum,* 1. *parte, capit.* 14. *numer.* 10. ubi quod ſi Dominus conductorem expellat ratione proprii uſus, & ſtatim ab ea recedat, cenſetur in fraudem feciſſe, & teneatur ad intereſſe, vel reponere conductorem in re conducta, ex Textu *in leg. ſi quis domum, ff. locati: & numer.* 18. ubi quod pactum non expellendi intelligitur etiam ad propriam habitationem, Pichardus *in dicto §. actionum, quæſtione* 17. *num.* 29. ubi ait, cauſam ſufficientem eſſe ad expellendum conductorem, ſi filius locatoris fiat miles, Doctor, aut Presbyter: & *numero* 30. addit, quod & ſi pro obſervatione contractus domus ipſa locata obligata fuerit, conductorem poterit expellere Dominus, ſi propriis uſibus eam neceſſariam habeat, præter quam ſi Dominus poſt locationem alteri donavit, aut vendidit, nam tunc donatarius, aut emptor, non poterunt conductorem expellere propter jus hypothecæ quod habet; etſi ea egeant pro ſuis uſibus: de quo vide Barboſam latè *in leg. ſi filiofamilias, §. finali, ff. ſoluto matrimonio, ubi ex num.*

numer. 34. latè agit an poſſit expelli conductor, ſi adſit pactum de non expellendo cum hypotheca? Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis, lib.* 25. *ex num.* 510. Brito *de locato & conducto, in cap. propter ſterilitatem*, §. *verum, ex n.* 6. ubi latiſſimè omnes difficultates proſequitur, & explicat, quos omnino videas: *& ibi num.* 8. docet hoc jus expellendi conductorem ob propriam neceſſitatem non habere locum in primo conductore qui domum relocavit alteri; vide etiam Souſam *in dicto* §. *actionum, num.* 105.

Item, quid ſi Dominus egeat doliis ſuis ad vinum infundendum, ſi alius ea habeat occupata cum vino, vel oleo empto, vide Gregorium *in l.* 24. *titul.* 5. *partita* 5. *gloſſa* 7. *&* 8. & Bolanum *in Curia*, 2. *parte*, §. *venia, numer.* 94. & Hermoſillam *in dicta leg.* 24. *dicta gloſſa* 7. ubi quod debet requirere emptorem coram teſtibus ut vinum aſportet, vel oleum: item quod debeat vendere, vel conducere alia vaſa, ſi ea reperiat, expenſis emptoris, prius quam ad effuſionem perveniatur.

Circa tertiam, & quartam cauſam expellendi conductorem, videndi ſunt ipſimet Doctores *ſuprà* allegati, qui eas latè explicant, & præter eos Menochius *de arbitrariis, caſu* 78. *& ſequentibus*, Ubaldus *in tractatu de duobus fratribus, octavo parte, numero* 34. Valaſcus *de jure emphyteutico, quæſtione* 23. Tuſchus *littera E. concluſione* 658. *numero* 29. Souſam *in repetitione*, §. *actionum, cap. de locato, ex num.* 104. ubi inter alia *nu.* 105. ait, quod facultas expellendi conductorem ob propriam neceſſitatem, habet etiam locum contra colonum prædii ruſtici, adverſus noſtrum Gomezium (quod non placet) Caſtillo *de uſufructu, cap.* 24. *num.* 27. ubi quod conducens plures res, ſi una abutatur perdit omnes, vide etiam Menochium *de recuperanda poſſ. remedio* 5. *ex n.* 44.

An autem cauſa ceſſante reintegretur contractus? vide Tiraquellum *in tractat. ceſſante cauſa, n.*103. & latiſſimè Britum *in dicto* §. *verum:* Souſam *in* §. *actionum, cap. de locato, num.*119. D. Joſeph. Vela *diſſertation.* 10. *n.* 45.

Conductor ſi habet meretrices in domo conducta poteſt expelli: ita docet cum aliis Morquecho *in tractatu de diviſione bonorum, libro* 2. *cap.* 7. *num.* 13. Barboſa *in collectanea dicto cap. propter ſterilitatem, numer.* 35. *ubi numer.* 36. limitat, præterquam ſi domus eſſet juxta lupanar, vel ad talia eſſet conſueta; & ob eandem cauſam ipſum Dominum poſſe expelli ex propria domo, probat cum multis ipſe Barboſa *ibidem num.* 39. Farinacius *quæſtione* 144. *numero* 29. ubi etiam quod locans domum lenoni, perdit eam, Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis, libr.* 25. *ex numero* 512. & an ſi conductor expellatur ob prædictam cauſam, vel ſimilem, debeat ei remitti pars penſionis pro rata? idem Barboſa *ibidem. numero* 42. cum Gregorio Lopez, Molina, & aliis diſtinguit; quod ſi Dominus reperit alium conductorem, debet remittere penſionem pro rata temporis, ſecus aliàs, quod ſubintelligit Ægydius, ab eo relatus, quando conductor expellitur ad inſtantiam vicinorum, ſecus ſi ad inſtantiam ipſius Domini: tunc etiam indiſtinctè penſio remittitur; de quo etiam Reginaldus *ſuprà*.

Item expellitur faber malleans juxta domum ægrotantis: Barboſa *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimon.* 7. *part. ex numer.* 57. ubi alia.

Non peccat autem qui domum meretrici locat, dummodo nec principaliter, nec minus principaliter uſum meretricium in domo exercendum intendat, ſed ſolum habitationis uſum; ut cum multis reſolvit Barboſa *in dicto cap. propter ſterilitatem, numero* 18. quod explicat Thomas Sanchez ibi relatus *in ſumma libr.* 1. *cap.* 7. *num.* 20. cum Gregorio de Valencia *ſecunda ſecundæ, quæſtione* 21. *diſputatione* 5. *puncto* 4. præter quam ſi ob loci circunſtantiam aliquis peccatum admitteret, quod non admitteret eo loco non conceſſo: & idem credit ipſe Sanchez, quando in ea domo ratione ſitus, aut alia, eſſet ſpecialis aptitudo ad committenda peccata, quia tunc locans videtur adjuvare, & ideo indiget cauſa excuſanti, verbi gratia, quod non ſit alius conductor: ita etiam docet cum aliis Diana (ſine explicatione tamen Thomæ Sanchez) *reſolutionum moral. prima parte, tractatu* 8. *reſolutione* 41. ubi etiam addit, poſſe locari domum uſurario, *&* 2. *parte, tractatu* 5. *reſolutione* 36. ubi bene explicat; vide etiam Scacciam *de commerciis*, §. 1. *quæſtione* 7. *parte* 2. *ampliatione* 10. *numero* 46. Farinacium *quæſtione* 144. *num.* 29. ubi quod locans domum lenoni, perdit eam.

Ad num. 7. ibi: *In quo reſolutivè dico, &c.* 8

In hæredem tranſire contractum locationis, ut *hîc* reſolvitur; docent Rodericus Suarez *in leg. poſt rem judicatam, ampliatione* 10. *numer.* 46. ubi ait, quod filius hæres patris tenetur ſtare locationi, ſi autem veniat ad Legitimam tantùm per actionem ſupplementi, non tenetur, quia non habetur ut hæres; quod etiam affirmat Gratianus *diſceptationum, tom.* 2. *cap.* 347. *numer.* 45. Alvarado *de conjecturata mente defuncti, libr.* 4. *cap.* 1. *num.* 46. Guttierez *in l. nemo poteſt, numer.*28. Merlinus *de legitima, lib.*3. *titul.*2. *quæſtione* 22. *per totam*, Mantica *de Tacitis conventionibus, lib.* 5. *titul.* 9. *per totum*, ubi bene explicat: *& num.* 3. docet quod ſi minor hæres conductoris repudiet hæreditatem, & poſtea per reſtitutionem revocet abſtentionem, & admittatur ad eam, non recuperat jus conductionis rei jam locatæ alteri poſt repudiationem hæreditatis: *& numeris ſequentibus*, latè agit an fiſcus † teneatur ſtare locationi? Tuſchus *littera L. concluſione* 143. ubi extendit, etiamſi locatio facta fuerit, donec revocetur, quia per mortem non fit revocatio, & ſic tranſibit ad hæredem: ſecus ſi locatio facta fuerit ad voluntatem, vel ad beneplacitum, quia voluntas ad beneplacitum expirat morte, Valaſcus *de jure emphyteutico, quæſtion.* 1. *nu.* 9. *verſiculo, Quod multum confert:* ubi quod in hoc differt ab emphyteuſi, noſter Gomezius *in l.* 40. *Tauri, num.* 84. ubi ejus Additionator Cornejo; Reginaldus *in praxi, libr.* 25. *cap.* 43. *numero* 543. ubi etiam de fiſco: Barboſa *in l. divortio* 8. *ff. ſoluto matrimonio*, 2. *parte, num.* 34. ubi advertit ſupradicta procedere, quando locatur proprietas, ſecus ſi locetur uſusfructus etiam à proprietario, quia tunc morte conductoris expirat locatio; Molina *de juſtitia, tomo* 2. *diſputatione* 489. *numero* 4. ubi etiam bene explicat, & alios refert: & tandem cum noſtro Gomezio limitat, præterquam ſi aliquis † operas ſuas locaverit ad aliquid quod per alium impleri non poteſt, tunc enim eo mortuo contractus non tranſit ad ejus hæredes, quando vero per alium impleri poteſt, etiamſi opificium ſit, tranſit ad hæredem ejus, qui operas promiſit: de quo vide *l.* 9. *titul.* 8. *partita* 5. latè Pichard. *in mor-*

tuo conductore, *Inſtitut. hoc titulo*, *per totum*, ubi etiam bene explicat: *& numero finali* limitat, præterquam ſi in conductione involvatur ſocietas, quæ morte finitur; optimè Brito *in tractatu*, *de locato*, *& conducto*, *in rubrica*, *ſecunda parte*, *§.* 5. ubi etiam agit de fiſco an teneatur ſtare locationi: *& num.* 5. quod filius exiens à ſacris paternis, tenetur ſtare locationi factæ à patre de bonis adventitiis: de quo etiam Pinellus *l. Codice de bonis maternis*, *tertia parte*, *numero* 63. & Gratianus *diſceptationum*, *cap.* 247. *numer.* 45. Gregorius Lopez *in l.* 9. *titul.* 8. *part.* 5. *gloſſ.* 10. ubi quod mortuo, vel ægrotante Officiali, ſeu artifice, poteſt opus impleri per ſubſtitutum æquè idoneum.

9 Ad numerum 8. ibi: *Et certè articulus eſt notabilis*, *&c.*

Et ibi: *Sit prima concluſio*, *&c.*

Mortuo marito, uxorem non teneri præcisè ſtare locationi, ſed tantùm cauſativè, modo, & forma tradita à noſtro Gomezio; docent Covarruvias *lib.* 2. *variarum reſolutionum*, *capite* 15. *numer.* 5. *&* 6. Tuſchus *littera L. concluſione* 418. *ex numero* 55. ubi limitat, Souſa *in §. actionum*, *cap. de locato*, *ex num.* 26. Cancerius *variarum*, *prima parte*, *cap.* 14. *numero* 30. Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis*, *lib.* 25. *cap.* 43. *nu.* 537. Mantica *de Tacitis convention. lib.* 5. *tit.* 10. *numer.* 13. *ubi etiam num.* 9. docet quod è contrà, maritus non tenetur ſtare locationi factæ per uxorem; præterquam ſi maritus non ignoravit rem ſibi promiſſam ex cauſa dotis, eſſe locatam: de quo etiam Surdus *deciſ.* 52. *& deciſ.* 299. & Barboſa aliter ſentiens *in leg. ſi filiofamilias* 26. *§. finali*, *ff. ſoluto matrimonio*, *numero* 25. *ubi etiam ex numero* 13. comprobat reſolutionem principalem Gomezii, plures rationes ejus referens, & refellens: *& l.* 8. *numer.* 23. Laſarte *in tractatu de decima venditionis*, *cap.* 19. *num.* 97. Guttierrez *Canonicarum*, *lib.* 2. *cap.* 8. *ex numero* 39. *ubi numero* 43. etiam cum noſtro Gomezio docet, aliud eſſe in paraphernalibus, in quibus uxor præcisè tenetur ſtare locationi, ut omnes *ſuprà* citati reſolvunt, & etiam Molina *de juſtitia*, *tomo* 2. *diſputatione* 492. *numer.* 2. *&* 3. ubi ſupradictam reſolutionem amplectitur in paraphernalibus, & in dote, nempe quod uxor in paraphernalibus teneatur ſtare locationi præcisè, in dote verò cauſativè: *& num.* 4. agit de locatione facta per uxorem, Cævallos *quæſtione* 636. *numero* 23. Brito *de locato*, *in rubrica*, *ſecunda parte*. *§.* 5. *numer.* 12.

In bonis autem conſtante matrimonio quæſitis, etiam præcisè tenetur uxor ſtare locationi factæ per maritum, cùm per legem ſit legitimus adminiſtrator, ita docet Morquecho *in tractatu de diviſione bonorum*, *lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 19. Gutierr. *lib.* 2. *pract. quæſt.* 130. *num.* 1. Matienzo *in l.* 2. *gloſſ.* 1. *tit.* 9. *lib.* 5. *Recopil. num.* 20. *&* 21.

Ibi, *Secunda concluſio*, *&c.*

Tutor, Curator, vel alius qui plenam habet adminiſtrationem, ſi locet aliquam rem, minor, & alii tenentur ſtare locationi præcisè; ita cum noſtro Gomezio docent omnes *ſuprà* citati, maximè Mantica *de Tacitis conventionibus*, *dicto titulo* 10. *lib.* 5. *num.* 23. Barboſa *in leg. ſi filiofamilias. ff. ſoluto matrimonio*, *§. finali*, *numer.* 2. Guttierrez *lib.* 2. *Canonicarum*, *cap.* 8. *numer.* 42. Molina *de juſtitia*, *dicta diſputatione* 492. *num.* 1. Cancerius *variarum*, *prima parte*, *cap.* 14. Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis*, *lib.* 25. *cap.* 43. *num.* 356. Et plures referens idem Guttierrez *in tractatu de tutelis*, *ſecunda parte*, *cap.* 20. *per totum*, *ubi n.* 6. ampliat, etiamſi locatio duraret ultra tempus quo durat tutela, Tuſchus *littera L. concluſione* 418. & 419. ubi etiam de locatione bonorum Eccleſiæ, Brito bene explicans, *ubi ſuprà*, *dicto §. n.* 3. 5. 7. *& ſequent.* Barboſa *in collectanea cap.* 1. *de ſolutionibus*, ubi etiam de ſucceſſore Prælati.

Ibi: *Tertia concluſio*, *&c.*

Si locator non habet dominium, nec plenam adminiſtrationem, tunc ſucceſſor non tenetur ſtare locationi; ita docent omnes *ſuprà* citati, maximè Tuſchus, & Molina, & Guttierrez *dicto cap.* 8. *& lib.* 1. *cap.* 36. necnon Cancerius *variarum. prima parte. cap.* 14. *numer.* 32. Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis*, *lib.* 25. *cap.* 43. *n.* 5. 8. ubi etiam de beneficiario, Barboſa *dicto §. finali*, ubi etiam de beneficiato, ſucceſſore majoratu, & reliquis omnibus ad hanc reſolutionem pertinentibus; & de locatione rerum Eccleſiæ: *& ibi n.* 24. quod non requiratur probatio quod pecunia ſit verſa in utilitatem Eccleſiæ: *& num.* 26. quod ſi locatio ad longum tempus fiat, requiritur ſolemnitas alienationi neceſſaria, & quod ſucceſſor poteſt exigere à conductore ſolutiones anticipatas prædeceſſori factas, præterquam ſi ceſſerunt in utilitatem Eccleſiæ, *& ibi num.* 98 *& ſequentibus*, agit de conductore civitatis, vel fiſci, (de quo etiam *infrà*, *numer.* 10.) Molina *de primogeniis*, *lib.* 1. *capit.* 21. & optimè explicans Brito *in tractatu de locato*, *& conducto*, *in rubrica*, *ſecunda parte*, *§. n.* 7. ubi bene agit de locatione rerum Eccleſiæ, de quo etiam Merlinus *de legitima*, *lib.* 3. *titul.* 2. *quæſt.* 22. *num.* 10. & ampliat ipſe Brito *ſuprà*, *num.* 8. ad locationem factam adjecta hypotheca pro ſecuritate contractus, & ad locationem factam ad longum tempus, & etiam ad illum qui gravatus eſt in vita reſtituere; in omnibus enim his caſibus ſucceſſor non tenetur ſtare locationi: vide etiam Gratianum *diſceptationum*, *tom.* 4. *cap.* 606. *per totum*, *ubi n. fin.* limitat, ſi anteceſſor deſiit eſſe poſſeſſor facto ſuo, videlicet renuntiatione, tunc enim ſucceſſor (inquit) tenebitur ſtare locationi.

Sed licet hæc ita ſint, quod attinet tamen ad fideicommiſſarium, contrarium tenet Fuſarius *in tractatu de fideicommiſſi*, *quæſt.* 526. cum Marzario *in epitome de fideicommiſſis*, *quæſtione trigeſima nona*, Caroccio *in tractatu de locato*, *titulo de ſucceſſore*, *quæſtione decima*, Peregrino *eodem tractatu*, *articulo quadrageſimo*, *numero nonageſimo ſecundo*, *& ſequentibus*, & aliis *& numero* 4. ampliat ipſe Fuſarius, ſive locaverit primus gravatus, ſive alter fideicommiſſarius, qui debet alteri reſtituere: *& num.* 5. limitat in locatione ad longum tempus, cùm enim ſit ſpecies alienationis, non valet, & per conſequens ſucceſſor non tenetur ei ſtare: à prima tamen opinione non videtur recedendum. Vide etiam Merlinum *de legitima*, *l.* 3. *tit.* 2. *quæſt.* 22.

An autem ſucceſſor beneficii, vel alius, recipiendo penſionem unius anni, cenſeatur ratificare locationem ſequentium annorum? videtur quod non: per Surdum *de alimentis*, *tit. l* 4. *quæſt.* 16. *num.* 30. & iterum de hac materia, *tit.* 9. *quæſt.* 42. *n.* 13. *&* 35. & Caſtillo *lib.* 4. *contr. verſ. cap.* 60. *num.* 63. iterum Surdum *deciſ.* 164.

Et àdde quod uſufructuarius, vel alius ſimilis qui locavit fundum in quinquennium, verbi gratia; ſi antea deceſſit, ut ita non poſſit im-

pleri contractus, hæres ejus ad nihil tenetur: Guttierrez *lib.* 1. *Canonicarum*, *cap.* 36. *n.* 9. 16. *& ſeqq. & num.* 27. *& ſequentibus.*

Advertendum etiam eſt, quod ex locatione facta per maritum, competit uxori actio utilis contra conductorem ſine ceſſione, in compenſationem oneris, ſeu gravaminis, ſtandi locationi per maritum factæ ut dictum eſt; ita Barboſa *in leg.* 8. *ff. ſoluto matrimonio*, *§. non ſolum*, *num.* 18.

10 Ad num. 9. ibi. *Et breviter, & reſolutivè, &c.*

Locationis contractum non tranſire in particularem ſucceſſorem, ut hîc reſolvitur, notum eſt, & ita docent latiſſimè Fachinæus *lib.* 1. *controverſiarum*, *cap.* 88. Gregorius Lopez *in l.* 9. *tit.* 17. *part. prima*, *& in l.* 19. *titul.* 8. *part. quinta*, *gloſ.* 7. Morla *in emporio*, *prima parte*, *titul.* 10. *quæſt.* 2. Mantica *de conventionibus lib.* 5. *tit.* 10. *per totum*, ubi exornat omnes limitationes noſtri Gomezii, & optimè declarat, *& in titulis ſequentibus* agit de omni ſucceſſore, Covarruvias *libr.* 2. *variarum*, *cap.* 15. Suarez *in leg. quoniam in prioribus*, *ampliat.* 20. *num.* 46. ubi an filius teneatur ſtare colono patris? Tuſchus *littera L. concluſione* 418. *&* 420. ubi ponit caſus, in quibus tenetur ſucceſſor particularis ſtare locationi, Tiraquellus *de retractu conventionali*, §. 3. *gloſſ.* 1. Barboſa etiam omnes difficultates reſolvens *in leg. ſi filio* 26. *§. fin. ff. ſoluto matrimonio*, *& in leg. ſi æſtimatis*, *ibid. num.* 14. ubi quod exceptio doli datur contra ſucceſſorem ex cauſa lucrativa; de quo etiam vide Sarmientum *in l. unum ex familia*, *§. ſi de Falcidia*, *num.* 7. & Britum *in rubrica de l. cato*, *ſecunda parte*, §. 5. *numer.* 2. & Guttierrez *libr.* 1. *Canonicarum cap.* 36. *num.* 9. 16. *& ſequentibus*, *& num.* 27. *& lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 2. ubi de legatario, *& per totum caput*, Alvaradum *de conjectura mente defuncti*, *lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 46. *& ſequentibus*, Surdum *deciſione* 52. Valaſcum *de jure emphyteut. quæſt.* 20. *numer.* 19. ubi adducit duas limitationes nempe in emphyteuta, & in conductore ad longum tempus: *& in quæſt.* 29. *numer.* 13. Gratianum *diſceptationum forenſium tom. primo*, *capite vigeſimo*, *num. ſeptimo*, ubi quod è contra conductor non teneatur ſtare emptori (de quo etiam *cap.* 606.) *& cap.* 37. ubi an ſingularis ſucceſſor ex ſententia Judicis teneatur ſtare locationi? & ibi alia: *& tom.* 4. *dicto capit.* 606. ubi quid ſi emptor recepit penſionem, vel colonus ſeminavit fundum, vel cum eſſet ſterilis eum reduxit ad culturam; & alia; de quo etiam Surdus *deciſione* 40. *&* 225. *&* 264. Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib.* 25. *cap.* 43. *ex num.* 534. ubi bene Souſa *in titul. de pactis*, *articulo* 9. *quæſtione* 1. *numero* 14. ubi ampliat; *& in §. actionum*, *cap. de locato*, *ex numero* 26. *& numer.* 108. Rodriguez *de redditibus*, *libro* 2. *quæſtione* 9. *numer.* 61. *& ſequentibus*, iterum Fachinæus *libr.* 11. *cap.* 21. ubi de emente ab Eccleſia, vel fiſco: item Gratianus *diſceptationum tom.* 2. *cap.* 357. *numer.* 43. Cancerius *variarum prima parte*, *cap.* 14. *nu.* 31. *& ſequentibus*, *uſque ad* 48. *& num.* 19. ubi quid ſi intervenit juramentum? *& numer.* 49. ubi quod redimens ex pacto de retrovendendo tenetur ſtare locationi, Molignatus *de jure retentionis*, *numero* 217. *&* 278. *&* 280. ubi quod habet retentionem pro expenſis, & melioramentis, Quintanadueñas *Eccleſiaſticon libro* 2. *cap.* 1. *numer.* 46. iterum Guttierrez *in leg. nemo poteſt*, *ex numer.* 42. iterum etiam Surdus *deciſione* 265. Cævallos omnino videndus *in quæſtione* 756. *numero* 44. ubi an emptor qui ſcivit locationem, teneatur ſtare colono? de quo etiam Gratianus *tom.* 5. *cap.* 864. *numer.* 3. Pichardus *in §. mortuo*, *Inſtitut. hoc titul. & in manuductionibus*, *ſecunda parte*, *præcepto* 2. *numero* 21. D. Larrea *allegatione fiſcali* 43. *numer.* 5. ubi cum Barboſa, & aliis ait, quod colonus non tenetur ſtare emptori, qui non habuit ceſſionem à venditore: & latè de hac materia per *totam allegationem*: *& allegatione* 111. *numer.* 16. ubi de emptore fructuum, an teneatur ſtare colono? poſt Antonium Fabrum *errore* 6. *Decade* 6. vide etiam Caſtillo *de uſufructu*, *capite* 73. ubi an uſufructu finito, proprietarius ſtare debeat colono uſufructuarii? aut è contra, † ipſe fructuarius an proprietarii locationi ſtare teneatur? de quo etiam Oſualdus *lib.* 10. *capit.* 9. *lit. C.* & an deciſio textus, *in leg. emptorem*, procedat in colono Eccleſiæ? Valaſcus *conſultatione* 40. *&* 76. *&* 78. ubi de re hypothecata pro locatione, & alia; & an *dicta lex* procedat in colono Fiſci? ipſe Valaſcus *in praxi partitionum*, *cap.* 28. *numer.* 13. Surdus *de Alimentis*, *titul.* 9. *quæſtione* 43. *numer.* 35. ubi quid in alienatione neceſſaria? de quo etiam Barboſa *ſuprà*, *dicta leg. ſi filio*, *§. finali*, *numero* 1. *Digeſt. ſoluto matrimonio*, *ubi numero decimo*, ait, quod ſucceſſor per tranſlationem juris unius in alium, tenetur ſtare colono; ſecus ille qui ſuccedit per privationem, ſeu extinctionem; Parladorius *quotidianarum tomo tertio*, *differentia centeſima nona §. ſeptimo*, *numero decimo ſeptimo*, Dominus Joſeph. Vela *diſſertatione decima tertia*, *numero quadrageſimo nono*, ubi refert, & non reprobat Sarmientum *libro tertio ſelectarum*, *capite ſecundo*, *numero trigeſimo ſecundo*, dicentem, quod ſi locatio fiat ea lege, ut ipſi domino res ſit obligata, in conſequentiam neceſſariam videtur in conductorem tranſlatum utile dominium, & per conſequens conductor præfertur in ea; *& numer. quinquageſimo ſecundo*, docet ſingularem ſucceſſorem teneri ſtare locationi Principis, Reipublicæ vel Eccleſiæ, ex Pinello *in leg.* 2. *Codice de bonis maternis*, 3. *parte*, *numer.* 68. *illatione* 10. 11. *&* 12. quem videas, & ipſum Dominum Joſeph. Vela *diſſertatione* 20. *numer.* 7. Merlinum *de legitima*, *lib.* 3. *titul.* 2. *quæſt.* 22. ubi an etiam filius teneatur ſtare locationi patris, quando tantum ſuccedit in legitima? & quod conductor Eccleſiæ, mortuo Prælato à quo conduxit, non tenetur ſtare locationi, nec è contra, & alia plura; de quo ſuprà relati, maximè Fachinæus, & Valaſcus, & Dominus Joſeph. Vela: vide etiam Britum *de locato & conducto in rubrica*, *ſecunda parte*, §. 5. *num.* 1. 10. *&* 11. *&* 17. ubi declarat, & explicat, quid in colono partiario; Salgado *de retentione Bullarum*, 1. *parte*, *cap.* 10. *§. unico*, *n.* 83. ubi diſtinguit inter eum qui ſuccedit per tranſlationem, vel extinctionem, ut etiam faciunt aliqui ex ſupra relatis.

Quamvis autem, ut dictum, & comprobatum manet, contractus hic non tranſeat in particularem ſucceſſorem, in aliquibus tamen caſibus retentio competit conductori in re locata. Primus eſt, propter expenſas in re factas, ex Peregrino *de fideicommiſſ. articulo* 50. *numer.* 4. *&* 5. Mareſcoto *variarum libro* 2. *capite* 12. *ex numer.* 1. Caroccio *de locato*, 4. *parte*, *titul. de expenſis*, *numer.* 3. Giurba *deciſione* 63. *numer.* 11. Caldas *de emptione cap.* 27. *nu.* 4. Cancerius *variarum* 3. *parte*, *cap.* 6. *ex numer.* 47. *uſque ad* 84. ubi plura alia; Gratianus *diſceptat. cap.* 442. *numer.* 26.

26. & 27. ubi quod datur actio conductori pro meliorationibus, vel conceditur ſeparatio, ſi commodè fieri poteſt, Barboſa *in l.* 8. *§. fin. ff. ſoluto matrimonio*, *ubi etiam num.* 93. quod tempus ſit inſpiciendum ad æſtimationem meliorationum? Hermoſilla qui plures refert *in l.* 9. *titul. ſecundo, parte quinta, gloſſ.* 3. *num.* 95. *ubi numero* 96. & *ſequentibus*, alios quinque caſus ponit, & comprobat; nempe ſi locator vendidit contra formam pacti, quod conductor poſſit retinere penſionem, & fructus; vel ſi fundum ſeminavit conductor, poteſt eum retinere quoad annum inchoatum adverſus emptorem; & ſimiliter pro pecuniis ab ipſo conductore ſolutis in ſatisfactionem creditorum, ſeu in anticipatam ſolutionem pro futuris annis ex Joſeph. Ludov. *deciſione Lucenſi* 30. *num.* 18. & Giurba *deciſione* 63. *n.* 10. & aliis: vel propter meliorationes à ſe, vel à ſuo amico ipſius contemplatione factas; eum vide, & Molinagnatum *ſuprà*.

Et an ſententia lata contra locatorem noceat conductori? vide Barboſam *in Collectanea cap. cum ſuper, de ſententia, & re judicata: nu.* 21. ubi quod noceat.

Ibi: *Ex quo infertur, quod ſi conductor, &c.*

Si locator obligat rem locatam, vel omnia bona ſua pro ſecuritate contractus, conductor poteſt retinere rem, donec ſibi ſolvatur intereſſe (ut docet Gomez.) probat Guttierrez *in leg. nemo poteſt, ff. de legatis primò, n.* 44. & 45. ubi etiam quid ſi adſit juramentum de obſervando contractum? de quo etiam Brito *in rubrica de locato, 2. parte, §.* 4. *numero* 3. Gratianus *diſceptationum cap.* 30. *numer.* 2. & *cap.* 740. *numero vigeſimo quarto*, ubi quod conventio conductoris, ut non expellatur, non juvat locatorem, ut cogat conductorem ad permanendum, Gregorius Lopez *in l. titul.* 8. *part.* 5. *gloſſa quinta.* Barboſa *in leg. filiofamilias, §. fin. numer.* 32. Mozius *de emptione & venditione, cap. de naturalibus emptionis, numero* 37. Mantica *de tacitis convention. libro* 5. *titulo* 10. *numero* 18. & 19. Caldas *de renovation. emphyteut. quæſtione* 12. *ex numer.* 18. & alii plures in unum congeſti per Dom. Joſeph. Vela *diſſertatione* 20. *numero* 11. & 12. qui rectè taxat Morlam *in emporio, titul.* 10. *quæſtione* 2. *numero* 7. opinantem ad prædictum effectum hypothecam ſpecialem requiri; aliud enim eſt poſſe conductorem rem retinere donec ſibi ſatisfiat de intereſſe, & ad hoc ſufficit generalis hypotheca cum obligatione ſervandi contractum; aliud verò locatorem præcisè teneri obſervare ipſum contractum, & ad hoc ſpecialis hypotheca cum clauſula de non alienando requiritur, ut *infrà* dicetur, & advertit D. Joſeph. Vela *ſupra, n.* 23.

Ibi: *Secundò infertur quod ſi colonus, &c.*

Et ibi: *Tertiò limita, &c.*

De his duabus limitationibus, nempe de conductore ad longum tempus, vel quando inter venditorem & emptorem fuit conventum quod conductor non expellatur, videndi ſunt Gregorius Lopez *in dicta l.* 19. *titulo octavo, partita* 5. *gloſſa final.* Garcia *in tractatu de expenſis, cap.* 14. *numero* 5. Cævallos *quæſtion.* 756. *num.* 32. ubi etiam *numer.* 32. addit quod in his, & aliis caſibus ſimilibus non ſatisfaciet emptor, vel particularis ſucceſſor, ſolvendo intereſſe, ſi magis expediat conductori rem conductam uſque ad finem locationis retinere: & *numero* 38. docet, quod quando aliqua domus locatur in tali ſitu, vulgo, *Caſa en pueſto*, adexercendum aliquod officium; tunc per venditionem talis domus non poteſt tolli, Barboſa *in dict. leg. ſi filio, §. final. num.* 38. & *in l.* 8. *§. ſi fundum, numero* 14. ubi quod conductor fiſci etiam ad modicum tempus acquirit utile dominium, Guttierrez *in dict. leg. nemo poteſt, numer.* 49. & 50. Mantica *de conventionibus, dict. libr.* 5. *titul.* 10. Auguſtinus Barboſa *in Collectanea cap.* 5. *de rebus Eccleſiæ: num.* 10. & ferè omnes citati ſuprà *hoc numero*, qui in eaſdem limitationes conveniunt; quamvis dubitet in conductore ad longum tempus Brito *in dict. §.* 5. *numer.* 8. Quæ autem locatio ſit ad longum tempus? vide ſuprà relatos, & Valaſcum *de jure emphiteut. quæſtione* 29. Sarmiento *libro* 3. *ſelectarum, capite ſecundo circa finem*, & D. Larream *deciſione Granatenſi* 71. *numer.* 11. & *ſequentibus*, ubi an ex ea transferatur dominium? & *allegatione fiſcali* 44. *numero* 6. ubi quod licet emptor teneatur ſtare conductori ad longum tempus, non autem conductor emptori, niſi facta ceſſione à venditore ipſi emptori, & Cancerius *variarum, prima parte, capite* 14. *num.* 26. ubi quod dicitur alienatio, locatio ad longum tempus: & *num.* 27. quod locatio ad decem annos dicitur ad longum tempus, Salgado *in labyrintho parte* 2. *cap.* 26. *numer.* 11. ubi quod pactum ne expellatur conductor, prodeſt illi irrevocabiliter: vide etiam Clarum *§. final. lib.* 5. *quæſt.* 82. *numer.* 4.

Singularem ſucceſſorem teneri ſtare locationi ſi adivit pactum de non alienando, vel non expellendo conductorem, inter eum & locatorem, cum hypotheca ſpeciali ipſius rei, ut reſolvit Gomezius, docent Guttierrez *in leg. nemo poteſt, numero* 43. Barboſa *in leg. ſi filiofamilias, ff. ſoluto matrimonio, §. ultimo, numero* 32. & *ſequentibus*, poſt Covarruviam *libr.* 2. *variarum, capit.* 15. *numer.* 3. & alios plures quos in unum congerit D. Joſeph. Vela *dicta diſſertatione* 20. *numer.* 13. qui etiam eos ſequitur, & Pichardus *in manuductionibus, ſecunda parte, præcepto* 2. *numero* 21. & 23. contra alios, quos refert *ibidem* ipſe D. Joſeph. Vela *numero* 24. Cævallos *quæſtione* 673. & 736. præter quos videndus eſt etiam Rodriguez *in tractatu de redditibus, lib.* 2. *quæſtione* 9. *numero* 59. & Brito *de locato, in rubrica, ſecunda parte, §.* 4. *ex numero* 7. poſt Suarez *in leg. poſt rem judicatam, in declaratione leg. Reg. limitatione* 1. *ex numero* 7. Salgado *de protectione, quarta parte, capite decimo quarto, ex numero* 64. ubi de executione contra tertium poſſeſſorem in hoc caſu.

Ad ſupradicta unum adverte ex Petro Dueñas *in regula* 240. & eum referente Didaco Gomez Bayo *in ſuis Collectaneis, verb. Locatio. numer.* 14. nempe quod ſi majoratus poſſeſſor poſt factam locationem vendat fruitionem majoratus pro ſua vita, talis emptor tenetur ſtare locationi; cujus fundamentum poterit eſſe, quia, ut ait Molina *in tractatu de majoratibus, libr.* 1. *capit.* 21. *num.* 26. locatio ad longum tempus facta per majoratus poſſeſſorem, valet eo modo quo locationes ad modicum tempus: de quo etiam Brito *in dict. §.* 5. *in rubric. de legato*, 2. *parte num.* 8. *in fine.*

Quid ſi fructibus pendentibus res locata, vel in uſumfructum tradita, vendatur, ad quem pertinebunt tales fructus? vide Barboſam *in l.* 8. *ff. ſoluto matrimonio*, 2. *part. num.* 38. *in principio*, ubi docet quod non pertinent ad conducto-

rem,

rem, ſed ad emptorem; quod ſecus eſt in uſufructuario.

11 Ad numero 10. ibi: *Breviter, & reſolutivè dico, &c.*

Fiſcum non teneri ſtare locationi ſi ipſa res locata ſpecialiter confiſcetur, ſecus ſi univerſaliter omnia bona publicentur, vel pars quotitativa eorum, ut hîc reſolvitur, docent Mantica *de Tacitis conventionibus*, *libro* 5. *titulo* 9. *numero* 5. *&* 6. *& titulo* 10. *numero* 14. Guttierrez *in Canonic. libro* 2. *cap.* 8. *numero* 68. ubi probat, quod ſingularis ſucceſſor fiſci tenetur ſtare locationi factæ per fiſcum, ne fiſcus ad intereſſe teneatur: quod etiam ex multis extendit ad ſingularem ſucceſſorem Eccleſiæ (de quo etiam videndus Fachinæus *libr.* 11. *cap.* 21.) Reginaldus *in praxi fori pœnitent. libro* 25. *cap.* 43. *numer.* 543. Barboſa *in leg. ſi filiofamil. §. final. ff. ſoluto matrimonio*, *numer.* 4. *&* 6. Farinacius *in fragmentis*, *verb. Fiſcus*, *num.* 156. ubi docet, quod fiſcus utitur jure privati, quando ſuccedit in bonis vacantibus: optimè Brito *in rubrica de locato & conducto*, *ſecunda parte §.* 5. *numero* 1. *&* 2. ubi in primis docet quod quando fiſcus ſuccedit titulo particulari emptionis, ſive ex lege pœnam amiſſionis ejuſdem rei imponente, utroque caſu ſingularis ſucceſſor reputatur, & non tenetur ſtare locationi; ſecus ſi ſuccedat in omnibus bonis, ſeu parte quotitativa eorum: deinde probat, quod ſingularis ſucceſſor ipſius fiſci tenetur ſtare locationi; ut dictum eſt, ne fiſcus teneatur ad intereſſe: de quo etiam Tuſchus *littera F*, *concluſione* 383. *nu.* 30. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 461. *nu.* 1. ubi etiam diſputat, an quando fiſcus non tenetur ſtare locationi, quia judicatur ſingularis ſucceſſor, locator cujus bona publicantur, teneatur ad intereſſe, vel remiſſionem mercedis? Gratianus *diſceptationum forenſium*, *capite* 357. *num.* 17. Cævallos latè *quæſtione* 756. *ex numero* 71. ubi etiam de colono fiſci Eccleſiæ, vel civitatis, expellendo vel non.

Ibi: *Quod ego noviter intelligerem, &c.*

Cum noſtro Gomezio hic tranſeunt Barboſa, Molina, & reliqui ſuprà citati.

12 Ad numerum 11. ibi: *Et breviter dico quod ſic &c.*

Conductor poteſt alteri locare ſi nihil aliud convenit, ita Gomezius *in præſenti*, & docent Caroccius *de locato, & conducto, ſecunda parte, titul. de ſublocatione*, *quæſtione* 1. *& ſequentibus*, (quem videre ſufficit) Gregorius Lopez *in leg.* 5. *titul.* 8. *part.* 5. *gloſſ.* 4. Gratianus *diſceptat. forenſ. cap.* 547. *num.* 51. Barboſa *in l.* 3. *ff. ſoluto matrimonio*, *num.* 31. Paz *in praxi tom.* 3. *cap.* 2. *§.* 4. *num.* 27. *& ſequentibus*, ubi quod res illatæ à ſecundo conductore in prædium urbanum, cenſentur tacitè obligatæ domino, ſecus ſi in prædium ruſticum: *& in cap.* 6. *§.* 3. *num.* 2. Souſa *in §. actionum*, *cap. de locato*, *numer.* 148. Cancerius *variarum*, 1. *parte*, *cap.* 14. *num.* 2. *& ſequentibus*, Menochius *de adipiſcenda*, *remedio* 3. *ex num.* 96. & de eo qui rem conduxit ſub certo pacto & pœna, ſi alteri locet cum eadem pœna, & pacto, quid: vide text. *in l. Titius*, *ff. de ſervis exportandis*, Manticam *de Tacitis conventionibus*, *l.* 22. *titul.* 2. *num.* 44. ubi cum Felino *in cap. inter dilectos*, *de fide inſtrumentorum*, *num.* 36. hoc intelligit, dummodo conductor locet alteri æquè idoneo, & ad eundem finem: Connanus *lib.* 4. *commentariorum*, *cap.* 16. *nu.* 4. D. Joſeph. Vela *diſſertat.* 12. *num.* 63. Pichardus *in §. mortuo*, *Inſtitut. hoc titul. num.* 21. ubi cum Caroccio *ſuprà*, *quæſt.* 6. id limitat, præterquam ſi plures ſocii domum conducant; nam unus ex ſociis recedens non poterit alteri partem ſuam locare, recuſantibus ſociis; *& in rubrica*, *eodem titul. num.* 17. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputat.* 489. ubi agit de remedio quod dominus habere poteſt adverſus ſecundum conductorem pro ſolutione penſionis: *& in num.* 3. an emphyteuta, † feudatarius, vel qui habet uſum, vel uſumfructum, vel habitationem, locare poſſint alteri rem quam habent aliquo ex dictis modis? Tuſchus *littera C. concluſione* 621. ubi ampliat, & limitat.

Item an conducens rem propriam amittat dominium vel poſſeſſionem? Baldus *in leg. qui rem*, *Codic. locat.* & plures referens Gratianus *reg* 147. ubi, qui non: & vide de hoc Barboſam *in l. ſi alienam*, *ff. ſoluto matrimonio*, *ex num.* 104.

Ibi: *Secundo intellige, &c.*

Supràdictam reſolutionem procedere etiam in conductore ad longum tempus, nempe ut ſublocare poſſit, ut docet Gomezius, probant Pinellus hîc adductus à Suarez *in ſuis additionibus littera G. in l.* 1. *Cod. de bonis maternis*, 3. *parte*, *num.* 63. *& ſequentibus*, ubi declarat quis dicatur conductor ad longum tempus, Tuſchus *littera C. dicta concluſione* 621. *num.* 8.

Et unum advertit Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 405. *num.* 2. *verſiculo*, *Simile quid cernitur*: ſcilicet quod ſi quis equum quem conduxerat, alteri locet, qui eum reducat ad dominum, licitè hoc lucrabitur, quia hoc commodum licitè illi accidit; quod benè infertur ex ſuprà tradita reſolutione.

Ad numerum 12. ibi: *Tamen res ipſius con-* 13
ductoris ſecundi, &c.

Res ſecundi conductoris invectas vel illatas in re vel domo conducta, eſſe tacitè obligatas pro penſione; ſi tamen primo conductori ſolverit, liberum manere, reſolvit Gomezius *in præcedenti*, & ita etiam docent Auctores citati *numero præcedenti*, *ut ibi* diximus, & Rebuffus *ad leges Galliæ*, *tractatu de litteris obligatoriis*, *articulo* 4. *gloſſa* 2. *numero* 13. Gratianus *diſceptation. cap.* 117. *per totum*, ubi etiam quod hæc hypotheca ceſſat, ſi datus fuit fidejuſſor; *& cap.* 713. *& cap.* 27. ubi de rebus minoris, de quo Cævallos *quæſtione* 132. *&* 805. 781. *&* 784. Reginaldus *in praxi fori pœnitent. lib.* 25. *num.* 584. Oroſcius *in leg. item quia*, *ff. de pactis*, *numer.* 13. Molina *de juſtitia*, *tomo* 3. *diſputat.* 489. *numer.* 1. Rodriguez *de redditibus lib.* 2. *quæſt.* 22. *numer.* 44. ubi de emphyteuta: Caroccius *de locato & conducto*, *parte* 5. *quæſtion.* 3. Tuſchus *littera L. concluſione* 428. Sarmiento *de rdditibus Eccleſiaſticis*, *tertia parte*, *cap.* 2. *ex numero* 16. Fachinæus *lib.* 8. *cap.* 92. *&* 93. ubi de excuſſione in hoc caſu: Souſa *in §. actionum*, *cap. de locato*, *& in titul. de pactis*, *quæſt.* 4. *per totam*, Menochius *de adipiſcenda*, *remedio* 3. latè Cancerius 1. *parte*, *cap.* 14. *num.* 4. *&* 3. *parte*, *cap.* 20. *numer.* 344. ubi de inſtrumento debiti invecto in domum conductam, de quo etiam Coſta *in cap. ſi pater*, *verb. Bonis ſuis*, *num.* 9. Morla *in emporio*, *titul.* 10. *quæſt.* 4. Queſada *in ſuis quæſtionibus*, *cap.* 14. *n.* 4. Neguſantius *de pignor. parte ſecunda*, *membro* 4. *numer.* 15. qui etiam diſputant quid dicendum in ſubconductore unius partis domus, an invecta, & illata ab eo cenſeatur

ſeatur obligata pro tota penſione primi conductoris, an tantum pro rata partis, quam ipſe ſecundus conductor occupavit? quod verius eſt, ut docet Brito *in rubrica de locato*, *& conducto*, 2. *parte*, *§*. 1. *num*. 10. ubi etiam conſulit quod ſecundus conductor ſolvat primo conductori, à quo cauſam habet, ut ſic liber maneat à primo locatore domino prædii, conſulit quoque cautum debere eſſe eundem dominum, ut faciat notificari ſecundo conductori, ne ſolvat primo, nec inde extrahat à ſe invecta, ut ſic ſit ſecurus: noviſſimè Narbona *in commentariis*, *ad tertiam partem novæ Recopilationis*, *in l*.25. *tit*.2. *lib*. 4. *gloſſ*.16. *num*. 53. ubi docet, quod invecta, & illata, etiam ſi in aliam domum transferantur, adhuc titulo tacitæ hypothecæ locatori manent obligata; *& num*. 89. probat quod ſecundus conductor pro ea duntaxat parte pretii, quo ipſe conduxit, tenetur domino prædii urbani reſpectu rerum ibi ab eo invectarum, licet ſecus in fructibus prædii ruſtici, ut *infrà* dicetur; & *ibi* an ſit neceſſaria exceſſio prius quàm perveniatur ad tertium poſſeſſorem? de quo etiam Guttierrez *lib*.4. *quæſt*. 59. *num*. 30. vide etiam Manticam *de conventionibus*, *lib*. 11. *titul*. 23. *num*. 2. & Noguerol *allegatione* 1. *ex numer*.84. ubi de bonis ſubconductoris, & hypotheca eorum: & Carlevalium *de judiciis*, *tomo ſecundo*, *diſputatione vigeſima nona*, *numero decimo nono*, ubi quod prædicta hypotheca præfertur aliis etiam anterioribus, & Salgadum *de protectione*, 3. *parte*, *cap*. 12. *ex numero qudrageſimo tertio*, ubi de appellatione in hoc caſu: & quod Salvianum interdictum non habeat locum quoad effectum ſuſpenſivum, nec admitti exceptiones requirentes altiorem indaginem, & alia.

Ita: *Nec obſtat quod actio hypothecaria*, *&c.*

Circa objectionem quam hìc facit noſter Gomezius, quomodo hypothecaria ſine perſonali exiſtere poſſit? vide Britum *dicto §*. 1. *parte ſecunda rubricæ*, *dicto numer. decimo verſicul. Mihi verò ea eſt mens*, *&c.* ubi docet in hac ſpecie dari quaſi contractum inter dominum & ſubconductorem, ex eo quod cum ipſe ſecundus conductor propria bona in domum conductam infert, tacite velle cenſetur obligari, ut ex iiſdem bonis penſio domino ſolvatur, vide eum ibi: *& num*. 11 ubi explicat text. *in leg. ſi in lege*, *§. ſi colonus*, *Digeſt. locati*, & Cancerium *variarum prima parte*, *capite* 14. *numer*. 3. Et de hypotheca de invectis, & illatis, Menochius *de arbitrariis*, *caſu* 441. & reliquos ſupra citatos hoc *numer*.

Ibi: *Item adde quod etiam fructus nati*, *&c.*

Fructus nati in prædio ruſtico ſunt tacitè hypothecati pro penſione, ut hìc reſolvitur, docent latè explicantes Tuſchus *littera H. concluſione* 131. Menochius *de adipiſcenda poſſ. remedio* 3. *numer*. 115. *& ſequentibus*. Gratianus *diſceptat. lib*.1. *cap*.25. latè, *& tom*.5. *cap*.953. Mantica *de Tacitis conventionibus*, *libro* 11. *titul*.15. *ex numer*. 25. Laſarte *de Decima venditionis*, *capit*. 19. *num*.72. Parladorius *different*. 79. *cap*.3. Valaſcus *de jure emphyteut. quæſt*. 30. *numer*.15. *& quæſt*.24. ubi etiam an fructus debeant domino potius vendi quàm alteri? Reginaldus *in praxi fori pœnitential. lib*.25. *n*. 548. *cap*. 47. Morla *in emporio titul*.10. *quæſt*.3. ubi latè, Guttierrez *tom*. 4. *quæſt*.59. *num*. 28. *cum ſequentibus*, Barboſa *in l*. 8. *Digeſt. ſoluto matrimonio*, *nu*. 35. *& ſequentibus*, *& num*.38. *& in l*. 6. *eodem titul*. Carraſco *ad leges Recopilationis*, *cap*.11. *n*. 281. Villadiego *in Politicia*, *cap*. 8. *numer*. 18. & noviſſimè Narbona *in* 3. *partem Recopilation*. *l*. 25. *titul*. 21. *lib*. 4. *gloſſa* 16. *quaſi per totam*. ubi latiſſimè materiam proſequitur: maximè *ex numero ſexto*, *ubi num*. 15. reſolvit, quod ſi concurrant dominus fundi pro penſione, & alius creditor poſterior, qui triticum, verbi gratia, mutuavit ad ſeminandum, iſte poſterior præfertur, ea ratione, quia fructus dicuntur deductis expenſis, in quarum numero computatur ipſum ſemen, referens ad hoc Tuſchum *littera F. concluſione* 501. *numer*. 7. *& numer*.89. *& ſequentibus*, *uſque* 65. docet quod ſecundus conductor prædii ruſtici reſpectu fructuum ab eo perceptorum tenetur non ſolum ad partem quam ipſe conduxit, & pro penſione anni præſentis, ſed in ſolidum ad totam penſionem præſentis anni, & etiam præteritorum, de quo videndi Franciſcus Cnnezius *obſervationum cap*. 50. *verſiculo*, *Rurſus ut etiam*: & Collantes *in eadem l*. 25. *lib*. 3. *cap*. 3. *num*. 7. & Antonius Faber, *in ſuo Cod. lib*. 8. *titul*. 7. *definitione* 12. ab eo relati, nec non Guttierrez *lib*. 4. *quæſt*. 59. *num*. 30. ubi bene hoc declarat; *& num*.45. probat ipſe Narbona, quod dominus fundi poterit revocare ſolutionem factam aliis creditoribus ex ipſis fructibus: eum omnino videas per *totam gloſſam*, & noviſſimè *de judiciis*, *tom*. 2. *titul*. 3. *diſputat*. 34. *ex num*. 21. ubi quod in eis fiſcus præfertur aliis creditoribus præter dominum licet ſit poſterior tanquam in bonis noviter acquiſitis.

Advertendum etiam eſt, quod licet communis Doctorum ſententia admittat tacitam hypothecam in invectis, & illatis in prædium ruſticum, Pichardus tamen *in §. item Serviana*, 7. *Inſtitut. de actionibus*, *num*.13. contrarium tenet, imo jure non inductam tacitam hypothecam in hoc caſu, verius exiſtimat cum Menochio, *de adipiſcenda poſſ. remedio* 3. *ex num*. 23. & aliis: & noviſſimè Brito *in dicta rubrica de locato*, 2. *part*. *§*. 1. *nu*. 9. ubi explicat text. *in leg*. *in prædiis*, *ff. in quibus cauſis pignus vel hypotheca tacitè contrahatur*, *verſ. Videndum eſt*: quem etiam explicat Pichardus *ſuprà*, *num*. 26.

Et an, & quomodo via executiva competat primo locatori in invectis & illatis, videndi ſunt Rodericus Suarez *in leg. poſt rem judicatam*, *caſu* 11. Aviles *in cap*. 10. *Prætor*. *n*.46. Amador Rodriguez *in tractatu*, *de executione*, *cap*.1.*art*.3. *num*.27. & Narbona *ſuprà*, *dicta l*. 25. *titul*. 21. *lib*.4. *Recopilat. num*. 91. & poſt eos Carlevalius *de judiciis*, *tom*. 2. *diſputation*. 29. *n*. 19. ubi de prælatione hujus hypothecæ.

Ad numer. 13. ibi: *In quo articulo breviter*, 14
& reſolutivè, *&c.*

Penſionem ſolvendam eo tempore quo actum eſt inter partes; & ſi nihil actum fuerit, conſuetudini ſtandum; & ſi nec conſuetudo adſit, in fine anni ſolutionem eſſe faciendam, reſolvit hìc noſter Gomezius: & comprobant latè Valaſcus *de jure emphyt. quæſtione* 21. *nu*.1. Paz *in praxi*, *tom*.3. *cap*. 6. *§*. 3. *nu*. 6. Rodriguez *de redditibus*, *libro* 1. *quæſtione* 18. *num*. 30. Barboſa *de l*. 8. *§. quod in anno*, *ff. ſoluto matrimonio*, *num*. 5. Gregorius *in l*. 75. *titul*. 18. *part*. 3. *gloſſa* 4. Mantica *de Tacitis conventionibus*, *lib*. 5. *titul*.6. *per totum*, *ubi numer*. 4. quod colonus partiarius antequam fructus colligat, nec poteſt, nec tenetur ſolvere; *& num*. 15. *& ſequentibus*, latè explicat quando ſolutio debeat fieri famulo, artifici,

laboratori,

laboratori, Advocato, & reliquis, Pichardus, *in* §. *ſi finium, Inſtitut. de officio Judicis, num.* 84. Brito *in rubrica de locato, & conducto, 2. parte,* §. 1. *num.* 40. *& ſequentibus*, ubi optimè explicat; & etiam addit, quod ſi conductor non ſolvit debito tempore, tenetur ad intereſſe, ſi dies ſolutioni fuerit præfixa; ſi verò dies non fuerit aſſignata ſolutioni, & ſolutio fieri debet in fine anni, vel tempore conſueto, juxta ſupradictam reſolutionem, tunc interpellationem eſſe neceſſariam ad petendum intereſſe; & latè diſputat *numeris ſequentibus* quomodo diſpoſitio text. *in leg. curabit, Codic. de actionibus empti,* poſſit locum habere hoc caſu; & quomodo ſit in electione locatoris conductorem expellere ob non ſolutam poſitionem? de qua etiam jam ſuprà dictum eſt: Molina *de juſtitia, tom. ſecundo, diſputat.* 397. *num.* 1. ubi noſtrum laudat Gomezium, & Souſa *in* §. *actionum, cap. de locato, num.* 160. & Bolanum *in Curia Philippica, ſecunda parte,* §. *naves.*

Ibi: *Item adde quod ſi dubitetur, &c.*

Ex ſolutione trium annorum præſumi ſolutionem pro præteritis annis (ut hic reſolvitur) docent Mantica *de Tacitis conventionibus, lib. 3. titul. 15. n. 66. & ſequentibus,* Menochius *lib. 3. præſumption.* 139. Gratianus *diſceptat. tom. 4. cap.* 716. *n.* 12. *& cap.* 7. *& num.* 78. ubi quid in ſolutionibus factis ceſſionario? Everardus *in loco à geminatione loquutionis,* ubi limitat, quando una, eademque die quis ſolvit pro triennio præterito, quia tunc dicta reſolutio non procedit; Tuſchus *litera S. Concluſione* 346. *per totam,* Cancerius *variarum, prima parte, cap.* 14. *ex num.* 71. *ubi num.* 81. quid ſi creditor in tertia ſolutione proteſtetur non ſibi nocere velle quoad annos præteritos, & reſolvit non prodeſſe illi dictam proteſtationem, ſi debitor reproteſtatus eſt, ſed non conſentire dictæ proteſtationi, Caſtillo *in l.* 68. *Tauri, verb. En commiſſo:* Fachinæus *libr.* 13. *controverſiarum, cap.* 89. Barboſa *in l.* 8. *Digeſt. ſoluto matrimonio,* §. *quod anno num.* 5. ubi alios refert; Morla *in emporio, titul.* 10. *num.* 46 *in præmiſſis:* Maſcardus *de probationibus, concluſion.* 1326 Guttierrez, *conſilio* 19. *numer.* 19. Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputatione* 497. *num.* 1. quos vide, & omnino Valenzuelam, & Amayam *in commentariis ad leg. quicumque, Codice de apochis publicis,* qui doctiſſimè more ſuo materiam explicant, & inter alia docet ipſe Amaya *num.* 26. non ſufficere quod illa ſolutio trium annorum probetur per teſtes, ſed neceſſarium eſſe probari per apochas; vide etiam Parexam *in tractatu de editione inſtrumentorum, tom. ſecundo, titulo ſeptimo, reſolutione* 10. *ex numero vigeſimo, uſque ad* 75. ubi quatuordecim ampliationes & ſex declarationes congerit *ad dictam leg. quicumque:* & ejus materiam latiſſimè explicat.

Ad numerum 14. ibi: *In quo articulo breviter, & reſolutivè dico, &c.*

15 Quando in uſu rei communis diſſentiunt ſocii, tunc unum ex remediis à noſtro Gomezio conſideratis applicandum fore docent Menochius *conſil.* 609. *num.* 35. Caballinus Milleloquio 389. Donellus *lib. 3. commentar. cap.* 17. Petrus Gregorius *in Syntagmat. lib. 5. cap. 2. & 3.* ubi etiam agit quis poſſit ad diviſionem provocare? Morquecho *in tractatu de diviſione bonorum, lib.* 1. *cap.* 2. maximè *num. finali,* & alii relati à Pichardo *in* §. *eadem, Inſtitut. de officio judicis.* Menochius optimè explicans reſolutionem noſtri Gomezii *in tractatu de arbitrario, caſu* 442. *per totum,* omnino videndus: Barboſa *in leg. quæ dotis, ff. ſoluto matrimonio, numer.* 170. *& in l.* 8. *quod in anno, eodem titul. num.* 5. Cancerius *variarum* 1. *parte, cap.* 14. *num.* 102. Ubaldus *de duobus fratribus,* 5. *parte, num.* 11. Tuſchus *lit. S. concluſione* 297. *&* 298. *& litera C. concluſion.* 534. *&* 542. *&* 613. Valaſcus *in praxi partition. cap.* 4. *num.* 19. Mantica *de conventionibus, lib.* 5. *tit.* 2. *num.* 7. apud quos hanc materiam bene explicatam invenies, licet aliqui in aliquibus à noſtro Gomezio diſſentiant: & vide Bolanum *in Curia Philip.* 2. *part.* §. *fletamiento, n.* 7. *&* §. *viage, num.* 2. ubi quod ſocius qui vult rem locari ad uſum conſuetum præfertur.

Ibi: *Item adde pro complemento hujus articuli, &c.*

Et ibi: *Dicebat tamen Florianus, &c.*

Si unus ex ſociis utitur tota re, ſi eſt fundus vel prædium ruſticum, tenetur communicare fructus, & commoditates cæteris ſociis, ſecus vero ſi eſt fundus urbanus, puta domus, ita reſolvit hic noſter Gomezius, & docent plures ex ſuprà relatis, maximè Ubaldus *in dicto tractatu de duobus fratribus, parte* 5. *quæſt.* 9. Bertachinus *in repertorio, verb. Socius, num.* 121. & Dinus *in regula, in re communi, in additione litera A. in medio:* ſed meo videri, probabilius eſt quod docet Gregorius Lopez *in l.* 10. *titul.* 8. *part.* 5 *gloſſa magna, limitatione* 6. nempe quod ſi domus erat ita ampla ut ſocio ſufficiebat ſua pars, nihil teneatur ſolvere alteri ſocio, ſecus vero ſi ſua pars non ſufficiebat pro habitatione ejus; vide eum, & Villadiegum *in Politica, in forma libellandi, num.* 72.

Ad numerum 15. ibi: *In quo articulo quotidiano, &c.* 16

Si finito contractu, conductor remanet in re conducta, & res eſt talis qualitatis quod ſemper uniformiter in ea percipitur fructus, tunc tacita reconductio inducitur pro ſolo tempore quo ea uſus eſt; ſi verò res eſt talis quod certo tempore ſolet conduci, vel ſemel in anno, vel biennio ex ea fructus percipitur, tunc pro anno vel biennio intelligitur facta reconductio, ita ut conductor gaudeat fructibus: ſic reſolvit *in præſenti* noſter Gomezius, & latè docent Mantica *de Tacitis convention. lib. 5. titul. 15. per totum, ubi num.* 13. ampliat hoc procedere in prædiis Eccleſiarum; *& num.* 27. limitat, ſi contractus fuerit in ſcriptis celebratus, tunc enim reconductio celebrari non poteſt ſine ſcriptura; *& num.* 40. quod in rebus mobilibus etiam procedit dicta reſolutio contra Gloſſam *in leg. item quæritur,* §. *impleto,* Narbona *in l.* 10. *titul.* 6. *lib.* 1. *Recopilationis gloſſa* 2. *num.* 25. Gratianus *diſceptationum, cap.* 68. *& cap.* 19. *num.* 12. ubi quod ſi conductor deficiat in ſolutione penſionis, non cenſetur facta reconductio: Tuſchus *litera L. concluſ.* 421. *per totam,* ubi etiam declarat, & limitat, Palacios Rubeus *in rubrica, de donationibus inter* §. 62. *n.* 28. Menochius *de arbitrariis, caſu* 59. *& de præſumptionibus, libro* 3. *præſumpt.* 85. ubi etiam de rebus mobilibus Avendañus *ſecunda parte, capite* 30. *Prætorum, numero* 10. Maſcardus *de probationibus, litera L. concluſione* 993. *per totam,* Caroccius *de locato, parte* 3. *titul. de renovatione locationis, quæſtio-*

ne 34. Antonius Faber *in ſuo Codice*, *libro* 4. *titul.* 42. *definitione* 45. *&* 46. Gregorius Lopez *in l.* 20. *titul.* 8. *partita* 5. *gloſſa* 4. *& per totam:* Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputat.* 498. *ex numer.* 5. bene explicans: *ubi num.* 10. de mobilibus, aut ſe moventibus, Barboſ. *in leg. ſi mora*, *ff. ſoluto matrimonio in lectura*, *ex n.*95. Fachinæus *lib.* 1. *cap.* 83. *&* 84. Cancerius *variarum* 1. *parte*, *cap.* 14. *ex numer.* 57. Valdes *in additionibus ad Rodericum Suarez*, *in leg. poſt rem judicatam*, *in declaratione leg. Regni*, *verſiculo: Secundò extende*, Pichardus *in principio Inſtitut. hoc titul. num.* 20. Brito latiſſimè *in rubrica de locato*, *& conducto*, 1. *parte*, §. 4. *ex n.* 48. ubi quod ad tacitam reconductionem indicendam requiritur ex parte conductoris ſcientia locationis celebratæ, & finitæ; & ſcientia, & patientia ex parte locatoris. Ex quo infert quod ſi furor, vel amentia ſupervenerit in conductore, vel contractus fuerit celebratus per procuratorem, vel hæres ſucceſſerit conductori, vel alius ſimilis caſus contigerit, in quo ignorantia prioris contractus, vel perſeverantiæ illius poſſit præſumi, tacita reconductio non inducitur; & etiam explicat an prædicta reſolutio habeat locum in emphyteuſi? & noviſſimè D. Joſeph. Vela *diſſertat.* 12. *n.* 13. *& ſeqq.* vide etiam Tuſchum, *liter. M. concluſ.* 5. ubi quod non inducitur reconductio agitur de gravi præjudicio.

17 Ad num. 16. ibi: *Quæro tamen*, *&c.*

Arbitrio Judicis relinqui ex quo tempore inducatur tacita reconductio (ut hic reſolvitur) docent ferè omnes ſupra citati, & maxime Menochius *de Arbitrario caſu* 506. *& caſu* 31. Sed *ex l.* 20. *titulo* 8. *partita* 5. tres dies perſeverantiæ ſufficere notant Gregorius *ibi*, Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 498. *num.* 5. *verſiculo, Quartum autem tempus:* in Regno autem Luſitaniæ, locator tenetur triginta diebus ante tempus locationis finitum interpellare conductorem circa denegationem futuræ locationis, aliàs conductor poteſt inire novam reconductionem, ita Brito *in dicto* §. 4. *in rubrica*, 1. *parte*, *num.* 50. & Narbonam *l.* 10. *titulo* 6. *libro* 1. *Recopilationis*, *gloſſa* 2. *numer. vigeſimo quinto*, ubi cum Afflictis *deciſione* 365. *num. decimo quarto*, & aliis ait, quod de jure communi ex perſeverantia duorum aut trium dierum, reconductio non inducitur, & Cancerium *variarum prima parte*, *cap.* 14. *num.* 58.

Ibi: *Advertendum tamen*, *&c.*

Quando contractus locationis fuerit in ſcriptis celebratus, tunc ex tacito conſenſu non intelligitur inducta tacita reconductio, ut docet Gomezius, probant omnes Doctores relati *numero præcedenti*, Cancerius *ſuprà*, *capite decimo quarto*, *numero ſexageſimo*, eos vide, & Molinam *de juſtitia*, *tomo ſecundo*, *diſputatione quadringenteſima nonageſima octava*, *n.* 8. ubi contrarium probabile ait.

18 Ad numerum 17. ibi: Et *breviter*, *& reſolutivè dico*, *&c.*

Tacitam reconductionem intelligi factam eiſdem qualitatibus, pœnis, pignoribus, &c. non tamen cum eiſdem fidejuſſoribus ut docet Gomezius, probant latiſſimè Tuſchus *liter. L. concluſ.* 421. *ex num.* 19. *ab num.* 20. limitat, ut non habeat exequutionem paratam, quam habuit inſtrumentum primæ locationis: *& liter. E. concluſione* 317. ubi declarat: *& liter. R. concluſion.* 19. Mantica *de Tacitis conventionibus*, *libro* 5. *tit.* 15. *numer.* 19. *& ſequentibus*, *ubi numer.* 23. quod pœna appoſita in prima locatione non intelligitur repetita in tacita reconductione, nam pœna eſt extra contractum locationis, de quo Gratianus *diſcept. cap.*68. *num.* 39. *&* 40. Gregor. Lopez *in dicta leg.* 20. *titul.* 8. *parte* 5. Parlador. *lib.* 2. *quotidian. cap. fin.* 1. *parte*, §. 12. *limit.* 7. ubi quod non datur exequutio pro ea, Bolanus *in Curia Philip.* 2. *parte*, *libro* 2. *cap. prorogacion: quaſi per totum*, ubi plura infert: Menochius de *præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 85. *ex num.* 19. *ubi num.* 21. quod non habeat locum pœna in tacita reconductione, & alia: D. Larrea *deciſion. Granatenſi* 22. *num.* 16. Noguerol. *allegatione* 33. *num.* 74. ubi etiam quod non habet locum via executiva. Cancer. *variar.* 1. *parte*, *cap.* 14. *ex n.* 65. Scaccia *de commerciis*, §. 7. *gloſſa* 2. *n.* 43. *& de re judicata*, *gloſſa* 7. *quæſt.* 4. *ſpecie* 1. *n.*34. *&* 43. Brito *in rubric. de locato & conducto*, 1. *part.* §. 4. *ex num.* 53. ubi quod ſi res pignoratæ non ſunt propriæ conductoris, ſed alienæ, de conſenſu tamen domini fuerint hypothecatæ, non remanent obligatæ pro reconductione: & ſimiliter, ſi res erat propria conductoris tempore conductionis, tempore autem tacitæ reconductionis jam erat alienata, & penes Tertium exiſtat, tunc nec manebit obligata pro tali reconductione: vide eum, quia optimè explicat dictam reſolutionem circa obligationem fidejuſſoris: & vide etiam Noguerol. *allegatione* 21. *ex num.* 14. Salgadum *in labyrintho*, 2. *part. cap.* 27. *ex n.* 61. *ubi n.* 67. ait prælationem in concurſu creditorum eſſe conſiderandam hoc caſu ex die tacitæ reconductionis, & non ex die primæ locationis.

Ad num. 18. ubi: *In quo articulo breviter*, *& reſolutivè*, *dico &c.* 19

Propter ſterilitatem debere fieri remiſſionem mercedis, & è contra propter fertilitatem debere augeri penſionem, ut reſolvit Gomez, docent latiſſimè Scribentes *in locis ordinariis*, & in ſpecie videndi ſunt Sarmiento *libro* 8. *ſelect. in leg. quoties*, *ff. de legatis* 2. *num.* 8. Gratianus *diſceptationum*, *cap.* 195. *& tom.* 3. *cap.* 534. *&* 557. *per totum*, Tuſchus *lit. L. concluſ.* 441. *& duabus ſeq.* latè Valaſcus *de jure emphyteutico*, *quæſt.* 27. *per totam*, Gironda *de gabellis*, 2. *part.* §. 1. *ex n.* 34. Guttierrez *eodem tractatu quæſt.* 136. *ex num.* 22. ubi etiam de conductore bonorum civitatis, vel publicorum: Mozius *de contractibus*, *titul. de locato*, *cap. de accidentalibus locationis*, *num.* 1. *& ſeq.* Surdus *deciſ.* 155. *&* 316. Cævallos *quæſt.* 57. Morla *in emporio*, *titul.* 10. *in præludiis*, *num.* 28. *& quæſtione* 1. *per totam*, Barboſa *in lege* 8. §. *fin. ff. ſoluto matrim. ex num.* 6. Pichardus plures referens *in* §. *actionum*, *Inſtitut. de actionibus*, *quæſtione* 17. *in fine*, Cancerius 3. *part. cap.* 6. *ex n.* 92. Molina *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 495. Caroccius *de locato*, *titul. de remiſſione mercedis*, *in* 3. *part.* Mantica *de conventionibus*, *lib.* 5. *titul.* 8. & alii plures relati à Barboſa *in collectanea*, *capite propter ſterilitatem*, *hoc tit.* Gomez Bayo *in practicis*, *libro* 2. *quæſtione* 150. & eruditè, & eleganter D. Franciſcus Amaya *obſervationum juris lib.* 3. *cap.* 3. *per totum*, *ubi num.* 13. plures Doctores refert, *& num.* 15. cum noſtro Gomezio, & aliis docet, quod ſicut in ſterilitate remiſſionis damno afficitur dominus, ita etiam in ubertate nimia, quæ non ex induſtria coloni obvenerit, augeri debet penſio: ex text. *in leg. ſecundum naturam*, *ff. de regulis juris* (in quo contrarium docet Barboſ. *in dict. cap. propter ſterilitatem*,

rilitatem, *num.* 20. contra alios) *& num.* 16. *& ſequentibus*, explicat ipſe Amaya cauſas ſterilitatis, & quando inducant remiſſionem mercedis? explicatque text. *in dicto cap. propter ſterilitatem*, *& in leg. ex conducto*, *§. ſi vis*, *verſiculo*, *Si quia tamen*, *hoc titul.* de quo etiam Souſa *in §. actionum*, *capite de locato*, *n.* 88. poſt Morlam *dicta quæſtion.* 1. *num.* 15. *&* 16. Cujacium *lib.* 23. *obſervationum*, *cap.* 32. & Gregorium Lopez Madera *cap.* 16. *animadverſionum num.* 8. *& n.* 23. reſolvit ipſe Amaya, ſterilitatis cauſam committi, quando damnum ex ipſa re oritur, nulla culpa coloni interveniente, & ponit exempla, veluti ſi pecora conducta moriantur, vel ſi vitibus, aut oleis ſcabies contingat: *& n.* 26. declarat ſententiã Morlæ *dicta quæſt.* 1. *n.* 13. cum aliis, quatenus admittunt remiſſionem mercedis quando ſine culpa coloni fructus ſubrepti fuerint, quam procedere ait cum fructus pendentes ſubripiuntur, ſecus ſi jam collecti: *& tandem n.* 27. ait, dictum verſiculum, *Si quam tamen*, legendum eſſe adjecto puncto poſt illa verba, *Si vinum coacuerit*; Ut ibi clauſula finiatur, & alia incipiat, ibi: *Si raucis*, *&c.* ut ſic ex raucis, & herbis infatis ſubortis fiat remiſſio penſionis, ſi ſterilitas ex eis procedat, niſi colonus potuerit herbas, vel raucas auferre, & non fecerit: ut cum multis docet Barboſ. *in dicto cap. propter ſterilitatem*, *n.* 4. *ubi n.* 11. *& ſequentibus*, plures caſus enumerat, ex quibus fit remiſſio, nempe fluminum inundationibus, edacitate locuſtarum, incendio, hoſtium incurſibus: *& n.* 16. docet remiſſionem ob ſterilitatem faciendam pro rata ipſius contingentis ſterilitatis: & latè ampliat, & limitat, eos vide, & Narbonam *in* 3. *partem Recopil. in lege* 57. *titul.* 4. *libro* 2. *gloſſa unica*, *n.* 51. ubi plurimos refert hanc materiam explicantes: *& n.* 55. probat locatorem, & conductorem pro rata contribuere debere ad locuſtarum occiſionem, cum utriuſque interſit, ne ſterilitas contingat: & præter eos omnes, vide Reginaldum *in praxi fori pœnitentialis*, *lib.* 25. *c.* 41. *ex n.* 520. & latiſſimè explicantem hanc materiam, Britum *in d. c. propter ſterilitatem per totum*, ubi omnes difficultates, & alios relatos per D. Larream *deciſ. Granatenſi* 18. *n.* 4. *& quaſi per totum*, *& deciſ.* 71. *n.* 16. *& allegat. fiſcal.* 17. ubi etiam conductore gabellarum, *& allegat.* 32. *ex n.* 23.

Ibi: *Dubium tamen eſt quæ dicatur ſterilitas*, *&c.*

Sterilitatem ad remiſſionem mercedis ita eſſe conſiderandam, ut ſi nulli penitus fructus percipiantur, conductor liber omnino ſit à ſolutione mercedis *ex l.* 22. *tit.* 8. *part.* 5. ſi verò aliqui fructus ſint percepti, in arbitrio, & electione, conductoris ſit, aut totam penſionem ſolvere, vel quidquid ſupereſt deductis expenſis locatori præſtare, docent Gregor. Lopez *in dicta l.* 22. *verbo*, *En ſu eſcogencia*, & alter Gregor. Lopez Madera *animadverſionum*, *cap.* 16. *n.* 11. poſt alios antiquiores, & cum eis Narbona *in dicta leg.* 57. *titulo* 4. *libr.* 2. *Recopilationis*, *gloſſa unica num.* 52. *&* 53. & apud ſummos practicos crebriorem, communiorem, ac veriorem reputari opinionem illam, quæ habet ſterilitatem adeo magnam requiri, ad hoc ut remiſſio locum habeat, ut ex fructibus perceptis, detractis expenſis, non poſſit dimidium penſionis ſolvi, docet Barboſ. *in dicto cap. propter ſterilitatem*, *n.* 3. ubi refert pro hac parte noſtrum Gomezium, & Menchacam *de uſufrequent. cap.* 54. Cævallos *quæſt.* 57. Morlam *in emporio*, *tit.* 10. *quæſt.* 1. *n.* 12. Molinam *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputat.* 495. & Caſtillo *libr.* 3. *controverſ. cap.* 3. *num.* 36. & alios plures; quod etiam comprobat latiſſimè Brito *in dicto cap. propter ſterilitatem. n.* 58. alios plures referens, ubi etiam declarat, quomodo intelligatur deceptio ultra dimidiam in hac ſpecie? *& n.* 61. probat quod attenta *dicta leg.* 22. nunquam habebit locum remiſſio pro rata, quæ de jure communi poterat fieri; *& n.* 62. quod colono partiario non fit remiſſio mercedis propter caſum fortuitum; *& numer. ſequentibus* latè explicat materiam caſuum fortuitorum, ex quibus remiſſio fieri debet, de quo etiam plura Matienzo Junior *in repetitione leg. contract. ff. de regul. juris ex n.* 290. Gratianus *diſcept. cap.* 195. *& cap.* 557. *n.* 62. & D. Larrea *allegation. fiſcali* 17. *quaſi per totam.*

Ad num. 19. ibi: *Et reſolutivè dico*, *&c.* 20

Renuntiantem caſibus fortuitis non poſſe uti remedio prædicto ſterilitatis, ſed teneri ſolvere integram penſionem, præterquam ſi caſus contingens ſit inſolitus; nam ad eum extenditur renuntiatio, reſolvit Gomezius *in præſenti*: & ita docent Afflictis *deciſ.* 150. *num.* 22. Azevedus *in leg.* 1. *tit.* 1. *lib.* 6. *Recopil. num.* 63. *& leg.* 2. *titulo* 9. *l.* 9. *ex n.* 9. Tuſchus *lit. C. concluſ.* 606. *&* 607. & alios plures referens Cævallos *quæſt.* 702. *per totam*, Valaſcus *de jure emphyteut. quæſtion.* 27. *numer.* 34. Guttierr. *de juram. confirm.* 1. *parte*, *cap.* 24. *quaſi per totum*, ubi idem aſſerit, etiam ſi adſit juramentum, Caroccius *dicto titul. de remiſſione mercedis*, *quæſt.* 8. *num.* 109. Mantica *de Tacitis conventionib. lib.* 5. *titul.* 8. *num.* 3. 18. *& per totum*, latiſſimè Cancerius 3. *parte*, *cap.* 15. *ex num.* 135. Molina bene explicans *de juſtitia*, *tom.* 2. *diſputatione* 495. *num.* 19. *& ſeq.* Caſtillo *libro* 3. *controverſ. cap.* 3. *ex num.* 8. Fachinæus *lib.* 1. *controverſ. cap.* 86. *&* 87. Matienzo *in dialogo*, 4. *parte*, *cap.* 6. Maſcardus *de probationibus*, *concluſione* 334. Pichardus *in §. qui pro uſu*, *inſtitut. hoc titulo* ubi alios refert, *& num. finali*, quantum ad caſus inſolitos contrarium tenet, & alii etiam relati ab Hermoſilla *in leg.* 3. *titul.* 2. *part.* 5. *gloſſa* 8. *num.* 5. ipſe tamen Hermoſilla alios quam plurimos refert pro opinione noſtri Gomezii, quos ſequitur, nempe, ut renuntiatio non comprehendat caſus inſolitos, quam ampliat & limitat *ibidem*, & agit de hac renuntiatione tam in contractibus, quam in judiciis, eum vide, & Matienzum Juniorem *in repetit. leg. contractus ff. de regulis*, *ex n.* 120. ubi latè agit quid ſi culpa, vel mora præceſſit caſum, *& num.* 299. quid comprehendat ſuſceptio periculi? de quo etiam Hermoſilla *ſuprà*, vide etiam latiſſimè Britum *cap. propter ſterilitatem*, *n.* 64. *& ſeqq.* ubi benè materiam declarat, & quando dicatur caſus inſolitus, & quæ ſit differentia in hoc inter contractus & judicia, & de renuntiatione exceptionum, & de renuntiatione generali caſuum, vel ſi aliqui exprimantur, & alia eum omnino videas & Gratianum, *diſceptationum*, *cap.* 165. & noviſſimè Dominum Larream *allegatione fiſcali* 17. *num.* 14. ubi etiam laudat noſtrum Gomezium, & latè agit de conductione Gabellarum, & de caſibus fortuitis in eis contingentibus, *& allegatione* 18. *nu.* 9. *& ſeq.* ubi etiam de caſibus inſolitis; *& allegatione* 19. ubi eandem materiam proſequitur, & agit latè de conductore vectigalium, *& allegatione* 31. *num.* 31.

Unum tamen advertas quod ſi conductor decimas non ſolvat, ut debet, non poterit ſterilita-

tem allegare, cum illi dederit cauſam: ita Geminianus *in cap.* 1. *de decimis lib.* 6. Guido Papa *deciſ.* 266. Rebuffus *in tractatu de Decimis, quæſtione fin. num.* 22.

21 Ad num. 20. ibi: *In quo articulo*, *&c.*

Expenſas neceſſarias, & utiles poſſe conductorem repetere, vel cum penſione compenſare, dummodo non ſint temporales, & factæ pro utilitate, & commodo conductoris, & pro ejus tempore duraturæ, reſolvit Gomezius, & docent Valaſcus *de jure emphyteutico, quæſtione* 25.*n.*32. Gregorius Lopez *in leg.* 24. *titul.* 8.*part.* 5. cujus verba quæſtionem ſatis explicant, ibi; *Faciendo lábores, ò cauſas de nuevo, y plantando, ò arboles, ò viña: porque la coſa vale mas de la renta, à la ſazon que la dexan, que quando la tomaron, &c.* Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſput.* 496. ubi benè probat, conductorem poſſe repetere expenſas neceſſarias, & utiles, vel utiles tantum, Menochius *de arbitrar. caſu* 215. Parladorius *differ.*80.*tom.*3. ubi quomodo æſtimetur? Gregor. *in leg.* 76. *titul.* 18. *parte* 3. *gloſſ.* 5. ubi de expenſis factis in equo curando, latiſſimè Garcias *in tractatu de Expenſis, cap.* 14. ubi etiam agit de uſufructuario, *& cap.*15. *&* 16. *de emphyteuta, & majoratus poſſeſſore; & n.* 14. *dicto cap.* 14. ampliat etiam ſi conductor expellatur de re conducta ſua culpa: & *n.* 16. *& ſeqq.* limitat, aliquos caſus adducens, in quibus conductor non recuperat expenſas: & quid in eo qui conduxit ab uſufructuario? *& num.* 21. *& ſequentib.* quid in colono partiario? Guttierrez *practicarum, quæſt.* 68. *ex n.* 11. *lib.* 3. Barboſa *in leg. divortio, §. fin. ff. ſoluto matrimonio, per totum*, & ut in uno plures tibi referam, videas omnino Britum *in rubric. de locato, & conducto,* 2.*part.* §. 3. *per totum*, ubi omnes difficultates proſequitur, & latè agit an competat retentio conductori pro expenſis factis in re conducta? de quo etiam Bonacoſa *in tract. de Equis, quæſt.* 21. ubi cum Baldo *in leg. finali, Cod. commodati*, docet quod Mariſcalchus poteſt equum retinere pro expenſis: & etiam agit ipſe Brito quid ſi contractus reſcindatur *ex l.* 2. *Cod. de reſcindenda venditione*? Cancerius *variarum* 1. *parte, cap.* 14. *nu.* 92. Aviles *in cap.* 17. *Prætorum, verb. Eſten limpias, num.* 7. *&* 8. ubi an conductor teneatur reficere viam? apud quos etiam videbis quando conductor te-
† neatur † ad collectas, ſeu tributa; maximè apud Garciam *ſupra n.* 18. Britum *in cap.* 2. *de locato, & conducto* 3. *parte*, *n.* 36. Tuſchum *liter. C. concluſ.* 617. Morlam *in emporio, tit.* 10. *in præmiſſis*, *n.* 37. & Narbonam *in l.* 57. *tit.* 4. *lib.* 2. *Recopil. n.* 43.

Advertunt tamen Doctores quod colonus, vel conductor non poſſunt mutare etiam in melius formam rei conductæ niſi multis conſideratis; & cum apparet manifeſtè juxta voluntatem domini fieri; ut ex Caroc. *de locato, §.* 4. *capite de accidentibus quæſtione* 7. *num.* 26. *&* 27. docet Caſtillo *in tractatu de uſufructu, cap.* 25. *num.* 14. *&* 15. *ubi n.* 16. agit latè an colonus poſſit arbores fructiferas incidere, ubi fundus ex inciſione fieret fructuoſior, juxta Communem relatam à Tiraquel. *de retractu conventionali, §.* 3. *gloſſa unica, n.* 27. *&* 28. quam ſequuntur Molina *de primogeniis, lib.* 1. *cap.* 22. *n.* 5. Garcias *de expenſis, cap.* 14. *n.* 1. *& cap.* 16. *num.* 41. & tandem concludit non licere, contra ſupra dictos: quod ego intelligerem præterquam ſi arbores ipſæ non inciderentur, ſed rami ſuperflui, vulgo, *Talar*: hoc enim permiſſum arbitror, ex Caſtillo *ſuprà num.* 16. Item de arboribus evulſis vi ventorum, vel alio modo, Barboſa *in dicta lege* 8. *ff. ſoluto matrimonio, §. ſi fundum, num.* 10. *&* 20. & ipſe Caſtillo *ſuprà*.

Ad num. 21. ibi: *In quo articulo breviter*, *&* 22
reſolutivè dico, *&c.*

Si conductor ex culpa ſua lata, vel levi, non reſtituat rem, quod teneatur ad totale intereſſe; ſecus verò, ſi caſu vel culpa leviſſima, ut hîc reſolvit Gomezius, docent Tuſchus latè amplians, limitans, & declarans *litera C. concluſione* 606. *&* 607. Mantica *de conventionibus*, *libro* 5. *titulo* 8. *numer.* 1. Menochius *de recuperanda, remedio* 11. latè Barboſa *in leg. ſi alienam, ff. ſoluto matrimonio, ex num.* 11. ubi an conductor debeat rem reſtituere non obſtante proteſtatione ſibi facta ne reſtituat? & alia plura, circa reſtitutionem rei locatæ; Morla *in emporio, titul.* 10. *in præmiſſis, num.* 35. Molina *de juſtitia, tom.* 2. *diſputat.* 494. ubi materiam latè explicat, & ad quid teneatur tam conductor, quàm locator? plura etiam Farinacius *in praxi criminali,* 3. *part. quæſtione* 110. *ex num.* 25. ubi quod conductor tenetur etiam de culpa leviſſima quando illa conſiſtit non in omittendo, ſed in committendo *& quæſtione* 169. *ex num.* 14. Eſcobar *de ratiociniis*, *cap.* 19. *num.* 10. *&* 11. de obligatione conductoris in cultura agri, & in ſubſtituendo alias arbores in locum demortuarum, Vincentius Carocius *de locato,* 4. *parte, quæſt.* 2. Valaſcus *de jure emphyteut. quæſtione* 27. Maſcardus *de probation. concluſion.* 892. *nu.* 12. Matienzo Junior *in repetitione l. contractus ff. de regulis juris*, *ex num.* 213. *ubi num.* 215. adducit in contrarium Donellum *libr.* 13. *commentariorum*, *cap.* 8. & Connanum *libro* 7. *cap.* 14. *n.* 18. & alios opinantes conductorem etiam de leviſſima culpa teneri; quod dicit confirmari *ex leg.* 7. *titul.* 8. *part.* 5. *& ibi per totam repetitionem* explicat ſpecies culpæ, Gregorius *in leg.* 76. *titul.* 18. *part.*3. *gloſſa* 1. ubi de equo æſtimato locato? de quo etiam infrà, *num.* 28. Brito *in capite propter ſterilitatem*, *ex num.* 54. ubi bene declarat materiam, qui omnino videri debet, Barboſa *in collectanea cap. unic. de commodato, n.* 4. noviſſimè Narbona *in leg.* 9. *tit.* 10. *lib.*6. *gloſſ.*1. *in* 3. *part. Recopilationis,* ubi latiſſimè materiam explicat circa conductionem † mularum, & omnes difficul- †
tates in ea contingibiles reſolvit, Scaccia *de commerciis, paragraph.* 1. *quæſtion.* 7. *parte* 2. *ampliatione* 6. *num.* 9. 10. *&* 16. & licet aliqui ex ſupradictis Doctoribus ancipites maneant circa concluſionem *hujus numeri*, veriſſima tamen in ſe eſt, ut optimè poſt alios probat Pichardus *in §. qui pro uſu, Inſtitution. hoc titul.* ubi cum aliis explicat text. *in l. ſi merces* 25. *§. qui columnam*, *ff. hoc tit.* in quo fundamentum faciunt contrariæ opinionis aſſertores.

De locatoris obligatione agunt iidem Doctores ſuprà allegati, maximè Matienzo Junior *ex num.* 207. Molina *dicta diſputatione* 494. Gratianus *diſceptation. cap.* 534. Morla etiam ſuprà & Brito *in dicto cap. propter ſterilitatem*, & latius *in rubrica,* 2. *parte*, §. 1. ubi de locatore † †
dolii vitioſi (de quo etiam Molina *ſuprà*; & Scaccia *de commercio, §.* 7. *gloſſa* 2. *ſub num.* 97. ubi de locatione ſaltus ad paſtum in quo malæ herbæ naſcuntur) Reginaldus *in praxi fori pœnitentialis, lib.* 25. *num.* 513. *& ſequentibus*, & de omni intereſſe ad quod tenetur locator non implens contractum, ad explicationem *leg. curabit*,

Cod.